ORIVESI ROYK RAKENNETUN YMPÄRISTÖN SELVITYS 2010

Outi Palttala

ORIVESI

RANTAOSAYLEISKAAVA-ALUEIDEN RAKENNETUN YMPÄRISTÖN SELVITYS 20010

arkkitehti Outi Palttala, Arkinor Oy

Entisen Längelmäen invnetoinnit :

arkkitehti Kristiina Kokko

Kansi: Outi Palttala

Etukannen kuvat:

vaakakuvat: Joutsenet Aakkojärvellä, Outi Palttala

Kurjet Koivuniemessä, Outi Palttala

pystykuvat: Ote ilmakuvasta Längelmäen kirkosta, Hannu Vallas (07098_2670)

Ote ilmakuvasta Eräjärven kirkosta, Hannu Vallas (07098_1805)

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO 7

ARVOT 10

YHTEENVETOARVOTAULUKKO INVENTOINTIKOHTEISTA 16

INVENTOINTIKOHTEET VANHA ORIVESI 29

1 KESKUSTAN ALUE 29

2003 Inventoidut kohteet 38

3 HOLMA-HAAVISTON ALUE 63

2003 Inventoidut kohteet 96

4 PITKÄJÄRVI-PÄILAHTI ALUE 121

2003 Inventoidut kohteet 157

5 ETELÄ-ORIVESI 205

2003 Inventoidut kohteet 268

6 POHJOIS-ERÄJÄRVI 307

2003 Inventoidut kohteet 348

7 ETELÄ-ERÄJÄRVI 379

INVENTOINTIKOHTEET ENTINEN LÄNGELMÄKI 395

8 LÄNGELMÄEN KIRKONKYLÄ (HAKOSALMI)-TUNKELO 399

9 LÖYTÄNEENLAHTI 479

10 KOIVISTO-KYLÄNOJA 553

11 UUHINIEMI-KOLJONKANTA 613

12 VINKIÄ, ISO-LÖYTÄNE 677

13 KUKKOJÄRVI-KIRJASNIEMI 733

14 LÄNGELMÄEN POHJOISOSA 777

LÄHTEET 863

JOHDANTO

Yleistä

Oriveden kaavoittamattomille ranta-alueille laaditaan oikeusvaikutteinen ranta-osayleiskaava. Nyt kaavoitettavaan ja selvitettävään alueeseen eivät kuulu Pohjoinen järvialue ja Iso Teerijärvi, joilla on jo oikeusvaikutteinen yleiskaavat. Alueeseen ei kuulu myöskään asemakaava-alueet tai järvien osiin laaditut rantakaava-alueet.

Ranta-alueiden lisäksi selvitykset laadittiin erillisin rajauksin myös ranta-aluetta laajemmalle osalle seuraavissa kylissä: Siitama, Naappila-Suomasema, Päilahti-Pitkäjärvi, Eräjärven kirkonkylä ja Uiherla sekä entisen Längelmäen alueella Attila-Västilä-Pääskylä, Längelmäen kirkonkylä ja Talviainen.

Oriveden rantaosayleiskaava-alueen rakennetun ympäristön selvitystyön teki Arkinor Oy Ympäristösuunnittelu Oy:n toimeksiannosta. Arkinor Oy:n arkkitehti Outi Palttala teki selvitystyöhön liittyvän arvokohteiden aluerajaukset, raportin kokoamisen ja Vanhan Oriveden alueen uudet inventoinnit sekä arvoalueiden keskinäisen luokituksen. Entisen Längelmäen alueen kulttuuriympäristöhankkeen materiaalin pohjalta kohteiden kiinteistöjen inventointikortit teki arkkitehti Kristiina Kokko (Osuuskunta Työjuhdat) Arkinor Oy:n toimeksiannosta. Rakennetun ympäristön selvitystyö tehtiin kesäkuun 2009 ja joulukuun 2010 välisenä aikana.

Rakennus- ja kulttuuriympäristökohteiden valinta

Rantaosayleiskaava alueen rakennetun ympäristön Vanhan Oriveden alueen selvityksessä on tukeuduttu Orivedellä arkkitehti Eija Teivaan vuonna 2003 tekemään Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelmaan. Ohjelman yhteydessä tehtiin Vanhan Oriveden alueen (myös Eräjärven alue) kattava tutkimus rakennetusta ympäristöstä ja kulttuurimaisemasta. Ranta-osayleiskaavan alueelle sijoittuvat Kulttuuriympäristöohjelmahankkeen 2003 aikana tai aiemmin inventoitujen kohteiden arvot on todettu arkkitehti Eija Teivaan tai arkkitehti Arto Mattilan arvoperusteluja lainaten. Kohteiden nykytilanne on tarkastettu Hannu Vallaksen vuonna 2007 tekemän viistokuva-aineiston avulla. Ohjelmassa kuvatut maisemakokonaisuudet on lainattu raporttiin arvomäärittelyineen.

Kulttuuriympäristöohjelmassa esitettiin todennäköisesti arvokkaita rakennuskohteita, joiden inventointia edellytettiin ennen luvanvaraisia toimenpiteitä. Nämä kohteet on tässä selvitystyössä inventoitu rantaosayleiskaava-alueen osalta.

ROYK-kulttuuriympäristöselvityksen rajausta laatiessaan Outi Palttala kysyi Maakuntamuseon rakennustutkija Hannele Kuituselta hänen käsitystään Oriveden kulttuuriympäristöohjelman kattavuudesta. Kuitunen totesi kattavuuden olevan pääpiirteissään hyvä, mutta kaipasi lisäselvitystä Oriveden länsipuolisista alueista, joilla ei kohteita kulttuuriympäristöohjelmassa ollut esitetty. Tästä aiheesta Outi Palttala haastatteli sekä Eija Teivasta että Arto Mattilaa syksyllä 2008 puhelimitse. Eija Teivas totesi, että tehdyissä historiaselvityksissä ja kartta-analyyseissä oli varmistuttu siitä, ettei alueella ollut merkittävää vanhempaa rakentamista. Outi Palttala kysyi asiaa vielä Oriveden kaupungin virkamiehiltä työpalaverissa. Siellä saamansa kohteet, kuten Untavan koulu ja Kahilanniemi hän kävi katsomassa maastossa. Kohteilla ei ollut inventointitarpeen täyttäviä ominaisuuksia. ROYK-luontoselvityksen laatija Petri Parkolta saatu vinkki Kilikänjärvellä Vainioniemen lähellä (ilmeisesti Lintuniemi) lähellä olevasta kohteesta on jätetty talven 2010-2011 keliolosuhteiden vuoksi tarkistamatta, sen inventointitarpeen määrittely suositellaan tehtäväksi, mikäli ROYK-hankkeen tai muuta kautta alueelle tulee rakentamis- tai muutostarpeita.

Entisen Längelmäen kunnan alue, joka liitettiin Oriveteen vuonna 2007, ei ollut vielä mukana Oriveden kulttuuriympäristöohjelmassa. Längelmäen kunta-alueelta on tehty Leader+hanke vuosina 2004-2006, nimellä Kulttuuriympäristö Längelmäen vahvuutena, jonka raportti ilmestyi arkkitehti Kristiina Kokon toimittamana nimellä Längelmäen alueen maisemia ja rakennusperintöä Jämsässä ja Orivedellä. Kristiina Kokko kiersi ja dokumentoi hankkeen aikana Längelmäen alueen varsin perusteellisesti, mutta varsinaista inventointityöraporttia ei hankkeen aikana ollut ehditty koota. Längelmäen alueen ROYK-alueella olevat kohteet on Outi Palttala ja Kristiina Kokko valinneet

yhdessä kohteiden kuvamateriaalin ja pohjatietojen avulla. Kristiina Kokko on myös työstänyt aiemmin keräämänsä Längelmäen ROYK materiaalin kohdeinventoinneiksi tässä selvityksessä.

Samassa Leader-hankkeessa laadittiin myös Kultuurimaisemaselvitys arkkitehtitoimisto MARSin toimesta. Vuonna 2005 valmistuneen selvityksen ROYK-alueiden maisemakuvauksia on lainattu tässä raportissa.

Rantaosayleiskaava-alueen rajaus

Rantaosaleiskaavan vaikutusalueen muodostumista rakennetun ympäristön osalta tarkasteltiin sekä rajauksella 200 metriä rantaviivasta että maiseman näkymäalueen kautta. Näkymäalueiden määrittely tehtiin kartta- maasto ja viistokuva-aineistojen avulla tapauskohtaisesti Kulttuuriympäristöohjelmassa tai Längelmäen kulttuuriympäristöhankkeessa selvitettyjen kohteiden osalta.

IInventointityö

Vanhan Oriveden alue

Vanhan Oriveden alueella inventoitavien kohteiden omistajille lähetettiin lähellä kyseisen alueen maastoinventointiajankohtaa kyselykaavake, jossa oli esitäytettynä kiinteistön tiedot sekä karttaote. Kyselykaavakkeissa kysyttiin rakennusten nimiä, rakennusajankohtaa ja käyttötarkoitusta, rakennuksen runko-, julkisivu-, kate- ja sokkelimateriaalia sekä kiinteistön historiaa. Lisäksi asuinrakennuksista kysyttiin suunnittelijaa, tehtyjä muutoksia ja niiden ajankohtaa, huonelukumäärää eri kerroksissa, vanhojen tulisijojen ja kiinteiden komeroiden määrää sekä ikkunoiden ja väliovien alkuperäisyyttä. Kyselykaavakkeiden täyttämisen vaihtoehdoksi esitettiin haastatteluajakohdan sopimista omistajan kanssa. Sovituissa haastatteuilla kaavake täydennettiin inventoijan toimesta. Joissakin kohteissa omistaja ei palauttanut kaavaketta eikä sopinut haastatteluajankohtaa. Näissä tapauksissa inventoinnit tehnyt Outi Palttala on arvioinut rakennukset paikanpäällä ja varsinkin rakennusten sisäosien osalta tiedot ovat jääneet suppeammiksi. Pihapiirit on käyty kuvaamassa paikan päällä. Kohteista on laadittu kiinteistökohtainen kuvitettu inventointikortti, jossa tärkeimmät rakennukset on esitetty laajemmin ja vähempiarvoiset suppeasti.

Pääsääntöisesti rakennukset on inventoitu vain ulkopuolelta. Tarkempaa rakennuskohtaista myös sisätilat sisältävää inventointia suositellaan erityisesti arvoluokan I kohteisiin ennen luvanvaraisia tai rakennuksen alkuperäisyyttä muuttavien toimenpiteiden tekemistä. Maastoinventointityöt Outi Palttala teki vuoden 2009 heinäkuun ja marraskuun välisenä aikana.

Aiemmin laadituista inventoinneista sovittiin Oriveden kaupungin kanssa, että niiden olemassaoleva acces-tetokanta-pohjainen materiaali liitetään sellaisenaan Kulttuuriympäristöohjelmassa esitetyn alueryhmityksen mukaiselle paikalle raporttiin, jolloin kaikki ROYK-alueen inventointikortit löytyvät samasta raportista, vaikkakin niiden laadinta-ajankohta, laadintatapa ja ulkoasu poikkeavatkin toisistaan. Arto Mattilan laatimiin inventointikortteihin liittyvä kuvamateriaali toimitetaan alkuperäisen inventoinnin mukaisesti erillisinä digitaalisina tiedostoina viranomaisille.

Inventointiraportin kokoaminen viivstyi aiotusta aikataulusta Outi Palttalan pitkän sairasloman vuoksi.

Entisen Längelmäen alue

Arkkitehti Kristiina Kokko on aiemmassa hankkeessa käynyt dokumentoimassa ja kerännyt tietoja laajasti Längelmäen alueen kohteista. Outi Palttalan kanssa tehdyn kaksivaiheisen valintaprosessin jälkeen Kristiina Kokko on aiemmasta materiaalistaan koonnut kohdekohtaiset inventointikortit Outi Palttalan laatiman mallin pohjalta.

Oranssit aluerajaukset ja toimenpidesuositukset

Inventoitujen rakennuskohteiden ja niihin liittyvien maisemakokonaisuuksien osalta Outi Palttala teki ArcGIS-ohjelmalla Oriveden kaupungilta saamiensa karttatietokan-

tojen ja viistokuvien sekä inventointimateriaalien avulla aluerajaukset itse inventoimiensa, Arto Mattilan ja Kristiina Kokon tekemien kohdeinventointien pohjalta. Aluerajaukset on tehty ROYK-kaavatyön työvälineeksi, jonka avulla pyritään turvaamaan sekä maisemakokonaisuudet että yksittäisten rakennuskohteiden lähiympäristöt.

Merkityn aluerajauksen tavoitteena on osoittaa ne alueet, joilla rantaosayleiskaavassa mahdollisesti osoitettava rakentaminen tulisi sovittaa tapauskohtaisesti sellaisella tavalla, että maiseman ja rakennetun ympäristön arvot säilyvät. Aluerajaukset on ulotettu kohteiden lähimaisemassa tärkeimmälle näkemäalueelle. Tarkoituksena ei ole kuitenkaan rajoittaa kyläalueiden tai tilojen kehittämistä, vaan esittää ne alueet, joilla on erityistä syytä kiinnittää huomiota mahdollisen uudisrakentamisen laatuun ja sijoitteluun. Jokaisen inventoidun kohteen osalta on annettu kohdekorteissa omat toimenpidesuositukset. Lisäksi raporttiin on lainattu Kulttuuriympäristöohjelmassa esitetyt maisemakokonaisuuksiin liittyvät toimenpidesuositukset.

Lähtökohtaisesti kaikki ennen toista maailmansotaa rakennetut rakennukset ovat jo ikänsä puolesta arvokkaita vanhan rakennuskannan harvinaisuuden takia (alle 15 % Suomen koko rakennuskannasta). Ikä ei kuitenkaan ole tämän työn varsinainen arvotuskriteeri, vaikka lähes kaikkien arvoalueiden pihapiireissä on rakennuksia, jotka on rakennettu ennen 1940-lukua.

Oriveden ranta-alueiden inventoitu rakennuskanta on historiallisesti pääsääntöisesti agraarivaiheen ajalta. Inventoitujen rakennetun ympäristön arvokohteiden yhteenvetotaulukossa historiallinen arvo on asutus- ja agraarihistoria, jollei sitä ole jollakin muulla historian merkinnällä osoitettu. Merkittävä osa arvokohteista on vanhoja kantatiloja, joista osa on edelleen maataloustoiminnassa. Maatilojen talouskeskusten, hyvin säilyneiden torppien tai mäkitupa-alueiden lisäksi on inventoitu kylätaajamia, joissa on myös joitakin kunnallisia ja kaupallisia palvelurakennuksia, sekä Eräjärven ja Längelmäen vanhat puukirkot. Teollisuuteen liittyvää rakennuskantaa ROYK-alueella on vain lähinnä Eräjärven kirkonkylän vaateteollisuuteen liittyvät rakennukset. Lisäksi kohteissa on voimaloita, meijereitä, myllyjä ja siltoja sekä taidekeskus. Arvokkaiden rakennusten tai rakennetun ympäristön miljöiden tai maisemakokonaisuuksien säilymisen kannalta suurimman ongelman muodostaa kohteet ja rakennukset, joille omistajalla ei ole mitään käyttöä, jolloin rakennuskannan kunnossapitoon on usein vaikea löytää resursseja.

Arvojen määrittely

1. Arkkitehtoniset, rakennushistorialliset, rakennusperinteiset arvot

Rakennustaiteellisesti arvokas; puhdaspiirteisyys, arkkitehtonisen tyylin edustaminen. Arvotaulukossa tunnus A. Tällaisia kohteita ovat Oriveden ROYK alueella ovat Lyytikkälän Kahkilan päärakennus, Eräjärven entinen osuusmeijeri, Ylä-Kuivasen kivitiilinavetta, Uiherlan koulu sekä Purnun taidekeskuksen arkkitehti Osmo Siparin suunnittelemat rakennukset.

Rakennusteknisesti arvokas: käytetty rakennusteknisesti mielenkiintoisia, aikanaan uusia tai uniikkeja ratkaisuja. Arvotaulukossa tunnus T. Tällaisia kohteita ovat Leppähampaan ja Kellosalmen sillat.

Rakennusperinteisesti arvokas: oman aikakautensa ja alueensa rakennusperinteen tyypillinen edustaja. Arvotaulukossa tunnus P. Suurin osa maatalouden vanhasta rakennuskannasta arvokohteissa on rakennusperinteisesti arvokkaita. Kantatalojen rakennuskohteista esim. Suomaseman Ylä-Jussila, Rämesalon Salo, torpista esim. Vinkiän Ryttylä ja mäkituvista Naappilan Siren.

2. Ympäristöarvot

Maisemallisesti tai kaupunkikuvallisesti merkittävä; rakennus on tärkeä osa ympäristökokonaisuutta, näkyy ympäristöönsä hyvin. Arvotaulukossa tunnus Mk tai jos kohde sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaaksi (RKY 2009) määritellyllä maisema-alueella MkV (listauksessa vuoden 1993 luettelon mukaiset alueet on esitetty tunnuksella Mkv).

Valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia ympäristöjä ROYK-selvitysalueella vuoden 1993 luettelossa ovat:

- Eräjärven kirkko ympäristöineen,
- Längelmäen kirkko ja ympäröivä kulttuurimaisema
- Naappila-Koivuniemi-Suomaseman kulttuurimaisema
- Onnistaipaleen kylä ja kulttuurimaisema
- Pitkäjärven kylä ja kulttuurimaisema
- Päilahden kylä ja kulttuurimaisema
- Siitaman kylä ja kulttuurimaisema
- Talviaisten kylän kulttuurimaisema

Lähde:
Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993 -luettelo

http://www.nba.fi/rky1993/maakunta6.htm

Tämän jälkeen on julkaistu 22.12.2009 julkaistussa ja 1.1.2010 voimaantulleessa luettelossa kohteet ovat osin muuttuneet ja useita kyliä on jäänyt listauksesta pois.

Valtakunnallisesti merkittävienrakennettujen kulttuuriympäristöjen RKY (Museoviraston inventointi 22.12. 20009) listalla ovat ROYK-alueen seuraavat kohteet:

- Längelmäen kirkonkylä
- Onnistaipaleen kylä
- Tunkelon Isotalo

Lisäksi ROYK-alueella Aakkola-Haavisto-alueella on osa Juupajoen valtakunnallisesti arvokkaaksi luokiteltua kulttuurimaisemaa (katso Maakuntakaavaote seuraavalla sivulla).

Tässä inventoinnissa on huomioitu kummankin luettelon arvoperustelut, koska kyläympäristöt eivät ole merkittävästi muuttuneet vuoden 1993 tilanteesta. 2009-luettelon kohteet on arvotaulukossa merkitty lihavoituina MkV tunnuksella ja vuoden 1993 luettelon tunnus on Mkv.

Pihapiiri muodostaa oman maisemallisen kokonaisuutensa ja luo itsenäisesti ympäristöllisiä arvoja. Arvotaulukossa tunnus M.

3. Historiallisest arvot

Asutushistorialliset. Arvotaulukossa asutushistoriaa ei ole merkitty lainkaan. Kaikki kohteet joissa ei ole erillistä H-merkintää edustavat asutushistoriaa.

Mikäli kohteessa on joitain muita historiallisia arvoja ne on merkitty yhteistunnuksella H. Kohteen inventointikortissa esitetään historian tyyppi tarkemmin.

Teollisuushistorialliset, kauppa- ja liikennehistoria. Arvotaulukossa tunnus H.

Sivistyshistoriallisesti arvokas. Arvotaulukossa tunnus H.

Aatehistoriallisesti arvokas. Arvotaulukossa tunnus H.

Työväenyhdistyksen rakennukset ja toiminta. Arvotaulukossa tunnus H.

Henkilöhistoriallisesti arvokas. Arvotaulukossa tunnus H.

Sosiaalihistoriallisesti arvokas. Arvotaulukossa tunnus H.

Arvojen ominaisuuksien tarkastelu

Kohteita valikoitaessa ja arvotettaessa on käytetty mm. seuraavia kriteerejä:

- edustavuus
- tyypillisyys-harvinaisuus
- yhtenäisyys
- kerroksisuus
- säilyneisyys
  - hyvin säilyneet: Rakennus on alkuperäinen tai sen jotakin merkittävää rakennusvaihetta edustava asu on säilynyt, muutokset ovat pieniä ja rakennuksen alkuperäinen ikä on hahmotettavissa helposti. Alkuperäisessä asussaan säilyneistä kohteista mäkituvista esimerkkinä Pysäkinmäen Valonen, torpista Solttilan Ranta-Aho, kantataloista Koiviston Anttila ja Pääskylän Mattila
  - Kohtalaisen hyvin säilynyt: Rakennuksessa on saatettu tehdä kohtalaisen paljon muutoksia, mutta hahmo ja huonejako ovat säilyneet pääpiirteissään ja rakennuksen ikä on vielä helposti arviotavissa. Esimerkkinä Solttilan Anttilan mineriitillä vuorattu päärakennus
  - Merkittävästi muutettu: Rakennuksessa on tehty suuria muutoksia julkisivuissa ja sisätiloissa, alkuperäinen hahmo on kuitenkin tunnistettavissa. Esimerkkinä Längelmäen kk:n koulu Poukanportti.
  - Täysin muutettu: Alkuperäistä rakennusaikaa tai rakennuksen hahmoa ei ole enää tunnistattavissa.

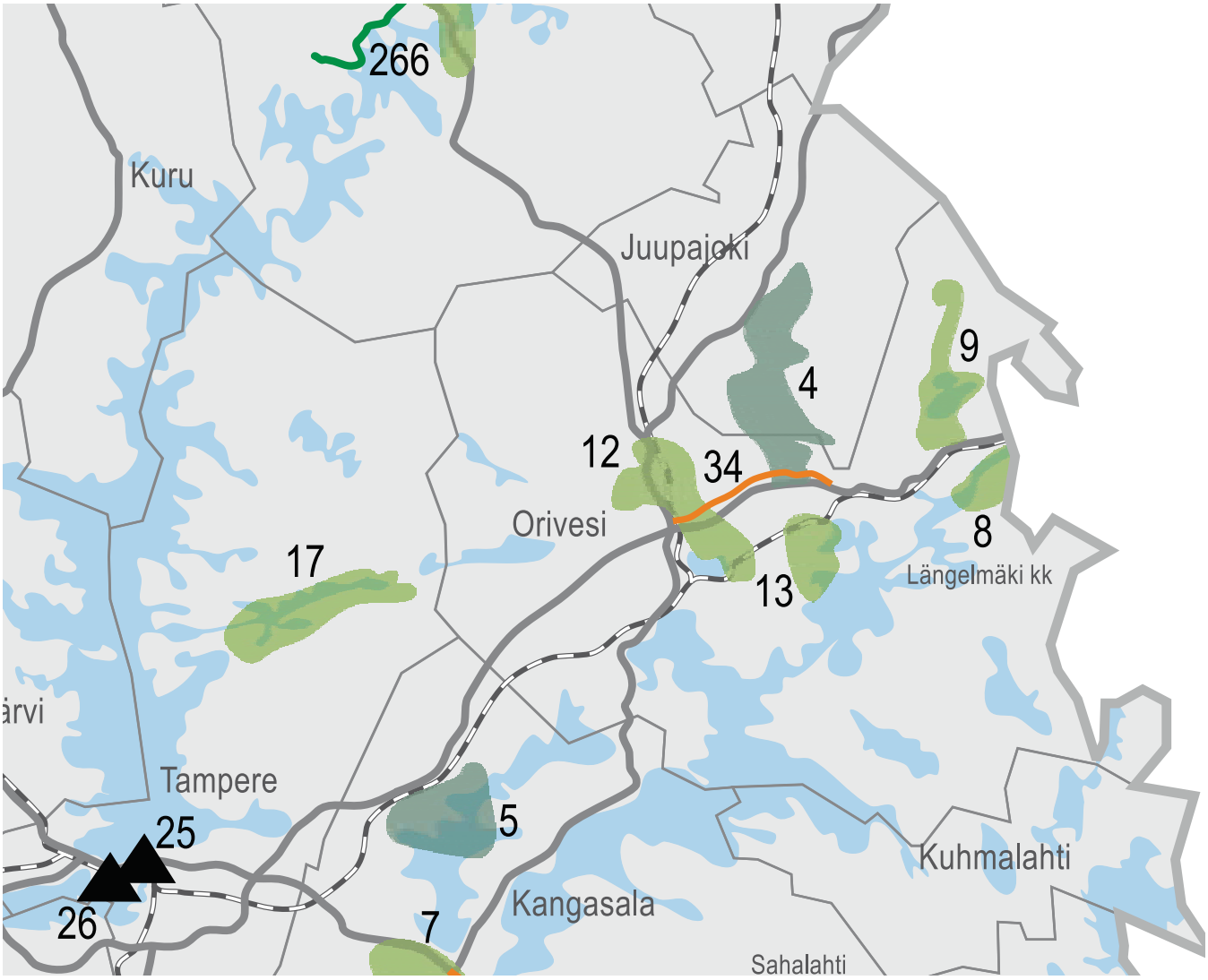

ARVOKKAAT MAISEMA-ALUEET JA -NÄHTÄVYYDET

Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (MAv)
Maakunnallisesti arvokas maisema-alue (MAm)
Valtakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys (MAnv)
Maakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys (MAnm)
Valtakunnallisesti arvokas historiallinen tielinjaus (akv)
Maisematie (ei vahvistuvalla kartalla)
20 *Maisema-alueen numero*

Arvokkaiden maisema-alueiden ja -kohteiden kuvaukset julkaisussa B 97, Pirkanmaan maisema-alueet ja kulttuuriympäristöt

Oriveden ROYK-alueella olevat kohteet:

4	Juupajoen kulttuurimaisema	MAv
8	Längelmäen kulttuurimaisema	MAm
9	Talviainen-Ristijärvi kulttuurimaisema	MAm
12	Lyytikkälän-Hirsilän kulttuurimaisema	MAm
13	Pitkäjärven kulttuurimaisema	MAm
34	Oripohja-Aakkula maantie	aknm

Lähde
Pirkanmaan 1. maakuntakaavan kaavaselostuksen liiteosa - maisema-alueet kulttuuriympäristöt.pdf
http://www.pirkanmaa.fi/suomi/maakaava/laadinta/maisema-alueet_kulttuuriymparistot.pdf

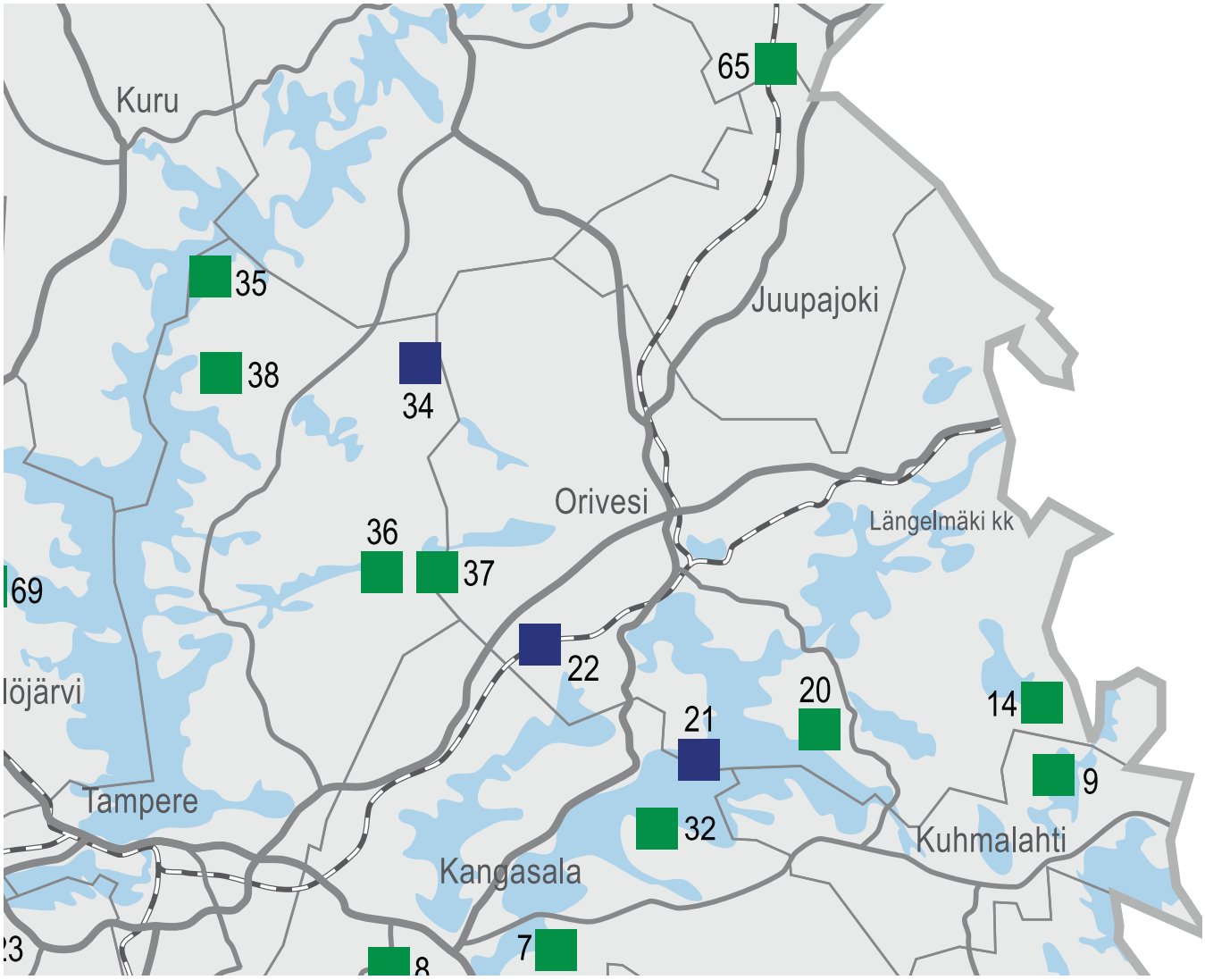

PERINNEMAISEMAT

- *Valtakunnallisesti arvokas perinnemaisema (Pbv)*
- *Maakunnallisesti arvokas perinnemaisema (Pbm)*

Perinnemaisemien kuvaukset julkaisussa Pirkanmaan perinnemaisemat, Pirkanmaan ympäristökeskus 1999

Oriveden ROYK-alueella olevat kohteet:	20	Koskis-Heikkilän haka ja niityt	Pbm
	21	Härmän saari	Pbv
	22	Siitaman niitty	Pbv

Lähde
Pirkanmaan 1. maakuntakaavan kaavaselostuksen liiteosa - maisema-alueet kulttuuriympäristöt.pdf
http://www.pirkanmaa.fi/suomi/maakaava/laadinta/maisema-alueet_kulttuuriymparistot.pdf

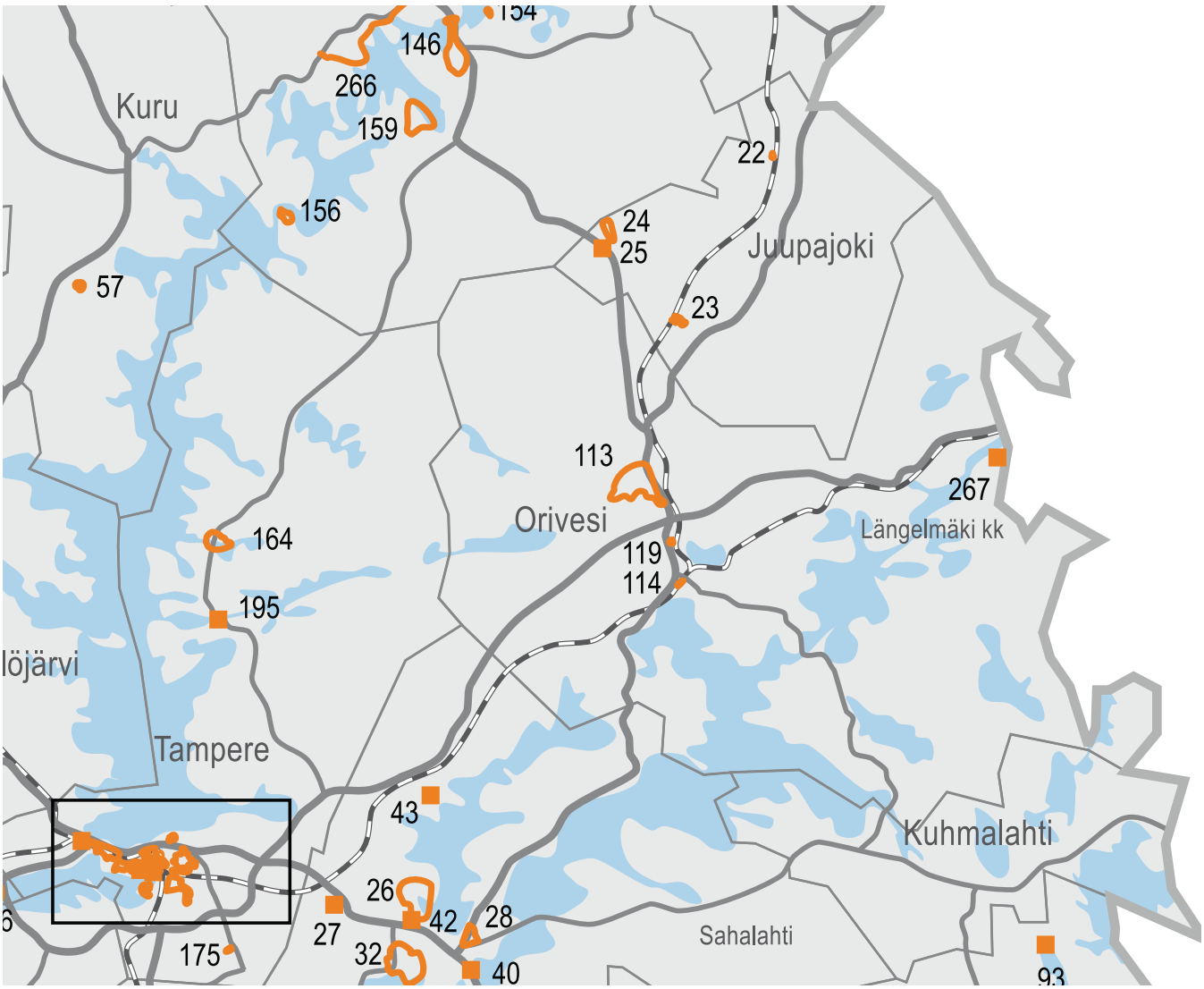

VALTAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT KULTTUURIYMPÄRISTÖT JA -KOHTEET

Valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö (akv)
Valtakunnallisesti arvokas kulttuurikohde (akv)

Valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja -kohteiden kuvaukset julkaisussa B 97, Pirkanmaan maisema-alueet ja kulttuuriympäristöt.

Lähde
Pirkanmaan 1. maakuntakaavan kaavaselostuksen liiteosa - maisema-alueet kulttuuriympäristöt.pdf
http://www.pirkanmaa.fi/suomi/maakaava/laadinta/maisema-alueet_kulttuuriymparistot.pdf

R	= Rakennushistoriallisesti merkittävä
H	= Historiallisesti merkittävä
HH	= Henkilöhistoriallisesti merkittävä
TH	= Teollisuushistoriallisesti merkittävä
M	= Miljöökohde
MK	= Maisemakokonaisuus
LH	=Liikennehistoriallisesti merkittävä

Oriveden ROYK-alueella olevat kohteet:

113	Onnistaipaleen kylä	R, MK
267	Tunkelo	R, M

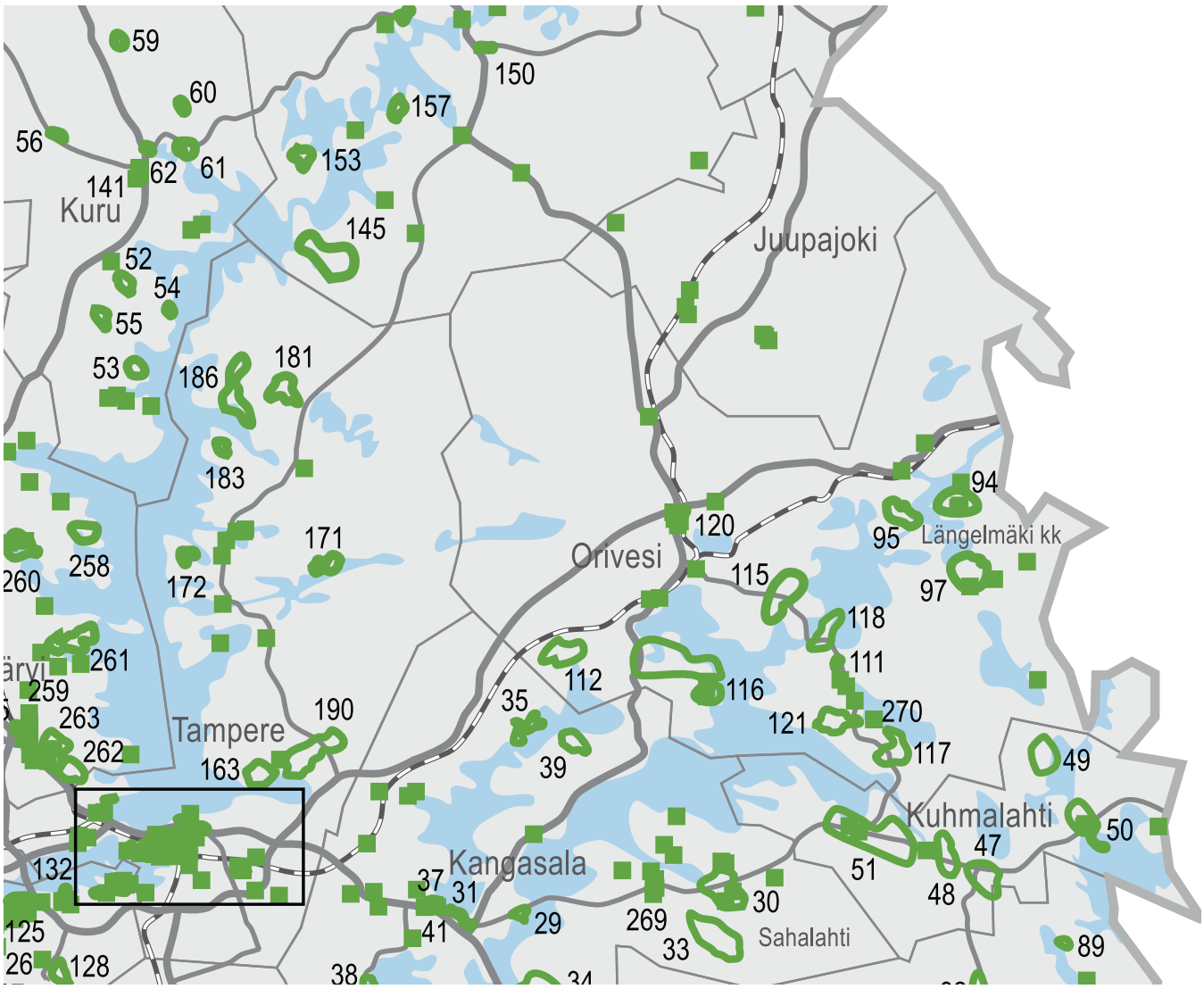

MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAAT KULTTUURIYMPÄRISTÖT JA -KOHTEET

Maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö (akm)
Maakunnallisesti arvokas kulttuurikohde (akm)

Maakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen kuvaukset julkaisussa B 97, Pirkanmaan maisema-alueet ja kulttuuriympäristöt. Numeroimattomien kohteiden kuvaukset julkaisussa B 174, Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet.

Lähde
Pirkanmaan 1. maakuntakaavan kaavaselostuksen liiteosa - maisema-alueet kulttuuriympäristöt.pdf
http://www.pirkanmaa.fi/suomi/maakaava/laadinta/maisema-alueet_kulttuuriymparistot.pdf

R	= Rakennushistoriallisesti merkittävä
H	= Historiallisesti merkittävä
HH	= Henkilöhistoriallisesti merkittävä
TH	= Teollisuushistoriallisesti merkittävä
M	= Miljöökohde
MK	= Maisemakokonaisuus
LH	=Liikennehistoriallisesti merkittävä

Oriveden ROYK-alueella olevat kohteet:

94	Längelmäen kirkko ja kulttuurimaisema	R, MK
95	Uuhiniemi-Piittala kulttuurimaisema	R, LH, MK
97	Pääskylän kulttuurimaisema	R, MK
111	HIrtolahti	R, M
112	Siitaman kylä ja kulttuurimaisema	R, MK
115	Päilahden kulttuurimaisema	R, LH, MK
116	Naappilan-Koivuniemen-Suomaseman kulttuurimaisema	R, LH, MK
117	Vihasjärven kylän kulttuurimaisema	R, MK
118	Vetterkullan kartano ja kulttuurimaisema	R, MK
121	Uiherlan kulttuurimaisema	R, MK
270	Eräjärven kirkko	R

Arvoluokat

I arvoluokan kohteissa vanha rakennuskanta tulee säilyttää ja rakennusten kunnosta huolehtia rakennusperinnön hoidon menetelmillä. Inventointimateriaalin kohdekuvauksissa esitetyt rakennukset tulisi suojella kaavamerkinnällä. Alueille tulisi välttää uudisrakentamista. Elinkeinoon tarvittava ja siihen liittyvä uudisrakentaminen voidaan sallia, mikäli se toteutetaan vanhan rakennuskannan ja maisemarakenteen ehdoilla.

II arvoluokan kohteissa vanha rakennuskanta säilytetään. Uudisrakentaminen tulee sovittaa vanhan rakennuskannan mittakaavaan ja sopeuttaa mm. materiaaleiltaan ja massoitukseltaan miljöökuvaan.

III arvoluokan kohteiden vanha rakennuskanta tulisi pyrkiä säilyttämään ja miljöökuvaa tukea noudattamalla kohteiden vanhojen rakennusten mittakaavaa ja materiaaleja.

ROYK-ALUEEN INVENTOIDUT KOHTEET JA ARVO-LUOKAT YHTEENVETOTAULUKKO

Inventointityön arvoluokituksen keskeisimmät perusteet on luokissa I j a II esitetty taulukossa myös sanallisesti.

Aluejako Kulttuuriympäristöohjelman mukaan (perustuu tilastoalueisiin)

1 KESKUSTA-ALUE

	arvoluokitus ja nimi		hist.tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R1.1	**I**	**Siukola**	**kantatalo**	**Onnistaipale**	**2003**	**P, M, MkV**
		Onnistaipaleen kylämiljöölle oleellinen säilynyt pihapiiri				
R1.2	**I**	**Mattila**	**kantatalo**	**Onnistaipale**	**2003**	**P, M, MkV**
		Onnistaipaleen kylän keskeinen hyvin säilynyt pihapiiri				
R1.3	**I**	**Vanha-Laurila**	**kantatalo**	**Onnistaipale**	**2003**	**P, M, MkV**
		Onnistaipaleen kyläraittia muodostava tärkeä hyvin säilynyt pihapiiri				
R1.4	**I**	**Uotila**	**kantatalo**	**Onnistaipale**	**2003**	**P, M, MkV**
		Onnistaipaleen kyläraittia rajaava tärkeä pihapiiri				
R1.5	**II**	**Ylä-Hörtsänä**	**rustholli**	**Onnistaipale**	**2003**	**P, M, MkV**
		Rymäkylän ulkopuolella k-maisemassa arboretum ja pihapiiri				
R1.6	**I**	**Ala-Hörtsänä**	**lohkotila**	**Onnistaipale**	**2003**	**P, M, MkV**
		1900-l alun päärakennus ja tiilinavetta maisemakokonaisuudelle oleellisia				
R1.7	**I**	**Uusi-Laurila**	**lohkotila**	**Onnistaipale**	**2003**	**P, M, MkV**
		Ryhmäkylän ulkopuolella k-maisemassa harvinaisen säilynyt 1800-l pihapiiri				
R1.8	**I**	**Onnistaipaleen koulu koulu**		**Onnistaipale**	**2003**	**P, H, M, MkV**
		1920-luvun klassisimia edustava maisemakokonaisuudelle oleellinen koulu				
R1.9	**I**	**Pulkkila**	**kantatalo**	**Onnistaipale**	**2003**	**P, M, MkV**
		RyhmÄkylästä erillään oleva säilynyt pihapiiri keskeisesti k-maisemassa				
R1.10	**II**	**Heikkilä**	**kantatalo**	**Onnistaipale**	**2010**	**P, MkV**
		Ryhmäkylän pohjoisreunan pihapiiri				
R101.1	I	Iso-Maunula	kantatalo	Pehula	2003	P, M, Mkv
		Heikki Tiitolan suunnittelema (1906) komea päärakennus on tärkeä kylämiljöössä ja maisemassa				
R101.2	II	Vähä- Maunula	lohkotila	Pehula	2003	P, M, Mkv
		Pihapiirin komeat rakennukset ovat tärkeitä kylämiljöössä ja maisemassa				
R101.3	II	Jussila	kantatalo	Pehula	2003	P, M, Mkv
		Kohtalaisen hyvin säilynyt pihapiiri on tärkeä osa kylämiljöötä ja maisemaa				
R101.18		**Paavola**	**inventointimateriaali?**			
		Kulttuuriympärstöohjelmassa merkitty karttaan inventoiduksi kohteeksi, mutta materiaalia ei löydy access tietokannasta.				

3 HOLMA-HAAVISTO

	arvoluokitus ja nimi		hist.tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R3.1	II	Oinasniemi	kantatalo	Oinasniemi	2003	P, M, Mk
		Poikkeuksellisen hyvin säilynyt 1880 rakennettu päärakennus, k-maisema				
R3.2	II	Nenonen	torppa	Porvola	2003	P, M, Mk
		Hyvin säilynyt maatilan pihapiiri, k-maismea				
arvoluokitus ja nimi			hist.tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R3.3	II	Heikkilä	kantatalo	Aakkola	2003	P, M, Mk
		Hyvin säilyneitä tyypillisiä maatilan rakennuksia. k-maisema				
R3.4	I	Holman kartano	kartano	Holma	2003	P, H, M, Mk
		Monipuolinen, hieno rakennuskanta (erit. empiretyylinen vanha päärakennus), historia ja k-maisema				
R3.5	II	Kahkila	kantatalo	Lyytikkälä	2003	A, M
		Arkkitehtuuriltaan erityinen 30-l. tiilinen päärakennus ja puistomainen puutarha				
R3.6	III	Kulju	lohkotila	Haavisto	2003	P, M
R3.7	III	Holman koulu	koulu	Holma	2003	P, H
R3.8	II	Kotiranta	lohkotila	Torittu	2003	P, M, Mk
		Vähäisillä muutoksilla säilynyt pihapiiri k-maisemassa				
R3.9	I	Ärrälä	kantatalo	Voitila	2003	P, M, Mk
		Edustava ja hyvin säilynyt pihapiiri ja puukujanne k-maisemassa				
R3.10	II	Kokkola	kantatalo	Kokkola	2003	P, M, Mk
		Useita hyvin säilyneitä rakennuksia, k-maisema				
R3.11	II	Paavola	lohkotila	Savo	2003	P, M, Mk
		Säilynyt pihapiiri, k-maisema				
R3.12	II	Leppähampaan silta		Leppähammas	2003	H, T, Mk
		Edustava holvattu kivisilta, k-maisema				
R3.13	III	Putaan mylly	myllytontti	Pitkäjärvi	2010	H, Mk
R3.14	III	Kylmälä	lohkotila	Haavisto	2010	P, Mk
R3.15	III	Mäkelä	lohkotila	Savo	2010	P, Mk
R3.16	III	Kolhi	lohkotila	Savo	2010	P, Mk
R3.17		Päivärinne	lohkotila	Holma	2010	-

Päivärinteen pihapiiristä asuinrakennus on hävinnyt, eikä jäljellä jääneiden rakennusten harvinaisuus tai säilyneisyys ollut riittävää arvoalueen muodostumiseksi.

R3.18	II	Korppoo	torppa	Voitila	2010	P, M , Mk
		Tilan rakennuskanta on hyvin säilynyt ja edustava pihapiiri Nihuanjärven k-maisemassa				
R3.19	II	Valkama	lohkotila	Holma	2010	P, M, Mk
		Ärrälän k-maisema-alueella pihapiirissä hyvin säilyneitä rakennuksia				
R3.20	II	Sipilä	kantatalo	Lyytikkälä	2010	P, M
		Hyvin säilynyt 1830-l. päärakennus ja komea hirisinavetta				

arvolyhenteiden selitykset
P= rakennusperinteinen
A= arkkitehtoninen
H=historiallinen (muulla kuin asutushistoriallisella tavalla)
T= rakennustekninen
M=rakennusryhmän itsenäinen arvo
Mk= maisemakokonaisuus
MkV=Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY, 2009 (2010)
Mkv=vValtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993 -luettelo

R3.21	III	Lepola	lohkotila	Karttimi	2010	P, M
R3.22	III	Karttimi	lohkotila	Karttimi	2010	P, Mk
R3.23	III	Jussila	lohkotila	Aakkola	2010	P, Mk
R3.24	III	Leppähammas (Hieta)	lohkotila	Haavisto	2010	P, Mk

4 PITKÄJÄRVI-PÄILAHTI

	arvoluokitus ja nimi		hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R4.1	II	Korri	kantatalo	Neulaniemi	2003	P, M, Mk
		Edustava 1900-l alun päärakennus ja 1800-l lopun kivinavetta pihapiireineen				
R4.2	II	Sakkola	kantatalo	Pajukanta	2003	P, M
		1900-l alun hyvin säilynyt ja edustava maatilan rakennuskanta				
R4.3	II	Ylä-Mukkula	kantatalo	Pajukanta	2003	P, M, Mk
		Hyvin säilynyt ja runsas maatilan vanha rakennuskanta				
R4.4	III	Päilahden koulu	koulu	Päilahti	2003	P, H, M
R4.5	I	Mattila	kantatalo	Päilahti	2003	P, M, MKv
		Komeat asuin- ja aittarakennukset muodostavat vaikuttavan kokonaisuuden Anttilan pihapiirin kanssa				
R4.6	I	Anttila	lohkotila	Päilahti	2003	P, M, Mkv
		Edustava pihapiiri ja Mattilan kanssa historiallisesti ja rakennustyylillisesti yhtenäinen kokonaisuus				
R4.7	I	Liljevik	kantatalo	Ptkäjärvi	2003	P, M, Mkv
		Näkyvällä paikalla k-maisemassa edustava pihapiiri (erit. päärakennus ja tiilinavetta)				
R4.8	II	Hongisto	torppa	Laasola	2003	P, M
		Hyvin säilynyt torpan suhteellisen tiivis pihapiiri				
R4.9	III	Lehtola (Nuorisoseurantalo)	seurantalo	Laasola	2003	P, H, Mk
R4.10	III	Siikala	kantatalo	Laasola	2003	P, M, Mk
R4.11	II	Laasonen	kantatalo	Laasola	2003	P, M, Mk
		Hyvin säilynyt maatilan pihapiiri, k-maisema				
R4.12	II	Salmela	kantatalo	Laasola	2003	P, M, Mk
		Hyvin säilynyt maisemallisesti arvokas pihapiiri				
R4.13	II	Heikkilä	kantatalo	Pitkäjärvi	2003	P, M, Mkv
		Edustava ja alueelle tyypillinen hyvin säilynyt maatilan pihapiiri, puukujanne k-maisemassa				
R4.14	I	Pitkäjärven kansakoulu	koulu	Pitkäjärvi	2003	P, H, Mkv
		Näkyvällä paikalla k-maisemassa edustava 1908 kyläkoulu				
R4.15	I	Sepän pirtti	torppa	Pitkäjärvi	2003	P, M, Mkv
		Kyläraitin keskeisiä muodostajia, 1700-l lopulta oleva päärakennus				
R4.16	I	Laurila	kantatalo	Pitkäjärvi	2003	P, M, Mkv
		Ryhmäkylän raitin keskeinen poikkeuksellisen alkuperäisessä asussa oleva pihapiiri				
R4.17	I	Brusila	lohkotila	Pitkäjärvi	2003	P, M, Mkv
		Neljältä sivulta rakennettu edustava pihapiiri on keskeinen osa ryhmäkylän raittia				
R4.18	I	Anttila	kantatalo	Pitkäjärvi	2003	P, M, Mkv
		Tilan 1800-l lopun rakennuskanta on tärkeä osa ryhmäkylää ja kyläraittia				
R4.19	I	Sipilä	kantatalo	Pitkäjärvi	2003	P, M, Mkv
		Hyvin säilynyt edustava pihapiiri ryhmäkylän pohjoispuolella osa kylän raittia (päärakennus)				
R4.20	II	Ruissalo	kantatalo	Pitkäjärvi	2003	P, M, Mk
		Tilan pitkä 1860-luvun päärakennus on edustava ja hyvin säilynyt, k-maisema				

R4.21	III	Nuottajärvi	torppa	Nuottajärvi	2010	P. Mk
R4.22	III	Ilomäki	torppa	Koppala	2010	P, Mk
R4.23	I	Purnu	taidekeskus	Koljonkulma	2010	A, H, M, Mk
		Taidehistoriallisesti ja arkkitehtonisesti merkittävä rakennus- ja taidekokonaisuus				
R4.24	II	Sillanpää	torppa	Pitkäjärvi	2010	P, M, Mkv
		Pienimittakaavainen pihapiiri on hyvin säilynyt ja sijaitsee keskeisesti maisemassa				
R4.25	II	Natukka	kantatalo	Pitkäjärvi	2010	P, M, Mkv
		Kohtuullisesti säilynyt pihapiiri kyläraitin eteläpäätteenä mäen päällä				
R4.26	II	Kauppa (entinen)	kauppa	Pitkäjärvi	2010	P, H, Mkv
		PItkäjärven raittia muodostava kohtuullisesti säilynyt kauppa ja piharakennus				
R4.27	II	Puhelinyhtiön talo (entinen)	mäkitupa	Pitkäjärvi	2010	P, H, Mkv
		Melko hyvin säilynyt mäkitupapihapiiri raitin varrella Sepän talon naapurissa				
R4.28	III	Peltonen	sotilastorppa?	Pitkjärvi	2010	P, Mkv
R4.29	II	Hoivala	kantatalo	Pitkäjärvi	2010	P, M, Mkv
		Edustava pihapiiri kyläaukean pohjoisosassa, k-maisema				
R4.30	II	Metsola (ent. sahan työntekijöiden as.)*		Pitkäjärvi	2010	P, H, Mkv
		Hyvin säilynyt sahan toimintaan liittynyt asuinrakennus				
R4.31	II	Entinen sahan verstas*		Pitkäjärvi	2010	P, H, Mkv
		Jugendvaikutteinen ulkoisesti alkuperäisasussa säilynyt verstasrakennus				

*= rakennukset sijaitsevat Pitkäjärven entisen höyrysahan alueella, joka on inventoitu. Alueella ei ollut riittävästi sahasta säilyneitä osia jäljellä, jotta se olisi luetteloitu arvoalueeksi (inventointi 2003).

5 ETELÄ-ORIVESI

	arvoluokitus ja nimi		hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R5.1	II	Mikkola	lohkotila	Siitama	2003	P, H, M, Mkv
		Hyvin säilynyt pihapiiri k-maisemassa, päärakennus amer. tyyppitalo v. 1909				
R5.2	I	Perttula	kantatalo	Siitama	2003	P, M, Mkv
		Erityisen hyvin säilynyt rakennuskokonaisuus, joka on maisemallisesti arvokas				
R5.3	II	Nikkarila	kantatalo	Siitama	2003	P, M, Mkv
		hyvin säilynyt pihapiiri 1900-l alun rakennuskanta, k-maisema				
R5.4	II	Talasnokan huvila	huvila	Ruokonen	2003	P, Mk
		Orivedellä harvinainen 1930-l. huvila, k-maisema				
R5.5	II	Jukola	seurantalo	Siitama	2003	P, H, Mk
		1919 rakennettu edelleen käytössä oleva hyvin säilynyt seurantalo				
R5.6	II	Siitaman koulu (ent.)	koulu	Siitama	2003	P, H, M
		Hyvin säilynyt 1922 rakennettu edustava koulurakennus				
R5.7	I	Sarkkila	sotilasvirkatalo	Sarkkila	2003	P, H, M, Mkv
		Vanhan asuinrakennuksen osa jopa 1600-l. edustava pihapiiri komea sijainti k-maisemassa				
R5.9	II	Lahtinen	kantatalo	Rajalahti	2003	P, M, Mkv
		Melko hyvin säilynyt pihapiiri -ryhmäkylän tyyppistä miljöötä Uotilan ja Penttilän kanssa				

arvolyhenteiden selitykset
P= rakennusperinteinen
A= arkkitehtoninen
H=historiallinen (muulla kuin asutushistoriallisella tavalla)
T= rakennustekninen
M=rakennusryhmän itsenäinen arvo
Mk= maisemakokonaisuus
MkV=Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY, 2009 (2010)
Mkv=vValtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993 -luettelo

arvoluokitus	ja nimi		hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R5.10	II	Uotila	kantatalo	Rajalahti	2003	P, M, Mkv
		Hyvin säilynyt1800-l. päärakennus, pihapiiri osa ryhmäkylää Penttilän ja Lahtisen kanssa				
R5.11	II	Horma	lohkotila	Rajalahti	2003	P, M, Mkv
		Tyypillinen hyvin säilynyt pihapiiri, k-maisema				
R5.12	II	Ylä-Yrjölä	kantatalo	Naappila	2003	P, M, Mkv
		Rajalahden k-maisemassa keskeisesti sijaitseva hyvin säilynyt pihapiiri				
R5.13	II	Jaakkola	kantatalo	Naappila	2003	P, M, Mkv
		Monipuolinen ja runsas rakennuskanta on pääosin hyvin säilynyttä, k-maisema				
R5.14	II	Kellosalmen kivisilta		Koivuniemi	2003	T, H
		Yksiosaisesta kivikannesta tehty hyvin säilynyt palkkikivisilta, k-maisema				
R5.15	II	Yli-Heikkilä	kantatalo	Koivuniemi	2003	P, M, Mkv
		Keskeisesti k-maisemassa oleva pihapiiri, jossa pitkä kolmekuistinen päärakennus				
R5.16	II	Koivuniemen koulu	koulu	Koivuniemi	2003	P, M, Mkv
		1895 vuodelta oleva hyvin säilynyt pieni (entinen) maalaiskoulu				
R5.17	II	Seppälä	kantatalo	Suomasema	2003	P, M, Mkv(op)
		Pihapiirissä on kaksi komeaa ja ulkoisesti hyvin säilynyttä asuinrakennusta, k-maisema				
R5.18	I	Ylä-Jussila	kantatalo	Suomasema	2003	P, M, Mkv
		41 m pitkä koristeellinen päärakennus (1880) ja kaunis pihapiiri k-maisemassa				
R5.19	I	Grönqvist	mäkitupa	Sarkkila	2010	P, H, Mk
		Rautatien pysäkinmäen kaunis ja hyvin säilynyt pihapiiri, yhtesikunnallisen vaikuttajan koti				
R5.20	II	Kyläkauppa (entinen)	kauppa	Sarkkila	2010	P, Mk
		Melko hyvin säilynyt pihapiiri on osa kylänraittia				
R5.21	II	Kasarmin talo (valkoinen talo) asuintontti		Sarkkila	2010	P, Mk
		Radan vieressä oleva jugend-vaikkutteinen asuintalo				
R5.22	II	Pysäkki-Unkila ja Kapakka	mäkitupa	Sarkkila	2010	P, H, Mk
		Hieno kallioinen pihapiiri kallioisella mäellä reunustaa raittia				
R5.23	II	Mikkola	mäkitupa	Sarkkila	2010	P, Mk
		Hyvin säilynyt raitin varrella oleva pihapiiri				
R5.24	III	Juntunen	mäkitupa	Sarkkila	2010	P, Mk
R5.25	I	Valonen	mäkitupa	Sarkkila	2010	P, M, Mk
		Alkuperäisessä 1900-luvun alun asussa säilyneet asuin- ja piharakennus				
R5.26	III	Salonen (metsänvartija)	mäkitupa	Sarkkila	2010	P, M
R5.27	II	Viitala	torppa	Sarkkila	2010	P, M, Mkv
		Melko hyvin säilynyt rakennuskanta kallioisessa pihapiirissa Siitamantien varressa				
R5.28	III	Taipale	kantatalo	Padustaipale	2010	P, M, Mk
R5.31	III	Lehtonen	mäkitupa	Koivuniemi	2010	P, Mkv
R5.32	III	Ahorinne	mäkitupa	Koivuniemi	2010	P, Mkv
R5.33	III	Wähä-Nikkilä	mäkitupa	Koivuniemi	2010	P, Mkv
R5.34	II	Tanhuanpää	kantatalo	Koivuniemi	2010	P, M, Mkv
		Monipuolinen ja melko hyvin säilynyt rakennuskanta k-maisemassa				
R5.35	III	Kuusi II	mäkitupa	Koivuniemi	2010	P, Mkv

arvoluokitus	ja nimi	hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot R5.36
II	Laine	mäkitupa	Koivuniemi	2010	P, Mkv
	Hyvin säilynyt mäkitupa-asuinrakennus keskeisellä sijainilla maisemassa ja kylänraitilla				
R5.37	III Kannisto	torppa	Koivuniemi	2010	P, M
R5.38	II Kellosalmi	kantatalo?	Suomasema	2010	P, M, Mkv
	Melko hyvin säilynyt pihapiiri Längelmäveden rantaan avautuvassa maisemassa				
R5.39	III Naappilan vanha kauppa	kauppa	Naappila	2010	P, H, Mkv
R5.40	III Heikkilä	kantatalo	Naappila	2010	P, M, Mkv
R5.41	III Ala-Yrjölä	lohkotila	Naappila	2010	P, M, Mkv
R5.42	II Nikkilä	kantatalo	Koivuniemi	2010	P, M, Mkv
	Peltoaukean laidalla sijaitseva melko hyvin säilynyt näyttävä pihapiiri				
R5.43	III Siren	mäkitupa	Naappila	2010	P, M, Mkv

6 POHJOIS-ERÄJÄRVI

		hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R6.1	I Eräjärven kirkko	kirkko	Eräjärvi	2003	P, H, Mkv
	Åkerblom-Åkergrenin suunnittelema ja rakentama hyvin säilynyt ristikirkko				
R6.2	I Vetterkullan kartano	kartano	Kuivanen	2003	P, H, M, Mk
	Hienosti säilynyt kerroksinen kartanoalue, jossa mm. empiretyylinen 1830-l. päärakennus				
R6.3	II Mattila	kantatalo	Kauppila	2003	P, M, Mk
	Hyvin säilynyt pihapiiri k-maisemassa				
R6.5	Koppalan koulu (ent.)	koulu	Kuivanen	2003	P, H, Mk
R6.6	II Ala-Jussila	lohkotila	Kauppila	2003	P, M, Mk
	1900-luvun alun ehjä pihapiiri merkittävä osa kyläaukean k-maisemaa ranta-alueella				
R6.8	II Uiherlan koulu (ent.)	koulu	Uiherla	2003	A, P, H, M, Mk
	20-l klassismia edustavat koulu- ja asuinrakennus sekä funkkis pukukoppi, k-masiema				
R6.9	III Uiherlan kivisilta		Eräjärvi	2003	P, M, Mk
R6.10	III Eräjärven seurantalo	seurantalo	Uiherla	2003	A, H
R6.11	II Eräjärven leiripappila	pappila	Hietalahti	2003	P, H, M
	Hyvin säilynyt v. 1861 pappila ja pihapiiri edelleen kirkollisessa käytössä				
R6.12	II Mikkola	kantatalo	Leväslahti	2003	P, M, Mk
	Pihapiirin lisäksi Kuuselanmäen rakennukset ovat arvokkaita k-maiseman osia				
R6.13	III PVY:n talo (Leväslahden)	koulu	Leväslahti	2003	A, P, M, Mk
R6.14	III Vanhatalo	kantatalo	Leväslahti	2003	P, M
R6.15	III Jussila	lohkotila	Leväslahti	2003	P, M
R6.16	II Mettäs	kantatalo	Leväslahti	2003	P, M, Mk
	Historiallisia arvoja omaava maatilan hyvin säilynyt pihapiiri keskeinen k-maisemassa				
R6.17	II Erkkylä	kauppa	Kauppila	2010	P, Mk
	Hyvinsäilynyt pieni kaupparakennus pihapiireineen sijaitsee keskeisesti k-maisemassa				

arvolyhenteiden selitykset
P= rakennusperinteinen
A= arkkitehtoninen
H=historiallinen (muulla kuin asutushistoriallisella tavalla)
T= rakennustekninen
M=rakennusryhmän itsenäinen arvo
Mk= maisemakokonaisuus
MkV=Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY, 2009 (2010)
Mkv=vValtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993 -luettelo

arvoluokitus ja nimi			hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R6.18	II	Erätoikka	meijeri	Eräjärvi	2010	A, P, Mk
		1909 rakennettu tiilirakenteinen osuusmeijeri on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan				
R6.19	II	Pihlmanin kutomo (ent.)	teollisuus	Eräjärvi	2010	P, H, Mk
		Kutomo-asuinrakennus reunustaa raittia ja se on osa Oriveden seudun vaateteollisuuden historiaa				
R6.20	II	Eräjärven Säästöpankki (ent.)	pankki	Eräjärvi	2010	P, H, Mk
		1900-luvun alun mansrdikattoinen pienimittakaavainen asuin- ja liikerakennus kylän raitilla				
R6.21	III	Lehmus	asuintontti	Eräjärvi	2010	P, H, M, Mk
R6.22	II	Ruokonen	kantatalo	Uiherla	2010	P, M, Mk
		Melko hyvin säilynyt pihapiiri sijaitsee keskeisesti k-maisemassa				
R6.23	II	Kurki-Heikkilä	kantatalo	Uiherla	2010	P, M, Mk
		Melko hyvin säilynyt pihapiiri sijaitsee keskeisesti k-maisemassa				
R6.29	III	Välimaa	Lohkotila	Leväslahti	2010	P, M, Mk
R6.30	II	Heikkilä	kantatalo	Uiherla	2010	P, M, Mk
		1900-luvun alun asussa säilynyt päärakennus ja piharakennukset, k-maisema				
R6.31	III	Erälinna	suojeluskuntatallo	Eräjärvi	2010	P, H, Mk
R6.32	II	Ala-Kuivanen	lohkotila	Kuivanen	2010	P, M, Mk
		Hyvin säilynyt edustava pihapiiri k-maisemassa				
R6.33	II	Ylä-Kuivanen	lohkotila	Eräjärvi	2010	A, P, M, Mk
		Komea ja hyvin säilynyt pihapiiri -erittäin upea kivinavetta k-masiemassa				
R6.34	II	Hakala	torppa	Uiherla	2010	P, M
		1900-l alun asussa säilynyt torpan pihapiiri				
R6.35	II	Vanha-Peltola	lohkotila	Uiherla	2010	P, M, Mk
		Hieno pihapiiri rakennusajankohtaansa (1930) vanhahtavammalla tyylillä rakennettu, k-maisema				

7 ETELÄ-ERÄJÄRVI

R7.1	II	Yrjölä	kantatalo	Vihasjärvi	2003	P, M, Mk
		Edustava ja hyvin säilynyt maatilan rakennuskokonaisuus 1900-luvun alusta, k-maisema				
R7.3	II	Erkkilä	kantatalo	Vihasjärvi	2003	P, M, Mk
		Vanha päärakennus ja piharakennukset (1900-l. alku), keskeinen sijainti k-maisema				
R7.4	II	Nisu-Laurila	tila	Vihasjärvi	2003	P, M, Mk
		1800-l. päärakennus ja maisemllisesti merkittävä pihapiiri				
R7.5	II	Nisula	kantatalo	Vihasjärvi	2003	P, M, Mk
		Maisemallisesti merkittävä pihapiiri, erit. pitkä hyvin säilynyt ja tyypillinen päärakennus (1903)				
R7.6	II	Talouskauppa (ent.)	kauppa	Vihasjärvi	2003	P, M, Mk
		1800-l lopulla kaupaksi siirretty paritupa keskeinen sijainti maisemassa				
R7.7	II	Laurila	tila	Vihasjärvi	2003	P, M, Mk
		Maisemallisesti arvokas pihapiiri, jossa tyypillinen 1800-l. hyvin säilynyt pitkä asuinrakennus				
R7.9	II	Vihasjärven koulu	koulu	Vihasjärvi	2003	H, M, Mk
		1900-l. alun kookas kyläkolurakennus, joss jugendin piirteitä, k-maisema				

8 LÄNGELMÄEN KIRKONKYLÄN SEUTU (HAKOSALMI, TUNKELO)

	arvoluokitus ja nimi		hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R8.1	**I**	**Kirkko**	**kirkko**	**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, H, M, MkV**
		Kirkkohistoria, Längelmäen kirkonkylän keskeinen kohde				
R8.2	**I**	**Lainamakasiini**		**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, H, MkV**
		Kirkko- ja pitäjän historia, kirkonkylän keskeinen kohde				
R8.3	**I**	**Vanhatalo**	**kantatalo**	**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, M, MkV**
		Kirkonkylän maiseman maatalon pihapiiri, jossa hyvin säilynyt rakennuskanta				
R8.4	**I**	**Uusitalo**	**kantatalo**	**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, M, MkV**
		Kirkonkylän maiseman maatalon pihapiiri, jossa hyvin säilynyt rakennuskanta				
R8.5	**I**	**Poukka 1**	**kantatalo**	**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, M, MkV**
		Kirkonkylän maiseman maatalon pihapiiri, jossa hyvin säilynyt rakennuskanta				
R8.6	**I**	**Poukka**	**kantatalo**	**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, H, M, MkV**
		Kirkonkylän maiseman ent. maatalon päärakennuksessa kunnantsto 1935-64				
R8.7	**I**	**Kotitanhua**	**vanhainkoti**	**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, H, M, MkV**
		Edustava kunnallisen rakentamisen kohde kirkonkylän maisemassa				
R8.8	**I**	**Poukanportti**	**koulu**	**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, H, M, MkV**
		Melko hyvin säilynyt koulu komealla paikalla kirkonkylän maisemassa				
R8.9	**I**	**Haavisto (kauppa)**	**kauppa**	**Hakosalmi**	**2005/2010**	**A, P, H, M, MkV**
		Poikkeuksellisen hyvin säilynyt 50-luvun kaupparakennus, keskeinen sijainti				
R8.10	**I**	**Längelmäen Säästöpankki**	**pankki**	**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, H, MkV**
		30-luvun kivirakenteinen pankki sijaitsee keskeisesti kylärakenteessa				
R8.11	**II**	**Markkala**	**kauppa**	**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, H, MkV**
		Puurakenteinen asuin-liikerakennuspihapiiri, jolla keskeinen sijainti				
R8.12	**I**	**Päivölä (seurakuntakoti) apteekki**		**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, A, H, MkV**
		Hyvin säilynyt 1920-luvun huvilaklassisimia edustava kohde, keskeinen sij.				
R8.13	**I**	**Kaislaranta (Päivölä1)tila**		**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, H, M, MkV**
		Keskeisesti maisemassa sijaitseva pihapiiri, jugend-vaik. päärakennus				
R8.14	**I**	**Väinölä**	**tila (torppa)**	**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, M, MkV**
		Huvilarakennus 1900-luvun alusta keskeisesti maisemassa				
Rr8.15	**III**	**Junkinlahden asutustihentymä**		**Hakosalmi**	**2005/2010**	**P, M, MkV**
R8.16	**I+**	**Isotalo**	**kantatalo**	**Tunkelo**	**2005/2010**	**A, P, H, M, MkV**
		Poikkeuksellisen komea ja säilynyt uusrenesanssipäärakennus, maisema				
R8.17	II	Parselli (meijeri)	meijeri	Tunkelo	2005/2010	P, H, Mk
		Hyvin säilynyt 1900-l. alun meijeri sijaisee näkyvällä paikalla rantamaisemassa				
R8.18	I	Tapiola (Tunkelon huvila)	huvila	Tunkelo	2005/2010	P, H, Mk
		Melko hyvin säilynyt 1899 rakennettu kookas rantamaiseman huvila, jossa myös kunnanlääkärin tilat				

arvolyhenteiden selitykset
P= rakennusperinteinen
A= arkkitehtoninen
H=historiallinen (muulla kuin asutushistoriallisella tavalla)
T= rakennustekninen
M=rakennusryhmän itsenäinen arvo
Mk= maisemakokonaisuus
MkV=Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY, 2009 (2010)
Mkv=vValtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993 -luettelo

	arvoluokitus ja nimi		hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R8.19	III	Wähätunkelo	mäkitupa	Tunkelo	2005/2010	P, Mk
R8.20	III	Metsola	lohkotila	Tunkelo	2005/2010	P, H, Mk
R8.21	III	Keskinen	torppa	Tunkelo	2005/2010	P, Mk
R8.22	III	Metsämaa	torppa	Tunkelo	2005/2010	P, Mk
R8.23	III	Raivio	torppa	Tunkelo	2005/2010	P, Mk
R8.24	II	Omenaniemi	lohkotila	Tunkelo	2005/2010	P, M, Mk
		Lohkotilan melko hyvin säilynyt 1900-l. alun pihapiiri järvien välissä olevalla kannaksella				
R8.25	II	Lehtiniemi	lohkotila	Tunkelo	2005/2010	P, M, Mk
		1900-l. alun pihapiiri kannaksella olevassa niemessä				

9 LÖYTÄNEEN LAHTI (ATTILA, VÄSTILÄ, PUHARILA, PÄÄSKYLÄ)

	arvoluokitus ja nimi		hist. Tilatyyppi	kylä	inv. Vuosi	arvot
R9.1	I	Vähä-Attila	kantatalo	Attila	2005/2010	P, M, Mkv
		1800-l. asussa säilynyttä rakennuskantaa eheässä pihapiirissä kulttuurimaisemassa				
R9.2	I	Vähä-Attila1	kantatalo	Attila	2005/2010	P, M, Mkv
		Yhdessä Vähä-Attilan kanssa ehjä ja hyvin säilynyt kokonaisuus maisemallisesti näkyvällä sijainnilla				
R9.3	II	Yrjölä	kantatalo	Attila	2005/2010	P, M, Mk
		Melko hyvin säilynyt maatalon pihapiiri, jossa vanhaa rakennuskantaa kulttuurimaisemassa				
R9.4	II	Laurila	kantatalo	Västilä	2005/2010	P, M, Mkv
		Hyvin säilynyt ja runsas rakennuksinen maatalon talouskeskus, k-maisema				
R9.5	II	Ylä-Jussila	lohkotila	Västilä	2005/2010	P, M, Mkv
		Hyvin säilynyttä 1800-l. hirsirakennuskantaa (aitat, päärakennus) kulttuurimaisemassa				
R9.6	I	Tuomaala	kantatalo	Västilä	2005/2010	P, H, M, Mkv
		Historiallisesti monikerroksinen rakennuskanta keskeisellä paikalla kulttuurimaisemassa				
R9.7	III	Huvila (Västilän kauppa)	kauppa	Västilä	2005/2010	P, H, Mkv
R9.8	II	Ruuhela	kauppa	Västilä	2005/2010	P, H, Mkv
		1900-l- alun melko hyvin säilynyt kauppa-asuinrakennus keskeisellä paikalla kulttuurimaisemassa.				
R9.9	III	Jokimäki (kovasinhiomo)	mäkitupa/käsityö	Västilä	2005/2010	H, Mkv
R9.10	II	Myllymäki	sotilasvirkatalo	Puharila	2005/2010	P, H, M, Mkv
		1900-l. alun hyvin säilynyt asuintalon pihapiiri (kestikievari) keskeisellä paikalla kulttuurimaisemassa.				
R9.11	III	Riihimäki	paloasema	Puharila	2005/2010	P, H, Mkv
R9.12	I	Mattila	lohkotila	Pääskylä	2005/2010	P, H, M, Mkv
		Hyvin säilynyt ,edustava ja eheä 1800-l. maatalon pihapiiri kulttuurimaisemassa				
R9.13	II	Jussila	lohkotila	Pääskylä	2005/2010	P, M, Mkv
		Maatilan komea vuonna 1900 rakennettu päärakennus, kulttuurimaisema				
R9.14	III	Päivärinta1 (Manula)	lohkotila	Pääskylä	2005/2010	P, M, Mkv
R9.15	II	Lahdenpohja	lohkotila	Pääskylä	2005/2010	P, M, Mkv
		Hieno maatilan pihapiiri, jossa hyvin säilynyt 1916 rakennettu jugendpiirteinen päär., kulttuurimaisema				
R9.16	III	Lepolahti	torppa	Pääskylä	2005/2010	P, Mk
Rr9.17		Kaupan ympäristön asutusta ja rakennuksia		Västilä	2005/2010	P, Mkv
Rr9.18	II	Västilän silta		Västilä	2005/2010	H, Mkv
		Kiviholvisilta vuodelta 1935, kulttuurimaisema				

	arvoluokitus ja nimi	hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
Rr9.19	II Asutustihentymä Vinkiäntien varsi (Hakala, Väinölä, Lehtola)		Puharila	2005/2010	P, Mkv
	Entiset torpparitilat muodostavat yhdessä yhtenäisen kokonaisuuden Västilän joen eteläpuolella				

10 KOIVISTO-KYLÄNOJA (RAIDISTO, SOLTTILA)

	arvoluokitus ja nimi	hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R10.1	II Ylinen	kantatalo	Koivisto	2005/2010	P, H, M, Mk
	Melko hyvin säilynyt suhteellisen yhtenäinen maatalon talouskeskuskokonaisuus kulttuurimaisemassa				
R10.2	I Anttila	lohkotila	Koivisto	2005/2010	P, M, Mk
	1800-1900-l. vaihteen edustava, hyvin säilynyt maatalon rakennuskanta kulttuurimaisemassa				
R10.3	III Mäntylä	lohkotila	Koivisto	2005/2010	P, M, Mk
R10.4	II Eerola	lohkotila	Raidisto	2005/2010	P, M, Mk
	Keskeisesti maisemassa sijaitseva runsas ja kohtuullisesti säilynyt maatilan rakennuskanta				
R10.5	II Orilahti	lohkotila	Raidisto	2005/2010	P, M, Mk
	1900-luvun alun hyvin säilynyttä edustavaa maatalon rakennuskantaa kulttuurimaisemassa				
R10.6	II Mikkola	kantatalo	Solttila	2005/2010	P, M, Mk
	1800-1900-l. vaihteen melko hyvin säilynyt eheä maatalon rakennuskokonaisuus kulttuurimaisemassa				
R10.7	II Anttila	kantatalo	Solttila	2005/2010	P, M, Mk
	Melko hyvin säilynyt 1800-1900-l. rakennuskanta kulttuurimaisemassa (Mikkolan kanssa ryhmässä)				
R10.8	II Ranta-aho	torppa	Solttila	2005/2010	P, M, Mk
	Hyvin säilynyt 1800-l- loppun torpan ehjä pihapiiri kulttuurimaisemassa				
R10.9	II Vanhatalo	kantatalo	Kylänoja	2005/2010	P, M, Mk
	Maatalon 1900-luvun alun rakennuskantaa tiiviinä ryhmänä kulttuurimaisemassa				
R10.10	II Eerola	kantatalo	Kylänoja	2005/2010	P, M, Mk
	Hyvin säilynyt 1800-luvun maatalon rakennusryhmä kulttuurimaisemassa				
R10.11	II Anttila (Karviala)	kantatalo	Kylänoja	2005/2010	P, M, Mk
	1800-1900-l. vaihteen hyvin säilynyt maatalon pihapiiri kulttuurimaisemassa				
R10.12	III Koivula	torppa	Kylänoja	2005/2010	P, M, Mk

11 UUHINIEMI-SOLALA (PIITTALA, RÄMESALO, SAVINIEMI)

	arvoluokitus ja nimi	hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R11.1	III Uusitalo	lohkotila	Uuhiniemi	2005/2010	P, M, Mkv
R11.2	III Haaparanta	lohkotila	Uuhiniemi	2005/2010	P, M, Mk
R11.3	II Hirvelä	torppa	Uuhiniemi	2005/2010	P, H, M, Mkv
	Melko hyvin säilynyt sotilastorpan pihapiiri, jossa vanha asuinrakennus osin 1700-luvulta, k-maisema				
R11.4	II Suvirinne, Kamara (Niemi)	torppa	Uuhiniemi	2005/2010	P, M, Mk
	Edustava ja hyvin säilynyt torpan 1800-luvun lopulla rakennettu pihapiiri kulttuurimaisemassa				

arvolyhenteiden selitykset
P= rakennusperinteinen
A= arkkitehtoninen
H=historiallinen (muulla kuin asutushistoriallisella tavalla)
T= rakennustekninen
M=rakennusryhmän itsenäinen arvo
Mk= maisemakokonaisuus
MkV=Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY, 2009 (2010)
Mkv=vValtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993 -luettelo

	arvoluokitus ja nimi		hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R11.5	II	Eerola	kantatalo	Piittala	2005/2010	P, M, Mkv
		Melko hyvin säilynyt maatalon 1900-l. alun rakennuskanta kulttuurimaisemassa				
R116	II	Anttila	kantatalo	Piittala	2005/2010	P, M, Mkv
		Keskeisellä paikalla maisemassa sijaitseva hyvin säilynyt 1900-l. maatilan talouskeskus				
R11.7	III	Ranta	kauppa	Piittala	2005/2010	P, Mkv
R11.8	III	Kuteri	torppa	Piittala	2005/2010	P, M, Mkv
R11.9	I	Salo	kantatalo	Rämesalo	2005/2010	P, M, Mk
		Längelmäen kirkonkylän maisemaan ja historiaan liittyvä edustava ja säilynyt maatilan pihapiiri				
R11.10	II	Vähäsalo	lohkotila	Rämesalo	2005/2010	P, M, Mk
		Tyypillinen ja hyvin säilynyt 1900-luvun laun maatilan pihapiiri kulttuurimaisemassa				
R11.11	II	Pietilä	torppa	Rämesalo	2005/2010	P, M, Mk
		Hyvin säilynyt 1900-luvun torpan pihapiiri kulttuurimaisemassa.				
R11.12	II	Vanhatalo	kantatlo	Saviniemi	2005/2010	P, M, Mk
		Melko hyvin säilynyt 1800-l. lopun ja 1900-l. alun tyypillinen maatilan pihapiiri kulttuurimaisemassa				
R11.13	II	Uusitalo	lohkotila	Saviniemi	2005/2010	P, M, Mk
		Melko hyvin säilynyt 1800-luvun lopun pihapiiri kulttuurimaisemassa.				
R11.14	II	Solala	kantatalo	Koljonkanta	2005/2010	P, M, Mk
		Runsas rakennuksinen maatilan pihapiiri, jossa hyvin säilynyt komea v. 1900 rakennettu päärakennus				

12 VINKIÄ JA ISO-LÖYTÄNEEN ALUE (LÖYTÄNE, MULKOILA)

	arvoluokitus ja nimi		hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R12.1	II	Alanen	kantatalo	Vinkiä	2005/2010	P, M, Mk
		Maisemallisesti keskeisellä paikalla sijaitseva melko hyvin säilynyt runsasrakennuksinen tilakeskus				
R12.2	II	Keskinen	lohkotila	Vinkiä	2005/2010	P, M, Mk
		Hyvin säilynyt eheä maatalon pihapiiri 1800l-1900l. vaihteesta kulttuurimaisemassa				
R12.3	III	Uusitalo	lohkotila	Vinkiä	2005/2010	P, M, Mk
R12.4	II	Lahnamäki	torppa	Vinkiä	2005/2010	P, M, Mk
		Maisemallisesti keskeisellä paikalla hyvin säilynyt 1900-l. alun torpan pihapiiri				
R12.5	II	Kari	torppa	Vinkiä	2005/2010	P, M, Mk
		Rantamaisemassa sijaitseva hyvin säilynyt eheä ison torpan pihapiiri 1900-l. alun rakennuskantaa				
R12.6	II	Kynnyskoski (Alasen mylly)	mylly	Vinkiä	2005/2010	P, H, Mk
		Hirsinen myllyrakennus 1900-l. alusta kosken rannalla				
R12.7	II	Myllykoski 1	mylly	Vinkiä	2005/2010	P, H, Mk
		Hyvin säilynyt 1920-l. asuinrakennus, myllyn ja voimalaitoksen patorakenteet.				
R12.8	II	Ryttylä	torppa	Löytäne	2005/2010	P, M
		Kallioisella rinteellä järven rannalla sijaitsevan pienen torpan hyvin säilynyt pihapiiri (osin 1800-l)				
R12.9	I	Pohjola (Mulkola)	kantatalo	Löytäne	2005/2010	P, M, H, Mk
		Maisemassa keskeisellä paikalla pihapiirissä useita hyvin säilyneitä 1700-1900-l. hirsirakennuksia				
R12.10	II	Läpikäytävä	torppa	Löytäne	2005/2010	P, M, Mk
		Melko hyvin säilynyt Löytäne-järvelle avautuva torpan pihapiiri.				

	arvoluokitus ja nimi		hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R12.11	II	Raiskio	torppa	Löytäne	2005/2010	P, M, Mk
		Tilan talouskeskus Löytäneen rannalla, jossa mm. hyvin säilyneet jalka-aitat				
R12.12	III	Vähähaka (Löytäneen koulu)	koulu	Löytäne	2005/2010	P, H, M
R12.13	II	Touna	kantatalo	Mulkoila	2005/2010	P, M, Mk
		Löytäne järven rannalla hyvin säilyneessä 1700-1900-l. pihapiirissä runsas hirsirakennuskanta.				

13 ERÄSJÄRVI-KIRJASNIEMI (KUKKOJÄRVI, ERÄSLAHTI)

	arvoluokitus ja nimi		hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R13.1	II	Hasala	kantatalo	Eräsjärvi	2005/2010	P, M, Mk
		Maisemassa keskeisellä paikalla sivjaitsevan talouskeskus, jossa hyvin säilyneitä jalka-aittoja ja riihi				
R13.2	III	Vanha-Järvi	kantatalo	Eräsjärvi	2005/2010	P, M, Mk
R13.3	II	Mattila	kantatalo	Eräsjärvi	2005/2010	P, M, Mk
		Kulttuurimasiemassa sijaitseva maatalon talouskeskus, jossa mm. hyvin säilyneet jalka-aitat				
R13.4	I	Jussila	kantatalo	Eräslahti	2005/2010	P,H, M, Mk
		Hyvin säilynyt edustava rakennuskanta 1800-1900-l. alku, tilalla toiminut kestikievari				
R13.5	II	Heikkilä	kantatalo	Eräslahti	2005/2010	P, M, Mk
		Kulttuurimaiseman pihapiirissä komea kansallisromanttishenkinen päärakennus				
R13.6	III	Päiväkumpu (pappila purettu)	pappila	Eräslahti	2005/2010	P, H, Mkv
R13.7	II	Kultala	kantatalo	Eräslahti	2005/2010	P, M, Mk
		Rantamaisemassa sijaitseva tilakeskus, jossa hyvin säilynyttä hirsirakennuskantaa				
R13.8	II	Kirjasniemi	kantatalo	Kirjasniemi	2005/2010	P, M, Mk
		Rantamaisemassa sijaitseva tiakeskus, jossa v. 1900 rakennettu komea päärakennus				
R13.9	II	Latosaari	lohkotila	Kirjasniemi	2005/2010	P, M, Mk
		Saaressa sijaitseva pienimittakaavainen hyvin säilynyt 1900-l. alun hirsirakennuskanta				
R13.20	II	Kukkojärvi	torppa	Kukkoj./Tunkelo	2005/2010	P. M
		Hyvin säilynyt ja tyypillinen torpan pihapiiri				

14 POHJOIS-LÄNGELMÄKI (RISTIJÄRVI, KALKKU, MAUNUS, TALVIAINEN, TIIHALANNIEMI)

	arvoluokitus ja nimi		hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R14.1	III	Mattila	kantatalo	Ristijärvi	2005/2010	P, Mk
R14.2	III	Allikko (Heikkilä)	kantatalo	Ristijärvi	2005/2010	P, M, Mk
R14.3	III	Järvenpää	lohkotila	Ristijärvi	2005/2010	P, M, Mk
R14.4	III	Ristijärven koulu	koulu	Ristijärvi	2005/2010	P, H, M, Mk
R14.5	III	Mäkelä	torppa	Ristijärvi	2005/2010	P, Mk
R14.6	III	Vanhala	lohkotila	Kalkku	2005/2010	P, M, Mk
R14.7	III	Uusitalo	lohkotila	Kalkku	2005/2010	P, M, Mk

arvolyhenteiden selitykset
P= rakennusperinteinen
A= arkkitehtoninen
H=historiallinen (muulla kuin asutushistoriallisella tavalla)
T= rakennustekninen
M=rakennusryhmän itsenäinen arvo
Mk= maisemakokonaisuus
MkV=Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY, 2009 (2010)
Mkv=vValtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993 -luettelo

arvoluokitus ja nimi			hist. tilatyyppi	kylä	inv.vuosi	arvot
R14.8	III	Lehtimäki 2	torppa	Kalkku	2005/2010	P, M, Mk
R14.9	II	Maunus	kantatalo	Maunus	2005/2010	P, M, Mk
		Maisemallisesti keskeisellä paikalla oleva ehjä tilakeskuskokonaisuus (mm. pitkä riviaitta)				
R14.10	II	Uusi-Maunus (Peltoniemen torppa) torppa		Maunus	2005/2010	P, M, Mk
		Hyvin säilynyt 1800-luvun torpan vaatimaton asuinrakennus ja jalka-aitta				
R14.11	III	Pohjola	torppa	Maunus	2005/2010	P, M, Mk
R14.12	III	Kukkoniemi	torppa?	Talviaistaipale	2005/2010	P, M, Mk
R14.13	III	Iso-Kukkopohja	torppa?	Talviaistaipale	2005/2010	P, Mk
R14.14	III	Hudankorpi	torppa?	Talviaistaipale	2005/2010	P, M, Mk
R14.15	II	Ylä-Korhola	kantatalo	Talviaistaipale	2005/2010	P, M, Mkv
		1800-1900-l. rakentunut pihapiiri, jossa hyvin säilynyttä hirsirakennuskantaa kulttuurimaisemassa				
R14.16	III	Ylä-Korholan mylly	mylly	Talviaistaipale	2005/2010	P, Mkv
R14.17	I	Uusi-Harola (Harola)	kantatalo	Talviaistaipale	2005/2010	P, M, Mkv
		Kulttuurimaisemassa edustava, säilynyt pihapiiri, jossa mm. kaksi 1800-l. puolivälin asuinrakennusta				
R14.18	II	Eskola	kantatalo	Talviaistaipale	2005/2010	P, M, Mkv
		Melko hyvin säilynyt tilakeskuskokonaisuus 1900-l. alku) Eskolan järven rannan kulttuurimaisemassa				
R14.19	II	Iso-Tarkkala	kantatalo	Talviaistaipale	2005/2010	P, M, Mkv
		Kulttuurimaisemassa sijaitsevassa pihapiirissä on komea 1853 vanha päärakennus ja aitta 1902				
R14.20	III	Kivistö (Vähä-Tarkkala)	kantatalo	Talviaistaipale	2005/2010	P, M, Mkv
Rr14.21	III	Ristijärventien asutustihentymä	mäkitupa	Talviaistaipale	2005/2010	P, Mkv
R14.21	III	Keskinen	kauppa	Talviaistaipale	2005/2010	P, H, Mkv
Rr14.22	III	Kivistöntien asutustihentymä	mäkitupa	Talviastaipale	2005/2010	P, Mkv
Rr14.23	III	Talviaistentien asutustihentymä	mäkitupa	Talviaistaipale	2005/2010	P, Mk
R14.24	II	Talviaisten koulu	koulu	Talviaistaipale	2005/2010	P, H, M, Mk
		Maisemallisesti näkyvällä paikalla sijaitseva 1919 ja 1958 rakennettu entinen koulurakennus				
R14.25	II	Tiihalanniemi	kantatalo	Tiihalanniemi	20005/2010	P, M, Mk
		Eheä ja edustava maatilan 1800-l-1900l. alun pihapiiri, jossa runsas hirsirakennuskanta				
R14.6		Kalliojärven maisema-alue Kantola ja Kytölä		Ristijärvi	2005/2010	Mk
		(puutteellinen aineisto: arvoluokituksen määrittäminen vaatisi lisäselvityksiä)				

arvolyhenteiden selitykset

P= rakennusperinteinen
A= arkkitehtoninen
H=historiallinen (muulla kuin asutushistoriallisella tavalla)
T= rakennustekninen
M=rakennusryhmän itsenäinen arvo
Mk= maisemakokonaisuus
MkV=Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY, 2009 (2010)
Mkv=vValtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993 -luettelo

Inventointiraportin rakenne

Inventointitiedot on jäsennelty raportin seuraavassa osassa Kulttuuriympäristöohjelman aluejaon mukaisina osakokonaisuuksina.

Vanhan Oriveden alue

Raportissa poiketaan edellä esitetyn yhteenvetotaulukon R-indeksi-numerojärjestyksestä niin, että ensin on esitetty aluejaoittain aiemmin julkaisemattomat uudet inventointikuvaukset ja niiden jälkeen on liitetty kopiona Arto Mattilan laatimat inventointitekstit kunkin alueen kohteista.

Entisen Längelmäen alue

Entisellä Längelmäen alueella kohteet on esitetty edellisiillä sivuilla olevan yhteenvetotaulukon mukaisessa R-indeksi-numerojärjestyksessä.

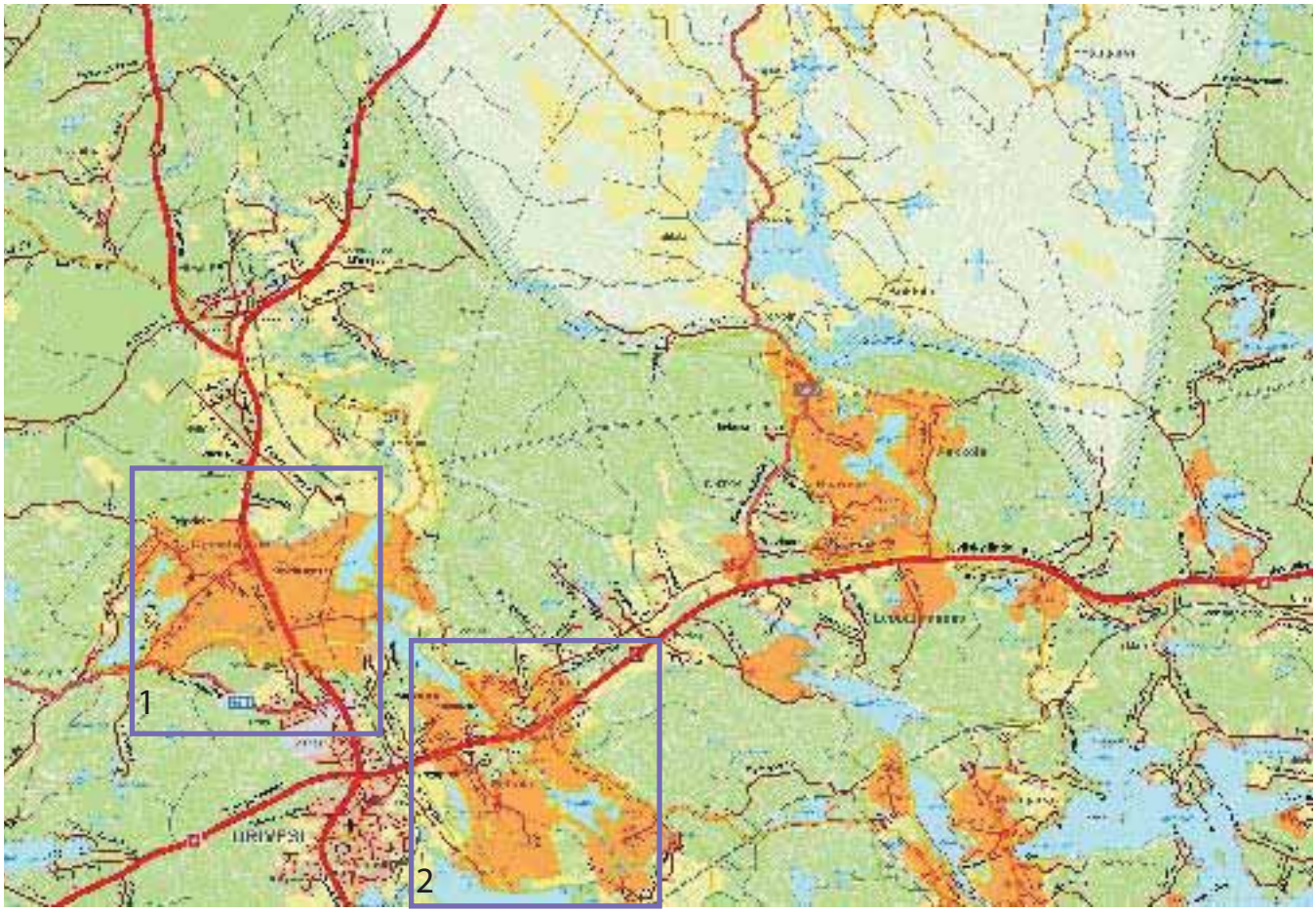

Kartalla 1:100 000, on esitetty seuraavilla sivuilla olevien karttaotteiden, 1:20 000, sijainnit Vanhan Oriveden keskiosassa.

1 Keskusta (ROYK: Onnistaipaleen ja Pehulan alueet)

Onnistaipaleen laaja viljelyaukea rajoittuu lännessä Myllyjärveen, pohjoisessa Taipaleen jokeen, lännessä Nihuanjärveen, jonka itärannalla on kapea rantaan ulottuva polveileva peltoalue, joka jatkuu Saunalammin ja Laahuksen kautta Pehulaan ja Lyytikkälään sekä Oriselälle asti.

LAINAUS:

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY, 2009

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4016

Onnistaipaleen kylä

Kuvaus

Onnistaipaleen kylä on tiiviisti raitin varteen rakentunut ryhmäkylä, jota ympäröi laaja ja pinnanmuodoltaan vaihteleva, pieniin vesistöihin rajoittuva viljelymaisema. Kylässä on säilynyt runsaasti 1800-luvun loppupuolen vaurasta talonpoikaisrakentamista.

Onnistaipaleen kantatalojen pitkät, yksikerroksiset, kaksikuistiset päärakennukset ovat säilyneet 1900-luvun alkupuolen asussa. Pihapiireissä on hirsirakenteisia navettoja ja useita erityyppisiä aittoja. Hörtsänä on ollut Oriveden huomattavimpia tiloja. Ylä-Hörtsänän entisen rusthollin arboretum eksoottisine puulajistoineen on perustettu 1909. Erillään ryhmäkylästä sijaitsevat Ala-Hörtsänän talouskeskus Myllyjärveen pistävällä niemellä ja Pulkkilan kantatila kyläkeskuksen kaakkoispuolella. Kylässä on 1920-luvun klassismia edustava koulu.

Historia

Onnistaipaleen kylä sai todennäköisesti pysyvän asutuksen keskiajan lopulla. Onnistaipaleen nimi mainittiin ensimmäistä kertaa asiakirjalähteissä jo 1508, jolloin kylällä tiedetään olleen kuusi suurta taloa. Niistä Isotalo-Hörtsänä oli vuosisadan lopulla suurin ja vaurain.

Onnistaipaleella toimi myös kestikievari 1730-1770. Kylän poikki kulkeva tie oli pääreitti Kangasalta pohjoiseen Ruovedelle. Onnistaipale oli Oriveden suurimpia kyliä 1800-luvun lopulla.

ONNISTAIPALE

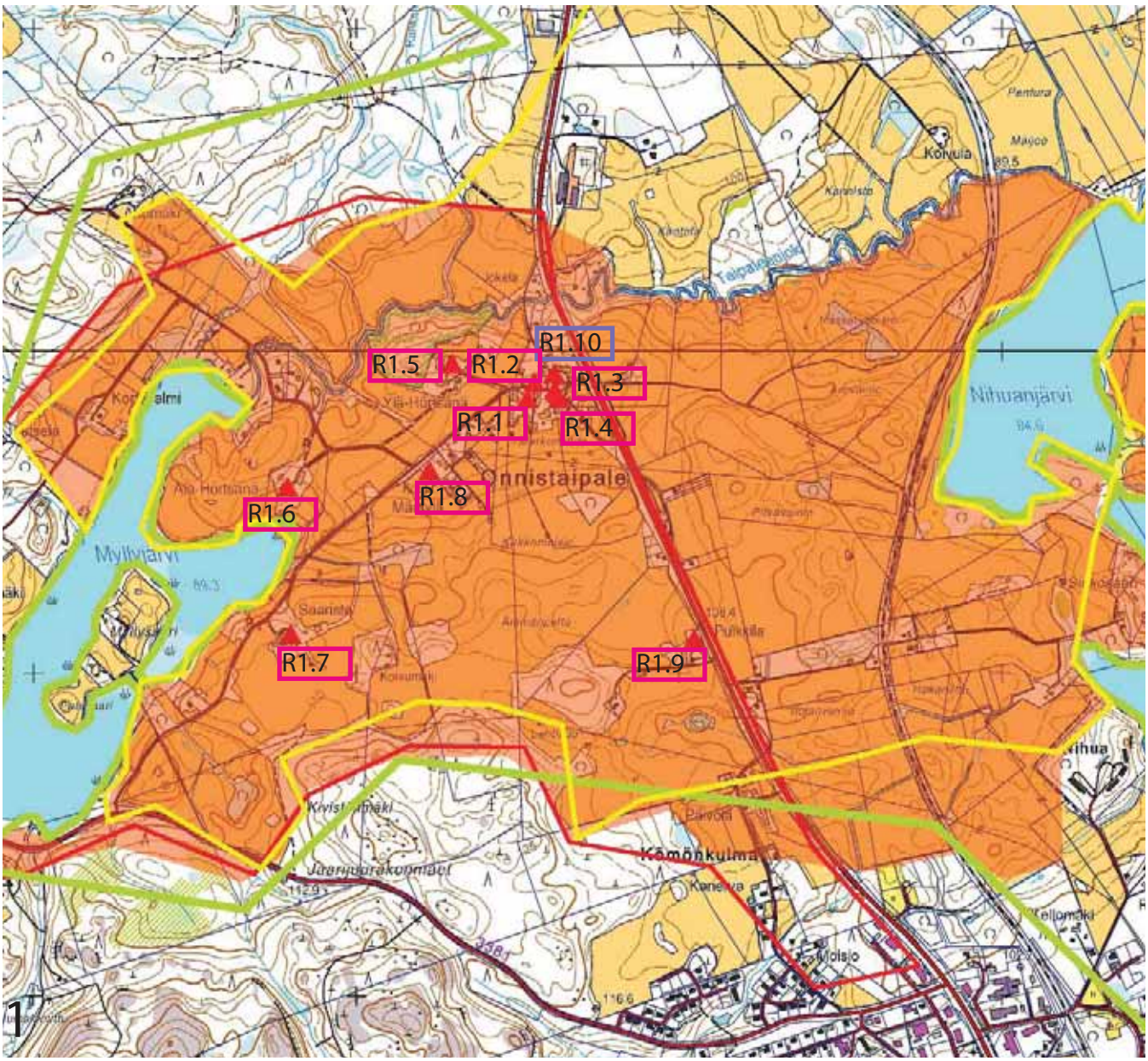

Alueen inventoidut kohteet

R1.1	Siukola
R1.2	Mattila
R1.3	Vanha-Laurila
R1.4	Uotila
R1.5	Ylä-Hörtsänä
R1.6	Ala-Hörtsänä
R1.7	Uusi-Laurila
R1.8	Onnistaipaleen koulu
R1.9	Pulkkila
R1.10	Heikkilä -PUUTTUU

PEHULA

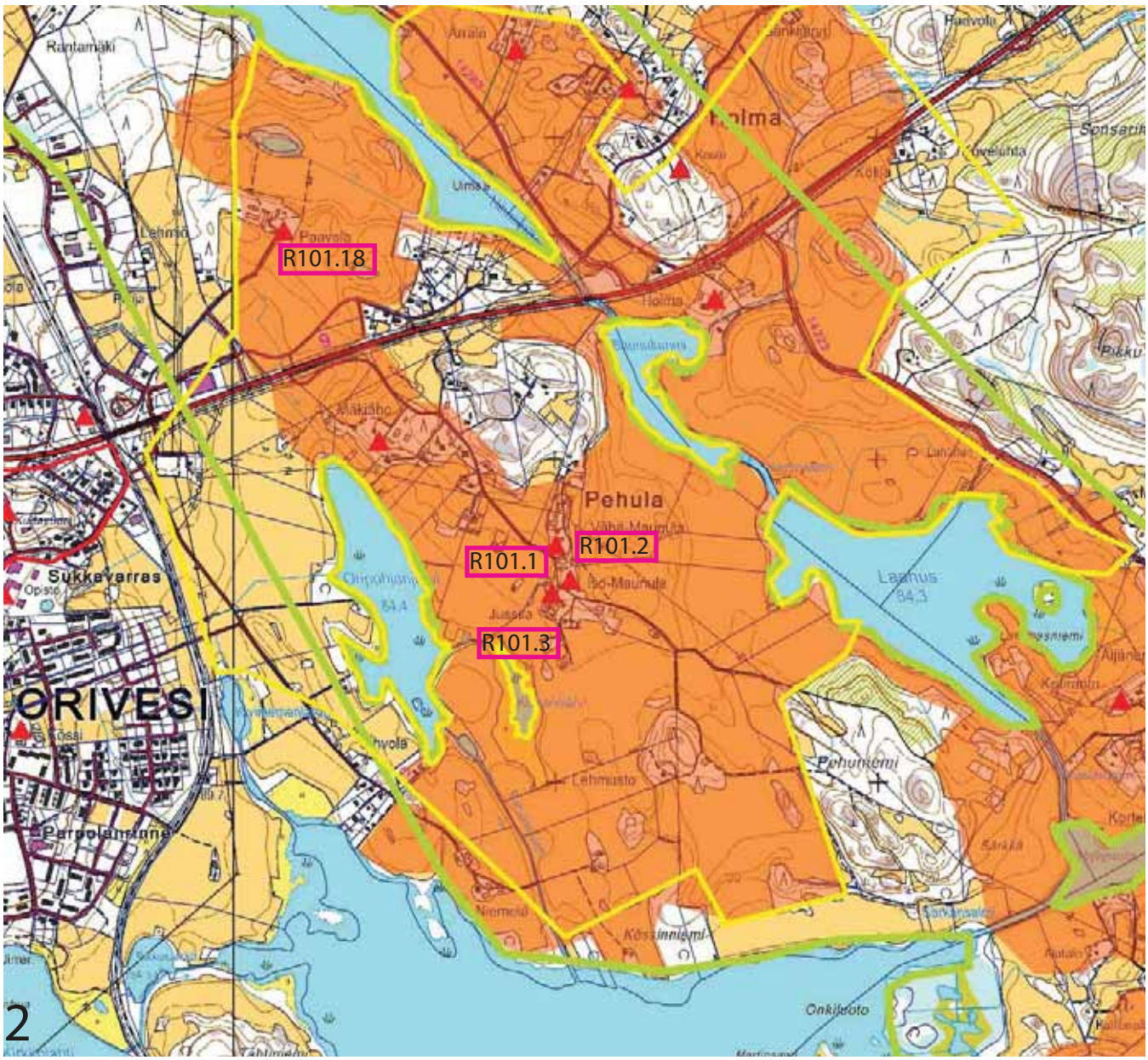

Alueen inventoidut kohteet

R101.1 Iso-Maunula
R101.2 Vähä- Maunula
R101.3 Jussila
R101.18 Paavola

Rx.xx Inventointiaineisto 2010 Arkinor Oy

Rx.xx Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

Aluerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö

Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999

Arvokas maisemaalue

Arvokas peltoalue

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

K1.1 Onnistaipale-Pehula-Holma-Lyytikkälä kulttuurimaisema-alue

Kuvaus

Onnistaipale-Pehula-Holma-Lyytikkälä-kulttuurimaiseman hiesupohjaiset viljelymaisemat ovat Oriveden laajimmat, ja ne rajautuvat useimmiten selkeästi joko metsiin tai jyrkkiin mäenrinteisiin. Keskustan ja Holma-Haaviston pienalueelle sijoittuvaan kulttuurimaisema-alueeseen kuuluvat valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi määritelty Onnistaipaleen kylä ja kulttuurimaisema sekä Lyytikkälän-Hirsilän kulttuurimaisema.

Laajaan alueeseen kuuluu neljä eriluonteista vyöhykettä: Onnistaipaleen alue, Laahuksen ja Nihuanjärven länsiranta, itäranta sekä Lyytikkälä, ks. kartta.

Onnistaipaleen alueeseen katsotaan kuuluvaksi Myllyjärven ympäristö Mäntäntiehen asti. Etelässä maisemaa rajaavat Jaarijuurakonmäet ja Humalavuori. Alueelle tyypillisiä ominaisuuksia ovat voimakkaasti kumpuileva, vaihteleva viljelymaisema, tilat metsäsaarekkeilla, kauniit näkymät järvelle ja viljeltyyn saareen sekä kylän keskustan läpi kulkeva vanha maantie. Järvi on osittain soistumassa.

Järvien länsirantaan kuuluu alue keskustasta ja Mäntäntiestä itään Laahuksen ja Nihuanjärveen asti. Avoin viljelyalue on tasaista tai vain loivasti kumpuilevaa, osaksi entistä järvenpohjaa, jossa moreeni- tai kalliokumpareet ovat vähäisinä metsäsaarekkeina. Pohjoisessa alueen poikki kiemurtelee Taipaleenjoki, joka erottuu maisemassa hyvin joenrannan kasvillisuuden vuoksi. Rakennukset sijoittuvat Mäntäntien varteen ja suurimpiin metsäsaarekkeisiin. Rakennuksia on eniten valtatie 9 tuntumassa ja Pehulassa. Maisema-alue ulottuu lännessä keskustaajaman laidoille. Maisemalle tärkeitä ominaisuuksia ovat laakeat, avoimet rannat.

Järvien itärantaan kuuluvat Voitilasta Torittuun asti vuortenrinteisiin rajautuvat, melko kapeat viljelymaisemat ja metsän rajassa kulkeva tie. Maasto kumpuilee paikoin voimakkaasti, mutta osa rantapelloista on hyvin tasaista. Ominaispiirteistä tärkeimmät ovat paikoin avoimet rannat, selvärajaiset metsäsaarekkeet ja voimakas metsänreuna. Tilakeskukset kätkeytyvät enimmäkseen metsänreunaan, ja tihentymiä on vain Holman koulun tienoilla ja Toritussa. Tärkeitä ominaisuuksia ovat täälläkin avoimet rannat.

Lyytikkälän alueella maisemat ovat lukuisten pienten metsiköiden vuoksi sulkeutuvia. Maastonmuodot ovat melko voimakkaat ja tie kiemurteleva, aluetta jakaa Jämsän radan penger. Tilakeskukset ovat yksittäin kumpareilla, vain vanhan kylän kohdalla on kaksi tilakeskusta. Papinvuori ja Niemenmäki ovat alueen selkeänä etelärajana.

Ilmakuva Onnistaipaleen aukealle Myllyjärven pohjoispäästä kohti Nihuanjärveä. Etualalla oikealla Ala-Hörtsänän talouskeskus, taustalla teiden risteyksessä Onnistaipaleen kylän keskus. Ilmakuva Hannu Vallas, (07098_0379)

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

Historia

Alueen asutushistoria ulottuu kivikaudelle, jolloin Nihuanjärven rannalla ja varsinkin Holmassa on ollut laaja ja pitkäaikainen asuinalue. Rautakauden ajalta on vain muutama esinelöytö, ja todennäköisesti asutus siirtyi silloin helposti muokattaville viljelymaille. Kirjallista tietoa on jo 1500-luvun alusta, jolloin mainitaan Onnistaipale. Alueen maakirjakyliä 1540-luvulta olivat Onnistaipale, Voitila, Pehula, Torittu ja Lyytikkälä. Osa maista on kuulunut Orivedenkylälle.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	monipuolinen
Rakennushistoriallinen	monipuolinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Alueella on laaja, kivikautinen asuinalue ja viimeistään keskiajalta keskeytymättä jatkunut asutushistoria. Alueella on kyliä, joissa näkyy sekä sarkajaon aikaista että isojaon synnyttämää rakennetta, niihin olennaisesti liittyviä, vähintään 200 vuotta viljeltyjä peltoja sekä Oriveden vanhin kartano. Useilla yksittäisillä tiloilla on tyypillisen länsisuomalaisen tilakeskuksen pihapiiri perinteisine rakennustyyppeineen, joissa näkyy kerrostumia yleisimmin 1800-luvun loppupuolelta nykyaikaan. Valtatien ja Mäntäntien varteen ja osaksi näköetäisyydelle keskustasta sijoittuvat, avoimet ja kauniit viljelymaisemat ovat Oriveden laajimmat.

Säilymisedellytykset

Seutukaavassa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviksi määritellyt alueet on merkitty rajauksella ja osa peltoalueista lisäksi MTY-merkinnällä. Osa alueesta ulottuu osayleiskaava-alueelle, jossa arvokkaat peltoaukeat on merkitty MT/s-merkinnällä.

Ilmakuvassa rantamisemia useilta järviltä: vasemmalla Myllyhaka ja Oriselkä oikealla Laahus, Saunalammi ja Nihuanjärvi
Ilmakuva Hannu Vallas, 2007, (07098_3430)

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

Onnistaipale: Uudisrakennukset tulee sijoittaa olemassa oleviin, suuriin metsäsaarekkeisiin tai jo olevien rakennusryhmien yhteyteen. Soistuvan järven pintaa tulisi nostaa. Myllysaarta olisi tärkeä viljellä edelleen. Järveä itärantaa myötäilevän tien varresta ja Taipaleenjoen sillan ympäristöstä tulisi karsia vesakkoa.

Järvien länsiranta: Avoimille alueille ei tule perustaa uusia asutustihentymiä. Vanhoja voi aina täydentää niin, että rakennetun ja rakentamattoman alueen raja entisestään selkiytyy. Suurten rakennusmassojen sijoittaminen sopusointuisesti maiseman rajallekin on vaikeaa, ja vaatisi samalla ympäristön ja kasvillisuuden tarkkaa suunnittelua. Suurella aukealla taajaman ja haja-asutusalueen välinen rajavyöhyke tulee muodostaa selkeäksi erityisellä huolella. Maamerkkejä ei pidä lisätä. Mäntäntien varren vesakkoa pitäisi vähentää niin, että Nihuanjärvelle avautuu näkymiä useista kohdista.

Järvien itäranta: Rakentamisessa noudatetaan yleisiä ohjeita, ks. luku 8.1. Maiseman avoimuus tulee säilyttää, rantojen umpeen kasvaminen tulee estää mieluiten jatkamalla laidunnusta. Myös Sänkijärven tulisi näkyä ympäristöönsä. Yksittäiset niittyladot olisi hyvä säilyttää.

Lyytikkälä: Uusia maisemaa sulkevia, istutettuja rakennusryhmiä ei tulisi sirpaleiseen maisemaan enää lisätä, vaan pysytellä olemassa olevissa metsiköissä. Etelän voimakasta metsänreunaa ei tule rakentamalla rikkoa. Pieniä ojanvarsipensaikkoja tulisi vähentää ja varmistaa järvinäkymät niin Oriselälle kuin pikkujärvillekin. Vanhan kylän rakennuskantaa saisi näkyä ympäristöön eri suunnilta.

Ilmakuva Lyytikkälän maisemasta Oriselän suunnasta koilliseen.

Ilmakuvat Hannu Vallas, 2007, (otteet kuvsita 07098_3419 ja 07098_3418)

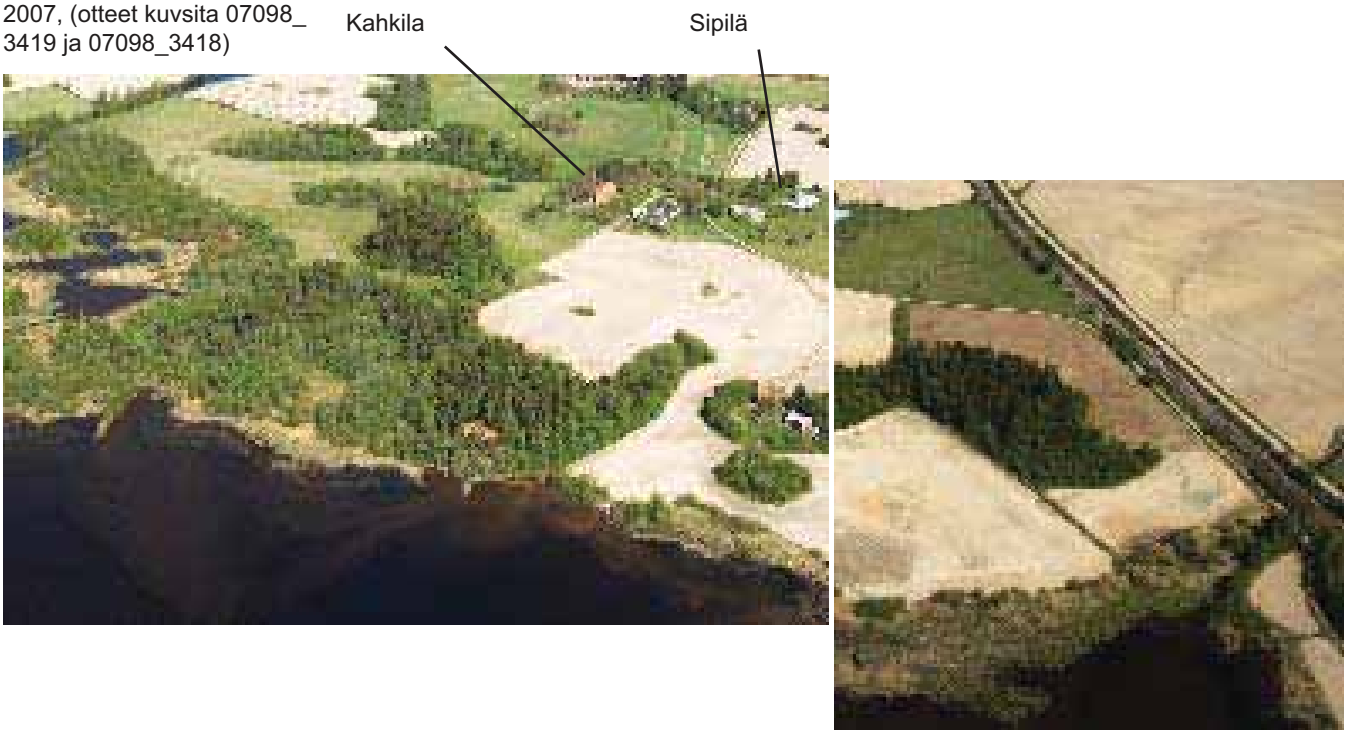

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

K1.2 Onnistaipaleen keskusta

Kuvaus

Alue on loivasti kumpuilevaa ja avointa peltomaisemaa metsäsaarekkeineen. Kylä sijaitsee loivalla kummulla ja rajautuu selkeimmin länsipuolelta Siukolan tilan talousrakennuksiin. Etelän puolelta puusto ja idässä Mäntäntie antavat rajat kylälle. Pohjoispuolella rajana on Taipaleenjoki. Kylän pohjoispuolen maisema on pusikoitunut, mutta muista suunnista kylää ympäröi kaunis peltomaisema. Ylä-Hörtsänän koivukuja on tärkeä maisemaelementti, joka näkyy lähestyttäessä kylää pohjoisesta ja lännestä. Rakennukset muodostavat tiiviin kylän kaarevan Onnistaipaleentien varrelle ja viehättävin kohta on Uotilan ja Vanha-Laurilan välinen tien osuus. Tästä näkee ja aistii kylän tiiveyden ja luonteen, jotka ovat säilyneet hyvin. Pihoja on kahdenlaisia, kaksi pihaa avautuu tielle ja kaksi sulkeutuu sisäpihoiksi. Uotilan ja Sipilän tilojen välissä

on Eskolan tilan talousrakennuksia, jotka kuuluvat nykyään Mattilan tilaan. Eskolan päärakennus on hävinnyt Onnistaipaleen tien varresta. Uusi Mäntäntie rakennettiin ohittamaan kylä. Vanhalta Mäntäntieltä katsottuna kylä on erilainen ja sen ymmärtää paremmin.

Historia

Kylän historia ulottuu ainakin 1500-luvulle asti. Ryhmäkylä oli samalla paikalla vuonna 1634. Tällä hetkellä kylän vanhin päärakennus on Uotila, joka on luultavasti 1800-luvun loppupuolelta. Onnistaipaleentien varresta on hävinnyt Eskolan päärakennus, joka oli kylän vanhimpia. Muut kylän päärakennukset ovat 1900-luvun alkukymmeniltä.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Sarkajaon aikaisen kylän tiiveyden säilyttänyt alue, jossa on jäljellä 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun rakennuskantaa. Alue rajautuu etelän puolelta edelleen selkeästi peltomaisemaan. Alue sijoittuu Pirkanmaan 3. seutukaavassa merkittylle MTY-alueelle ja valtakunnallisesti arvokkaalle

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

Säilymisedellytykset

Joidenkin käyttämättömien piharakennusten huono kunto ja purkaminen uhkaa ehjänä pysynyttä kylän ilmettä. Tiivis kylärakenne olisi säilytettävä ja kylän reunojen olisi oltava selkeitä. Jos kylää täydennysrakennetaan, sitä tulisi tehdä kylän sisälle. Täydennysrakentamiselle luontevaa olisi rakentaa uudisrakennus kiinni tiehen tai muodostaa selkeä pihapiiri sijoittamalla talo piha-alueen reunalle. Alueella on inventoitu Sipilä 2:35, Mattila 7:8, Vanha-Laurila 3:38 ja Uotila 5:10. Tulevaisuudessa ennen toimenpide- ja rakennusluvan hakemista on inventoitava Heikkilä nro 24:10, jossa inventointien tulee olla suunnittelun lähtökohtana.

Etualalla Taipaleen joen kiemurtelevaa uomaa, taustalla Onnistaipaleen kyläkeskus.

Ilmakuva Hannu Vallas, (07098_4362)

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
Heikkilä I	562-	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Antti Kujala		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:

R1.10 “Onnistaipaleen tyhmäkylän tila, joka määrättiin 1731 rummunlyöjän virkataloksi. Tilan rakennukset näkyvät pohjoisesta tullessa ensimmäisinä Mattilan talousrakennusten kanssa.”

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Päärakennus	1964	asuminen (vanha asuinrakennus purettu)
2	Navetta	arvio 1900l- alku	nykyisin varasto (lehmät 50-60-l. kanat 1990-l.)
3	Sauna-aitta	arvio 1900l- alku	sauna, aitta
4	Liiteri-jääkellari		puuliiteri, puutarhavaja
5	Kone-heinälato		maatalouskoneiden säilytys (ennen myös heinät)
6	Viljamakasiini	arvio 1800l- loppu	ennen viljavarasto, nykyisin varasto
7	Asuinrakennus	arvio 1940l- alku	entinen (työväen?) asuintalo
8	Vaja		varasto

Nykyinen asuinrakennus koillisesta kuvattuna.

Ote vanhasta ilmakuvasta (1950-l.), jossa näkyy vielä sittemmin purettu vanha päärakennus.

Kuvaus

Heikkilä I tilan rakennukset muodostavat Onnistaipaleen ryhmäkylän pohjoista reunaa. Tilan itäpuolella on kantatie 66.

Historia

Autiotilojen maista vuonna 1729 perustetun tilaa tavoitteli omistukseensa Laurilan tilan veljekset, mutta tilasta tehtiin sotilasvirkatalo rumpaleille. 1729-1803 välisenä aikana taloa asui 4 rumpali-isäntää. Talo on tullut nykyiselle Kujalan omistajasuvulle vuonna 1925.

Lähde:
Lisiä Vanhan Oriveden historiaan, Antti Lehtonen, 2006

Haastattelu 17.3.2011
Marjo Torni (talon nykyinen emäntä)

Navetta /2/ etelästä ja pohjoisesta kuvattuna.

Sauna-aitta /3/ etelästä kuvattuna.

VIljamakasiini /6/ etelästä kuvattuna.

	2 Navetta	3 Sauna-aitta	6 Viljamakasiini
runkomateriaali:	lhirsi, sementtitiili	hirsi (lyhytnurkka)	hirsi (lyhytnurkka)
katemateriaali:	Betonitiilikate	Betonitiilikate	Betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi (punamulta)	hirsi (punamulta)	hirsi (punam.)
sokkelimateriaali:	graniittiharkko	nurkkakivet, betoni	nurkkakivet

Navetta /2/ on nykyisin L-mallinen rakennus, jossa on pohjoispuolella sementtitiilirakenteinen siilo.

Kone-heinälato /5/ lounaasta kuvattuna. Ladon itäpääty on hirsirakenteinen pitkillä nurkilla.

Liiteri-jääkellari /4/ lännestä kuvattuna.

Pienikokoinen rankorakenteinen asuinrakennus etelästä kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Heikkilän tilan säilyneet piharakennukset täydentävät Onnistaipaleen ryhmäkylän pohjoistareunaa.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat:
17.03. 2011
Outi Palttala

Teksti 21.3. 2011
Outi Palttala

R1.1 Siukola

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Onnistaipale	**Kiinteistö id**	1
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	2: 35
Osoite	Onnistaipaleentie 29	**Alue**	37
Aluetyyppi	kyläkeskusta	**Peruskartta**	2142 05
		Itäkoord	2517531
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6844851
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	6
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatilan pihapiiri, joka sijaitsee Onnistaipaleentien varressa ja muodostaa Mattilan kanssa avonaisen tilan tiiviin kylän sisällä. Hyvin säilyneet rakennukset ovat hyvässä kunnossa.
1. Päärakennus on hirsirakenteinen pitkillä sekä koteloiduilla nurkilla. Julkisivut ovat pystyrimavuoratut, ikkunat ovat uudet ja tiilikato on vanha. Vasen kuisti on rakennettu vuonna 1956. Länsipäädyssä on tiilinen pieni lisäosa, jossa on todennäköisesti pannuhuone.
2. Navetta on ehkä 1920-lukua. 1. kerros on rakennettu tiilestä. Parviosuus on rakennettu 1950- luvulla ja se on lautarakenteinen.
3. Sauna on hirttä.
4. Konevaja on rakennettu entisen riihen paikalle.
5. Vanha konevaja.
6. Vilja-aitta on rakennettu vähän kauemmaksi kylästä ettei se palaisi mahdollisen kyläpalon sattuessa.

Historia

Tila on yksi alueen kantatiloista, jonka omistajia tunnetaan 1500-luvulta asti. Päärakennus on rakennettu talosta löytyneen puunpalasen perusteella vuonna 1906. Vasen kuisti on rakennettu vuonna 1956. Päärakennuksen rakennutti Aadolf Siukola ja sen länsipäädystä on purettu vanha aitta.

Ympäristö

Tilan talousrakennukset rajaavat kylää kauniisti länsipuolelta. Länsipuolella on pellot ja avara maisema sekä Ylä-Hörtsänän tila. Itäpuolella on tiivis kylärakenne, johon Siukolan tila kuuluu kiinteästi.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Kirjalliset lähteet Mattilan sukua, Lauri Mattila 1980
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Antti Mattila

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

R1.1 Siukola

Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Tilalla on myös pitkä asutushistoria. Tila liittyy kiinteästi kylän rakenteeseen sekä historiaan ja sillä on tärkeä merkitys kyläraitin muodostumiselle. Hyvin säilynyt ja tyypillinen 1900-luvun alun pitkä kaksikuistinen päärakennus ja tiilinen navetta 1920-luvulta ovat säilyttämisen arvoisia. Lännen puoleiset talousrakennukset (navetta ja kaksi konesuojaa) muodostavat koko kyläkeskustalle tärkeän rajan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja maatila on edelleen viljelyksessä. Päärakennuksen alkuperäinen ilme ja materiaalien aitous tulisi säilyttää tulevissa korjauksissa ja muutoksissa. Pihaa voisi rajata tiestä kapealla rakennuksella tai istutuksilla.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Keskustan alue / 412_kylä_Siukola	
Inventoija	Arto Mattila	17.6.2003
Tallentaja	Arto Mattila	17.7.2003

R1.2 Mattila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Onnistaipale	**Kiinteistö id**	2
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	7: 8
Osoite	Onnistaipaleentie 29	**Alue**	37
Aluetyyppi	kyläkeskusta	**Peruskartta**	2142 05
		Itäkoord	2517553
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6844903
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	8
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatilamainen pihapiiri avautuu Onnistaipaleen tielle. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus vuodelta 1925 on pitkän mallinen, hirsirakenteinen, kaksikuistinen ja pystyrimalaudoitettu. Erikoisuutena on alkuperäinen betonilaatta, jolle talo on perustettu. Talossa on savitiilikatto. Päärakennusta on jatkettu länteen päin erillisellä siivellä, jossa on kosteat tilat. Ikkunat ovat todennäköisesti alkuperäiset.
2. Navetta voudelta 1914 on hirsirakenteinen, jossa on parviramppi jäljellä. Navettaa on lyhennetty itäpäästä, navetta oli ennen vanhaan 66 tiehen asti.
3. Aitta on 2 kerroksinen. Ei vuosilukua.
4. Liiteri
5. Aitta, jossa on pyöreät hirret ja sulkanurkat. Perimätiedon mukaan alueen vanhin pystyssä oleva rakennus.
6. Aitta, jossa piilutut hirret. Vuosiluku W 1785 L päädyn yläpäässä.
7. Aitta
8. Riihi

Historia

Päärakennuksen on rakennuttanut Kustaa Mattila vuonna 1928.
Paikalla on pitkä asutushistoria aina 1500-luvulta asti. Mattilan suku tuli tilalle 1600-luvun puolivälissä. Pihassa on ollut vanhempi päärakennus, joka oli paritupatyyppinen (Antti Mattilalla on valokuva-aineistoa talosta). Paritupa on voinut olla 1700-luvultakin. Siukolan vieressä oleva Eskolan tila, josta päärakennus on hävinnyt, kuuluu nykyään Mattilan tilaan.

Ympäristö

Tila sijaitsee vanhan 66 tien ja Onnistaipaleentien risteyksessä ja kyläalueen länsireunassa. Onnistaipaleentien toisella puolella on Siukola, jonka kanssa Mattila muodostaa yhtenäisen tielle avautuvan alueen. Tilaan kuuluu kaksi 1700-luvun aittaa. Kiinteä ja tärkeä osa kyläraitin ilmettä.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Kirjalliset lähteet Mattilan sukua, Lauri Mattila 1980
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

R1.2 Mattila

Suulliset lähteet Antti Mattila

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Hyvin säilynyt ja hyvässä kunnossa oleva rakennuskokonaisuus neliön mallisessa pihapiirissä, johon kuuluvat tyypillinen 1900-luvun alun pitkä kaksikuistinen päärakennus, hirsinen navetta ja aitta sekä pihan pohjoispuolella kolme vanhaa aittaa. Kaikki rakennukset ovat säilyttämisen arvoisia. Tila on yksi kylän kantatiloista ja pihapiiri on kylän ilmeen kannalta keskeinen.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja tulevissa korjauksissa ja muutoksissa tulee säilyttää alkuperäinen ilme ja eheyttävä vaikutus kylän rakenteeseen. Pihaa voi rajata tiestä matalalla pensasaidalla. Maatila on edelleen viljelyksessä.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Keskustan alue / 412_kylä_Mattila	
Inventoija	Arto Mattila	17.6.2003
Tallentaja	Arto Mattila	17.7.2003

R1.3 Vanha-Laurila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Onnistaipale	**Kiinteistö id**	3
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	3: 38
Osoite	Onnistaipaleentie 21	**Alue**	37
Aluetyyppi	kyläkeskusta	**Peruskartta**	2142 05
		Itäkoord	2517616
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Pohjoiskoord**	6844880
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	7
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatilan pihapiiri, joka rajoittuu rakennuksilla kolmelta sivulta. Rakennukset ovat kohtalaisen hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1915 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin sekä vaakapaneloitu. Perustus on lohkokiveä tarkoin ja siistein saumoin. Vanhat ikkunat ja tiilikuviopeltikate.
2. Mummon pirtti on hirsirakenteinen ja perimätiedon mukaan tilan vanhin rakennus.
3. Varastorakennus on hirsirakenteinen, jossa on varastoaitta, viljavarasto, karjakeittiö ja sauna.
4. Navetta on hirsirakenteinen ja siitä on puolet purettu pois. Parvelle johtava ramppi on vielä jäljellä.
5. Uusi autotalli on rakennettu navetan puretun osan perustusten päälle.
6. Aitta on hirsirakenteinen.
7. Riihi on hirsirakenteinen.
Pihassa on toimiva ja tuottoisa kaivo, josta perimätiedon mukaan kuivina aikoina koko kylä haki vetensä.

Historia

Matti Joosepin poika tuli Laurilaan Teiskosta 1840-luvulla. Päärakennus on rakennettu vuonna 1915 ja vanhempi päärakennus on hävinnyt. Talossa on toiminut kyläkauppa vuodesta 1916 vuoteen 1956 asti, sekä välillä myös posti. 1950-luvulla talosta huutokaupattiin melkein kaikki irtain pois. Josef Hilden on ollut nykyisen päärakennuksen aikaan talon 1. isäntä. Vuonna 1989 Ritva Huurros osti talon perikunnalta.

Ympäristö

Päärakennus on tien suuntainen ja tiessä kiinni. Tien toisella puolella on Uotilan päärakennus ja länsipuolella vanhan tien risteys. Pohjoispuolella on Heikkilän talo, josta on vanha päärakennus hävinnyt.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Ritva Huurros, Seppo Ahlqvist ja Antti Mattila

R1.3 Vanha-Laurila

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Päärakennus vuodelta 1915 on kyläraitin toinen tärkeimmistä rakennuksista, joka muodostaa tärkeän tiivistymän kylän keskellä. Tyypillinen suorakaiteen mallinen pieni pihapiiri kylätien varressa, josta näkee historian kerroksisuutta sekä pitkän mallinen päärakennus. Rakennuskokonaisuus on hyvin säilynyt, kokonaisuutena arvokas ja säilyttämisen arvoinen. Kokonaisuus tukee hyvin kylän ehjää ilmettä.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Tilan rakennuksia tulee jatkossakin korjata perinteitä kunnioittaen ja omaleimaista kylärakennetta säilyttäen. Pihapiiriä voi täydentää pienillä talousrakennuksilla tai pensasaidoilla.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Keskustan alue / 412_kylä_Vanha-Laurila	
Inventoija	Arto Mattila	17.6.2003
Tallentaja	Arto Mattila	18.7.2003

R1.4 Uotila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Onnistaipale	**Kiinteistö id**	4
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	5: 10
Osoite	Onnistaipaleentie 22	**Alue**	37
Aluetyyppi	kyläkeskusta	**Peruskartta**	2142 05
		Itäkoord	2517629
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Pohjoiskoord**	6844853
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	10
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Umpipihainen maatilan pihapiiri, joka on hyvin säilynyt. Talousrakennukset ovat punamultamaalilla maalatut. Piha sulkeutuu tiestä päärakennuksen taakse ja päärakennus muodostaa Vanha-Laurilan päärakennuksen kanssa kylän tärkeimmän kohdan, joka on talojen väliin jäävä "sola".
1. Päärakennus on hirsirakenteinen ja se on rakennettu todennäköisesti 1800-luvulla. Hirsisessä talossa on pitkät ja koteloidut nurkat. Julkisivut ovat vasta maalattu keltaiseksi ja ne ovat pystyrimalautaa. Aiemmin perustus on ollut kokonaan lohkokiveä, mutta nyt lohkokivet ovat vain nurkissa ja välit on betonoitu umpeen. Kuisti on muutettu ja tämä näkyy vanhasta taulusta, josta on valokuva. Kate materiaali on tiilikuviopelti (uusi) ja ikkunat ovat aivan uudet. Rakennus on muuttunut sisältä. Kunto on hyvä.
2. Aitta on viisihuoneinen, oikealla maitohuone ja keskimmäisessä ovat olleet rattaat. Kate on aaltopeltiä. Kunto on vielä hyvä mutta hivenen ränsistynyt.
3. Navetta, jossa on ollut 10-15 lehmää on hirsirakenteinen ja pitkänurkkainen. Seinässä on vuosiluku 1883. Navetta on yläpäästään laho koska katto on vuotanut ja se on purku-uhan alla (vain rakennuksen navettaosuus). Rakennuksessa ovat myös liiteri, talli, karjakeittiö ja sauna.
Kunto on hyvä navettaosaa huomoimatta.
4. Otsa-aitta pitkin nurkin, ei vuosilukua. Kate on aaltopeltiä ja aitan kunto on hyvä.
5. Aitta lyhyin nurkin, ei vuosilukua. Kate on aaltopeltiä. Kunto on hyvä.
6. Puuliiteri, joka on lautarakenteinen ja aaltopeltikattoinen on hyvässä kunnossa. Ehkä 1950-luvulta.
7. Ei tietoa.
8. "Valkoinen talo". Autiona oleva talo 1900-luvun alkukymmeniltä, jossa on ollut asunto. Kunto on hyvä.
9. Vaja, hirsinen pitkin nurkin, aaltopeltikatto, kunto on kohtalainen.
10. Puimalato, jossa on hirsinen riihiosa. Aaltopeltikatto. Harmaantunut ja kunto kohtalainen.

Historia

Onnistaipaleen kylän historia ulottuu aina 1500-luvulle saakka ja Uotilan tilan historia todennäköisesti myös sinne asti. Uotilan päärakennus on kylän vanhin jäljellä oleva päärakennus ja navetta on rakennettu vuonna 1883. Tilan isäntänä on ollut mm. Antti Kustaa Antinpoika, joka oli kotoisin Sahalahdelta. Hän kuoli vuonna 1867.

Ympäristö

R1.4 Uotila

Vieressä kulkee Onnistaipaleentie ja tie toisella puolella on Vanha-Laurilan päärakennus. Tila sijaitsee kylän kaakkoisreunalla ja rajaa kyläaluetta. Pihapiiristä ei ole juuri näkymiä ympäristöön koska piha on niin umpinainen. Tilan länsipuolelta on poistunut Eskolan tilan päärakennus.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Kirjalliset lähteet Mattilan sukua, Lauri Mattila 1980
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Seija Sipilä ja Antti Mattila

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemakokonaisuus

Perustelu Yksi Onnistaipaleen kylän jakamattomista kantatiloista, jonka omistajia tunnetaan 1553 lähtien. Tila on ollut samalla paikalla jo 1630-luvulla. Tyypillinen neljältä sivulta rakennuksin rajautuva maatilan pihapiiri, jossa on hyvin säilyneitä talousrakennuksia jäljellä. Tilan 1800-luvulta peräisin oleva pitkän omainen päärakennus muodostaa Vanhan-Laurilan päärakennuksen kanssa kylän tärkeimmän kohdan, joka on päärakennusten väliin jäävä kapea tien mentävä "sola", josta voi aistia kylän tiiveyden. Pihapiiri on tärkeä osa koko kyläraitin tunnelmaa ja kaikki pihapiirin rakennukset sekä aitat ovat säilyttämisen arvoisia.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Pihapiiristä tullaan purkamaan osa navettarakennuksesta ja purkamisen jälkeen tilalle olisi rakennettava jokin vastaava täydennysosa, jotta pihan muoto säilyisi. Päärakennus on hyvässä kunnossa mutta talousrakennukset, joita ei enää käytetä täysipainoisesti, voivat pikkuhiljaa rappeutua (ovat vielä hyvässä kunnossa). Pihapiiriä voidaan täydennysrakentaa pienillä talousrakennuksilla, jotka muodostavat edelleen ehjää pihapiiriä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 2/4 / Keskustan alue / 412_kylä_Uotila

Inventoija Arto Mattila 17.6.2003

Tallentaja Arto Mattila 18.7.2003

R1.5 Ylä-Hörtsänä

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Onnistaipale	**Kiinteistö id**	5
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	
Osoite	Onnistaipaleentie 39	**Alue**	37
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 05
		Itäkoord	2517296
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6844960
Hist. tilatyyppi	rustholli	**Rak lkm**	13
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Hajanainen ja maatilamainen pihapiiri, jota rajaa puusto. Piha viettää loivasti etelään päin. Pihalta ei juuri ole näkymiä ympäristöön tiheän puuston takia, ainoastaan pohjoispuolella on pieni puuston rajaama pelto, johon voi nähdä pihalta. Tilan päärakennus on rakennettu n. 1980-luvulla palaneen tilalle. Pihapiirin rakennusten ikähaitari on suuri eli kerroksisuutta on. Tilan vieressä on harvinainen Arboretum, joka tulee inventoida mahdollisimman pian ja se kuuluu nykyään eri omistajalle.
1. Päärakennus on kaksikerroksinen tiili/paneelivuorattu. Kate on tiilikuviopeltiä. Sokkeli on betonia. Rakennus on ajalleen tyypillinen mutta tosin korkeampi.
2. Sola-aitta on kolmiovinen ja hirsirakenteinen pitkin nurkin sekä punamullattu. Päädyt ovat aumatut. Aitassa on siipiosa länteen päin, jossa on konesuoja ja aitta. Siivessä on aumakatto. Kate on konesaumapeltiä. Katolla on vellikello, joka on uusittu tai korjattu.
3. Talli / konesuoja on tallin osalta hirsinen lyhyin nurkin. Punamullattu ja nurkkakivien päällä. Päätykolmio on lautarakenteinen. Kate on aaltopeltiä. Tallissa on 6- osaisia pieniä ikkunoita.
4. Navetta on sementtitiilirakenteinen ja siinä on lautarakenteinen parviosuus. Parven julkisivu on pystylaudoitettu. Katteena on varttilevy. Perustus on lohkokiveä.
5. Piha-asunto on 1950-luvulta. Sementtitiilirakenteinen ja maalattu punaiseksi. Betonisokkeli ja savitiilikatto.
6. Maakellari on betoni / lautarakenteinen. Vuosiluku seinässä on 1944. Aaltopeltikatto.

Historia

Onnistaipaleella tiedetään olleen jo 1500- luvulla kuusi suurta taloa, joista Isotalo-Hörtsänä oli vuosisadan lopulla kaikista suurin ja vaurain. Taloon kuului parhaillaan yli 6000 ha maata ja metsää. Vuonna 1880 syntynyt Hugo Hörtsänä perusti vuonna 1920 Ylä-Hörtsänä - nimiselle tilallensa mainetta keränneen puutarhan, Hörtsänä Arboretumin. Erityisesti koristekukkiin sekä ulkomaalaisiin puu- ja pensaslajien viljelyyn kiinnostuneen, Hugo Hörtsänä istutti dendrologiseen puistoonsa noin 500 puu- ja pensaslajia; näistä 103 olivat erilaisia havupuulajeja. Osa lajeista oli liian arkoja ko.. paikalla kasvatettavaksi, mutta suuri osa kasveista on edelleen jäljellä. Noin 3 ha:n Arboretum oli kukoistuksessaan 1930-luvulla. Hugo Hörtsänää voidaan pitää edistyksellisenä ja tilalla tehtiinkin mm. Suomen ensimmäinen koneellinen metsäojitus vuonna 1954. Arboretumista on tehty laudaturtyö vuonna 1956 sekä Jari Johanssonin gradu vuosina 1997-98.

Ympäristö

R1.5 Ylä-Hörtsänä

Pohjoispuolella virtaa pusikoitunut Taipaleenjoki. Itäpuolella on maisemassa tärkeä koivukuja ja Onnistaipaleen kyläkeskus. Lounais- , länsi- ja luoteispuolella ovat avoimet ja kauniit peltomaisemat.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Kirjalliset lähteet Onnistaipaleen kyläsuunnitelma 2000, kylätoimikunta.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Vuonna 1673 halotun tilan toinen puoli, joka on ollut rustholli ja Onnistaipaleen kylän suurimpia tiloja vuosisatojen ajan. Kantatila on ollut samalla paikalla lähellä ryhmäkylää ainakin 1600-luvusta alkaen. Paikallinen vaikuttaja Hugo Hörtsänä perusti 1900-luvun alussa laajasta ja eksoottisesta lajistostaan maankuulun arboretumin, joka on edelleen olemassa. Koivukuja portinpylväineen on Onnistaipaleen kylämaisemassa tärkeä. Tila on edelleen maatalouskäytössä.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja tulevat korjaukset tulisi tehdä rakennusperinteitä kunnioittaen. Arboretum tulisi inventoida ja entistää.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 2/4 / Keskustan alue / 412_Ylä-Hörtsänä

Inventoija Arto Mattila 25.6.2003

Tallentaja Arto Mattila 18.7.2003

R1.6 Ala-Hörtsänä

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Onnistaipale	**Kiinteistö id**	6
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 219
Osoite	Onnisjärventie 28	**Alue**	37
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 05
		Itäkoord	2516786
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6844577
Hist. tilatyyppi	lohkotila	**Rak lkm**	5
Nykyinen tilatyyppi	lohkotila	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatilan pihapiiri, joka on puoliavoin. Pihalta näkee peltoaukeille. Piha-alue on loivasti etelään viettävä. Pihan pohjoispuolella on pihaa rajaava puustovyöhyke. Piha on maatilamainen pihapuineen. Alkuperäisenä säilynyt navetta antaa pihalle ja tilan ulkoiselle hahmolle historiallisesti merkittävän leiman.
1. Päärakennus vuodelta 1913 on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja se on pystyrimalaudoitettu. Talossa on poikkipääty (aiemmin molemmissa päissä). Ikkunat ovat typiltään T-ikkunoita, jotka ovat vanhat ja hyväkuntoiset. Talo on remontoitu 1960-luvulla ja se on muuttunut sisätiloiltaan. Kate on betonitiiltä. Talon kunto on hyvä.
2. Navetta, jossa oli 25 lehmää on vuodelta 1912 ja on tiilirakenteinen ja erikoisen mallinen, jossa on aumattu katto ylemmässä osassaan. Kate on betonitiiltä, joka kaipaisi korjausta. Navetan eteläpäässä on sauna ja pohjoispää on toimivana hevostallina. Perustus on lohkokiveä. Kunto on kohtalainen.
3. Sola-aitta on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja siinä on poikkipääty. Julkisivut ovat vuoratut pystyrimalaudoituksella. Aitta on ollut muonamiehen asuntona. Kunto on hyvä.
4. Konesuoja on hirsi / lautarakenteinen lyhyin nurkin ja punamullattu. Aaltopeltikatto. Kunto kohtalainen.
5. Paja

Historia

Tila on erotettu vuonna 1789 Hörtsänästä. Nykyiset rakennukset ovat 1910-luvulta. 1960-luvulla päärakennus korjattiin sekä muutettiin sisätiloiltaan ja vähän ulkoakin.

Ympäristö

Tila sijaitsee metsäsaarekkeessa, jonka ympärillä on avointa peltomaisemaa. Lounaan suunnalla on Myllyjärvi.
Tilaa ympäröivä alue viettävää etelään päin. Tilan rakennusryhmää on filmattu perimätiedon mukaan erääseen Suomi-filmin kohtaukseen Onnistaipaleentieltä päin.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat osa II, Hämeen lääni
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

R1.6 Ala-Hörtsänä

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Tila on erotettu Hörtsänän emätilasta. Rakennukset ovat tyypillistä 1900-luvun alun rakennuskantaa. Väljä piha rajautuu tyypillisesti kolmelta sivultaan ja on hyvin säilynyt. Pihaan kuuluvat pitkä päärakennus, tiilinen navetta sekä sola-aitta, jotka kaikki ovat säilyttämisen arvoisia. Tilakeskuksen päärakennus ja navetta ovat myös maisemallisesti arvokkaita.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Korjauksissa tulisi säilyttää pihapiirin rakennusten alkuperäinen ilme ja tilan rakennukset tulisi näkyä ympäristöön, eli pellot olisi pidettävä avoimina tilan ympärillä. Navetan katto tulisi korjata.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Keskustan alue / 412_Ala-Hörtsänä	
Inventoija	Arto Mattila	25.6.2003
Tallentaja	Arto Mattila	18.7.2003

R1.7 Uusi-Laurila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Onnistaipale	**Kiinteistö id**	7
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	3: 14
Osoite	Onnistaipaleentie 144	**Alue**	37
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 05
		Itäkoord	2516798
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6844123
Hist. tilatyyppi	lohkotila	**Rak lkm**	9
Nykyinen tilatyyppi	lohkotila	**Inventoitu**	

Kuvaus

Hyvin säilynyt maatilamainen tiivis ja ehyt pihapiiri, joka on tasaisella kohdalla pohjoiseen viettävän mäen reunalla. Pihapiirissä on kaksi vanhaa päärakennusta ja pihapuita (Tuija, pihlaja ja syreenipensas).
1. Päärakennus nro 1 on asuttuna ja on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin. Mutterikuisti on todennäköisesti alkuperäinen. Taloa on koolattu 5 cm:n paksuisesti ja välissä on ilmaväli (välissä on voinut olla purua). Ikkunat ovat 6-osaiset ja ehkä 1980-luvulta, jotka on tehty vanhaan tyyliin. Ulkovuoraus on vaakapaneelia. Kate on kolmiorimahuopaa ja alla on päre. Katto on aika huonossa kunnossa. Kuistissa on palahuopakatto. Päätykolmio on pystyrimalautaa. Kunto on hyvä.
2. Päärakennus nro 2 on varastokäytössä ja on rakenteeltaan sama kuin edellinen mutta vuoraamaton. Ikkunat ovat vanhat 6-osaiset. Sisältä talo on lähes alkuperäinen ja kunto on kohtalainen (vesikattovuotoja). Talo on kivitolppien varassa ja pysynyt ryhdissään mutta hirsien kengitystä kaipaava. Talo on hyväkuntoinen ja hyvin säilynyt sisältä että ulkoa.
3. Sola-aitta on hirsirakenteinen ja on siirretty tähän 1920-luvun lopulla. Kolmiorimahuopakatto, betonisokkeli. Päätyosat ovat lautarakenteiset, pystyrimalaudoitus.
4. Navetta on hirsi- ja lautarakenteinen. Keskiosa on 1800-luvun alusta, itäpää on 1880-luvulta ja länsipään pystyrimalaudoitettu osa on 1900-luvun alusta. Navetta on hyväkuntoinen ja alkuperäinen. Varttilevykatto, pitkät hirsinurkat ja 9-osaiset ikkunat.
5. Heinälato on hirsi- ja lautarakenteinen, keskiosa on hirttä. Kolmiorimahuopakatto, jossa on vanha vellikello.
6. Karjala-sikala on hirsi- ja lautarakenteinen. Rakennus on nyt kanalana. Rakennus on 1900-luvun alusta.
7. Maakellari on 1900-luvun alusta. Alaosa voi olla vanhempikin. Katto on huonossa kunnossa. Ei kuvaa.
8. Riihi, jossa on vielä yksi savukiuas jäljellä. Ei kuvaa.
9. Sauna on hirsi- ja lautarakenteinen. Kate on kolmiorimahuopaa. Kunto on kohtalaisen hyvä mutta katto alkaa olla huonossa kunnossa.

Historia

Tila on lohkottu Laurilasta todennäköisesti vuonna 1782 ja nykyiset rakennukset ovat 1800 luvulta, jopa vuosisadan alkupuolelta (varmaa tietoa ei ole). Tilalla asuneiden Lauriloiden suku on asunut Biikkiössä vuodesta 1476 vuoteen 1508. Frans Saaristo asui tilaa vuodesta 1892 1940 -luvulle asti. Fransin tytär Lyyli Saaristo taas 1940 -luvulta vuoteen 1966. Matti Ojala asui tilaa vuodesta 1966 vuoteen 1969 ennen nykyisiä omistajia. Päärakennuksessa nro

R1.7 Uusi-Laurila

2 on ollut jossain historian vaiheessa kesäisin Tsaarin upseereita vuokralla.

Ympäristö

Itäpuolella sijaitsee Myllyjärvi ja eteläpuolella noin puolen kilometrin päässä on Kivistönmäki, jonka huippu on noin 40 m tilaa ylempänä. Ympärillä on avointa peltomaisemaa. Onnistaipaleentie kulkee noin 50 m:n päästä tilaa. Tien ja tilan välissä on kuusikuja, joka johtaa tilan pihaan.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat osa II, Hämeen lääni
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Leena ja Klaus Lehtonen

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Onnistaipaleen ryhmäkylästä siirtynyt puolikas vuonna 1782 halotusta kantatilasta. Hyvin säilynyt maatilan tiivis pihapiiri, jossa on kaksi 1800-luvulta peräisin olevaa pitkän mallista päärakennusta, joista toinen on säilynyt melkein alkuperäisenä ulko- ja sisätiloiltaan. Aitta ja navetta ovat tärkeitä suorakaiteen mallisen sekä neljältä sivulta rajautuvan pihan säilymisen kannalta. Pihapiirin kaikki rakennukset ovat säilyttämisen arvoisia. Maatilalla on edelleen pienimuotoista viljelyä.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Tulevissa korjauksissa rakennusten alkuperäinen ilme ja pihapiirin ehjä muoto tulee säilyä. Päärakennuksen nro 1 katto ja ikkunanpielilaudat tulee korjata. Päärakennus nro 2 voisi näkyä tielle paremmin.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 2/4 / Keskustan alue / 412_Uusi-Laurila

Inventoija Arto Mattila 25.6.2003

Tallentaja Arto Mattila 18.7.2003

R1.8 Onnistaipaleen koulu

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Onnistaipale	**Kiinteistö id**	8
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	24: 1
Osoite	Onnistaipaleentie 72	**Alue**	37
Aluetyyppi	kyläkeskusta	**Peruskartta**	2142 05
		Itäkoord	2517228
Kohdetyyppi	opetus	**Pohjoiskoord**	6844629
Hist. tilatyyppi	koulu	**Rak lkm**	4
Nykyinen tilatyyppi	koulu	**Inventoitu**	

Kuvaus

Koulun pihapiirissä ovat koulun lisäksi piharakennus, sauna, maakellari ja pieni pallokenttä. Pihaa rajaa luoteesta ja koillisesta koivurivit sekä kaakosta pieni puustovyöhyke. Piha on tyypillinen kyläkoulun piha.
1. Koulu edustaa 20- luvun klassismia ja on keltaiseksi maalattu ja tiilirakenteinen. Julkisivut ovat roiskerapatut. Betoninen sokkeli on hieman ulkoneva muusta seinälinjasta. Räystäät ovat ranssein koristellut ja päätykolmion keskellä on kaari-ikkuna. Ikkunat ovat vanhat. Kate on konesaumattua peltiä ja punainen. Kunto on hyvä.
2. Piharakennus on hirsi- ja lautarakenteinen lyhyin nurkin. Luoteispääty on lautarakenteinen. Vuorauksena on pystyrimalaudoitus. Kate on betonitiiltä. Rakennuksessa on huussit, autotalli ja varastot. Kunto on hyvä.
3. Sauna on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Betonisokkeli ja betonitiilikatto. Kunto on hyvä.
4. Maakellari on betonirakenteinen.

Historia

Onnistaipaleelle avattiin ensimmäinen koulu 1898 (nykyään hirsilää), mutta nykyinen koulurakennus kyläkeskustaan rakennettiin vuonna 1929 koulupiirin kahtiajaon myötä. Enokunnassa oli lisäksi oma Untavan koulu. Koulussa on yläluokilla yli 40 lasta sekä lisäksi alaluokkien lapset. Alkuvuosina käytiin supistettua koulua.

Ympäristö

Koillispuolella on Onnistaipaleen kyläkeskusta ja luoteispuolella on Ylä-Hörtsänä pellot ja Onnistaipaleentie.
Lounaispuolella on Myllyjärvi ja peltoaukeaa. Eteläpuolella on avointa peltomaisemaa, johon pihasta on kaunis näköala.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Kirjalliset lähteet Onnistaipaleen kyläsuunnitelma 2000, kylätoimikunta.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

R1.8 Onnistaipaleen koulu

Historiallinen	sivistyshistoria
Rakennushist.	arkkitehtoninen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Alkuperäisessä käytössä oleva tyypillinen pitkän mallinen kyläkoulu, joka on säilynyt hyvin. Piharakennukset muodostavat selkeän pihapiirin ja ovat myös säilyttämisen arvoisia. Koulurakennus edustaa 20-luvun klassismia ja se on arvokas osa maisemaa sekä kylän identiteettiä.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Mikäli koulutoiminta jatkuu, ei varsinaisia uhkia säilymiselle ole mikäli korjaukset tai muutokset tehdään perinteitä kunnioittaen ja alkuperäisen ilmeen säilyttäen. Jos koulun käyttötarkoitus muuttuu, tiloja ei saisi muuttaa liikaa (pilkkoa) eikä koulun alkuperäistä ilmettä tulisi muuttaa. Näkymät ympäristöön tulisi pitää avoimina.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Keskustan alue / 412_Koulu	
Inventoija	Arto Mattila	25.6.2003
Tallentaja	Arto Mattila	18.7.2003

R1.9 Pulkkila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Onnistaipale	**Kiinteistö id**	9
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	2:48
Osoite	Mäntäntie 232	**Alue**	37
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 05
		Itäkoord	2518047
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6844106
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	6
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatilamainen tiivis pihapiiri, jossa ovat uusi ja vanha päärakennus sekä aitta. Pihassa on kuusi omenapuuta. Vanhat rakennukset ovat hyvin säilyneitä. Vanhan päärakennuksen ja uuden Mäntäntien välissä kulkee vanha Mäntäntie. Navetta sijaitsee pihasta erillään lounaispuolella.
1. Vanha päärakennus on hirsirakenteinen. Julkisivut ovat koteloitu n.10 cm irti hirsiseinästä ja tällä on piilotettu pitkät hirsinurkat. Rakennuksen keskellä on frontoni. Talossa on kaksi kuistia, jotka eivät ole alkuperäisiä. Ikkunat ovat vanhat. Päätykolmioiden alareunassa on nikkarityyliset koristukset. Julkisivut ovat pystyrimalaudoitetut. Perustuksena on nurkkakivet, joiden väliin on valettu betonisokkeli. Päädyssä on ovi talon alla olevaan kellariin. Katto on savitiiltä, joka on huonossa kunnossa. Muuten talo on ryhdissään ja hyväkuntoinen.
2. Uusi päärakennus on 1990-luvun alusta ja sopii hyvin pihapiirin uudeksi täydentäjäksi. Rakennus on lautarakenteinen ja betonitiilikattoinen.
3. Aitta on hirsirakenteinen lyhyin nurkin sekä viisiovinen ja keskifrontooninen. Frontonin katolla on vellikello. Päätykolmiossa on myös nikkarityylinen lista. Kunto on hyvä mutta perustusta pitäisi nostaa paikoin. Aitan takana on lautarakenteinen konesuoja.
4. Navetta on tiilirakenteinen ja ehkä 1950-luvulta. Parviosuus on lautarakenteinen (pystylauta). Sokkeli on betonia ja kate varttilevyä. Kunto on hyvä ja rakennus on käytössä.
5. Sauna on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Betonitiilikate. Kunto on hyvä.
6. Kuivuri on peltirakenteinen ja uusi.

Historia

Tilan historia ulottuu vuoteen 1553 asti ja tila on ollut yksi kylän kantatiloista. Nykyiset tilan vanhimmat rakennukset ovat ehkä 1800-luvun puolelta.

Ympäristö

Tila on Mäntäntien vieressä pienellä kummulla ja erillään Onnistaipaleen kyläkeskuksesta. Tila sijaitsee metsäsaarekkeessa, josta avautuu näkymä lännessä olevaan peltomaisemaan. Tilalta avautuu joka suuntaan huikaisevan kaunis kulttuurimaisema ja Nihuanjärvi näkyy tilalle hyvin.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Kirjalliset lähteet Längelmäveden seudun historia II, Oriveden historia II 1954

R1.9 Pulkkila

Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Pulkkila on Onnistaipaleen vuodesta 1553 tunnettu kantatila, joka sijaitsee erillään ryhmäkylästä. Hyvin säilyneet vanha kaksikuistinen päärakennus ja aitta keskellä kaunista kulttuurimaisemaa. Rakennukset muodostavat tyypillisen kolmelta sivulta rajautuvan pihapiirin, johon on rakennettu pihaa eheyttävä uusi päärakennus. Vanhoissa rakennuksissa on nikkarityylisiä yksityiskohtia.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Vanhan päärakennuksen huonokuntoinen katto tulisi kunnostaa mahdollisimman pian. Aitan perustuksia tulisi oikaista ja vähän nostaa. Muuten rakennuksilla ei ole säilymisen kannalta suurta uhkaa.

Liitteet	1.Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Keskustan alue / 412_Pulkkila	
Inventoija	Arto Mattila	25.6.2003
Tallentaja	Arto Mattila	18.7.2003

R101.1 Iso-Maunula

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pehula	**Kiinteistö id**	39
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	7: 3
Osoite	Pehula 98	**Alue**	37
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2521045
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6841626
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	8
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatalomainen pihapiiri, jossa pihaa rajaavat kuusiaita lännestä ja muualta rakennukset. Piha viettää länteen päin. Pihasta on kauniit ja avarat näkymät länteen Oripohjanjärveen päin ja itään Laahusjärven päin. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä.
1. Päärakennus vuodelta 1905 on hirsirakenteinen ja sen hirsinurkat eteläpäässä ovat pitkät sekä koteloidut. Talon on suunnitellut rkm. Heikki Tiitola. Pohjoispään nurkat ovat lyhyet. Rakennus on malliltaan pitkänomainen. Perustus on lohkokiveä ja julkisivut ovat pystyrimoitetut ylä- sekä alaosastaan ja vaakapaneloidut keskiosastaan. Kate on vanhaa betonikattotiiltä. Räystään alla kattotuolit ovat koristellut. Ikkunoiden yläosan koristeet on tehty uudelleen vanhan mallin mukaan. Ikkunat ovat vanhat. Kunto on hyvä.
2. Talli on vuodelta 1926 ja on hirsi / lautarakenteinen. Perustus on lohkokiveä ja kate on mineriittiä. Pohjoisen puolelta perustus on antanut periksi, kunto on muilta osin hyvä.
3. Luhtiaitta on vuodelta 1926 ja hirsirakenteinen sekä osin pystylaudoitettu. Perustus on lohkokiveä ja kate on vanhaa betonikattotiiltä. kunto on hyvä.
4. Maakellari on kivirakenteinen ja on todennäköisesti ollut edellisen päärakennuksen päädyn alla. Ei kuvaa.
5. Sauna on vuodelta 1954 ja on lauta / hirsirakenteinen. Kunto on huono. Ei kuvaa.
6. Puuvaja on vuodelta 1955 ja on lautarakenteinen. Kunto on huono. Ei kuvaa.
7. Vanha riihi on nykyään konesuojana. Julkisivut ovat pystylaudoitettu ja kate on aaltopeltiä. Kunto on kohtalainen, tosin perustukset ovat antaneet paikoin periksi.
8. Viljankuivaamo on vuodelta 1969 ja on lautarakenteinen. Julkisivut ovat pystyrimalaudoitettu ja kate on peltiä. Kunto on hyvä.

Historia

Tila on vanhan ryhmäkylän paikalla. Tila on ollut suvulla jo vuodesta 1540. Tilan edellinen päärakennus on ollut vinoittain nykyisen päärakennuksen vieressä. Nykyinen maakellari on ollut todennäköisesti talon päädyn alla. Paikalta löytyi vielä toissavuonna hirren paloja, joiden perusteella talon asento on arvioitu. Tilasta on lohkaistu vuonna 1780 Vähä-Maunulan tila. Nykyinen päärakennus on rakennettu vuonna 1905 ja tilan navetta vuodelta 1912 on purettu tien toiselta puolelta tien vierestä. Nykyisin tilan peltoja viljelee veljen poika Juha Maunu, joka vuokrasi pellot 2002.

Ympäristö

Laahusjärven ympäristön peltomaisemat, josta vasta on löytynyt arkeologisia löydöksiä. Oripohjan järven viljelysalue ja etelässä Oriselän vesistö. Pohjoisen puolella on n.1 km:n

R101.1 Iso-Maunula

päässä Jyväskylän maantie ja n. 0,5 km:n päässä metsäinen alue, jossa on asutusta.

Kaava Yleiskaava **pvm**

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suomen sukutilat.
Suuri maatilakirja V, 1964
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Antti Maunu

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Pehulan kylän isojaon aikaan jaettu kantatila. Hyvin säilynyt pihapiiri, joka muodostaa Jussilan ja Vähä-Maunulan kanssa tiiviin ja ehjän kokonaisuuden. Tilan asutushistoria ulottuu vuoteen 1540 asti. Tilan päärakennus on maisemassa todella tärkeä ja arvokas. Päärakennuksen lisäksi pihapiiriä muodostavat talousrakennukset ovat säilyttämisen arvoisia.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Päärakennuksen kunto on hyvä mutta talousrakennusten kunto on huonompi. Tallirakennuksen perustukset tulisi korjata ja vanha riihi olisi hyvä oikaista. Korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää periaatetta ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 2/4 / Keskustan alue / 417_Iso-Maunula

Inventoija Arto Mattila 23.7.2003

Tallentaja Arto Mattila 30.8.2003

R101.2 Vähä-Maunula

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pehula	**Kiinteistö id**	40
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 108
Osoite	Pehula 92	**Alue**	37
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Itäkoord**	2520999
Hist. tilatyyppi	lohkotila	**Pohjoiskoord**	6841734
Nykyinen tilatyyppi	lohkotila	**Rak lkm**	13
		Inventoitu	

Kuvaus

Tila on siirretty uusjaossa nykyiselle paikalleen. Maatilamainen pihapiiri, jossa on koivuja. Piha on väljä ja sijaitsee harjulla, josta maasto viettää sekä itään että länteen. Pihalta avautuu kauniit pelto- ja järvimaisemat. Tilan talousrakennukset sijaitsevat epämääräisesti harjun laella tilan päärakennuksen pohjoispuolella. Tilan rakennukset ovat hyvässä kunnossa.
1. Päärakennus on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin ja todennäköisesti 1800-luvulta. Talossa on molemmissa päissä frontonit. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja päätykolmiot ovat pystypaneelia. Talossa on uusi kuisti. Kate on uutta konesaumapeltiä ja ikkunat ovat osin uusitut vanhaan T-malliin. Perustus on luonnonkiviperustus, jonka kylkeen on valettu betonisokkelia. Talossa on joitain sisämuutoksia. Rakennus on korjattu perusteellisesti vuonna 1950.
2. Navetta on 1930-luvun alussa siirretty tähän ja siinä on täytynyt käyttää vanhoja materiaaleja hyväksi. Navetta on tiili- ja hirsirakenteinen. Sokkeli on betonirakenteinen ja kate on aaltopeltiä. Tiilirakenteet muodostavat ryhdikkäät pilasterit julkisivuun, joiden välissä on hirsiseinää.
3. Puuliiteri on lautarakenteinen ja siinä on kolmen oviaukon välissä puupilarit. Katto on aumakatto, joka on melkein pyramidikatto (harja on vain n. 1 m). Kate on aaltopeltiä.
4. Aitta, jossa on kolme huonetta on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Aitta on rakennettu tälle paikalle aikaan, jolloin päärakennus siirrettiin nykyiselle paikalle. Aaltopeltikate ja perustuksena on nurkkakivet. Hyvin säilynyt rakennus.
5. Maakellari on tiilirakenteinen ja aaltopeltikattoinen. Hyvin säilynyt.
6. Viljamakasiini on hirsirakenteinen ja julkisivuiltaan vaakapaneelia. Kate on savitiiltä.
7. Kuivaamo on lautarakenteinen ja siinä on hirsirakenteinen osa pohjoispäädyssä. Kate on aaltopeltiä.
8. Konesuoja on peltinen kaarihalli. Hallin pohjoispuolella on ollut viljamakasiini.
9. Varasto on 1950 -luvulta ja on lautarakenteinen. Julkisivut ovat pystylautaa. Eteläpuolella on ollut sauna.
10. Suutarin mökki on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivussa on pystyrimavuoraus ja kate on kolmiorimahuopaa.
11. Sauna on hirsi / lautarakenteinen, jossa lautaosa on pystyrimalautaa.
12. Paavola on siirretty tähän uusjaossa 1930- luvun alussa. Rakennuksessa on kolme sisäänkäyntiä ja talossa asui kolme muonamiestä perheineen. Rakennus on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat pystyrimalautaa. Perustus on betonia ja kate on profiilipeltiä. Talo on säilynyt kohtalaisen hyvin myös sisältä.
13. Paavolan piharakennus on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Kate on aaltopeltiä.

R101.2 Vähä-Maunula

Historia

Tila on lohkaistu Iso-Maunulasta vuonna 1780. Nykyinen Seppälän suku tuli tilalle vuonna 1923, jolloin isäntänä oli Vihtori Seppälä. Tilalla tapahtui muutoksia uusjaon aikaan mm. Paavola siirrettiin nykyiselle paikalleen ja se kuului jo tuolloin Vähä-Maunulaan. Vuonna 1950 Päärakennukseen tehtiin perusteellinen sisä- ja ulkoremontti. Tilan peltoja viljelee nyt veljen poika Mikko Seppälä.

Ympäristö

Laahusjärven ympäristön peltomaisemat, josta vasta on löytynyt arkeologisia löydöksiä. Oripohjan järven viljelysalue ja etelässä Oriselän vesistö. Pohjoisen puolella on n.1 km:n päässä Jyväskylän maantie ja n. 0,5 km:n päässä metsäinen alue, jossa on asutusta. Tila sijaitsee vanhan ryhmäkylän vieressä ja liittyy edelleen kiinteästi Iso- Maunulaan ja Jussilaan.

Kaava Yleiskaava **pvm**

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Väinö Seppälä

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Jaetun tilan toinen puoli liittyy kiinteästi Iso-Maunulan ja Jussilan muodostamaan entiseen ryhmäkylään. Tilojen rakennukset ovat edelleen lähellä toisiaan ja ne muodostavat maisemassa tärkeän kokonaisuuden. Tilan rakennukset ovat ulkoisesti hyvin säilyneitä. Päärakennus on malliltaan tyypillinen 1800-luvun pitkän mallinen rakennus, jossa on myöhempiä muutoksia. Tila on myös maisemallisesti arvokas. Säilyttämisen arvoisia rakennuksia ovat pihapiiriä muodostavat talousrakennukset ja tilaan liittyvän Paavolan rakennukset.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja tämä auttaa rakennusten säilymistä. Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää periaatetta ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 2/4 / Keskustan alue / 417_Vähä-Maunula

Inventoija Arto Mattila 23.7.2003

Tallentaja Arto Mattila 30.8.2003

R101.3 Jussila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pehula	**Kiinteistö id**	41
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	2: 42
Osoite	Pehula 101	**Alue**	37
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2520989
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6841585
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	7
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatalon tilakeskus, jonka väljää pihaa rajaavat päärakennus, aitta ja kuusirivi. Talousrakennukset ovat erillään päärakennuksen eteläpuolella hivenen käännetyssä koordinaatistossa. Rakennuksen ovat lähellä toisiaan ja muodostavat ehyen kokonaisuuden. Rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja päärakennus on säilynyt kohtalaisen hyvin.
1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1900 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Eteläpäätyyn on tehty vuonna 1971 pieni ja matala tiilirakenteinen laajennus, jossa on mm. uima-allas. Päärakennuksen keskelle on tehty 1920-luvulla poikittainen ulokeosa. Ulokeosan molemmilla puolilla on kuistit. T-mallin ikkunat on osin uudet 3-kerroksiset, joissa on kaksiosainen yläosa. Perustus on lohkokiveä, joka on päällystetty osin levyillä. Julkisivut ovat paneloitu vaakaan ja päätykolmiossa on pystypanelointi. Kate on tiilikuviopeltiä kuten melkein kaikissa muissakin rakennuksissa.
2. Aitta / talli on rakennettu vuonna 1930 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat pystyrimalautaa. Aitassa on leveämmät päätyosat, joissa sijaitsee tallit. Perustus on sementtitiiltä, joka on rapattu.
3. Puuliiteri on vuodelta 1940 ja on lautarakenteinen. Kate on betonitiiltä.
4. Navetta on rakennettu vuonna 1961 edellisen navetan paikalle ja on alaosaltaan punatiiltä ja parviosaltaan pystyrimalautaa. Kate on mineriittiä.
5. Kuivuri vuodelta 1974 on ns. pakettikuivuri, jossa seinät ovat peltikaseteista koottu. Sokkeli on betonia. Yläosa on pystyrimalautaa ja kate on aaltopeltiä.
6. Konevaja on 1940 -luvulta ja on lautarakenteinen. Julkisivut ovat pystyrimalautaa. Kate on aaltopeltiä.
7. Riihi on 1930 -luvulta ja on hirsi / lautarakenteinen. Kate on aaltopeltiä. Päätykolmiot on pystylautaa. Kunto on kohtalainen, rakennus on vajonnut paikoin.

Historia

Tila on ollut sukutilana ainakin vuodesta 1540. Vuodelta 1900 oleva päärakennus rakennettiin osin vanhasta päärakennuksesta puretuista hirsistä. Rakennusvaiheen aikana rakennuspaikalta löydettiin kivikauden aikaista esineistöä. Rakennus korjattiin perusteellisesti vuonna 1960.

Ympäristö

Laahusjärven ympäristön peltomaisemat, josta vasta on löytynyt arkeologisia löydöksiä. Oripohjan järven viljelysalue ja etelässä Oriselän vesistö. Pohjoisen puolella on n.1 km:n päässä Jyväskylän maantie ja n. 0,5 km:n päässä metsäinen alue, jossa on asutusta. Tila

R101.3 Jussila

sijaitsee vanhassa ryhmäkylässä ja liittyy kiinteästi Iso- Maunulaan ja Vähä-Maunulaan.

Kaava Yleiskaava **pvm**

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suuri maatilakirja V, 1964
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Hannu Jussila ja Kreeta Jussila

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Pehulan rivikylän kantatila on toinen puoli 1700-luvun lopulla jaetusta Nopparista, jonka omistajia tunnetaan 1540-luvulta asti. Hyvin säilynyt kantatilan tilakeskus, joka muodostaa Iso-Maunulan ja Vähä-Maunulan kanssa tiiviin sekä ehjän kokonaisuuden. Tila on myös maisemallisesti tärkeä. Päärakennus on tyypillinen pitkän mallinen 1900-luvun vaihteen päärakennus, jossa on myöhempiä muutoksia. Tila on edelleen toimiva maatila. Pihassa oleva aitta on päärakennuksen lisäksi säilyttämisen arvoinen.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Tila on edelleen toimiva maatila ja rakennukset ovat hyvässä kunnossa. Tämä auttaa rakennusten säilymistä, mikäli tulevat korjaukset tehdään säilyttävässä ja perinteitä kunnioittavassa hengessä. Riihi tulisi pitää kunnossa jo maisemallisistakin syistä, aluksi riittää pelkkä rakennuksen oikaisu. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 2/4 / Keskustan alue / 417_Jussila

Inventoija Arto Mattila 23.7.2003

Tallentaja Arto Mattila 31.8.2003

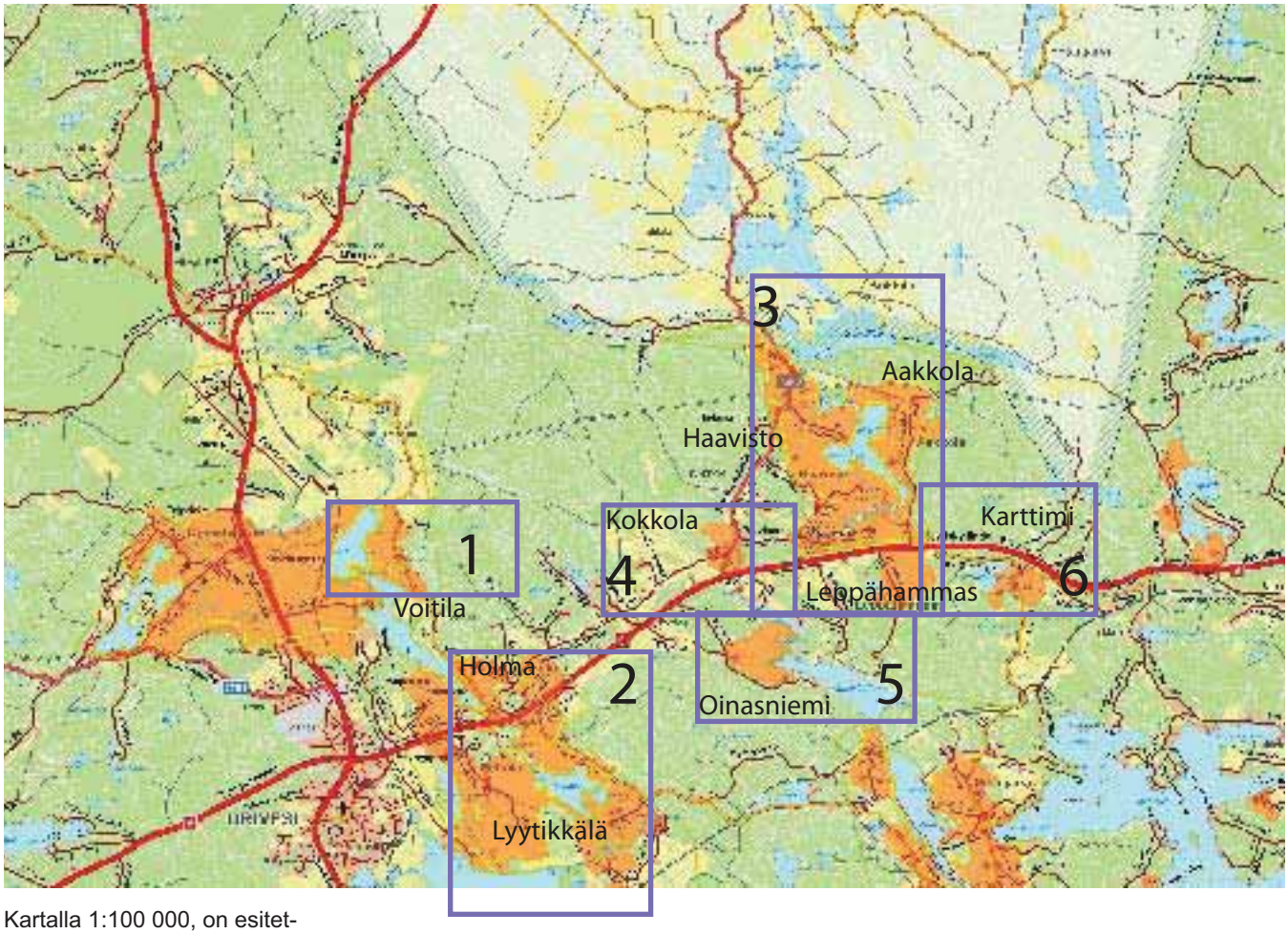

Kartalla 1:100 000, on esitetty seuraavilla sivuilla olevien karttaotteiden, 1:20 000, sijainnit Vanhan Oriveden pohjoisosassa.

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Lähde:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

3 Holma-Haavisto

Kuvaus

Holma-Haaviston alue käsittää Oriveden koillisosat. Alue rajautuu etelässä Oriveden ja Jämsän väliseen rautatiehen ja lännessä Oriselän ja Taipaleenjoen välisiin järviin. Suurin osa asutusta alueesta on viljelymaisemaa, joka sijoittuu Nihuanjärven, Laahuksen ja Aakkojärvien hiesupohjaisille rannoille. Laajimmat maisemat ovat Holman ja Voitilan tienoilla länsilaidalla, missä niitä rajaavat idässä korkeat vuoret. Asutusta on eniten länsiosassa järvien rannoilla, vanhan Länkipohjantien varrella sekä Leppähampaalla. Muut aluetta halkovat tiet ovat valtatie 9 ja etelärajalla Jämsän rata. Kokkolasta haarautuu vanha tie Juupajoelle. Alueelle ulottuu ympäristöministeriön maisema-aluetyöryhmän määrittelemä valtakunnallisesti merkittävä Juupajoen kulttuurimaisema sekä suurimmaksi osaksi keskustan alueeseen kuuluva Onnistaipale-Pehula-Holma-Lyytikkälä- kulttuurimaisema. Alueella on valtaosa Oripohja-Aakkula museotiestä eli vanhasta Länkipohjan maantiestä, joka on kartoilla arvoalueena.

Historia

Alueen länsilaidalla, Laahuksen ja Nihuanjoen rannalla on koko Oriveden laajin kivikautinen asutusalue. Ennen vesien laskua Aurikkojärveltä on ollut kulkukelpoinen vesireitti Laahukselle ns. Paskon kautta. Vanhoista maakirjakylistä alueeseen kuuluvat Voitilan, Holman, Toritun, Lyytikkälän, Oinasniemen, Haaviston , Savon, Aakkulan ja Kokkolan kylät sekä osa Juupajoen Porvolaa. Aakkojärven ympärillä olevat kylät kuuluivat Juupan jakokuntaan, josta merkittävä osa on nykyisin Juupajoen puolella. Kylät ovat olleet pieniä, Oinasniemi ja Holma yksinäistiloja, mutta lähes kaikki ovat silti isonjaon yhteydessä hajaantuneet ja kylätontteja on jäänyt autioiksi. Vanhimpia asiakirjatietoja ovat Holman eli Luodon kartanoa koskevat tiedot 1500-luvn puolivälistä. Vanha Länkipohjan maantie, joka oli olemassa jo 1600-luvun lopulla, on johtanut kartanon ohi sekä Voitilan ja Kokkolan kylien kautta. Tien varteen asettui myös osa Holman torppareista. Leppähampaan sillan lähelle muodostui pieni kylä kouluineen ja kauppoineen 1900-luvun vaihteen tienoilla. Uusi valtatie 9 valmistui 1960-luvulla, ja vanha maantie jäi paikallistieksi.

VOITILA-HOLMA-LYYTIKKÄLÄ

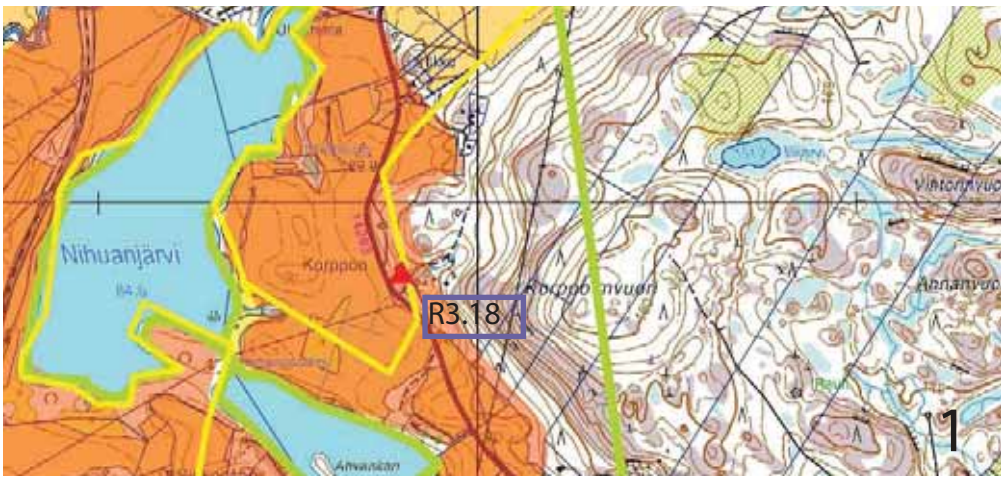

Alueen inventoidut kohteet

R3.4	Holman kartano
R3.5	Kahkila
R3.7	Holman koulu
R3.8	Kotiranta
R3.9	Ärrälä
R3.18	Korppoo
R3.19	Valkama
R3.20	Sipilä

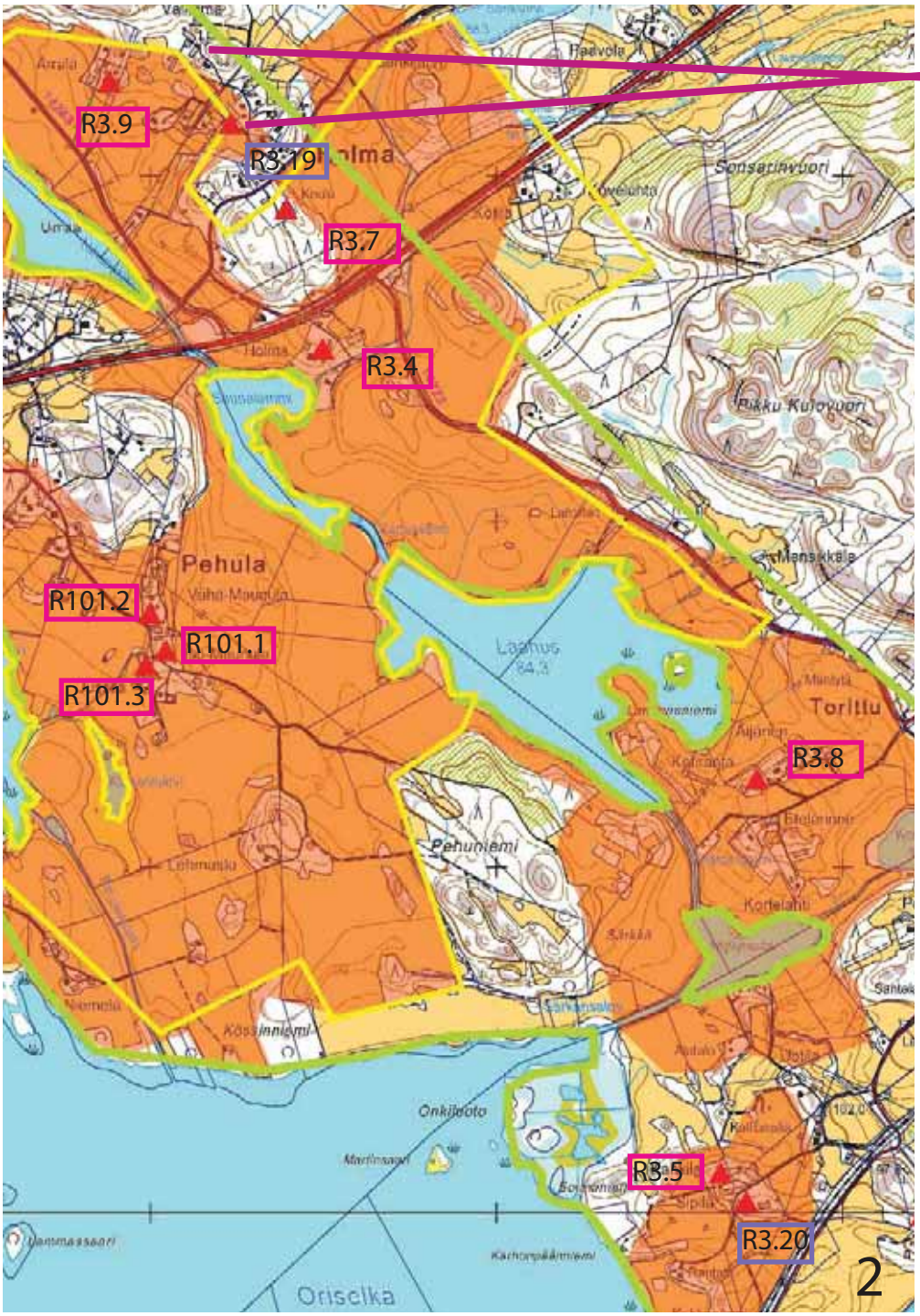

siirrä merkkiä ja aluerajausta

Rx.xx Inventointiaineisto 2009/ Arkinor Oy

Rx.xx Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

Aluerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö

Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999

Arvokas maisema-alue

Arvokas peltoalue

SAVO-AAKKOLA-HAAVISTO-LEPPÄHAMMAS

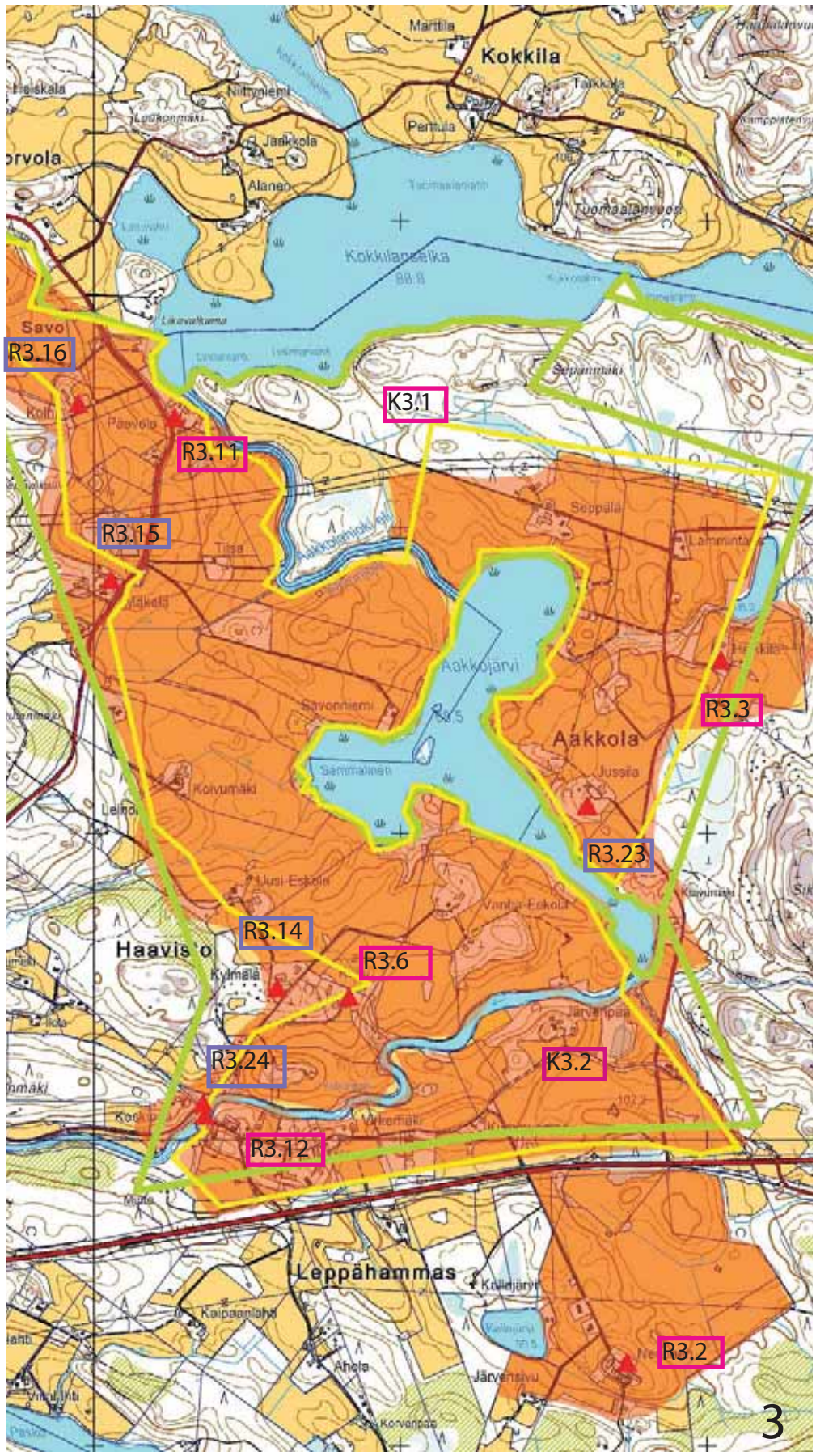

Alueen inventoidut kohteet

R3.2	Nenonen
R3.3	Heikkilä
R3.6	Kulju
R3.11	Paavola
R3.12	Leppähampaan silta
R3.14	Kylmälä
R3.15	Mäkelä
R3.16	Kolhi
R3.23	Jussila
R3.24	Hieta

K3.1	Juupajoen kulttuurimaisema
K3.2	Oripohja-Aakkula maantie

Rx.xx Inventointiaineisto 2010/ Arkinor Oy

Rx.xx Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

Aluerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö

Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999

Arvokas maisemaalue

Arvokas peltoalue

KOKKOLA-OINASNIEMI-KARTTIMI

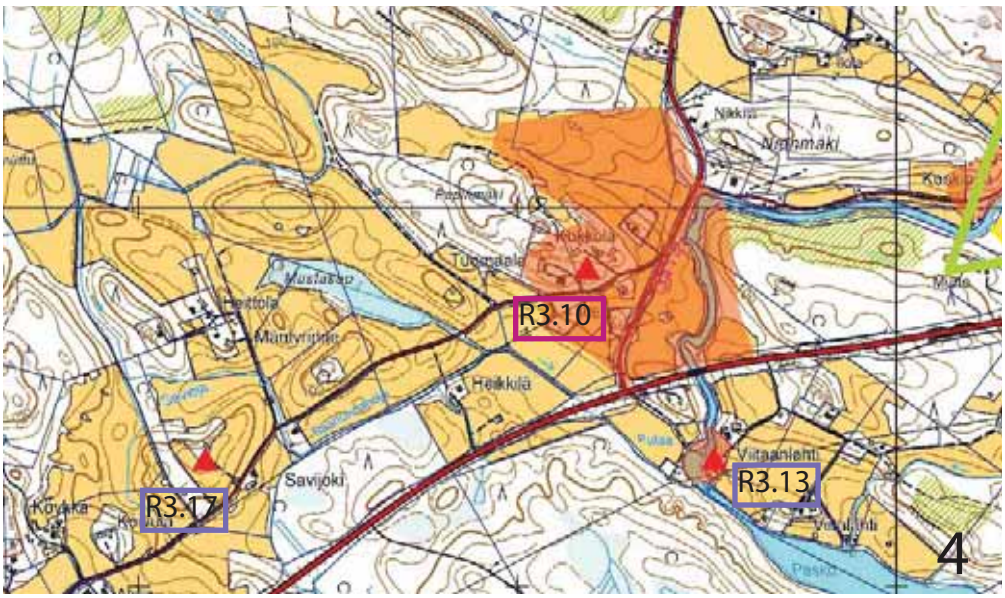

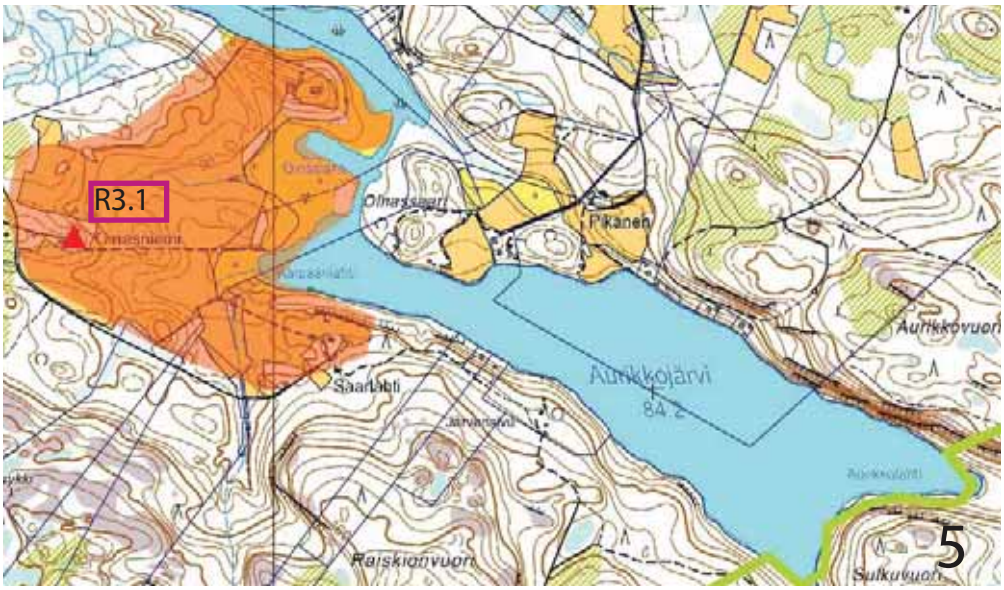

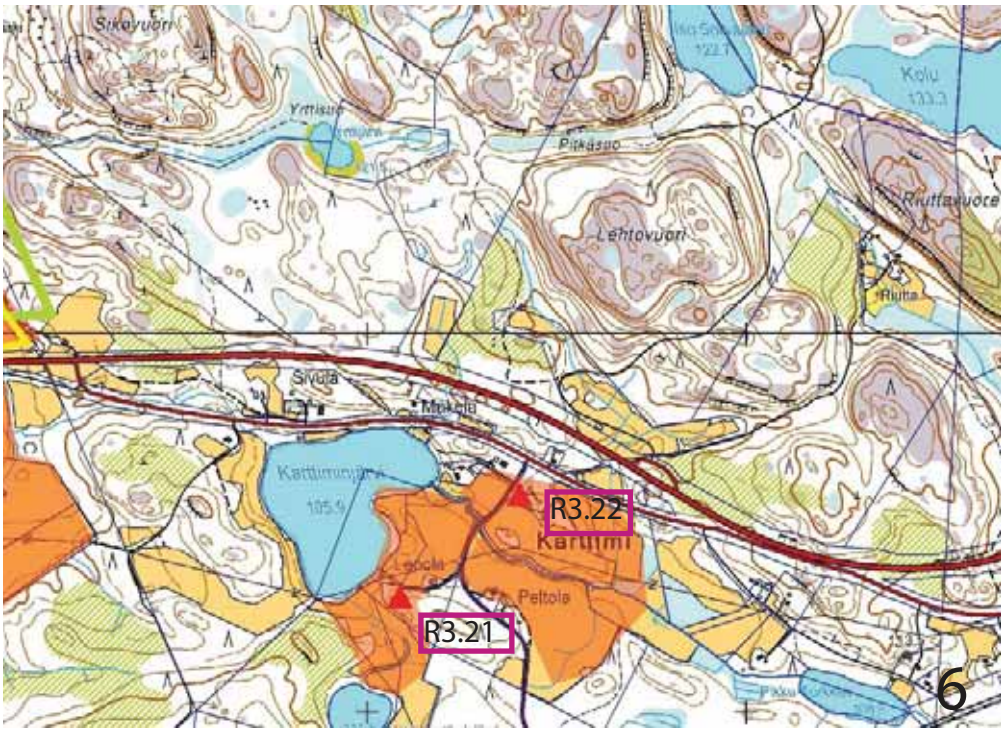

Alueen inventoidut kohteet

R3.1	Oinasniemi
R3.10	Kokkola
R3.13	Putaan mylly
R3.17	Päivärinne
R3.21	Lepola
R3.22	Karttimi

Rx.xx Inventointiaineisto 2009/ Arkinor Oy

Rx.xx Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

Aluerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö

Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999

Arvokas maisemaalue

Arvokas peltoalue

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Lähde:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

K3.1 Juupajoen kulttuurimaisema

Ympäristöministeriön maisema-aluetyöryhmän määrittelemä, valtakunnallisesti merkittävä Juupajoen kulttuurimaisema edustaa pienipiirteistä ja vaihtelevaa Pohjois-Hämeen järviseudun viljelymaisemaa. Alueen eteläpää ulottuu Orivedelle Aakkojärven ympäristöön aina Leppähampaan sillalle vanhan Länkipohjan maantien varteen saakka. Kauniit järvi- ja viljelymaisemat jäävät yleisiltä teiltä katsottuna enimmäkseen metsäsaarekkeiden tai pensaikkojen taakse. Muutamia tilakeskuksia on peltojen metsäsaarekkeilla, useimmat ovat metsänreunoissa.

Historia

Aakkojärven ympärillä on irtolöytöjen perusteella liikuttu jo kivikaudella: Savon kylästä on löydetty kourutaltta ja Haaviston kylän liepeiltä tasataltta. Vanhimmat kirjalliset tiedot ovat 1540-luvun maakirjoista, jolloin järven ympärillä oli kolme kylää, Savo, Haavisto ja Aakkola. Aakkolan kylätontti on nykyisin autiona, Savon Paavola on edelleen aikoinaan palaneen vanhan kylän vieressä ja Haaviston Vanha-Eskola kylässä 1600-luvun kartan mukaan, isojaon kartalla kylän tontit olivat pohjoisempana. Kaikki kylät ovat siis hajaantuneet isojaon jälkeen. Alueen eteläosassa kulkeva Länkipohjan maantie on todennäköisesti tehty jo ennen vuotta 1678 ja Kokkolasta Savon kautta Juupajoelle johtava tie ilmeisesti 1692 vaiheilla. Alueen palvelut keskittyivät 1900-luvun vaihteessa Leppähampaan sillan liepeille kauppoineen ja kouluineen.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Aakkojärven ympäristö on pienipiirteistä viljelymaisemaa, jota on viljelty osin lähes 400 vuotta. Alueella on lisäksi hyvin säilynyttä, perinteistä rakennuskantaa muutamassa tilakeskuksessa ja Leppähampaalla. Suurimmaksi osaksi Juupajoen puolella olevan valtakunnallisesti merkittävän kulttuurimaiseman arvo on maisema-aluetyöryhmän määrittelemä, ja perustuu lähinnä viljelysten ja kauniin luontomaiseman tasapainoisuuteen.

Säilymisedellytykset

Järvimaisemien näkyminen yleisille teille tulisi turvata pitämällä rantavesakot kurissa ja välttämällä rantarakentamista nykyisin avoimille alueille. Tilakeskusten rakennukset saavat näkyä ympäristöönsä, eikä niitä tule peittää kasvillisuudella.

Ilmakuva Kokkilanselän lounaisosasta ja Aakkolan joesta. Joen suulla Paavolan (R3.11) rakennuksia. Ilmakuva 2007, Hannu Vallas (0798_4212)

Ilmakuva Aakolan viljelyaukealta. Vasemmassa ylänurkassa näkyy Aakkojärven pohjoisosaa ja keskellä oikealla Lammi. Rakennusryhmä kuvan etualalla on Heikkilä(R3.3) Ilmakuva 2007, Hannu Vallas (0798_4205)

Ilmakuva Aakkolasta etelään. Keskellä kuvaa Aakkolan järvestä Aurikkojärveen virtaava joki, jonka takana kulkee Oripohja-Aakkula maantie ja sen takana näkyy Jyväskyläntie.Ilmakuva 2007, Hannu Vallas (0798_4245)

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Lähde:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

K3.2 Oripohja-Aakkula maantie

Arvoalue on osa Länkipohjaan johtanutta maantietä. Voimakkaita maastonmuotoja myötäilevältä soratieltä avautuu kauniita näkymiä vaihteleviin viljelymaisemiin. Tien varrella on puisia sähkötolppia. Valtatie 9:n pohjoispuolella kulkeva tie alkaa Oripohjasta, ohittaa Holman koulun ja entiset Holman torpat ja niiden maat, ylittää Leppähampaan kivisillan ja muuttuu kärrypoluksi jo ennen Aakkolan risteystä. Tien ominaispiirteet ovat sorapintaisuus ja maaston luonteva myötäily sekä kauniit ja yllätykselliset näkymät pienehköille pelloille. Tien varressa on harvakseltaan asutusta. Pehulan kohdalla sekä Holman koulun ja Leppähampaan sillan tienoilla asutusta on tiheämmässä kuin muualla. Pääasiallinen rakennusten julkisivumateriaali on puu.

Historia

Maantie Kokkolan ja Eräslahden kautta Länkipohjaan on ollut olemassa jo ainakin 1678. Tie on tehty kärryillä kuljettavaksi ilmeisesti 1724 sillan kunnostuksen yhteydessä. Autoliikenteen lisääntyessä tietä on parannettu useasti 1930-luvulla. Tie jäi paikallistieksi uuden valtatie yhdeksän vallmistuttua Orivesi-Torkkeli välille 1960.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	liikennehistoria
Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu Länkipohjaan johtavan, tyypillisen vanhan maantien hyvin säilynyt sorapintainen osa myötäilee kauniisti voimakkaita maastonmuotoja.Tieltä avautuu näkymiä vaihteleviin, pienipiirteisiin viljelymaisemiin, ja valtaosa tien varren harvakseltaan sijoittuvista rakennuksista on perinteiseen maalaismaisemaan sopivia puurakennuksia. Tietä seurailevat sähkötolpat ovat puuta.

Säilymisedellytykset

Aivan tien varteen tulisi rakentaa mieluiten vain Nihuanjoen molemmin puolin sijaitsevilla kummuilla ja Leppähampaalla tai olemassa oleviin pihapiireihin, ja rakennusten tulee sopia ympäristöönsä sekä mittakaavaltaan että materiaaleiltaan. Metsiköihin tai tielle näkymättömille paikoille voi rakentaa muuallakin. Yhtenäisenä jatkuva asutus ei kuulu tämän museotien varteen. Tieltä tulee säilyttää näkymät ympäröiville pelloille, joten tienvarsivesakot on pidettävä kurissa. Myös Leppähampaan sillan ympäristö tulee pitää avoimena. Maisematien varrella tulee välttää säleaitoja ja pihapiirien istuttamista nurmelle kaupunkiomakotitalojen tapaan. Pienet peltolaikut olisi hyvä säilyttää viljeltyinä. Sähkötolppien tulee olla edelleenkin puuta. Tietä ei saa oikoa, pengertää eikä päällystää.

Ilmakuva Aakkolan eteläpuolelta. Edelleen keskellä kuvaa Aakkolan järvestä Aurikkojärveen virtaava joki, jonka takana näkyy puiden varjostamana nauhana Oripohja-Aakkula maantie ja sen takana Jyväskyläntie. Ilmakuvat 2007, Hannu Vallas (0798_4287, ote kuvasta 0798_4286)

Ilmakuvat Leppähampaan seudulta. Edelleen keskellä kuvia Aakkolan järvestä Aurikkojärveen virtaava joki, jonka takana näkyy puiden keskelle paikoin katoava Oripohja-Aakkula maantie ja sen takana Jyväskyläntie. Vasemmassa kuvassa oiikealla alhaalla Leppähampaan silta. OIkeassa kuvassa silta on kuvan vasemmassa reunassa. Ilmakuvat 2007, Hannu Vallas (0798_4283, 0798_4281)-

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
PUTAAN VOIMALAITOS	562-	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön

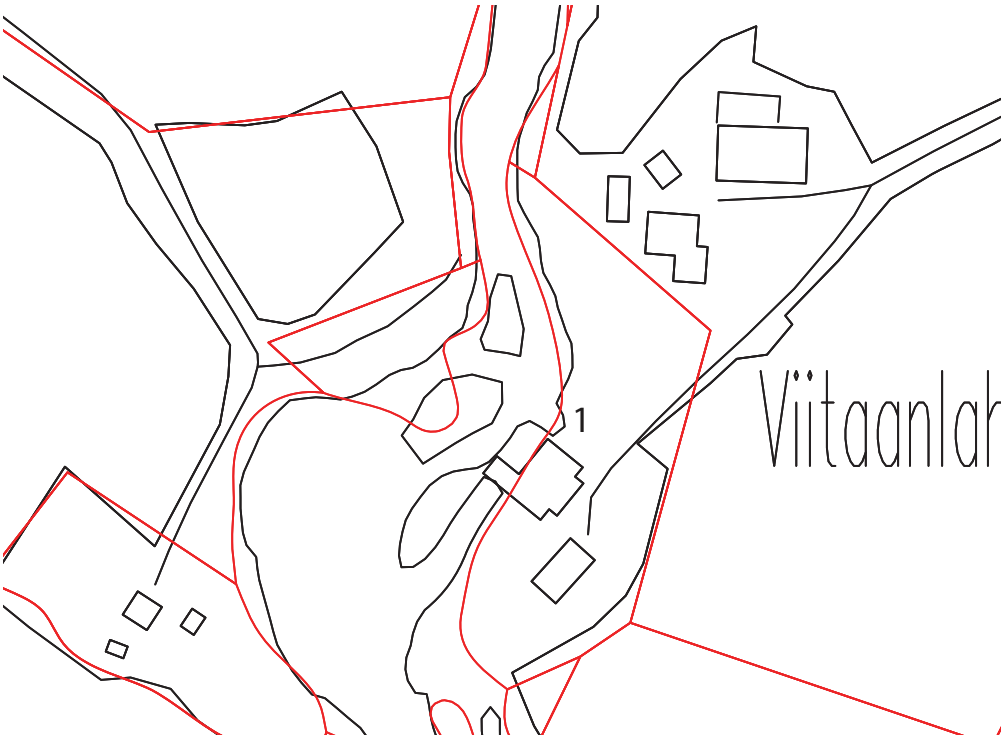

Karttaote 1:2000

R3.13 Putaan mylly ”Pitkäjärven kylän maille. Putaan koskeen tehty voimalaitos on valmistunut 1920. Orivedellä harvinainen vesivoimalaitos tuotti sähköä lähinnä Oriveden itäosille ja Eräjärvelle. Koskessa on edelleen patorakenteita.

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Voimalaitosrakennus	1950-l. puoliväli	voimalaitos

Putaankoski, patorakenteita ja voimalaitosrakennus luoteesta kuvattuna.

Kuvaus

Putaan koski sijaitsee Savon kylätien risteyksen lähellä Orivesi-Jyväskylätien eteläpuolella. Koskessa on 1920-luvulla rakennettuja patorakenteita sekä 1950-luvulla rakennettu voimalaitosrakennus /1/. Kosken patovallit ovat betonirakenteisia ja sijaitsevat kohtisuoraan voimalaitokseen nähden. Vallirakenteet ovat noin parin metrin korkuisia.

Historia

Pitkäjärven kyläläisillä oli maata ja mylly Putaankoskessa, jossa oli myös Kokkolan-Oinasniemen mylly. Sähkön tuottamiseksi oman kylän käyttöön tuli kahden myllyn vesiruuhet yhdistää yhdeksi tulokanavaksi. Sähköyhtiön puuhamiehenä toimi rakennusmestari Rietu Heikkilä Pitkäjärveltä ja sähköyhtiön perustamiseksi valittiin johtokunta, jonka puheenjohtajana oli Manu Nikkilä Haavistosta ja jäseninä maanviljelijät Juho

Lähde:
Ovi menneeseen. Kyläkirja Päilahden entisen koulupiirin alueelta, Kylähistoriatoimikunta.

Sipilä ja Oskari Brusila Pitkäjärveltä. Ennen yhtiön perustamista ehdittiin jo hakea rakennuslupa ja aloittaa laitoksen rakentaminenkin vuonna 1919. Perustamiskokouksessa yhtiön johtokuntaan valittiin puheenjohtajaksi Rietu Heikkilä ja jäseniksi tehtailija Edvard Rentto ja herastuomari Manu Nikkilä, joka oli toisen kosken puolikkaan maanomistaja. Sähkön jakaminen aloitettiin vuonna 1921. Putaan sähkölaitokselta rakennettiin linja Juupajoen salokuntaan ja Oriveden itäosiin. Vuonna 1922 aloitettiin linjan veto myös Eräjärvelle. Ensimmäisten 20-vuoden aikana oltiin saatu sähköistettyä päälinjan varsi Pitkäjärveltä Liljevikiin ja Uiherlaan. Samalla kulutuksen lisäännyttyä Putaan tuottama sähkö ei enää riittänyt ja vuonna 1941 tehtiin sopimus Hämeen Sähkön kanssa.

Putaan voimalaitoksella oli teknisiä vaikeuksia jo neljäntenä vuonna toiminnan alkamisesta, kun voimalaitoksen pato vuoti jopa seinämän lävitse, kun padon valussa oli säästösyistä käytetty suuria kiviä ja lisäksi jäätymistä estämään suolaa. Pato korjattiin vuonna 1929, kun yhtiö osti Leppähampaan myllyn koskiosuuksineen.

Putaan sähkölaitoksen talo paloi vuonna 1954 sähkövian takia, kriisiä syvensi padon samoihin aikoihin sattunut murtuminen. Yhtiölle rakennettiin kuitenkin uusi toimitalo vuonna 1956, voimalaitoksen käyttö lopetettiin kuitenkin jo samoihin aikoihin 1950-luvun lopulla ja vesioikeudet myytiin Hämeen Sähkö Oy:lle vuonna 1960.

1 Voimalaitosrakennus
runkomateriaali: todennäköisesti tiili
katemateriaali: konesaumapeltikate
ulkoseinän pintamateriaali: rappaus
sokkelimateriaali: betoni

Voimalaitosrakennus on satulakattoinen suorakaiteen muotoinen massaltaan 1 1/2 kerroksinen rakennus. Rakennuksen julkisivuja jäsentää ainakin nykyään ilman ikkunoita olevat sokeat, rappauspintaiset ikkuna-aukkosyvennykset.

Putaankosken, patorakenteita luoteesta kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	elinkeinohistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Putaan voimalaitoksen patovallit 1920-luvulta ja voimalaitosrakenteet sekä voimalaitosrakennus muodostavat kiinnostavan kokonaisuuden.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa ja rakenteita tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 3.11. 2009
Outi Palttala
Teksti 23.11. 2010

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
KYLMÄLÄ? VAI NIKKILÄ?	562-402-1:34	Leppähampaantie 88 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Nikkilä Anja Marja ja Tauno Kalevi ?		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: ”R3.14 Kylmälä Haaviston kylän tila jonka päärakennus on kohtalaisen hyvin säilynyt.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-ohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	arvio 1900-luvun alku	
2	Konehalli-eläinsuoja	arvio 1900-luvun loppu	eläinsuoja lienee ollut joko navetta tai sikala
3	Vanha kuivuri?	arvio 1940-l	
4	Aittarivi	arvio 1900-luvun alku	

Kuvaus

Nikkilän/Kylmälän? maatilan rakennusryhmä sijaitsee Leppähampaantien varrella mäen töyrään laella, pihapiiristä avautuu näkymä kumpuilevaan peltoaukean yli Aakkojärvelle. Pihapiiriin kuuluu päärakennus /1/ ja sen kaakkoispuolella Leppähampaantien suuntaisesti aittarivi /2/ kuten mahdollisesti vanha kuivuriakennus /3/ ja siihen liittyvä peltinen siilo aitan koillispuolella. Maatilan konehalli /4/ on päärakennuksen pohjoispuolella. Peltisen konehallin matalana siipenä sen länsipuolella on joko sikala tai navetta.

Asuinrakennus /1/ etelästä kuvattuna.

Historia

Nikkilä eli Kylmälä on halottu Eskolan talosta jo vuonna 1569. Ensimmäinen isäntä oli Niilo Nikki Laurinpoika (Eskolan talon poika). Vuosina 1677-1680 talo on ollut autiona (tai varat eivät ole riittäneet verojen maksuun). Heikki Heikinpoika Kylmä ilmeisesti Kokkolan Tuomaalasta tuli isännäksi 1681. 1725-1893 tila oli saman suvun omistuksessa (Laasolan Laasosesta tullut Simo Nuuinpojan suku), sitten talon osti Manu Manunpoika Nikkilän Kokkolan kylästä.

Lähde:
Lisiä Vanhan Oriveden historiaan, Antti Lehtonen, 2006

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: peltikate -tiiliprofiili (ruskea)
ulkoseinän pintamateriaali: rimalauta, (keltainen)
sokkelimateriaali: betoni

Asuinrakennus on satulakattoinen 1 1/2 kerroksinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Ikkunat on uusittu, ne ovat nykyisin T-karmilliset (sisään aukeavat). Kuisti on matalaharjakattoinen ja lienee uusittu 1900-luvun loppupuolella, jolloin rakennuksen itäpäätyyn on rakennettu matalaharjainen yksi kerroksinen lisäosa. Asuinrakennuksessa on todennäköisesti kivijalka, joka on betonoitu myöhemmin.

Asuinrakennus /1/ Koillisesta kuvattuna.

Aittarivi

Pihapiiriä tiensuunnasta rajaavassa hirsirakenteisessa aittarivissä on kolme aittaa, joiden koillispäädyssä on laurakenteinen talli/ liiteriosa. Rakennus on perustettu kiville ja katettu betonikattotiilillä. Rakennus tarvitsee kunnostusta.

Aittarivi /2/ luoteesta kuvattuna.

Maisema Aakkojärvelle.

Keltainen peltihalli ja sen länsipuolella matalampi puuverhottu peltikatteinen eläinsuoja /4/.

Suorakaiteen muotoinen, satulakattoinen mahdollisesti vanha kuivurirakennus, jonka alaosa on betonipintainen, julkisivut rimalautaa ja kate aaltopeltiä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin päärakennus ja aittarivi ovat melko hyvin säilyneet. Talouskeskus sijaitsee Aakkojärveen rajoittuvan peltoaukean eteläreunalla olevalla mäellä.

Toimenpidesuositukset

Asuinrakennus ja aittarivi tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti vanhan asuinrakennuksen ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 3.11. 2009
Outi Palttala
Teksti 23.11. 2010

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
MÄKELÄ	562-425-1:24	Savon kylätie 250 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Raulo Arto Voitto Kalevi		

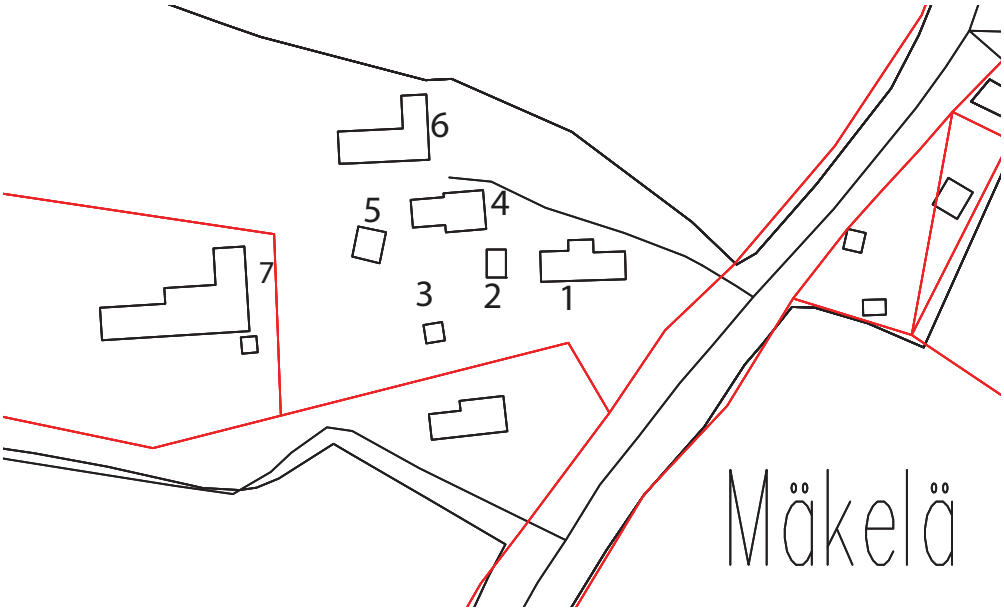

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:
”R3.15 Mäkelä
Haaviston kylässä oleva tila näkyvällä paikalla risteyksessä.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1929, pk 1990	asuminen
2	Aittarivi	arvio 1800-1900 vaihde	
3	Aitta/kanala?	arvio 1800-1900-vaihde	
4	Traktori- ja autotalli	arvio 1930-50-luku	
5	Viljankuivuri	arvio 1900/2000-vaihde	
6	Eläin-/konesuoja	arvio 1950-70-l.	
7	Konehalli		

Päärakennus /1/ lounaasta Savon kylätieltä kuvattuna. vieressä pihasta aukeava maisema, kylätie etualalla.

Kuvaus

Mäkelän tilan talouskeskus sijaitsee Aakkojärven ja Kokkilanselän rantoihin saakka ulottuvien yhtenäisten kumpuilevien peltoaukean länsireunalla. Tilan pitkä asuinrakennuksen /1/ pääty on kohtisuoraan Savon kylätielle päin.

Historia

Tilan isännistä Kalle Raulo oli perustajajäsen ja toimi Putaan Sähkön toimitusjohtajana 1938-1954. Tilalla on ollut lypsykajaa vuoteen 1973. Vuodesta 1949 kanala ja nykyinen tuotantosuunta kananmunantuotanto.

Lähde:

Kotiseutumme Aitolahti, Längelmäki, Orivesi, Teisko, 2002

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: profiilipelti (tiilikuvio)
ulkoseinän pintamateriaali: rimalauta (valkoinen)
sokkelimateriaali: nurkkakivet, tiilimuuraus

Asuinrakennus on satulakattoinen lyhytnurkkainen kapeahkorunkoinen yksikerroksinen loivakttokulmainen hirsirakennus. Ikkunat eivät ole enää alkuperäiset. Nykyisten ikkunoiden malli on T-karmi-ikkuna ja osa ikkunoista on alaosastaan kolmia jaettu, tällaisen ikkunan yläosassa on yksi pystyjakopuu. Kuisti on tehty melko kookkaana rakennusmassan korkuisena poikkiharjana. Lähes umpinaisen kuistin pienet ikkunat on jaettu kuusi osaiseksi.

Asuinrakennus /1/ luoteesta.

Aittarivi /2/ koillisesta.

piharakennukset:	2 Aittarivi	3 Aitta
runkomateriaali:	hirsi (pitkänurkka)	hirsi (lyhytnurkka)
katemateriaali:	kolmiorimahuopakate (päre)	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	vuoraamaton hirsi, päätykolmiot pystyrimalauta (punamulta)	vuoraamaton hirsi, päätykolmiossa pystypaneeli (punamulta)
sokkelimateriaali:	nurkkakivet	nurkkakivet
	4 Traktori- ja autotalli	
runkomateriaali:	lauta-ranko	
katemateriaali:	aaltopelti	
ulkoseinän pintamateriaali:	pystyrimalauta (punamulta)	
sokkelimateriaali:	nurkkakivet?	

Traktori- ja autotalli /4/ idästä.

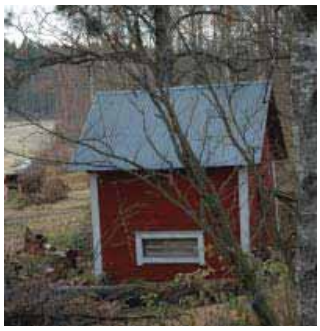

Aitta /3/ pohjoisesta.

Kanala /6/ kaakosta kuvattuna.

Peltirakenteinen kuivuri /5/ talouskeskuksen takana rinteessä, kuten konehallikin /7/, joka kuulunee talouskeskukseen, vaikka onkin eri tilalla.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Hyvin säilynyt pihapiiri sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla Savon kylätien varrella lähellä Aakkojärveä ja kahden järven kannasta. Säilyttämisen arvoisia päärakennus ja aitat.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 29.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 23.11. 2010

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	**osoite:**
MÄKI-KOLHI	562-425-2:27	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Kolhi Anne Kristiina Piianpolku 7C 00410 HELSINKI		

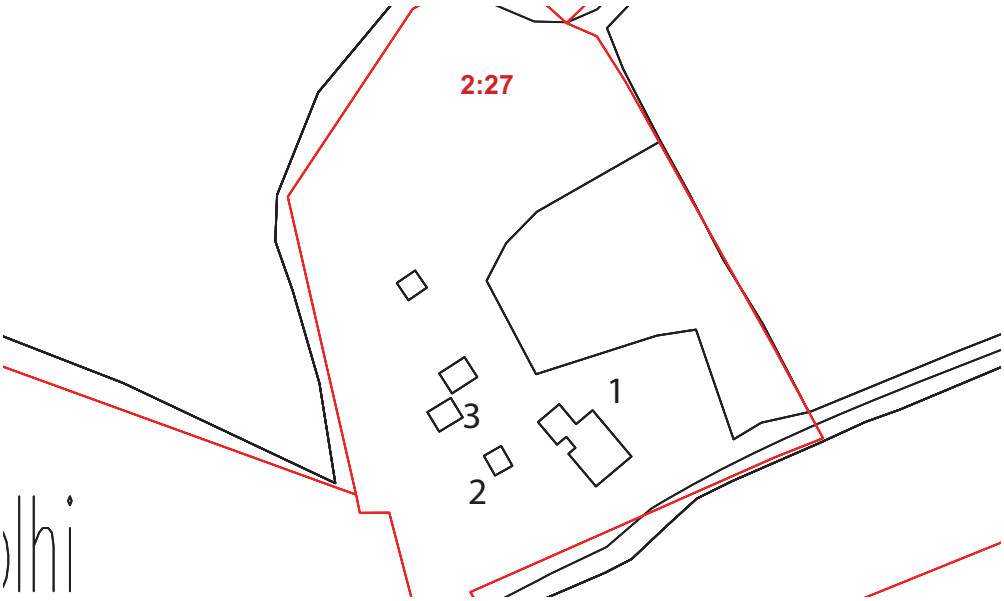

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: ”R3.16 Kolhi
Savon kylästä tunnetaan Kolhi-niminen tila jo 1540 maakirjoista. Päärakennus on rakennettu 1890-luvulla ja korjattu 1951.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-ohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1890	asuminen
2	Aitta	arvio 1800-l. alkupuoli	Jyväaitta?
3	Piharakennus	arvio 1900-l. alku	pihasauna?

Päärakennus /1/

Kuvaus

Kolhin maatalon talouskeskus sijaitsee Savon kylätien länsipuolella Kokkilanselän Linnanlahdelta loivasti kohoavassa rinteessa laajan peltoaukean laidalla. Kolhin tilalla on mäen laella pitkähkö rinteen suuntaisesti sijaitseva päärakennus /1/ ja pihapiirin toisella reunalla hirsinen aitta /2/ ja pienehkö piharakennus /3/.

Historia

Kolhin tila on ollut vuonna 1540 Tuomas Tuomaanpoika Savoin isännyydessä. Vuosien 1884-1916 talon isäntä on vaihtunut peräti 15 kertaa. Päärakennuksen rakentamisen aikoihin 1890-luvulla talossa oli isäntänä 1889-1893 Matias Bonn Keuruun Kolhosta puolisoineen, 1893-1894 Eriika Juhant. Staven, 1894-1895 Manu Syvänen (osto pakkohuutokaupasta) ja 1895-1900 Kustaa Juhanpoika Tarkkamattila Längelmäeltä. Vuonna 1916 isännäksi tuli Paavo Juhanpoika Perälä Jämsästä. Pääraken-

Lähde:
Lisiä Vanhan Oriveden historiaan, Antti Lehtonen, 2006.

Suuri maatilakirja V, Hämeenlääni, 1964

nus on rakennettu vuonna 1890 ja korjattu perusteellisesti 1951.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: profiilipelti (aalto)
ulkoseinän pintamateriaali: rimalauta (kitinvalkoinen)
sokkelimateriaali: nurkkakivet, betoni

Asuinrakennus on satulakattoinen lyhytnurkkainen yksikerroksinen loivakttokulmainen pitkä hirsirakennus. Ikkunat ovat vanhat kuusiruutuiset ja niiden ilstoituksissa on puuleikkauksia. Rakennuksen luoteiskulmaaan on tehty (märkätila) laajennusosa, joka on vanhaa osaa hieman matalampi. Rakennuksen lounaissivulla on kuisti ulosvetona rakennuksen lappeen jatkuessa kuistiosalla lippamaisesti. Kuistin nykyinen ilme kaksiosaisine ikkunoineen lienee 1940-1960 luvulta.

Asuinrakennus /1/ luoteesta ja lounaasta kuvattuna.

Piharakennukset

Pihapiirissä on jäljellä enää pitkänurkkainen aittarakennus, joka saattaa ollut viljamakasiini.

Toinen säilynyt piharakennus saattaa olla saunarakennus. Se on kiville perustettu harjakattoinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Siinä on isohko pikkuruutuinen ikkuna kaakkoisjulkisivulla.

	2 Aitta / Jyvämakasiini	3 Piharakennus
runkomateriaali:	lhirsi	hirsi
katemateriaali:	palahuopa	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi (punamulta)	hirsi (punamulta)
sokkelimateriaali:	nurkkakivet	nurkkakivet?

Aitta/Jyvämakasiini /3/ kaakosta.

Piharakennus /3/ kaakosta.

Piharakennus /3/ koillisesta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Kolhin tilan päärakennus sijaitsee näkyvällä paikalla maisemassa Savon kylätien tuntumassa Linnanlahden rantapeltojen länsirinteellä.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 3.11. 2009
Outi Palttala
Teksti 23.11. 2010

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	**osoite:**
SAVIJOKI	562-403-1:104	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Vuorinen Elsa, Latokartanontie A, 35300ORIVESI		

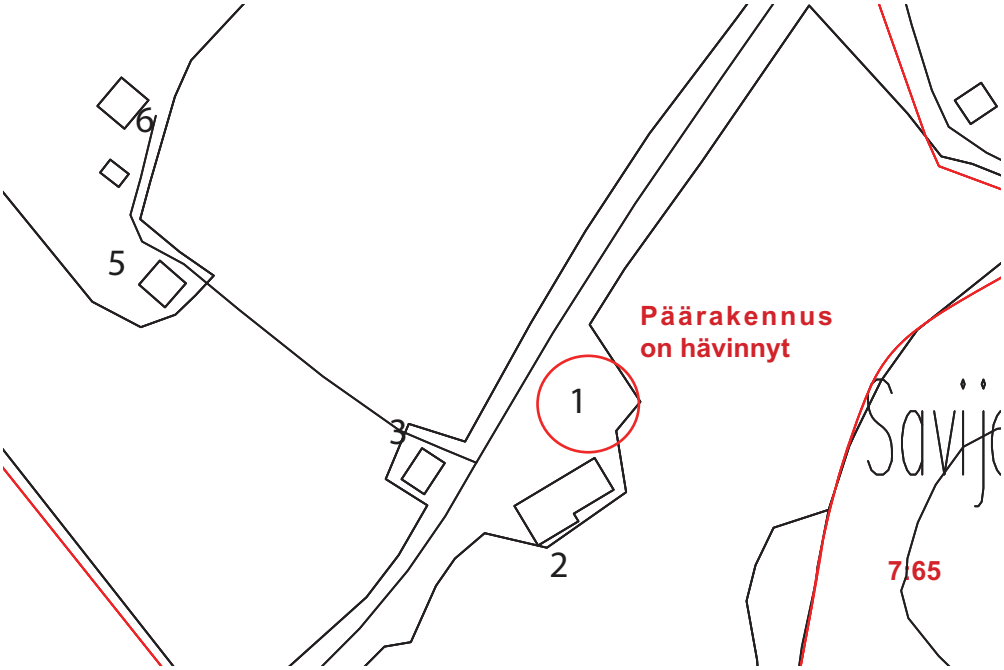

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:
”R3.17 Päivärinne
Entinen pienviljelijäyhdistyksen talo, joka on valmistunut vuonna 1930 ja on nykyisin asuinkäytössä.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	hävinnyt		
2	Lato		
3	Lato		
4	hävinnyt		
5	navetta	arvio 1940-l.	viimeksi toimnut ehkä kuivurina
6	Lato		

Päivärinteen pihapiiri lännestä kuvattuna.

Kuvaus

Entistä pienviljelijäyhdistyksen taloa ei enää ole jäljellä.

Vanhat huonokuntoisiksi päässeet piharakennukset kertovat vielä missä pihapiiri on sijainnut.

Vanhasta pihapiiristä luoteeseen peltokappaleen toisella reunalla mäellä sijaitseva tiili-puurunkoinen satulakattoinen rakennus/5/ lienee alkujaan ollut pieni navetta, joka lienee sitten muutettu viljan kuivuriksi.

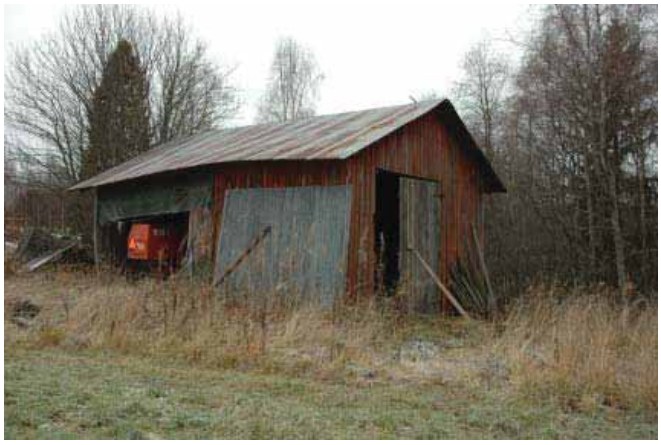

Navetan läheisyydessä oleva puurankoinen lato/6/.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	
Historiallinen	
Ympäristöarvo	

Arvojen perustelu

Tilan asuinrakennus on hävinnyt, eikä jäljellä olevilla piharakennuksilla yksinään ole merkittävää rakennushistoriallista tai maisemallista arvoa.

Toimenpidesuositukset

Mahdollinen uusi rakentaminen tulee sopeuttaa maastoon ja maisemaan.

Kuvat: 3.11. 2009
Outi Palttala
Teksti 23.11. 2010

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
KORPPOO	562-431-2:71	Voitila 273 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Ruissalo Tuula Maria Kristiina, Kainulainen Pertti Kari Tapani		

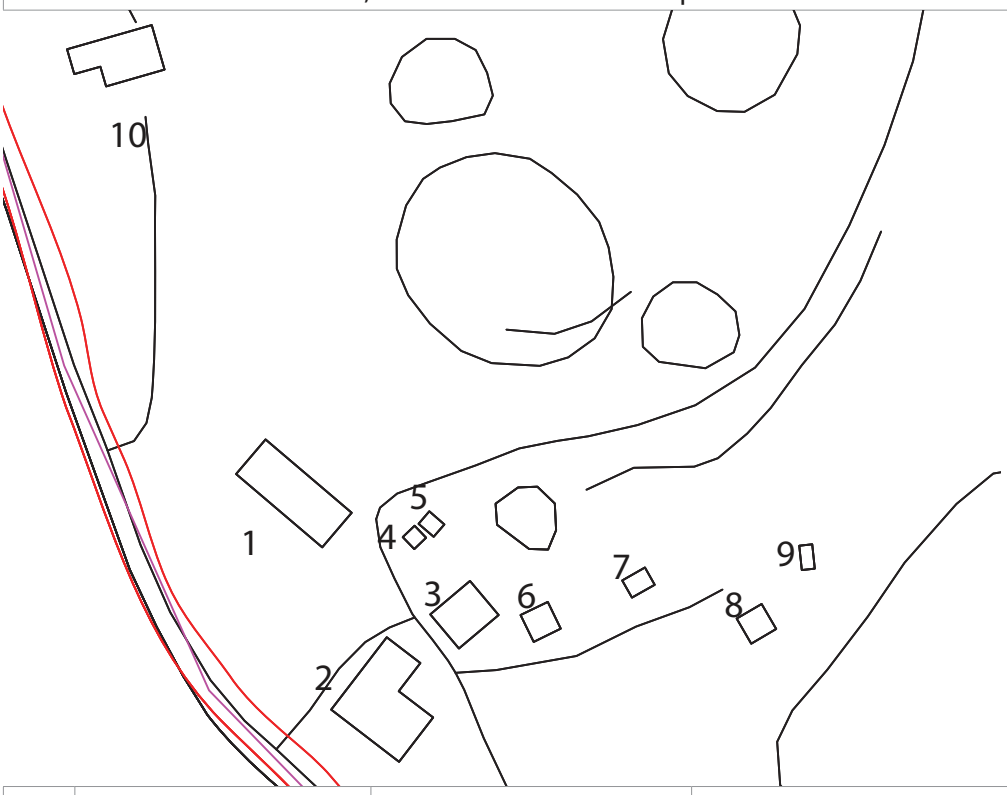

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: ”R3.18 Korppoo
Voitilan kylään kuuluvan, 1700-luvun puolivälissä Ärrälän tilan torpasta muodostetun tilan tilakeskus sijaitsee edustavalla paikalla Korppoonvuoren juurella. Suuri päärakennus on vuodelta 1900 ja talousrakennuksistakin osa 1900-luvun alusta.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1900	
2	Navetta	1906	ensin navetta, sitten sikala (19600-l) nyt varastona
3	Talli	1926	hevostalli, nykyisin autotalli +varasto
4	Aitta	arvio 1700-1800-l.	
5	Aitta	arvio 1700-1800-l.	
6	Jyvämakasiini		
7	Kellari		(katto romahtanut)
8	Työväen asunto	arvio 1930-l-	
9	Varastorakennus		
10	Kuivuri		
11	Työväen asunto		jäänyt pois käytöstä, sijaitsee talouskeskuksen ulkop.

Jyväaitta/6/, tallin /3/ nurkkaa ja Navetta /2/ idästä kuvattuna.

Asuinrakennus /1/ kaakosta (Voitilan tien suunnasta) kuvattuna.

Kuvaus

Korppoon tila sijaitsee Nihuanjärven itäpuolella liittyen järven länsipuolella olevaan avoimeen Onnistaipaleen viljelymaisemakokonaisuuteen. Korppoon rakennukset si-

jaitsevat Voitilan tien itäpuolella metsänreunassa, vielä talouskeskuksen kohdalla loivasti kohoavassa rinteessä. Taustalla oleva metsäinen rinne nousee metsäisenä Korppoon vuorelle. Talouskeskus muodostuu rinteen suuntaisesti sijoittuvasta pitkästä asuinrakennuksesta /1/, tien suuntaisesta navetasta /2/, tallirakennuksesta /3/, nykyiselle paikalleen hiljattain sijoitetuista vanhoista aitoista /4,5/ ja jyvämakasiinista /6/. Puuston takana rinteessä ovat vielä työväen vanha asuinrakennus /8/ ja varastorakennus /9/. Pihapiirin ulkopuolella Voitilan tien varrella sijaitsee kuivuri /10/ sekä kauempana tien varrella työväen asuintalo /11/.

Historia

Korppoo erotettiin Ärrälästä 1754 (1/4 Ärrälän kantatalosta) Briita Jussintyttärelle, joka oli Ärrälä I isännän Antti Gummeruksen leski. Tila siirrettiin 1770-luvulla Korppoon niemeen. Jussi Antinpoika Gumerus (isäntä 1794-1813) osti serkultaan 1/8 Ärrälästä, joten tila oli 1787 3/8 ja vuodesta Ärrälä II yhdistettiin tilaan, jolloin Korppoo oli 1847 1/2 Ärrälän kantatalosta. Tila oli samalla suvulla vielä 1898, jolloin isäntä oli Eetu Korppoo (k. 1941).

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapaneeli, päätyjen yläosassa pystyrimalauta (kitin valkoinen)
sokkelimateriaali: graniittiharkko

Asuinrakennuksessa on rinnettä vasten oleva ”pirtti”osa ja siihen keskeisesti liittyvä pidempi rinteen suuntainen osa. Rakennuksen massat ovat satulakattoisia, rinteen suuntaisessa massassa on lounaan puoleiselle lappeelle tehty yläkertaan valoa antava lippa (ilmeisesti 1983 ullakkokerroksen peruskorjauksen yhteydessä. Lyhytnurkkaisessa rakennuksessa on alkuperäiset T-jaolliset ikkunat, joiden listoituksissa on sveitsiläistyylin vaikutteita. Päädyissä yläkerran ikkunoiden ylosa on kolmiomainen ja pieniin ruutuihin jaettu. Luoteisjulkisivuilla sijaitsevien lipoilla katettujen kuistien pieniruutuiset ikkunat on jaettu reunoiltaan ja keskiosaltaan tiheämmällä jaolla. Rakennuksen maantasokerroksessa on 8, kellarissa 1 ja ullakkokerroksessa 4 huonetta. Vanhoja tulisioja on jäljellä 4 kpl ja kiinteitä komeroita 2. Väliovet ovat alkuperäisiä.

2 Navetta
runkomateriaali: graniittiharkko, (hirsi?) lauta-ranko
katemateriaali: profiilipelti (aalto)
ulkoseinän pintamateriaali: graniittiharkko, rimalauta (punamulta)
sokkelimateriaali: graniittiharkko, nurkkakivet

Navettarakennus muutettiin 1960-luvulla sikalaksi. Rakennus on hyvin säilynyt ja siinä on poikkeuksillisen kauniit alkuperäiset ikkunat.

Asuinrakennus /1/ kaakosta ja koillisesta kuvattuna. Etualalla kohtisuoraan rinnettä vasten sijoittuva pirttisiipi.

Lähde:
Kyselykaavake Pertti Kainulainen 2.11. 2009 ja haastattelu Tuula Ruissalo 2.11. 2009

Lisiä Vanhan Oriveden historiaan, Antti Lehtonen, 2006

Suomen maatilat 2, Hämeenlääni, 1932

Navettarakennus /2/ pohjoisesta kuvattuna. L-mallisen rakennusmassan puurakenteinen lato-psa on kohtisuoraan rinnettä vasten ja graniittinen eläinsuoja tien suuntaisesti.

Lyhytnurkkainen hirsirakenteinen talli /3/ lounaasta kuvattuna. Rakennuksen päätykolmio on pystyrimalautaa ja siinä on jäljellä alkuperäiset ikkunat (1 T-karmi ja pieniä pikkuruutuisia ikkunoita)

Oikealla lyhytnurkkainen hirsirakenteinen Jyväaitta /6/ lounaasta kuvattuna.

	3 Talli	6 Aitta / Jyvämakasiini	4,5 Pikkuaitat
runkomateriaali:	lhirsi	hirsi	hirsi (pitkänurkka-sulka)
katemateriaali:	huopa	peltiprofiili (aalto)	huopa
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi (punamulta)	hirsi (punamulta)	hirsi (kauhtunut punam.)
sokkelimateriaali:	graniittiharkko	nurkkakivet	nurkkakivet

Rakennusten reunustaman pihan pohjoispuolella on lampi ja sen rannalla kesäkeittiö.

Ylempänä rinteessä on hirsirakenteinen, peltikatteinen, satulakattoinen ja betoniperustuksinen vanha karjakon asuintalo /8/. Siinä on kuusiruutuiset ikkunat.

Ylimpänä rinteessä sijaitsee satulakattoinen, puurunkoinen nurkkakiville perustettu pieni varastorakennus.

Asuinrakennuksen länsipuolella on 1970-luvulla rakennettu viljan kuivuri.

Pikkuaitat /4,5/ on siirretty nykyisille paikalleen asuinrakennuksen viereen. Vanhat päädystä aukeavat otsa-aitat voivat olla 1700-1800 luvun vaihteesta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Voitilan tien varrella Nihuanjärven rantapeltojen itäreunassa sijaitseva maatilan hyvin säilynyt pihapiiri, jossa edustava 1900-luvun alun rakennuskanta; päärakennus, kivinavetta, talli ja aitat.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista 1900-luvun alun rakennusten lähelle tai peltoaukealle ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat:
2.11. 2009
Outi Palttala

Teksti 26.11. 2010
Outi Palttala

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
VALKAMA	562-403-108	Loilontie 32 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Tiina ja Pekka Heino		

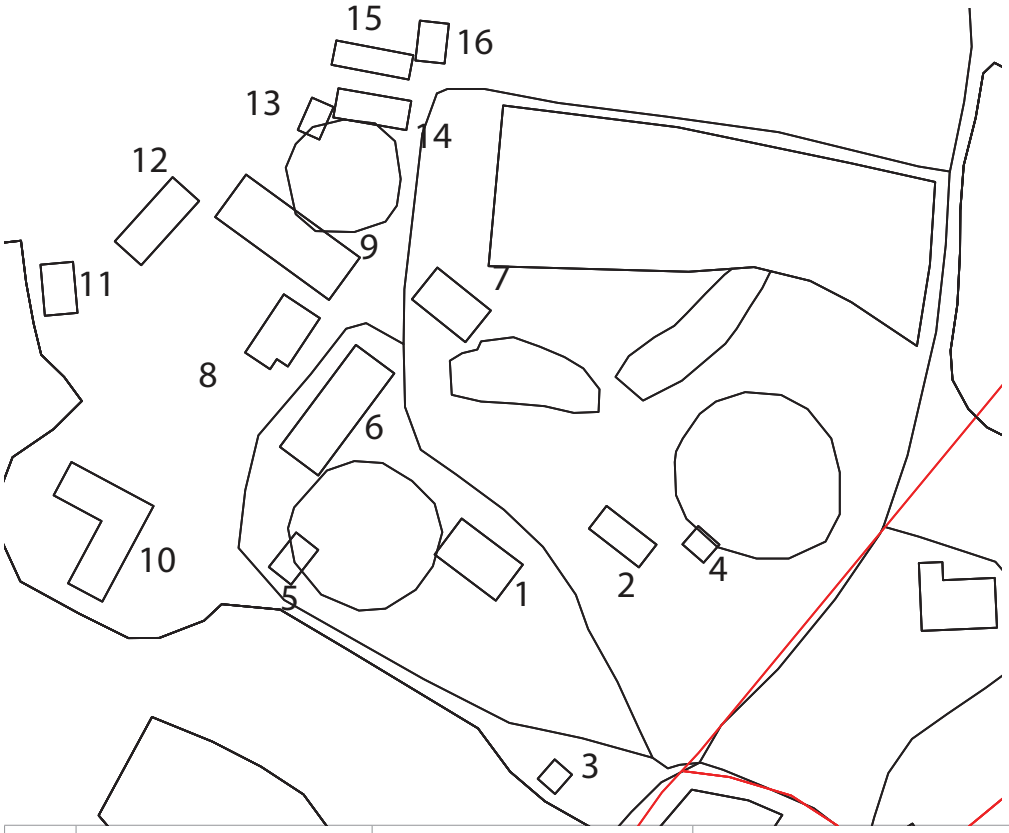

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: ”R3.19 Puistola
Edustava asuinrakennus on todennäköisesti 1920-luvulta.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1937	asuinrakennus
2	Aittarivi	1700-1800-l.	aittavarasto
3	Makasiini	1700-l.	jyväaitta
4	Sauna	1960-l.	
5	”Mökkelö”	1900-l alkup. laaj. 1970	asuinkäyttö (remontoitu 1990-l.)
6	Tuotantorak./varasto	1911	Ennen navetta, 1980-l Saha- ja varastotilaa
7	Kalustovaja		varasto- ja autotalli
8	Puutavaravarasto/purusiilo		ennen lietelantala, katettu 1995
9	Kone- ja puuvarasto	1989	
10	Kuivuri		
11	Hakevarasto	2007	
12	Puutavarakatos	2003	
13	Varasto		
14	Puutavarakatos	1996	
15	Sekatavarakatos	1960-1970-l	
16	Varasto	1970-l.	entinen puimuritalli ja lato

Kuvaus

Valkaman tila sijaitsee Ärrälän tilan peltoaukean itäreunalla Holman kylätaajaman reunassa. Valkaman päärakennus /1/ sijaitsee lounasrinteessä. Hieman asuinrakennuksesta koilliseen rinnettä reunustaa myös komea aittarivi /3/. Pihatien reunassa makasiini /2/. Pihapiiriä rajaa lounaassa asuinrakennus /5/ ja kallioinen mäen töyräs, jonka länsipuolelle sijoittuu talouspiha, jonka entiset maatilan rakennukset /6. 7,8,16/ ja monet uudehkot varastorakennukset /11,12,13,14,15/ ovat nykyisin sahatoiminnan

Lähde:
haastattelu 2.11. 2009
Tiina Heino

Kotiseutumme Aitolahti, Längelmäki, Orivesi, Teisko, 2002

käytössä.

Historia

Heikki Tuokkola Hämeenkyröstä osti tilan v. 1932 ja rakensi uuden päärakennuksen vuonna 1937. Nykyinen emäntä Tiina Heino on Heikki ja Eeva Tuokkolan tytär. Tilan sivuelinkoinona on puutarvarliike.

Asuinrakennus /1/ lounaasta ja luoteesta.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: tiilikuvioinen profiilipeltikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaaka-(vaaleakeltainen) ja päätykolmioissa ja julkisivujen yläosissa pystypaneeli (kermankeltainen)
sokkelimateriaali: betoni

Asuintalo on satulakattoinen, 11/2-kerroksinen lyhytnurkkainen kookas hirsirakennus. Ikkunat ovat asuinkerroksessa ristikarmilliset, niin että alapokat on jaettu kahtia. Rakennuksen lounaisjulkisivun keskellä on kookas klassistinen terassi, jonka yläpuolella ullakkokerroksessa poikkiharja ja siinä avoin parveke (vaikuttavat myöhemmin tehdyiltä). Luoteisjulkisivuilla on pilarikatoksiset sisäänkäynnit.

Aittarivi /2/ lounaasta ja etelästä.

	2 Aittarivi	3 Makasiini
runkomateriaali:	hirsi	hirsi
katemateriaali:	profiilipelti (tiilikuvio)	profiilipelti (tiilikuvio)
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi (punamulta)	hirsi (punamulta)
sokkelimateriaali:	luonnonkiviladelmat	luonnonkiviladelmat

Satulakattoinen aittarivi /2/ on pitkä lyhytnurkkainen sivukäytävällinen hirsirakennus, jonka päässä on ikkunallinen (neliruutuinen ikkuna) asuinaitta. Ristikkokaiteen reunustamalta otsalliselta luhtikäytävältä levelät lautaovet aittoihin (4 aittaa).

Makasiini /3/ on satulakattoinen jalustallinen pitkänurkkainen korkeahko jyväaitta.

Vanha asuinrakennus /5/ (kuva luoteesta) on muuttunut laajennusten (19970-l ja 1990-l.) myötä. Vanhin osa on hirttä.

Entinen navetta /6/ kaakosta. Satulakattoinen, tiilirunkoinen karjasuoja ja lautaverhoiltu lato toimivat nykyisin sahatiloina.

Lautarakenteinen lämmin kone- ja puuvarasto /9/ kaakosta kuvattun, sen vasemmalla puolella lautarkaenteinen puutavaravarasto /8/

Lautarakenteisessa peltikateisessa L-runkoisessa kuivurissa /10/ on sekä lämmin että kylmäilmakuivaus ja siilot kuva koillisesta.

Lautarakenteiset ja peltikatteiset hake- /11/ ja puutavaravarastot /12/ kaakosta kuvattuna. Kuvassa oikealla näkyy varastorakennuksia /9,8/.

Kuvassa vasemmalla lautarakenteinen puutavarakatos /14/, sen takana näkyy hieman sekatavaravarastoa /15/ ja oikealla hirsirakenteinen entinen puimuritalli ja lato /16/

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Valkaman asuinrakennus on klasistista tyyliä lainaava komea rakennus, jonka pihapiirissä on kaksi hyvin säilynyttä ja edustavaa vanhaa aittaa. Valkaman ja Ärrälän tilakeskukset Nihuanjärveen/-jokeen laskevine peltoineen muodostavat yhdessä maisemakokonaisuuden.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Aittarivi /2/ etelästä kuvattuna. Aittarivi sijaitsee asuinrakennusta korkeammalla rinteessä ja muodostaa tunnelmallisen pihatilan yhdessä kellarin ja tallirakennuksen /3/ kanssa (talli kaakosta vasen kuva alla).

Kuvat:
30.10. 2009 Outi Palttala

Teksti
26.11. 2010 Outi Palttala

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
SIPILÄ	562-408-2:36	Nokkakiventie 50 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Sipilä Hannu Juhani		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: ”R3.20 Sipilä
Yksi Lyytikkälän kantatiloista, joka on muodostettu 1553. Tilakeskus hyvin säilyneine talousrakennuksineen on ollut ilmeisesti aina Kahkilan kanssa samalla mäellä.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-ohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuintalo	1830	asuinrakennus
2	Navetta	1919	vuoteen 1978 navettana, nykyisin varasto
3	Aitta	arvio 1800-l. loppu	

Asuinrakennus /1/ idästä kuvattuna.

Kuvaus

Sipilän tilan pihapiiri sijaitsee Oriselän itäpuolella Lyytikkälän kylässä samalla peltojen ympäröimällä mäellä Kahkilan tilakeskuksen kanssa. Sipilän tilan pihapiirissä on pitkä päärakennus /1/ ja sen itäpuolella sijaitseva navetta /2/ josta edelleen itään jyväaitta /3/.

Historia

Sipilän tlao on halottu vuonna 1553 Jussi Tuomaanpoika Käyrän vanhasta kotitalosta Sikasesta, joka jäi hänen veljelleen. Vuonna 1828 isännäksi tuli Antti Tuomaanp Oriveden kylän Eerolasta. Hänen aikanaan rakennettiin nykyinen päärakennus. Tila on pysynyt samalla suvulla siitä asti. 1910 vuodesta eteenpäin isäntänä oli Kalle Agaton Sipilä (k. 1970) ja puoliso Iida Kustaava Teerijoki (k 1970), joiden aikana navetta on rakennettu.

Lähde:

Haastattelu 2.11. 2009 Hannu Sipilä

Lisiä Vanhan Oriveden historiaan, Antti Lehtonen, 2006

Asuinrakennus /1/ kaakosta kuvattuna.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: peltikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapaneeli, (keltainen)
sokkelimateriaali:

Asuintalo on pitkä satulakattoinen, 1 1/2-kerroksinen ilmeisesti pitkänurkkainen hirsirakennus, joka on vuorattu hirsipäiden tasaan (ikkunat syvällä). Rakennuksen vanhat ikkunat ovat asuinkerroksessa matalat ja pienet kuusiruutuiset ja yläkerrassa niiden yläpuolella on pkahdeksanruutuiset pienet vaakasuuntaiset ikkunat. Kuisti sijaitsee rakennuksen koillisjulkisivulla ja sen katto lähtee seinän yläosasta samassa kattokulmassa kuin päälappeetkin. Kuistin kahden sisäänkäynnin kohdilla on pienet poikkiharjat , joissa on koristesäleikkö. Kuistin ikkunat ovat kapeilla vaaka ja pysty aiheilla jaettu yhdeksään ruutuuun. Rakennuksessa on kaksi pirttiä, sali, peräkamari, keittiö ja 2 kamaria. Rakennuksen ikkunat ja väliovet ovat alkuperäiset. Tulisijoja 1 pönttöuuni ja lämmityksessä liuskekiviuuni.

Jyväaitta /3/ (kuva luoteesta) lienee 1800-luvun lopusta. Se on satulakattoinen aaltopellillä katettu, luonnonkiville perustettu lyhytnurkkainen hirsirakennus, joka on maalattu punamullalla. Sen lautrakenteisessa harjakolmiossa on valkoinen koristerimoitus ja räystäällä

Navetta

Aumakattoinen (avoimet harjakolmioiden yläosat), aaltopellillä katettu hirsirakenteinen navettarakennus /2/ on massaltaan U:n muotoinen, jossa ”sakara”osat ovat päämassaa matalampia. Rakennuksen perustus on graniittiharkosta, julkisivu on pystyrimalautaa. Alkuperäiset ikkunat ovat itäjulkisivulla suuret 9-, etelässä vaakamalliset 6-, lännessä 12- ja pohjoisessa vaakamalliset 3-ruutuiset.

Navetta /2/ idästä ja pohjoisesta kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Valkaman kantatilan talouskeskuksen asuinrakennus on vanha (isännän tiedon mukaan 1830) ja hyvin säilynyt. Puurakenteinen navettarakennus on komea. Sipilän ja Kahkilan pihapiirit sijatsevat maisemallisesti aukealla paikalla peltojen keskellä kohovalla mäellä.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat:
2.11. 2009
Outi Palttala

Teksti
29.11.2010 Outi Palttala

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
LEPOLA	562-419-15:1	Pitkäjärventie 878 35100 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Brusila Esa Tapani		

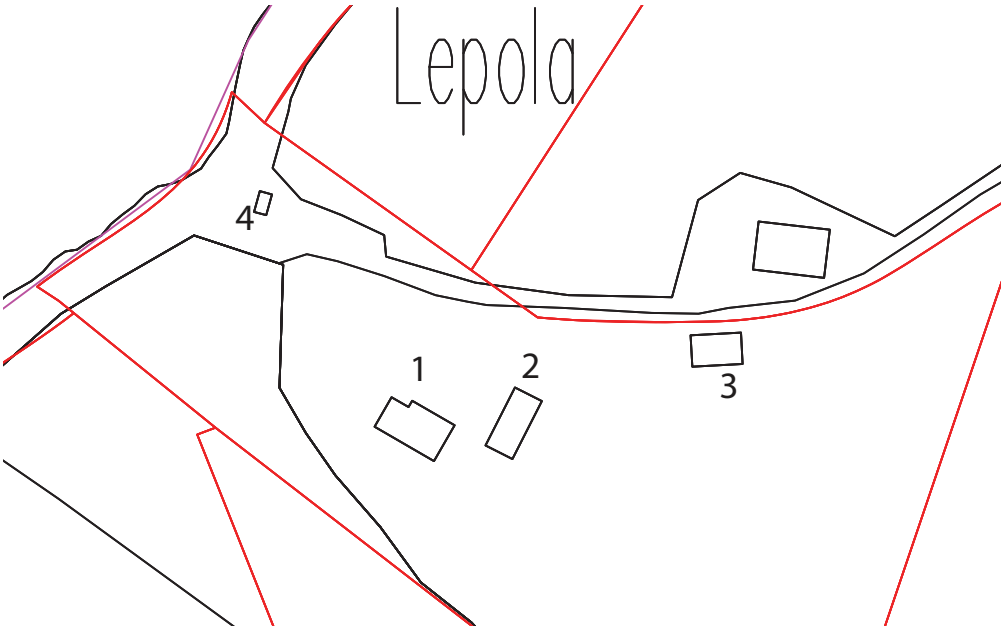

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: ”R3.21 Lepola Pitkäjärven Anttilasta ja Saarikosta 1912 lohkottu tila. Nykyinen päärakennus on ulkoasultaan kyseiseltä ajalta.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-ohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuintalo	arvio 1800-l. loppu	asuinrakennus omistajan mukaan purkukuntoinen
2	Aitta	arvio 1920-l.	aitta ja asuinhuone
3	Lato	arvio 1800-l.	
4	Sauna	1980-l.	sauna omistajan mukaan purkukuntoinen

Asuinrakennus /1/ pohjoisesta kuvattuna.

Aittarivi /2/ lännestä kuvattuna.

Kuvaus

Karttiminjärven kaakkoiskulmalla Karttimin alueen peltoaukean lounaisreunassa sijaitsee metsän reunassa Lepolan talouskeskus. Pihapiirissä on jäljellä mäenrinteessä oleva asuinrakennus /1/, aittarivi /2/, pihatien varressa oleva lato /3/ ja Karttiimijärven rannalla sijaitseva sauna /4/.

Historia

Talo on lohkottu Pitkäjärven Anttilasta ja Saarikosta 1912. Vuonna 1964 tilan isäntänä oli Aarno Orsamo.

Talo on tullut nykyiselle omistajalle kiinteistökauppojen yhteydessä vuonna 1999. Se on ollut pitkään asumaton.

Lähde:
Suuri maatilakirja V, Hämeen lääni, 1964

Kyselylomake 29.10.2009
Juhani Heikkilä

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: kolmiorimahuopakete
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi (kauhtunut punamulta), harjakolmio pystypaneeli (vaalea)
sokkelimateriaali: betonisokkeli

Asuintalo L-mallinen, satulakattoinen, 1 1/2-kerroksinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Risti-karmilliset ikkunapokat on alasosastaan jaettu kahteen ruutuun (yht. 6 ruutua). Rakennuksen kulmassa on leveä kusiti, jonka katto loivemmalla lipalla päämassaan verrattuna. Kuistssa onyhdeksänruutuiset ikkunat. Rakennuksen ikkunat, kiinteät kaapit (3 kpl) ja väliovet ovat alkuperäisiä. Talossa on kolme huonetta, joissa 3 vanhaa tulisijaa. Talon kate on heikossa kunnossa ja jiiri on saattanut vuotaa, mutta kuistia lukuunottamatta rakennus vaikuttaisi olevan kohtuullisessa kunnossa matalasta sokkelista huolimatta.

Asuinrakennus /1/ etelästä ja kaakosta.

Aittarivi /28/ lounaasta kuvattuna.

Aittarivi

Aittarivin /2/ pohjoispäädyssä on lautarakenteinen varasto-osa, jonne on ovi maantasosta. Sivukäytävästä mennään kahteen varastoaittaan ja päädyssä olevaan ikkunalliseen (6-r.) asuinaittaan, jotka todennäköisesti ovat hirsirakenteisia. Satulakattoinen rakennus on katettu profiilipellillä ja se on perustettu luonnonkiville.

Lato /3/ (kuva lännestä) on itäosastaan hirsirakenteinen ja länsiosastaan lautarakenteinen satulakattoinen aaltopellillä katettu ja nurkkakiville perustettu varastorakennus.

Karttimijärven rannassa on vajamainen pieni puurakenteinen saunarakennus /4/, joka on perustettu nurkkakiville, verhoiltu vaakalaudella ja katettu huovalla.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Lepolan tilan talouskeskus sijaitsee Karttimijärven ja ranta-alueella. Pihapiirin asuinrakennus on säilynyt alkuperäisessä asussaan.

Toimenpidesuositukset

Asuinrakennus säilyttäminen olisi toivottavaa. Rakennuksia tulisi korjata ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat:
30.10. 2009
Outi Palttala

Teksti
29.11. 2010 Outi Palttala

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	**osoite:**
KARTTIMI	562-401-2:39	Pitkäjärventie , 35300 Orivesi
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Suominen Olavi Valtter, Keskisenkatu 22 A 23, 33710 TAMPERE		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: ”R3.22 Karttimi
Aakkolan kylään kuuluva tila Jyväskyläntien ja Pitkäjärvelle johtavan tien risteyksessä.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuintalo		Rakennus on kesäasuntokäytössä
2	Navetta	1927	
3	Aitta		

Verstasrakennus /1/ etelästä kuvattuna.

Kuvaus

Karttimin talouskeskus sijaitsee Pitkäjärventien itäpuolella lähellä Jyväskyläntien risteystä Karttimin peltoaukean pohjoisreunassa. Karttimin pihapiiri muodostuu asuinrakennuksesta /1/, joka oli ennen tulipaloa Pitkäjärventien suuntainen. Pihaa rajaa idässä komea mansardikattoinen hirsinen navettarakennus /2/, jonka takana mäessä on kellari ja aittarakennus /3/.

Historia

Vuona 1787-1798 tehdyn Isonjaon aikana perustettiin Aakkolan kylän rintamaan liikamaalle Ilolan uudistalo, jonka nimi muutettiin myöhemmin vanhan paikan nimen mukaan Karttimiksi.

Lähteet:

Lisiä Vanhan Oriveden historiaan, Antti Lehtonen, 2006

Kyselylomake 26.10. 2009
Olavi Suominen

Asuinrakennus /1/ idästä kuvattuna. Kuvassa näkyy todennäköisesti vanhasta aitasta tehty asuinrakennuksen itäpääty.

Asuinrakennus

Pitkänurkkainen asuinrakennus /1/ on siirretty nykyiselle paikalleen tulipalon jälkeen. Satukalattoinen pitkänurkkainen osin vuoraamaton hirsirakennus lienee saanut nykyisen asunsa 1950-luvulla. Rakennus vaikutaisi siltä, että vanha asuinrakennus ja sitä kapeampi aitta on yhdistetty. Asuinrakennuksen ikkunat ovat 2- ja 3-osaisia.

Aitta/3/ lounaasta kuvattuna.

2 Navetta
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, pystypaneeli (keltainen)
sokkelimateriaali: kivi

Lyhytnurkkainen mansardikattoinen (melko loiva kattokulma alalappeissa) hirsirakennus on perustettu graniittihrkoille. Rakennuksen ikkunat ovat neliruutuisia ja kahdeksanruutuisia (keltamullan väri). Rakennuksessa on kaksi lippakattolyhtyä lännen puolella. Rakennus on säilynyt hyvin alkuperäisasussa.

Aitta

Satulakattoinen aaltopellillä katettu pitkänurkkainen hirsirakenteinen nurkkakiville perustettu jyväaitta on vuorattu vaakapaneelilla ja harjakolmio pystypaneelila. Aitasta on tehty asuinaitta, siinä on nykyisin kuusiruutuiset ikkunat.

Navetta /2/ lännestä ja etelästä kuvattuna

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Karttimin talouskeskus on maisemallisesti näkyvällä paikalla peltoaukean reunassa Jyväskylän ja Pitkäjärven teiden risteyksessä. Pihapiirissä on komea hyvinsäilynyt hirsinavetta.

Toimenpidesuositukset

Rakennuskanta tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella . Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen -jolloin paras sijoituspaikka olisi navettarakennuksen pohjoispuoli.

Kuvat:
2.11. 2009
Outi Palttala

Teksti 29.11. 2010 Outi Palttala

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite: Aakkola	
JUSSILA	562-401-1:55	Aakkolantie 110	35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön	
Syvänen Aaro Olavi			

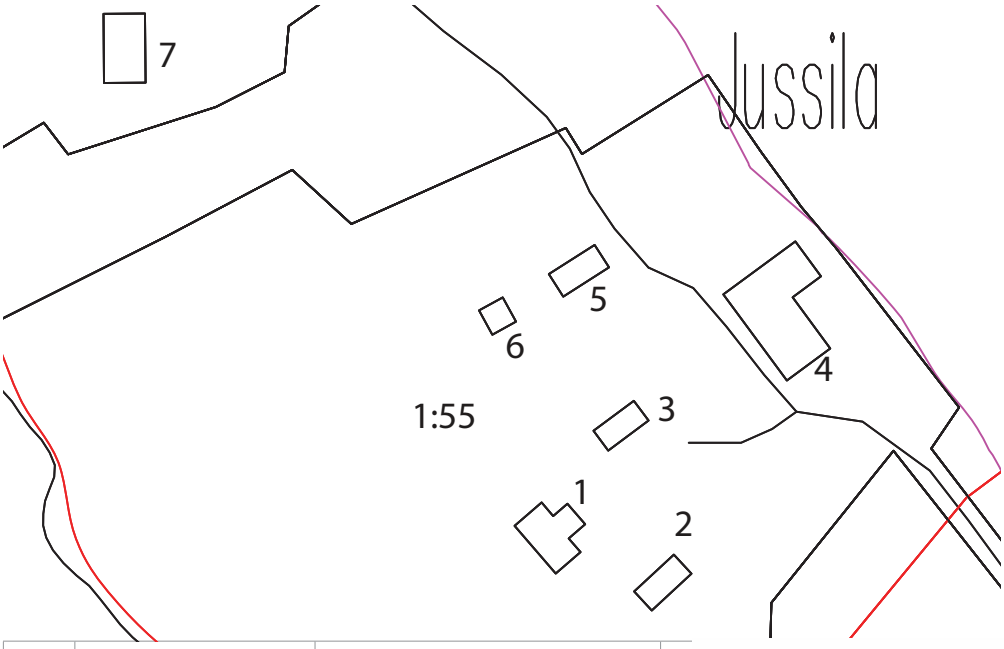

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: ”R3.23 Jussila
Aakkolan Heikkilästä 1810 lohkottu tila, jonka asuinrakennukset ovat ilmeisesti 1900-luvun alusta. Peltoaukean laidalla tila näkyy kauas.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta
1	Asuinrakennus	n. 1900
2	Asuinrakennus	n. 1930
3	Aittaliiteri	n. 1930
4	Navetta	1981
5	Kuivuri	1970
6	Aitta	
7	Riihi	

Pihapiiristä avautuvia näkymiä etelään.

Asuinrakennus /1/ kaakosta ja uudempi asuinrakennus /2/ lounaasta kuvattuna.

Kuvaus

Jussilan tilan talouskeskus sijaitsee Aakkojärven kaakkoisrannalla voimakkaasti kohoavan rinteen laella. Talouskeskus ei näy järvelle etelärinteessä olevan puuston takia, mutta Tilan raeknnukset näkyvät peltoaukean läpi kulkevan Aakkolantien suuntaan. Pihapiirin muodostavat kulmittain toisiinsa nähden sijaitsevat asuinrakennukset /1,2/, aittaliiteri /3/ sekä navetta /4/. Aittaliiterin /3/ takana on kuivuri /5/ ja jyväaitta /6/ sekä kauempana peltosaarekkeen toisella puolella oleva vanha riihi /7/.

Historia

Aakkolan kylän Heikkilän talosta vuonna 1804 Heikkilän tilan nuoremmalle pojalle Juha Juhanpojalle, jonka vanhempi veli oli ollut Heikkilän isäntänä, mutta kuollut 1801. Vuosina 1896-1910 isäntänä oli Johannes Aukustinpoika Jussila.

Lähde:

Kyselylomake
10/2009 Aaro Syvänen

Lähde:
Lisiä Vanhan Oriveden historiaan, Antti Lehtonen, 2006

	1 Asuinrakennus	2 Uudempi asuinrakennus
runkomateriaali:	hirsi	hirsi
katemateriaali:	profiilipelti	profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali:	rimalauta (punamulta)	vaakapaneeli (punamulta), päädyissä pysyp. (keltamulta)
sokkelimateriaali:	nurkkakivet	nurkkakivet

Asuinrakennus /1/ koillisesta ja uudempi asuinrakennus /2/ luoteesta kuvattuna.

Asuintalo /1/ on satulakattoinen, 1-kerroksinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Rakennuksen keskelle on tehty (märkätila)laajennus v. 1976. Uusitut ikkunat ovat ristikarmilliset.

Asuintalo /2/ on satulakattoinen rakennus, jonka keskellä sisäänkäynnin kohdalla on poikkiharja. Rakennuksen uusituissa ikkunoissa on rimaristikko, peruskorjaus 2003.

Satulakattoinen lyhytnurkkainen hirsiseinäinen kiville perustettu aittaliiteri /3/ (lounaasta). Rakennuksen yläosa on rimalautaa (punainen). Keskellä lounaislapetta on lippanosto, jonka kohdalla ovi ullakolle (kulku kalliolta

Kuivuri /5/ etelästä. Rakennus on hirsi- ja lautarakenteinen. Rakennuksen keskellä on vuoraamatonta hirttä, muuten rakennus on rimalaudoitettu. Sen satulakatto on aaltopeltiä ja perustuksena kivet.

Jyväaitta /6/ etelästä. Satulakattoinen, aaltopeltikatteinen, lyhytnurkkainen hirsirakennus (punamulta) on perustettu nurkkakiville. Päätykolmio on rimalautaa.

Navetta /4/ lounaasta. Lecaharkkoperusteinen, profiilipeltikatteinen puuelementtirakenteinen navettarakennus on nykyisin (1999) verstas- ja varastokäytössä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	paikallinen teollisuushistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin kaksi asuinrakennusta ja jyväaitta ovat 1900-luvun alusta ja hyvin säilyneitä. Talouskeskus sijaitsee Aakkojärven rannan läheisyydessä peltoaukean reunalla näkyen kaus.

Toimenpidesuositukset

Pihapiirin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat:
30.10. 2009 Outi Palttala

Teksti
4.3. 2010 Outi Palttala

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	**osoite:**
LEPPÄHAMMAS	562-402-3:11	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Hannu Into Julius ja Helmi Kustaava Kopsamo 35540 JUUPAJOKI		

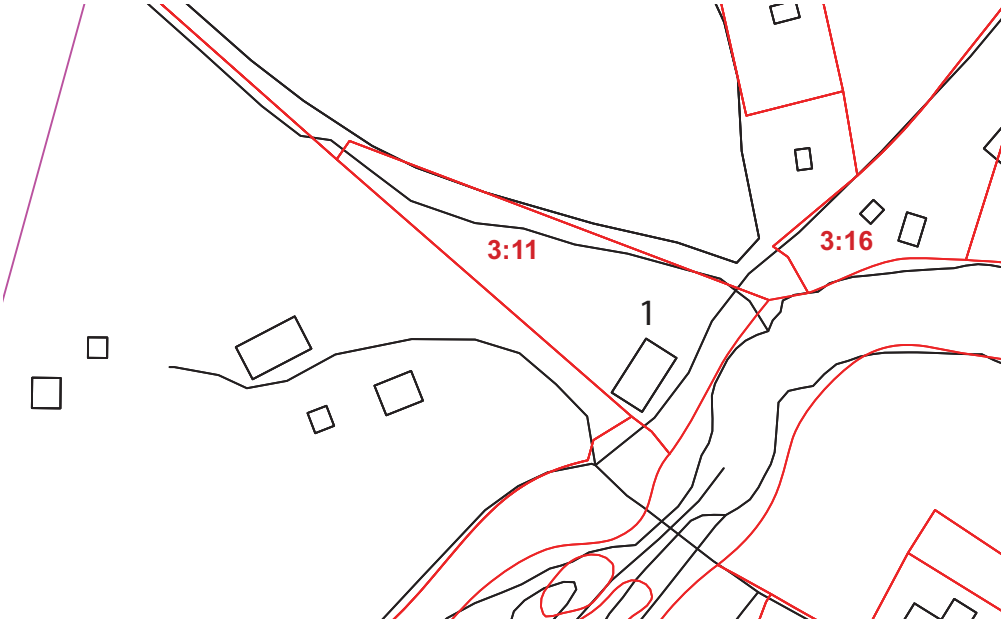

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: ”R3.24 Hieta
Julkisivuiltaan 1900-luvun alun asussa oleva asuinrakennus, joka on Leppähampaan sillan vieressä näkyvällä paikalla.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuintalo	arvio 1900-luvun alku	loma-asunto?

Asuinrakennus /1/ pohjoisesta kuvattuna.

Kuvaus

Leppähampaan tilan asuinrakennus /1/ sijaitsee aivan Leppähampaan sillan vieressä Rossinsivun ja Leppähampaantien risteyksessä Aakkojärvestä Aurikkojärveen laskevan joen rannalla.

Historia

Leppähampaan sillan kupeessa sijaitseva rakennus näkyy vuonna 1916 päivätyssä kartassa. Tila on lohkottu Vanha-Eskolan (nro 3) kantatilasta.

Lähde
Pirkanmaan maanmittaustoimisto, Arkisto, lohkomistoimitukset

Asuinrakennus /1/ etelästä ja luoteesta kuvattuna.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: kolmiorimahuopakate
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, patinoitunut puu kauhtunut punamulta,
sokkelimateriaali: nurkkakivet

Asuintalo on satulakattoinen, 1-kerroksinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Rakennuksen luoteispuolella on kaksi sisäänkäyntiä, joiden päällä on vaatimattomat lippakatokset. Vaikuttaisi siltä, että rakennuksen lattiataso olisi pohjoispäädyssä eteläpäätyä matalampana. Eteläosan aukotuksia on muutettu kummallakin pitkällä julisivulla. Ikkunat ovat pääasiassa T-karmillisia. Eteläosan tien puoleisella julkisivulla on rinnan kaksi kuusiruutuista ikkunaa. Hirsikerran yläpuolinen osa on pystypaneelia.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	paikallinen teollisuushistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Leppähampaan arviolta 1900-luvun alusta oleva asuinrakennus on aivan Leppähampaan sillan kupeessa tien reunassa ja muodostaa sillan kanssa hienon kokonaisuuden.

Toimenpidesuositukset

Asuinrakennus tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat:
30.10. 2009 Outi Palttala

Teksti
4.3. 2010 Outi Palttala

R3.1 Oinasniemi

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Oinasniemi	**Kiinteistö id**	55
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 5
Osoite	Oinasniemi 108	**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2524473
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6843397
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	5
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatilamainen ja tasainen piha, jossa on jäljellä pitkän malliset päärakennus ja aitta. Pihalta avautuu kauniit ja avarat näkymät koillisen suunnassa oleville pelloille ja järvelle. Rakennukset ovat melkein alkuperäisessä asussaan sisältä että ulkoa ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1880 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Talossa on kaksi kuistia, jotka eivät ole alkuperäisiä. Alkuperäiset olivat pienempiä ja ns. mutterikuisteja. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja alaosassa on rintapaneeli, joka on pystyrimaa. Päätykolmiot on pystyrimaa ja niissä on sveitsiläistyyliset koristeet. Perustukset on tehty epämääräisen mallisista lohkokivistä ja kate on tiilikuviopeltiä. Rakennuksen sisällä on mm. alkuperäisenä säilynyt tupa, jossa on komea uuni.
2. Aitta on pystyhirsirakenteinen ja siinä on kuusi huonetta. Julkisivut ovat osaksi vaakapaneloitu. Kate on aaltopeltiä. Kunto on kohtalainen.
3. Lato on hirsirakenteinen ja aaltopeltikattoinen.
4. Sauna on nykyään kanalana ja se on ehkä 1920-luvulta. Rakenteeltaan se on hirttä. Kate on konesaumapeltiä.
5. Kanakoppi on lautarakenteinen.

Historia

Tilan historia ulottuu vuoteen 1553, jolloin isäntänä oli Jaakko Oinasniemi. Tila on ollut nykyisellä paikallaan jo 1600 luvun alkupuolelta asti. Tilasta tuli Jussila vuonna 1643 Juho Yrjönpojan nimen mukaan. Vuonna 1892 Heikki Oinasniemi (aiempi sukunimi oli Laurila) osti tilan ja siitä asti tila on kuulunut nykyiselle suvulle. Vuodesta 1932 tilan isäntinä olivat Juhannes ja Hugo Oinasniemi. Vuonna 1967 veljeksistä viimeinen Hugo kuoli ja tila siirtyi kuolinpesän omistukseen. Tila siirtyi vuonna 1987 nykyisille omistajille.

Ympäristö

Tila sijaitsee Aurikkojärven länsipuolella puolen kilometrin päässä rannasta mäen harjanteella. Tilaa ympäröi pellot ja länsipuolella on metsää. Vanha tie tilalle alkaa vanhalta Oripohja -Aakkula -maantieltä Aholan tilan kohdalta ja kulkee länsipuolella olevan metsän halki.

Kaava Kaavoittamaton **pvm**

Suojelu

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.

R3.1 Oinasniemi

Suulliset lähteet Tanu Sirkka ja Timo Lepo

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Oinasniemen vähintään 450 vuotta vanha yksinäistila on ilmeisesti sijainnut koko ajan samalla paikalla. Vuonna 1880 rakennettu päärakennus ja rakennustekniikaltaan Orivedellä melko harvinainen pystyhirsiaitta ovat säilyneet hyvin lähes alkuperäisessä asussaan. Pihalta, peltojen ympäröimältä kumpareelta on näkymä viljelymaisemaan ja Aurikkojärven lahdelle.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Päärakennus ja aitta tulisi säilyttää ja jatkossakin kunnostaa perinteistä rakennustapaa kunnioittaen, kuten tähänkin asti. Muidenkin rakennusten säästäminen olisi suotavaa, koska tilan rakennuskantaa on vain vähän jäljellä. Itäpuolen puustoa voisi ehkä karsia, jotta sinne avautuisi näkymä nykyistä paremmin, Aitan perustukset tulisi oikaista. Tilakeskuksen ympäristön tulisi olla avoimena viljelymaisemana.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Holma-Haaviston alue / 411_Oinasniemi	
Inventoija	Arto Mattila	29.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	15.9.2003

R3.2 Nenonen

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Porvola	**Kiinteistö id**	54
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 18
Osoite	Nenonen 70	**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2526740
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6844272
Hist. tilatyyppi	torppa	**Rak lkm**	10
Nykyinen tilatyyppi	tila	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatilamainen, tasainen ja tiivis pihapiiri, jota rajaavat päärakennus, aitta ja kaksi navettaa. Pihassa kasvaa vaahteroita ja omenapuita. Pihalta ei avaudu näkymiä ympäristöön. Rakennukset ovat kohtalaisen hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1890 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Rakennus on korjattu vuonna 1960. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja vanhat ikkunat ovat T-mallia. Kate on tiilikuviopeltiä.
2. Navetta vuodelta 1932 on sementtitiiltä ja parviosuus on lautarakenteinen. Kate on aaltopeltiä.
3. Kuivuri-liiteri on sementtitiili- ja lautarakenteinen. Julkisivut on pystyrimaa ja kate on vanhaa betonikattotiiltä.
4. Aitta on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja se on samoilta ajoilta päärakennuksen kanssa. Malliltaan se on pitkä ja kapearunkoinen. Keskellä huoneita on viisi ja päissä on koko rungon levyiset huoneet, joten huoneita on yhteensä seitsemän. Aitan keskellä on frontoni ja pyramidikattoinen vellikello. Kate on kolmiorimahuopaa.
5. Konesuoja on lautarakenteinen ja noin 1980-luvulta. Julkisivut ovat pystylomalautaa. Perustus on betonia ja kate on aaltopeltiä.
6. Talli on hirsirakenteinen pitkin nurkin ja siinä on pitkät räystäät. Kate on vanhaa betonikattotiiltä. Kuva on huono vesisateen takia.
7. Viljasiilo on lautarakenteinen. Julkisivut ovat pystylomalautaa ja kate on mineriittilevyä. Rakennusajankohta ehkä 1960-lukua.
8. Kasvihuone on metallikaari -rakenteinen ja vuorattu läpinäkyvällä muovilla.
9. Vasikoiden kasvattamo on kevytsoraharkko-rakenteinen ja uusi.
10. Maakellari on maanpäälliseltä osaltaan betonia.

Historia

Tila on entinen Alasen tilan torppa, joka on ollut olemassa jo vuonna 1814. Nenosen suku muutti tilalle 1850-luvulla ja samalla osti sen omaksi. Alueelta on historiantieto että siellä toimi useita höyrysahoja, jotka käyttivät hyvin paljon puuta ja tämä on kuulemma vaikeuttanut aikoinaan myös talojen rakentamista.

Ympäristö

Tilan pohjoispuoli on laaja peltoalue ja eteläpuoli on metsäalue. Tilakeskus sijaitsee loivalla kummulla ja peltojen ympäröimänä. Vajaan kilometrin päässä pohjoisessa on Jyväskylän maantie. Aurikkojärvi sijaitsee 1,2 km:n päässä lounaan suunnassa.

R3.2 Nenonen

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Erkki ja Jarkko Nenonen

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Tila on entinen Alasen tilan torppa. Suorakaiteen mallista, tiivistä ja umpinaista maatilan pihapiiriä ympäröi hyvin säilyneet rakennukset, jotka ovat säilyttämisen arvoisia. Päärakennus on tyypillinen 1800-luvun pitkän mallinen ja kaksikuistinen. Tila on myös maisemallisesti arvokas.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukset ovat hyvässä kunnossa, mikä tukee niiden säilymistä. Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa edelleen säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 2/4 / Holma-Haaviston alue / 420_Nenonen

Inventoija Arto Mattila 29.7.2003

Tallentaja Arto Mattila 15.9.2003

R3.3 Heikkilä

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Aakkola	**Kiinteistö id**	53
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 69
Osoite	Aakkolantie 171	**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2527046
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6846567
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	6
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatilamainen tasainen piha, jota rajaavat päärakennus, aitta ja pihapuut. Tilan talousrakennukset sijaitsevat hajanaisesti erillään pihasta. Tilalle johtava tie halkoo pihaa. Pihalta avautuu peltonäkymät koilliseen ja lounaaseen. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on L-mallinen ja on hirsirakenteinen lyhyin sekä pitkin nurkin. Rakennusta on todennäköisesti jatkettu jossain historian vaiheessa. Julkisivut ovat pystyrimalautaa ja kate on aaltopeltiä. Vanhassa osassa on lohkokiviperustus ja uusi osa on nurkkakivien varassa. Päätykolmioissa on pieniruutuiset vanhat ikkunat ja muualla on vanhat T-mallin ikkunat. Kuisti on kokonaan uusi.
2. Aitta-autotalli on julkisivuiltaan pystyrimaa ja siinä on aaltopeltikate. Kunto on kohtalaisen hyvä.
3. Vilja-aitta on pitkänurkkainen hirsirakennus. Päätykolmiot ovat pystylautaa. Kate on aaltopeltiä. Kunto on hyvä.
4. Riihi on keskiosaltaan hirsi- ja päädyistään lautarakenteinen. Toisessa päädyssä on aumakatto ja toisessa harjakatto. Kunto on osittain hyvä.
5. Navetta on hirsi-, betoni- ja lautarakenteinen. Seiniä jakaa betonitolpat, joiden välissä on puurakenteinen seinän osa. Kunto on kohtalaisen hyvä.
6. Aitta on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Kate on aaltopeltiä. Kunto on hyvä.

Historia

Tilan historia ulottuu aina vuoteen 1540 asti, jolloin tilan isäntänä oli Heikki Akkola.

Ympäristö

Aakkojärvi on noin puolen kilometrin päässä lännessä ja Lammi -järvi noin 100 m:n päässä koillisessa. Kallioiset Kuvastus- ja Sikovuoret ovat idän ja kaakon suunnassa. Maasto viettää tilalta idän suuntaan. Pellot ympäröivät tilakeskusta. Maasto on loivasti kumpuilevaa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954. Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

R3.3 Heikkilä

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Tilan rakennukset ovat säilyneet hyvin ja ne ovat myös maisemassa arvokkaita. Päärakennusta on todennäköisesti jatkettu jossain historian vaiheessa ja se on L:n mallinen. Säilyttämisen arvoisia ovat päärakennuksen lisäksi aitta-autotalli, vilja-aitta ja riihi.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukset ovat hyväkuntoisia ja tämä tukee niiden säilymistä. Toimenpidesuosituksia: Tulevissa korjauksissa tulisi edelleen noudattaa säilyttävää ja perinteistä rakentamistapaa.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Holma-Haaviston alue / 401_Heikkilä	
Inventoija	Arto Mattila	29.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	14.9.2003

R3.4 Holman kartano

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Holma	**Kiinteistö id**	42
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 154
Osoite	Laasolantie 5	**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2521498
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6842499
Hist. tilatyyppi	kartano	**Rak lkm**	11
Nykyinen tilatyyppi	kartano	**Inventoitu**	

Kuvaus

Kartanon ryhdikäs pihapiiri, jossa on uudempi ja vanhempi päärakennus sekä pitkänomainen aitta. Piha-alue on tasainen ja maasto viettää voimakkaasti rakennuksesta nro 1 Saunalammin rantaan (lounaaseen) päin. Pihatie kiertää kehän, jonka sisällä on yli satavuotias tammi. Talousrakennukset sijaitsevat hajanaisemmin pihasta kauempana. Laasolantien varressa on kiviset portinpylväät, joiden välistä tullaan piha-alueelle.
1. Vanha hirsinen päärakennus on rakennettu 1830-luvulla ja edustaa empire-tyyliä. Rakennuksessa on loiva harjakatto, joka poikkeaa empirelle tyypillisestä aumakatosta. Puolipyöreät lunetti-ikkunat kiertävät koko talon julkisivujen yläosassa. Ikkunat ovat 6-osaiset ja julkisivuissa on leveä vaakapaneeli alhaalta ylös asti. Nurkissa ovat vaaka asennossa olevat koristepaneloinnit, joiden yläosissa ovat levenevät osat. Länsipäädyssä on yksi valeikkuna. Perustus on luonnonkiveä ja lohkokiveä. Kate on profiilipeltiä. Kuistissa, joka on mutterin mallinen on kaari-ikkunat. Rakennus on alkuperäisessä asussaan ja on siksikin erittäin arvokas. Kunnoltaan rakennus on huonossa kunnossa mutta vielä korjattavissa.
2. Uusi päärakennus on rakennettu vuonna 1909 ja on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Katon keskivaiheilla on frontoni ja kuisteja on kaksi. Julkisivut ovat paneelia. Alaosassa on pystyrintapaneeli, keskikorkeudella on vaakapaneeli ja yläosassa pystypaneeli. T-mallin ikkunat on vaihdettu vuonna 1980. Kate on konesaumapeltiä. Rakennukseen on tehty perusteellinen sisäremontti. Rakennus on hyvässä kunnossa.
3. Sola-aitta, jossa on 10 huonetta on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Kate on tiilikuviopeltiä ja katolla on vellikello. Rakennus on hyvässä kunnossa.
4. Kalapuoti on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Julkisivuissa on vaakapanelointi. Kate on tiilikuviopeltiä. Rakennus on hyvässä kunnossa.
5. Puuliiteri-lämpökeskus on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Pulpettikaton katteena on aaltopelti. Kunto on hyvä.
6. Rantasauna on hirsirakenteinen ja siinä on betonitiilikate. Ei kuvaa.
7. Viljamakasiini on rakennettu noin vuonna 1860 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Makasiinin ikkuna on samanlainen kuin vanhan päärakennuksen haukanikkunat. Pyramidikaton katteena on aaltopelti. Kunto on kohtalaisen hyvä.
8. Kuivaaja on 1950 -luvulta ja on hirsi- ja lautarakenteinen. Korkeampi päätyosa on lautarakenteinen ja kate on aaltopeltiä. Matalampi osa on hirttä ja siinä on betonitiilikate. Kunto on hyvä.
9. Navetta, jossa on ollut 50 lehmää on rakennettu vuonna 1908 ja on tiili- ja puurakenteinen. Navetta paloi vuonna 1923, jonka jälkeen puuosat on uusittu. Kunto on kohtalaisen hyvä.

R3.4 Holman kartano

10. ja 11. Ovat muonamiesten asuntoja, jotka puuttuvat inventoinnista. Rakennukset on rakennettu noin 1920-luvulla.

Historia

Holman kartano sijaitsi 1500 -luvulla noin puolen kilometrin päässä idässä kummun päällä ja oli alkujaan nimeltään Saari. Nimi muuttui jossain vaiheessa Luodon kartanoksi, joka oli vanhaa rälssiä ja oli jo vuonna 1639 ollut "kauan" säteri. Noihin aikoihin veden korkeus oli ylempänä, josta todennäköisesti Saari ja Luoto -nimet ovat peräisin. Kartanon omistajat tunnetaan 1565 vuodesta asti. Nuijasodan soturit polttivat kartanon vuonna 1596. Kartanon omistajia olivat mm. Stiernkors-, Silfersvan-, Boisman- ja Roos -suvut. Nykyinen omistaja vuodesta 1998 lähtien on Juha Maunu ja hänen suvulle (Roos) tila on kuulunut vuodesta 1818.

Ympäristö

Holma sijaitsee kolme kilometriä Oriveden keskustasta itään Jyväskyläntien vieressä. Lounaispuolella vain n. 70 m:n päässä on järven ranta. Kartanoa ympäröi kumpuilevat pellot. Noin puolen kilometrin päässä kartanosta itään on kumpu, jolla kartano aiemmin sijaitsi. Paikalla on ollut myös kivikautista asutusta. Paikalla kasvaa nyt haapoja.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi. Kartano liittyy Pehula-Lyytikkälä kulttuurimaisemaan.

Kirjalliset lähteet
Suuri maatilakirja V, 1964
Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Märta ja Tapani Maunu

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	monipuolinen
Rakennushist.	monipuolinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Holma on Laahuksen rannalla sijaitseva Oriveden vanhin kartano, jonka alueella on asuttu jo kivikaudella. Omistajat tunnetaan 1560-luvulta asti. Kartanoalueella on monipuolinen, hyvin säilynyt rakennuskanta ja puhtaasti empire-tyylinen vanha päärakennus. Uudempi, 1900-luvun alun päärakennus on Orivedelle tyypilliseen tapaan kaksikuistinen. Ympäristö on portinpylväineen ja makasiineineen tyypillinen vanhalle kartanolle. Päätieltä edustuspihaan johtava tie päättyy kolmelta sivulta rajattuun kiertopihaan. Nykyisin puuston kätkemä kartano on maisemallisesti tärkeällä paikalla. Veden ollessa nykyistä korkeammalla kartano sijaitsi saarella nykyisestä tilakeskuksesta itään. Holma on ollut menneillä vuosisadoilla Oriveden seuraelämän keskus.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Uusi päärakennus on hyvässä kunnossa ja talousrakennukset ovat kohtalaisen hyvässä kunnossa. Vanhin ja

historiallisesti kartanon arvokkain rakennus on vanha päärakennus, joka tulisi korjata mahdollisimman pian. Rakennuksen ryhdistäminen, eli perustusten nosto ja hirsien kengitys olisivat etusijalla. Katto on jo korjattu. Korjauksissa ja suunnittelussa tulisi käyttää historiallisiin rakennuksiin perehtyneitä asiantuntijoita sekä noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Holma-Haaviston alue / 403_Holman kartano	
Inventoija	Arto Mattila	23.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	31.8.2003

R3.5 Kahkila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Lyytikkälä	**Kiinteistö id**	43
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	4: 34
Osoite	Kiventie 51	**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2522649
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Pohjoiskoord**	6840114
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	2
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Puistomainen piha, johon johtaa kaunis vaahterakuja. Piha on tasainen ja maasto viettää päärakennuksesta pohjoiseen ja länteen päin. Piha rajautuu kauniisti vaahterarivillä ja 45 asteen kulmassa olevalla päärakennuksella. Navetta on pihasta erillään pihatien toisella puolella. Rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja hyvin säilyneitä. Englantilaistyylinen kivillä rakennettu puutarha on hoidettu ja tukee komeaa kokonaisuutta.
1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1930 ja on punatiilirakenteinen. Rakennus taittuu keskivaiheelta 45 asteen kulmaan. Talossa on kaksi sisääntuloa, joiden molemmin puolin on tiiliset pilasterit. Nurkissa on tiilistä tehdyt korostukset. Katto on noin 45 asteen kulmassa ja siinä on uusi betonitiilikate. Päädyissä on kissanpenkit. Länsipäädyssä on mutterin mallinen kuisti puutarhaan päin. Talossa on kellarikerros. Rakennus muistuttaa englantilaista tiilitaloa.
2. Navetta on rakennettu vuonna 1924 ja se on sementtitiilirakenteinen. Parviosuus on puuta ja paikoin pellillä vuorattu. Kate on aaltopeltiä. Ei enää alkuperäiskäytössä.

Historia

Vaasan maakirjassa vuodelta 1540 mainitaan Lyytikkälän kylässä mm. Litukan ja Lyytikän talot. Talot yhdistettiin vuonna 1580 ja niistä syntyi Uotila. Myöhemmin talo jaettiin ja nimeksi tuli Kahki (myöhemmin Mikkola). Tila on ollut saman suvun hallussa vuodesta 1722, jolloin Yrjänä Heikinpoika otti tilan haltuunsa. Tilan vanha päärakennus paloi ja tilalle rakennuttiin vuonna 1930 arkkitehti Toini Mikkolan suunnittelema uusi tiilinen päärakennus.

Ympäristö

Naapurissa tien toisella puolella on Sipilän tila ja itäpuolella on vuonna 1949 rakennettu talo, joka kuului aikoinaan Kahkilan tilaan. Tilan ympärillä on metsäsaareke, jota kumpuilevat pellot ympäröivät. Oriselän vesistö on noin 300 m:n päässä lännessä.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

R3.5 Kahkila

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	arkkitehtoninen
Ympäristöarvo	-
Perustelu	Maaseudulla erikoinen päärakennus, joka on hyvin säilynyt. Päärakennus on rakennettu vuonna 1930 palaneen päärakennuksen tilalle. Puutarha on myös erikoinen ja tukee päärakennuksen arkkitehtuuria ja tekee pihamiljööstä mielenkiintoisen. Pihaan johtava vaahterakuja liittyy kiinteästi puutarha- ja pihakokonaisuuteen.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukset ja puutarha ovat hyvässä kunnossa ja tämä tukee niiden säilymistä. Tulevissa korjauksissa tulisi edelleen noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Holma-Haaviston alue / 408_Kahkila	
Inventoija	Arto Mattila	23.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	1.9.2003

R3.6 Kulju

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Haavisto	**Kiinteistö id**	52
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	2: 66
Osoite	Leppähampaantie 75	**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2525832
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Pohjoiskoord**	6845467
Hist. tilatyyppi	lohkotila	**Rak lkm**	6
Nykyinen tilatyyppi	tila	**Inventoitu**	

Kuvaus

Tasainen piha, jossa rakennukset eivät muodosta selkeää pihapiiriä. Piha-alueen rajaa pohjoispuolella suuri kuusiaita. Pihasta näkyy eteläpuolella oleva peltomaisema.
1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1946 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Perustus on betonia ja kate on vanhaa betonikattotiiltä. Julkisivut ovat vaakalautaa ja ikkunat ovat vanhat. Talo on hyväkuntoinen ja hyvin säilynyt.
2. Navetta on rakennettu vuonna 1888 (kivessä on vuosiluku) tasakertaan asti luonnonkivestä ja päätykolmiot on pystyrimalautaa. Navetassa on ollut 18 lehmää. Ikkuna-aukkojen yläosissa on kiviset kaaret ja navetan keskellä on suuri kivikaarinen sisäänkäynti. Kate on kolmiorimahuopaa. Navetasta tekee erikoisen se, että se on rakennettu kokonaan epämääräisiksi lohkotuista luonnonkivistä. Sisäpuolella on sementtitiilistä muurattu vuoraus ja väliseiniä. Navetta on säilynyt hyvin mutta kunnoltaan se on aika huono.
3. Suuli on lautarakenteinen ja siinä on puimala, varasto ja liiteri. Kate on kolmiorimaa. Kunto on kohtalaisen hyvä.
4. Sauna on hirsirakenteinen ja julkisivut ovat pystyrimaa. Kate on kolmiorimaa ja sauna on rakennettu kivistä tehdyn maakellarin päälle. Kunto on hyvä.
5. Rantasauna on rakennettu vuonna 1997. Ei kuvaa.
6. Lato on lautarakenteinen ja kate on kolmiorimahuopaa.

Historia

Perimätiedon mukaan kylässä oli 1500-luvulla Nikkilä, Vanha-Eskola (Leppänen), Eskola ja Kulju. 1700-luvun isojakokartoissa kylässä olivat Nikkilä, Eskola, Pietilä ja Kukkula-torppa. Täyttä varmuutta tilan iästä ei ole, mutta isojakokarttojen perusteella tila ei voi olla kantatila. Siirtoväelle tila on lohkottu Nikkilän maista. Vanha päärakennus oli pitkänomainen ja siinä oli mutterikuisti, jossa oli sinistä, vihreää ja kirkasta lasia. Viereen on rakennettu ajalle tyypillinen uusi päärakennus vuonna 1946, jolloin vanha päärakennus purettiin. Tilalla on vuonna 1888 rakennettu kivinavetta, jonka itäjulkisivulla on edelleen punaisten tykillä ampuma ruhje.

Ympäristö

Tila sijaitsee n. puolen kilometrin päässä Leppähampaan sillasta. Tilan länsipuolella on metsää ja Nikkilän tila. Kaakossa on jyrkkä joentörmä ja joki on n. 200 m:n päässä. Pohjois- ja eteläpuolella on pellot.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

R3.6 Kulju

Suojelu	Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.
Kirjalliset lähteet	Suuri maatilakirja V 1964. Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.
Suulliset lähteet	Maija - Liisa ja Tauno Härkki, Kauko Vulli ja Tauno Nikkilä.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	-
Perustelu	Tilalla on hyvin säilynyt ja erikoinen kivinavetta vuodelta 1888, joka on rakennettu epäsäännöllisistä lohkotuista kivistä, ja 1946 rakennettu päärakennus.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Navetan perustukset ja vesikatto tulisi korjata lähivuosina. Korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Holma-Haaviston alue / 402_Kulju	
Inventoija	Arto Mattila	29.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	12.9.2003

R3.7 Holman koulu

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Holma	**Kiinteistö id**	45
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 57
Osoite	Kasakkamäentie 45	**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2521392
Kohdetyyppi	opetus	**Pohjoiskoord**	6842906
Hist. tilatyyppi	koulu	**Rak lkm**	2
Nykyinen tilatyyppi	koulu	**Inventoitu**	

Kuvaus

Intiimi tasainen piha-alue rajautuu tiheään puustoon ja koulurakennukseen. Pihalla on lentopallokenttä, keinu ja muut välituntivarusteet. Pihassa on tyypillinen koulun talousrakennus. Pihan keskellä on vanha mänty. Rakennukset ovat hyvässä kunnossa.
1. Koulurakennus on rakennettu vuonna 1938 vanhoista asuinrakennuksen hirsistä. Rakennus ei ole hahmoltaan tyypillinen koulurakennus ja näyttää rakennusajankohtaansa nähden vanhemmalta. Päädyissä on kissanpenkit. Perustus on lohkokiveä ja julkisivut ovat pystyrimalaudoitusta. T-mallin ikkunat ovat vanhat. Rakennuksen keskellä on poikkipääty ja sisäänkäyntejä on neljä. Päädyissä on kissanpenkit. Kate on betonitiiltä. Koulu on säilynyt kohtuullisen hyvin ja kunto on hyvä.
2. Talousrakennus on hirsi / lautarakenteinen. Rakennus sisältää huussit, entisen lammaskarsinan, jossa oli opettajan lampaat, varastotilaa ja saunan. Kate on savitiiltä. Kunto on hyvä

Historia

Koulu on valmistunut oppivelvollisuuslain jälkeen vuonna 1938. Koulu on tehty Hirsilän seudulta siirretystä hirsitalosta. Ensimmäinen opettaja oli Aarne Valkama, joka oli myös upseeri. Koulu on korjattu perusteellisesti 1990-luvun alussa.

Ympäristö

Itäpuolella on Holman pellot ja Jyväskyläntie. Koulun etelä- ja itäpuolella on metsää pienellä kumpareella. Koulun luoteispuolella kulkee vanha Oripohja-Aakkula-maantie, joka on luokiteltu tärkeäksi maisematieksi.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Mirjam Honkonen

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	sivistyshistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen

R3.7 Holman koulu

Ympäristöarvo	-
Perustelu	Kapearunkoinen ja asuinrakennuksen hahmoinen vuodelta 1938 oleva kyläkoulu, joka on kohtalaisen hyvin säilynyt ja edelleen koulukäytössä. Koulu on ollut tärkeä kokoontumispaikka. Koulu ja talousrakennus ovat säilyttämisen arvoisia.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Mikäli koulu pysyy koulukäytössä ei suurempia uhkia säilymiselle ole mikäli korjauksissa ja mahdollisissa muutoksissa noudatetaan säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Koulun alkuperäinen ilme tulisi säilyä.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Holma-Haaviston alue / 403_Holman koulu	
Inventoija	Arto Mattila	23.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	3.9.2003

R3.8 Kotiranta

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Torittu	**Kiinteistö id**	46
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 14
Osoite	Torituntie	**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2522753
Kohdetyyppi	tyhjillään	**Pohjoiskoord**	6841255
Hist. tilatyyppi		**Rak lkm**	3
Nykyinen tilatyyppi	tila	**Inventoitu**	

Kuvaus

Koilliseen viettävän rinteen reunalla oleva maatilamainen pihapiiri, jota rajaavat päärakennus, aitta ja suuri kuusiaita. Pihassa kasvaa heinää ja sieltä avautuu peltomaisema lounaan suuntaan. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä mutta osittain huonossa kunnossa.
1. Päärakennus on todennäköisesti 1800-luvun puolelta ja siitä on purettu molemmista päistä isot osat siirtoväen asuttamiseksi. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja vanhat ikkunat ovat T-mallia. Lasikuisteja on kaksi, lounaan puoleinen on mutterikuisti ja koillisen puoleinen on suorakaiteen mallinen. Perustuksena on nurkissa olevat luonnonkivet ja talossa on vuoliaiskatto, ainakin rakennuksen katkaisukohdassa.
Kate on aaltopeltiä. Kunto on paikoin huono.
2. Aitta on hirsirakenteinen lyhyillä nurkilla ja siinä on kolme huonetta ja päässä lautavuorattu talli. Kate on profiilipeltiä.
3. Navetta on rakennettu perimätiedon mukaan myös 1800-luvun puolella. Rakenteet ovat hirttä ja nurkat ovat pitkät. Katto on peltiä. Kunto on huono.

Historia

Tilan historia liittyy osin Äijäseen, joka on vanha kantatila. Tila on aikoinaan ollut nimeltäänkin Äijänen. Tilan on omistanut Anttila Pitkäjärven kylästä noin vuoteen 1895 ja vuoteen 1948 asti Kasper Eerolan perikunta. Vuoteen 1980 asti omistaja oli Helmi Eerola ja sen jälkeen omistaja on ollut tyttären poika Juha Roppo.

Ympäristö

Tilan vieressä koillispuolella sijaitsee Äijäsen tila ja Laahusjärven ranta on 150 m:n päässä luoteessa. Vahtivuori on 600 m:n päässä koillisessa. Tila on metsäsaarekkeessa, jonka ympärillä on avoimet pellot. Maasto on kumpuilevaa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Kerttu Roppo

Kulttuurihistoriallinen arvo

R3.8 Kotiranta

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Hyvin säilynyt maatilan pihapiiri, joka liittyy historiallisesti Äijäsen tilaan ja samalla Toritun kylän historiaan. Päärakennus on tyypillinen pitkän mallinen 1800-luvun rakennus jota on aikojen saatossa lyhennetty molemmista päistä siirtoväen asuttamiseksi. Kaikki rakennukset ovat säilyttämisen arvoisia. Tila on myös maisemallisesti arvokas.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Korjaukset tulisi tehdä viipymättä. Kuistien perustus on antanut periksi ja ne tulisi korjata sekä katot olisi korjattava. Päärakennuksen pihan puolella alimmat hirret olisi uusittava. Maata olisi kaivettava sokkelin vierestä ja koko pihan alueelta että saataisiin korkeampi sokkeli rakennuksen pihan puolelle. Muilta osin päärakennuksen kunto on kohtalaisen hyvä. Tilan luoteispuolelta puustoa voisi harventaa, jotta tila näkyisi ja liittyisi paremmin Laahusjärven ympärillä olevaan kulttuurimaisemaan.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Holma-Haaviston alue / 428_Kotiranta	
Inventoija	Arto Mattila	23.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	19.9.2003

R3.9 Ärrälä

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Voitila	**Kiinteistö id**	47
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	2: 44
Osoite	Voitila 71	**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2520881
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6843272
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	11
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Tila sijaitsee lounaaseen viettävällä mäenrinteellä, jonne johtaa pitkä nouseva koivukuja. Piha on maatilamainen ja siellä kasvaa tammeja. Päärakennuksen pohjoispuolella on tiivis pihapiiri, jota reunustavat karjakon asunto, kaksi vanhaa aittaa ja yksi uudempi aitta. Navetta sijaitsee pihapiirin länsipuolella. Päärakennuksen pohjoispuolella muutaman kymmenen metrin päässä on erillisasunto. Rakennukset ovat hyväkuntoisia ja kohtalaisen hyvin säilyneitä.
1. Päärakennus on todennäköisesti vuodelta 1804 ja se on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin. Julkisivut ovat lisälämmöneristetty ulkopuolelta lasivillalla ja vuoraus on vaakapaneelia sekä päätykolmio on pystyrimalautaa. Ikkunat ovat vanhat 6- ja 9-osaiset. Perustus on luonnonkiveä, jonka kylkeen on valettu betonipinta. Keskellä kattoa on frontoni ja kate on tiilikuviopeltiä. Kuisteja on kaksi. Taloon ollaan tekemässä hirsikengitystä länsipäätyyn.
2. Piha-asunto on ollut karjakon asuntona ja se alla on maakellari. Julkisivut ovat pystyrimalautaa ja perustus on betonia. Kate on vanhaa betonikattotiiltä.
3. Vilja-aitta on hirsirakenteinen ja lyhytnurkkainen. Hirsijalusta on luonnonkivien päällä. Pyramidikaton kate on kolmiorimahuopaa. Kunto on hyvä.
4. Otsa-aitta on hirsirakenteinen pitkin nurkin ja on ollut jauho- ja liha-aittana. Rakennusvuosi on luultavasti 1818. Perustus on hirsijalusta kivien päällä. Kunto on hyvä.
5. Vaateaitta on rakennettu 1900-luvun alussa ja se on hirsirakenteinen sekä lyhytnurkkainen. Katolla on kaksi kattoikkunaa ja kate on kolmiorimahuopaa. Aitassa yöpyivät aikoinaan piiat ja rengit. Kunto on hyvä.
6. Puuliiteri on 1950-luvulta ja se on lautarakenteinen. Katto on huopaa. Kunto on huono.
7. Konesuoja on vuodelta 1990 ja se on peltirakenteinen. Kate on aaltopeltiä. Kunto on hyvä.
8. Navetta vuodelta 1935 on tiilirakenteinen ja siinä on rapatut nurkkien korostukset . Parviosuus on lautarakenteinen. Kate on profiilipeltiä. Tulipalo, jonka salama sai aikaan, tuhosi vanhan navetan vuonna 1933. Lehmät lähti 1960-luvun lopulla. Kunto on hyvä.
9. Mummonmökki on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat vaakapaneloitu. Ikkunat ovat uudet 6-osaiset. Perustus on betonia ja kate profiilipeltiä. Kunto on hyvä.
10. Varasto on 1930-luvulta ja on huonokuntoinen.
11. Lato on hirsirakenteinen ja on huonossa kunnossa.

Historia

Voitilassa oli kaksi taloa jo keskiajalla: Ärrälä ja Sarvela. Tilojen historia on ainakin vuodelta 1540. Ärrälän tilan isäntänä oli tuolloin Klemetti Voitinen, josta kylä on saanut nimensä.

R3.9 Ärrälä

Esko Matinpoika oli isäntänä vuodesta 1644 vuoteen 1659 mutta joutui luopumaan tilasta velkojensa takia Holman kartanon omistaja Erik Stierkorsille. Ärrälä siirtyi vuonna 1663 Gummerus-suvulle eli Henrik Joosepinpoika Gummerukselle. Ärrälä jaettiin kahtia vuonna 1720-luvulla Daniel ja Anders Gummeruksen kesken. Herman Fabien Hörtsänä tuli isännäksi 1870-80-luvulla. Nykyisen omistajan suvulla tila on ollut vuodesta 1860.

Ympäristö

Ympäristön maasto viettää voimakkaasti lounaaseen päin. Pohjoisessa on Ärrälänvuori ja koillisessa on metsää. Eteläpuolella avautuu laajat pelto- ja järvimaisemat. tilan Lounaispuolelta kulkee Voitilantie ja siitä johtaa tilakeskukselle maisemassa tärkeä koivukuja.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Gummerus-Pihkalan suvun talot Voitilan kylässä, Matti J Kankaanpää.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Matti Ylistalo

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Voitilan kylän toisella kantatilalla on ainakin 1540-luvulla ulottuva historia. Tilan rakennukset ovat säilyneet hyvin. Pitkän mallinen päärakennus on todennäköisesti vuodelta 1804 ja on myös maisemassa arvokas. Pihassa on kaksi 1800-luvun alusta olevaa aittaa ja nuoremmat karjakon asunto sekä vaateaitta. Pihapiirin rakennukset ja navetta ovat säilyttämisen arvoisia. Pihaan johtava koivukuja on tärkeä maisemaelementti.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja tämä tukee niiden säilymistä. Toimenpidesuosituksia: Tulevissa korjauksissa tulisi edelleen noudattaa säilyttävää sekä perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 2/4 / Holma-Haaviston alue / 431_Ärrälä

Inventoija Arto Mattila 29.7.2003

Tallentaja Arto Mattila 10.9.2003

R3.10 Kokkola

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Kokkola	**Kiinteistö id**	49
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	2: 43
Osoite	Kasakkamäentie 408	**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
Kohdetyyppi	maatalous	**Itäkoord**	2524185
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Pohjoiskoord**	6844842
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	8
		Inventoitu	

Kuvaus

Kaakkoon päin viettävällä rinteellä oleva tila, jonka pihalla rakennukset eivät muodosta selkeää pihatilaa. Rakennukset sijaitsevat maaston muodon mukaisesti omilla paikoillaan. Pihalla on harvakseen vanhoja puita. Piha rajautuu lännestä puustoon ja etelästä vanhaan Oripohja -Aakkula-maantiehen. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja vaihtelevakuntoisia.
1. Päärakennus on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat paneloidut. Alaosassa on pystyrintapaneeli ja sen yläpuolella vaakapaneeli, ylin osa on leveää vaakapaneelia. T-mallin ikkunat ovat vanhat. Perustus on luonnonkiveä ja kate on vanhaa betonikattotiiltä. Lasikuisti on todennäköisesti alkuperäinen. Talo on hyväkuntoinen ja ulkoisesti hyvin säilynyt.
2. Navetta on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja julkisivut on pystyrimalaudoitettu. Perustus on betonia ja kate on kolmiorimahuopaa. Hyvin säilynyt ja hyväkuntoinen.
3. Liiteri on lautarakenteinen ja kate on kolmiorimahuopaa. Kunto on huono.
4. Aitta on hirsirakenteinen pitkin nurkin, jotka on koteloitu. Päätykolmiot on pystylautaa. Kunto on aika huono.
5. Lautarakenteinen autotalli. Julkisivut ovat pystylautaa ja kate on huopaa. Kunto on kohtalainen.
6. Aitta on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin ja 4 -huoneinen. Aitta on rakennettu kahdessa vaiheessa, välillä on sauma. Katolla on vellikello ja kate on vanhaa betonikattotiiltä. Aitta on luonnonkivien päällä. Hyvin säilynyt ja kunto on aika hyvä.
7. Konesuoja-Lato on lautarakenteinen ja pystyrimoitettu. Kate on aaltopeltiä ja konesaumapeltiä. Kunto on aika huono.
8. Konesuoja on lautarakenteinen ja pystylaudoitettu. Kate on huopaa. Kunto on kohtalaisen hyvä.

Historia

Tilan asutushistoria ulottuu aina vuoteen 1540 asti. Vuonna 1868 kapteeni Gran rakensi nykyisen päärakennuksen. 1870-luvulla kaksi tilaa yhdistettiin ja myöhemmin omistajia olivat kapteeni Knorring ja kanttori Simola. Vuonna 1905 tila huutokaupattiin ja Manu Nikkilä huusi Simolan tilan, joka on nykyään nimeltään Mikkola. Päärakennusta korotettiin ja ulkoseinät vuorattiin laudalla 1910-luvulla. Kansallissodan aikana tila toimi valkoisten lääkintäpaikkana. 1930-luvulla tila jaettiin neljään osaan. Tilan rakennukset ovat edelleenkin 1900-luvun asussaan.

Ympäristö

Tilan eteläpuolella on vanha Maantie ja kauempana on laakson pohja ja pellot. Laakson

toisella puolella oleva uusi maantie on rakennettu 1960-luvun alussa. Tilan luoteispuolella on papinmäki ja metsää.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954. Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Eero ja Reijo Nikkilä

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemakokonaisuus

Perustelu Voitilan kylän toisella kantatilalla on ainakin 1540-luvulla ulottuva historia. Tilan hyvin säilyneet rakennukset ovat 1800- ja 1900-luvuilta ja maisemallisesti tärkeässä paikassa vanhan Oripohja-Aakkula-maantien varressa. Päärakennus on tyypillinen pitkän mallinen rakennus, jossa on päädyssä ja pitkällä sivulla kuistit. Säilyttämisen arvoisia ovat päärakennuksen lisäksi hirsinen navetta ja aittarivi, jossa on aittoja, autotalli ja literi.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Päärakennuksen kunto on hyvä ja tämä tukee talon säilymistä. Muutama piharakennus on huonossa kunnossa ja ne tulisi korjata. Kaikissa korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 2/4 / Holma-Haaviston alue / 405_Kokkola

Inventoija Arto Mattila 29.7.2003

Tallentaja Arto Mattila 10.9.2003

R3.11 Paavola

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Savo	**Kiinteistö id**	50
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	2: 37
Osoite	Savon kylätie 311	**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2525264
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Pohjoiskoord**	6847359
Hist. tilatyyppi	lohkotila	**Rak lkm**	6
Nykyinen tilatyyppi	lohkotila	**Inventoitu**	

Kuvaus

Tasainen, väljä, maatilamainen ja ryhdikäs pihapiiri, jota rajaavat päärakennus, aitta, navetta ja kuusikko. Nurmipihalla ei ole puita eikä pensaita. Pihalta näkyy vähän Kokkilanselkää. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on vuodelta 1890 ja on hirsirakenteinen sekä sekatekniikkaa. Julkisivuissa on ulkonevia hirsisaloksia. Taloa on saatettu jatkaa jossain historian vaiheessa tai rakentamiseen on käytetty aiemman päärakennuksen hirsiä. Omistajalla on muistissa tarina, jossa tukit uitettiin läheiseen järveen, josta saatiin hirsitarpeet taloon. Julkisivut ovat pystyrimaa ja ikkunat vanhat 6-osaiset. Kate on kolmiorimahuopaa ja perustus on lohkokiveä. Kuisteja on kaksi, toinen on mutterikuisti ja toinen on neliön mallinen. Koillispäädyssä on autokatos. Aiempi päärakennus paloi vuonna 1862 ja se on ollut sijansa kaakossa päin samassa asennossa, perustuksista on jäänteet näkyvissä edelleen.
2. Aitta-kalustosuoja on hirsirakenteinen pitkin nurkin aitan osalta ja lautarakenteinen kalustosuojan osalta. Päätykolmio on laudoitettu. Aitassa on neljä huonetta. Kate on aaltopeltiä. Kunto on kohtalainen, perustukset ovat antaneet periksi.
3. Navetta on hirsirakenteinen pitkin nurkin ja on vuodelta 1927. L-mallisessa navetassa on koillispuolella rehulato ja eteläpuolella sementtitiilinen AIV-torni. Kate on aaltopeltiä. Kunto on hyvä. Paikalla on ollut vanhempi navetta
4. Jyväaitta on hirsirakenteinen ja lyhytnurkkainen. Vuoliaiskaton katteena on aaltopelti. Kunto on hyvä.
5. Puuliiteri on lautarakenteinen ja pystylaudoitettu. Kate on aaltopeltiä. Kunto on aika huono.
6. Maakellari, jossa on huopakatto.

Historia

Tila on Kolhin kantatilasta halottu vuonna 1713. Tilan itäpuolella Savonjoen rannalla sijaitsee entinen ryhmäkylä, joka paloi aikoinaan kokonaan. Paikalta löytyy kuulemma vieläkin tiiliä ja hiiltyneitä puita. Tilan ensimmäinen isäntä oli Tuomas Heikinpoika. Vuonna 1903 tilan emännäksi tuli Emma Paavola.

Ympäristö

Vieressä tilan länsipuolella on Savon kylätie ja tilan pohjoispuolella on Savonjoki. Kokkilanselkä on pohjois- ja koillispuolella ja pellot ovat länsi-, etelä- ja kaakkoispuolella. Maasto on loivasti kumpuilevaa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

R3.11 Paavola

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Suuri maatilakirja 1964.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Seppo Nikkilä

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Hyvin säilynyt 1700-luvun alussa muodostetun kantatilan rakennuskokonaisuus hävinneen ryhmäkylän vieressä. Päärakennus on tyypillinen 1800-luvun pitkän mallinen rakennus, jossa on kaksi kuistia. Säilyttämisen arvoisia päärakennuksen lisäksi ovat aitat ja navetta. Tilakokonaisuus on myös maisemassa arvokas.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Päärakennuksen katto on huonossa kunnossa ja vaatisi pikaista korjaamista sekä aitan perustus tulisi ryhdistää. Muuten rakennukset ovat hyvässä kunnossa. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 2/4 / Holma-Haaviston alue / 425_Paavola

Inventoija Arto Mattila 29.7.2003

Tallentaja Arto Mattila 10.9.2003

R3.12 Leppähampaan silta

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Leppähammas	**Kiinteistö id**	51
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	
Osoite		**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2525359
Kohdetyyppi	liikenne	**Pohjoiskoord**	6845080
Hist. tilatyyppi		**Rak lkm**	
Nykyinen tilatyyppi		**Inventoitu**	

Kuvaus

Aakkolanjärvestä Aurikkojärveen virtaavan joen ylittävä kivisilta on yksikaarinen. Kaaren keskellä on vuosilukukivi. Sillassa olevia kivitolppia on kahdenlaisin, toiset on kapeampia ja muotoiltuja kun toiset taas ovat yksinkertaisempia. Kaiteina on metalliputket. Tie on sorapintainen. Sillan kunto on hyvä.

Historia

Silta, joka oli tuolloin puusilta, romahti vuonna 1710 ja sitä ylittänyt ratsumies sai surmansa. Rakenteet korjattiin mutta jo vuonna 1734 silta oli jälleen sellaisessa kunnossa, että matkustajat eivät voineet käyttää sitä. Siltaa uusittiin aina parinkymmenen vuoden välein, ja töistä aiheutuneista kustannuksista käräjöitiin usein. Sillan rakentamis - ja ylläpitovelvollisuus oli Längelmäkeläisillä ja oriveteläisillä talollisilla. Valtio alkoi vastata kustannuksista 1800 -luvun loppupuoliskolla. Liikennettä kestäväksi eli nykyiseen asuun silta kunnostettiin vuonna 1913, jolloin se rakennettiin kiviarkuille.

Ympäristö

Ympäristö on pusikoitunutta jokitörmää, jonka ympärillä on useita rakennuksia. Sillan pohjoispuolella on vanha talo, joka liittyy maisemallisesti siltaan.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Orivesi maalaispitäjästä kehittyväksi kaupungiksi, Hannu Sinisalo 1990.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	liikennehistoria
Rakennushist.	rakennustekninen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Hyvin säilynyt ja suhteellisen pitkä kiviholvisilta kauniilla paikalla "kyläkeskustassa". Silta liittyy kiinteästi kylän historiaan ja se on

R3.12 Leppähampaan silta

myös arvokas osa Oripohja - Aakkola -maantietä.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Sillan ympäristön viihtyisyys paranisi jos sillan ympärillä olevat pusikot raivattaisiin. Tämä auttaisi myös sillan kunnon tarkkailua ja seurantaa.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 2/4 / Holma-Haaviston alue / 402_Leppähampaan kivisilta	
Inventoija	Arto Mattila	29.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	12.9.2003

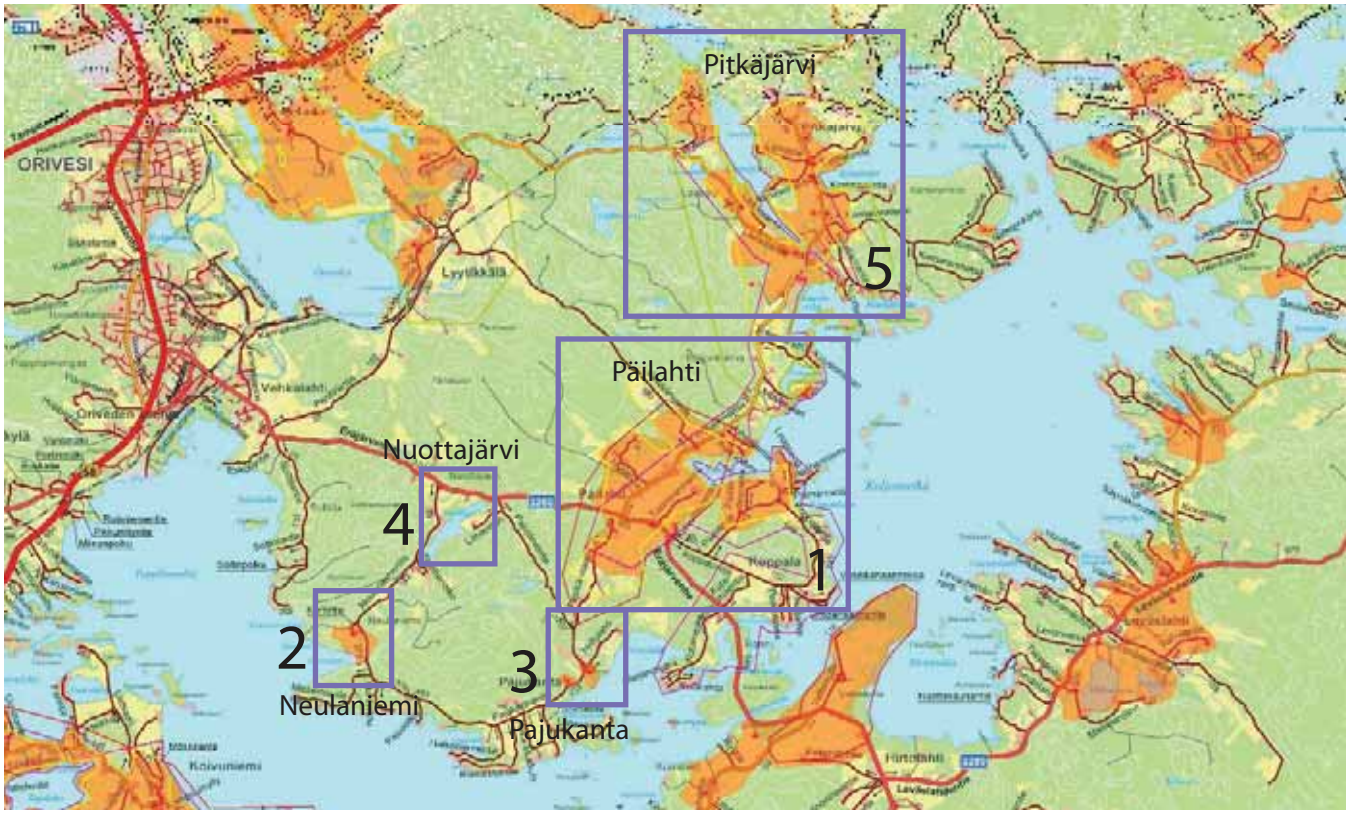

Kartalla 1:100 000, on esitetty seuraavilla sivuilla olevien karttaotteiden, 1:20 000, sijainnit Vanhan Oriveden eteläosassa.

4 Pitkäjärvi-Päilahti

Lainaus: Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Kuvaus

Pitkäjärvi-Päilahti-alueeseen kuuluvat Oriveden itäosat Eräjärveä lukuunottamatta. Pohjoisessa rajana on Jämsän rata, lännessä Penttilänsalmesta Neulaniemeen ulottuva linja, etelässä ja idässä järvi. Asutut alueet ovat enimmäkseen hiesupohjaista maanviljelymaisemaa, joka sijoittuu järvien melko kapeille rantavyöhykkeille. Lähes joka suunnalla järvenrantaviljelmiä kehystävät kallioiset mäet. Pellot kumpuilevat pohjoisosissa voimakkaasti, eteläpäässä kummut ovat loivahkoja. Pitkäjärventie risteää Päilahdessa Eräjärventien kanssa ja Laasolantien kanssa Laasojärven eteläpäässä. Varsinaista taajamaa ei alueella ole; Pitkäjärven kylässä ja Päilahden koulun ja kaupan vaiheilla on asutustihentymää. Arvokkaita kulttuurimaisema-alueita ovat Laasolan-Pitkäjärven sekä Päilahden kulttuurimaisemat.

Historia

Pitkäjärvellä ja Pajukannassa on irtolöytöjen perusteella liikuttu jo kivikaudella. Pysyvä asutus on tullut alueelle kuitenkin viimeistään keskiajalla, sillä Sulkuvuorta lienee käytetty ainakin Pitkäjärven kylän pakopaikkana ilmeisesti ennen Ruotsin vallan vakiintumista. Vanhoista kylistä alueeseen kuuluvat Pitkäjärvi, Laasola, Pajukanta, Neulaniemi, Penttilä, Päilahti, Koppala ja osa Lyytikkälää. Koppala kuului Eräjärveen ennen vuoden 1973 kuntaliitosta.

Pitkäjärvi on kylistä suurin ja Neulaniemen ohella todennäköisesti vanhin, ja sinne kasvoi 1800-luvun kuluessa merkittävä käsityöläisalue sotilastorpan ympärille. Laasola hajaantui 1900-luvun alussa, mutta sarkajaon aikaista kylämiljöötä on vielä sekä Pitkäjärvellä että Päilahdessa.

Pajukannassa on vanhoja kantataloja, mutta enää vähän viljelymaisemia. Neulaniemi ja Penttilä olivat yksinäistaloja. Teollisuutta alueella on ollut melko vähän; Pitkäjärven saha toimi 1900-luvun alkupuoliskolla ja Pajukannassa on louhittu kiveä jo pitkään. Pitkäjärvi-Päilahden alue on kauniine järvimaisemineen houkutellut vapaa-ajan asukkaita jo vuosikymmeniä .

Lähde:
Eija Teivas, Arto Mattila, Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

PÄILAHTI-NEULANIEMI-PAJUKANTA-NUOTTAJÄRVI

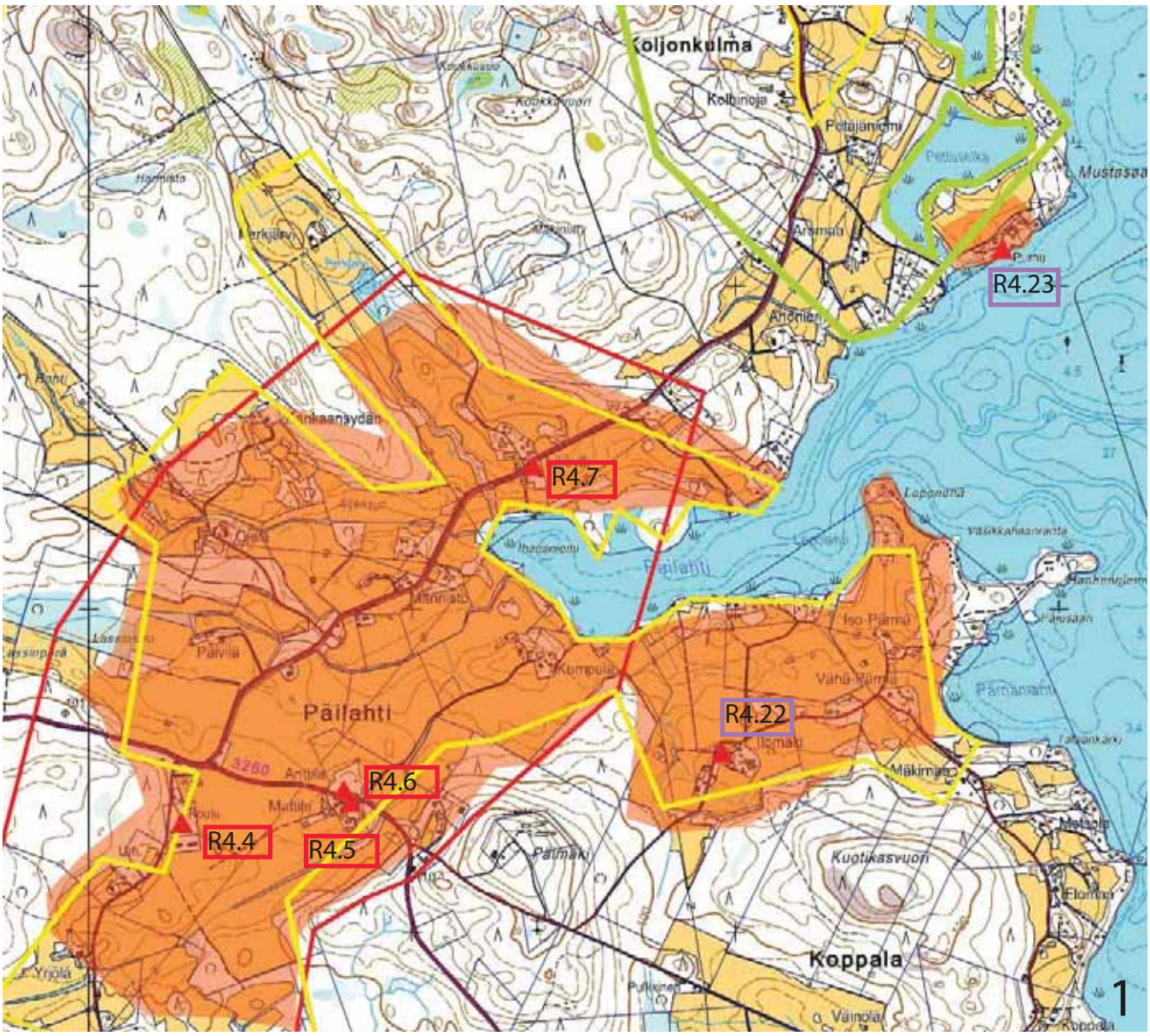

Alueen inventoidut kohteet

R4.1	Korri	R4.6	Anttila	R4.23	Purnu
R4.2	Sakkola	R4.7	Liljevik	R4.21	Nuottajärvi
R4.3	Ylä-Mukkula	R4.22	Ilomäki		
R4.4	Päilahden koulu				
R4.5	Mattila				

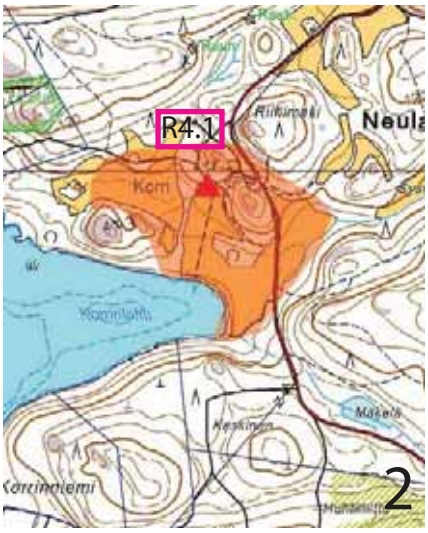

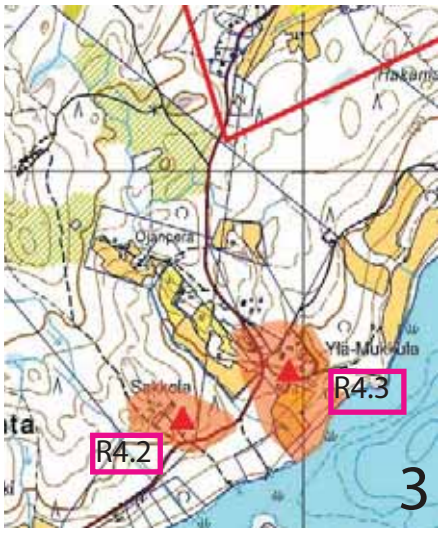

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Lähde:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

K4.2 Päilahden kylä ja kulttuurimaisema

Kuvaus

Alue kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Päilahden kylään ja kulttuurimaisemaan. Pohjoisessa alue ulottuu Pitkäjärveen kuuluvan Liljevikin itäpuolelle ja etelässä lähelle Pajukannan Maunulan tilaa. Idässä maisemaa rajaa Päimäki ja lännessä metsä. Eräjärventien kulkee talojen välistä. Liljevikin tilakeskuksen läpi taas kulkee Pitkäjärventie. Kaikilla kolmella mainitulla tilalla on monipuolista ja edustavaa, perinteistä maatilan rakennuskantaa varsinkin 1800-luvun lopulta. Kulttuurimaisemaan kuuluu tasainen ja rannastakin avoin Päilahteen viettävä, komisensataa vuotta viljelty peltoaukea tilojen ympärillä sekä koulu ympäristöineen.

Päilahden kulttuurimaisema ulottuu Pajuvuorenmäeltä Liljevikiin. Maisemalle ovat ominaisia alavat, avoimet rannat ja tasaiset järvenrantapellot. Eräjärventie ja siitä haarautuva Pitkäjärventie kulkevat Keskellä aukeita maisemia. Peltojen keskellä on latoja. Suurimmat tilakeskukset sijaitsevat loivilla kummuilla aivan tien varressa, kuten Laasolan ja Pitkäjärvenkin alueilla. Päimäen metsäiset rinteet antavat maisemalle voimakkaan reunan.

Historia

Päilahden kylä on saanut alkunsa Päilahden tilasta, joka muodostui, kun Pajukannan Sakkola jaettiin 1602. Päilahden talo on perustamisestaan alkaen ollut samalla kumpareella lähellä Päimäkeä kuin nykyiset kantatalot. Tila jaettiin 1740, ja niin muodostuivat Mattila ja Anttila. Ranta oli 1602 vielä melko lähellä taloa, mutta vesien laskiessa jo parin vuoden kuluttua ja myöhemmin lisää kahden talon kylä jäi kauas rannasta. Alueeseen kuuluva Liljevik eli toinen puoli Pitkäjärven Nikkilästä kuuluu Pitkäjärven kylään, mutta on ollut jo isojaon ajoilta saman lahden rannalla kuin Päilahden kylä. Tilan osti 1785 maanmittari Nathanael Lilius, joka toimitti Orivedellä isojaon. Päilahteen saatiin oma koulu 1927, ja se rakennettiin Pajukantaan johtavan tien varrelle. Sekä Pajukantaan että Pitkäjärvelle johtaiven teiden varsilla on joitakin kylien entisiä torppia ja mäkitupia sekä sotien jälkeen rakennettuja rintamamiestiloja, mutta yhtenäisiä alueita ne eivät muodosta. Eräjärvelle johtanut tie on päällystetty öljysoralla 1967.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Päilahden kylän paikalla on asuttu jo vuodesta 1602, lähes yhtä kauan viljeltyjen peltojen keskellä. Avoimessa viljelymaisemassa, loivalla kumpareella lähekkäin sijaitsevien kahden pihapiirin välistä kulkee tilojen kohdalla puurivien reunustama Eräjärventie. Sekä Anttilassa että Mattilassa rakennukset ovat erittäin edustavia, perinteiseen tapaan tehtyjä ja pihapiiriksi sijoitettuja hirsirakennuksia, joista moni on 1800-luvun lopulta. Samaan maisematilaan kuuluva Pitkäjärven Liljevik on myös rakennuskannaltaan monipuolinen ja edustava kokonaisuus, jonka avoimessa maisemassa olevan tilakeskuksen läpi kulkee Pitkäjärventie. Oriveden isojaon toimittaneen maanmittarin aikanaan omistama Liljevik on ollut samalla paikalla yli kaksisataa vuotta. Näkymät Päilahdelle ovat vielä paikoin avoimia.

Säilymisedellytykset

Uudet rakennukset tulisi mieluiten rakentaa metsäisille alueille, esimerkiksi toiminnalliseen keskukseen lähelle kauppaa ja koulua tai vaihtoehtoisesti aukeilla alueilla olemassa olevan rakennusryhmän pariksi toiselle puolen tietä (vertaa Pitkäjärvi-Laasola kulttuurimaisema). Anttilan ja Mattilan tilakeskuksen ympärille tulee jättää avointa maisematilaa, samoin Liljevikin. Puurivit tien varrella tilakeskusten kohdalla korostavat kohdan porttimaisuutta, ja ne on hyvä säilyttää. Keskellä aukeaa kulkevan Pitkäjärventien varrella oleva maisemapuu saisi edelleen toimia kiintopisteenä. Risteyksen voisi merkitä nykyistä paremmin esimerkiksi puilla.

Rx.xx Inventointiaineisto 2010/ Arkinor Oy

Rx.xx Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

Aluerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö

Merkittävän kulttuuriympäristön raja (Vk 1993-> Mk 2010)

Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999

Arvokas maisemaalue

Arvokas peltoalue

PITKÄJÄRVI

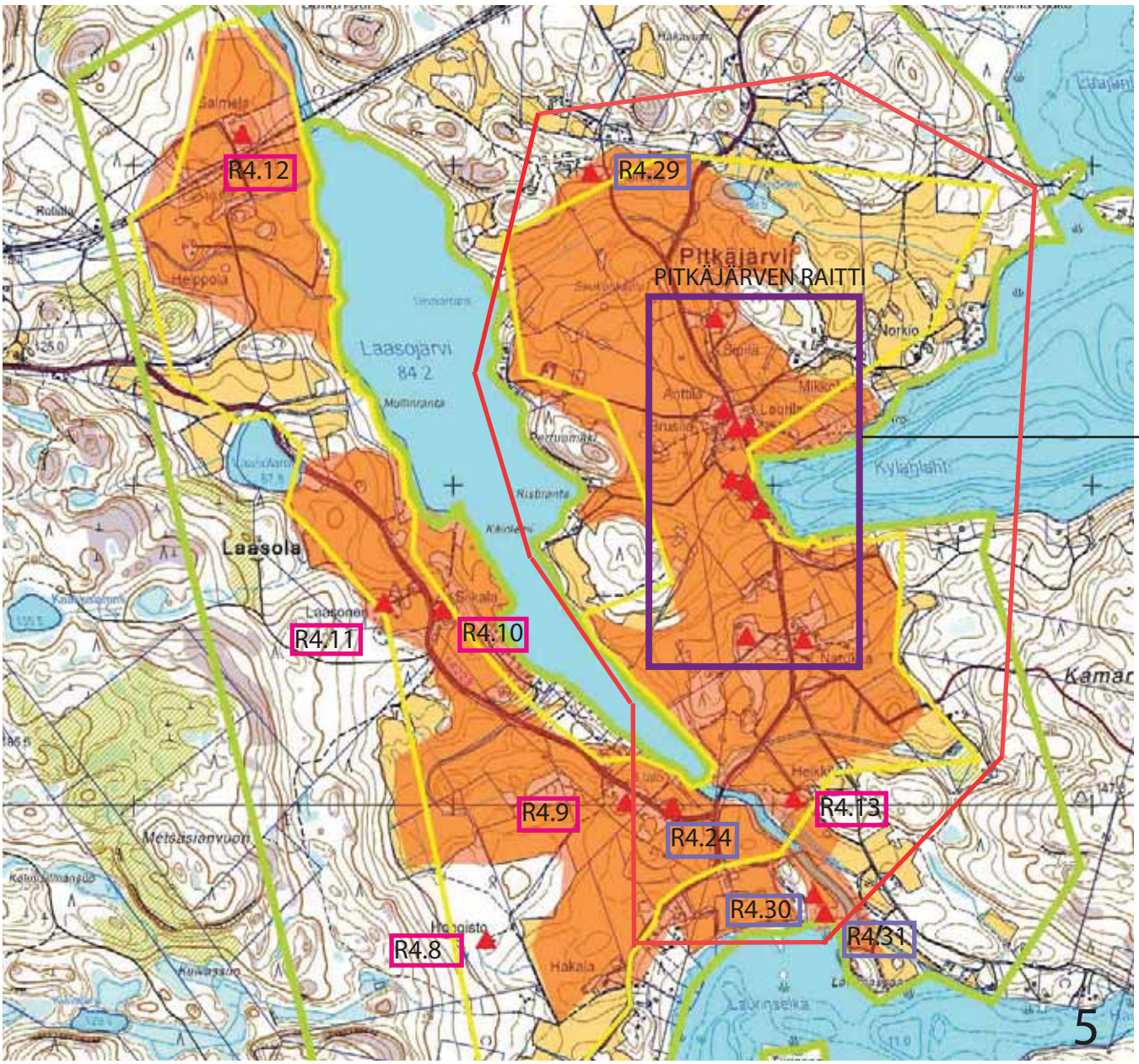

Alueen inventoidut kohteet

R4.8 Hongisto
R4.9 Lehtola (Nuorisoseurantalo)
R4.10 Siikala
R4.11 Laasonen
R4.12 Salmela
R4.13 Heikkilä
R4.20 Ruissalo
R4.24 Sillanpää
R4.29 Hoivala
R4.30 Metsola (ent. sahan työntekijöiden as.)*
R4.31 Entinen sahan verstas*

Rx.xx Inventointiaineisto 2010/ Arkinor Oy

Rx.xx Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

Alueerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö

Merkittävän kulttuuriympäristön raja (Vk 1993-> Mk 2010)

Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999

Arvokas maisemaalue

Arvokas peltoalue

*= rakennukset sijaitsevat Pitkäjärven entisen höyrysahan alueella, joka on inventoitu. Alueella ei ollut riittävästi sahasta säilyneitä osia jäljellä, jotta se olisi luetteloitu arvoalueeksi.

PITKÄJÄRVEN RAITTI

Asemakuva Kulttuuriympäristön aineistosta tekijänä Eija Teivas tai Arto Mattila.

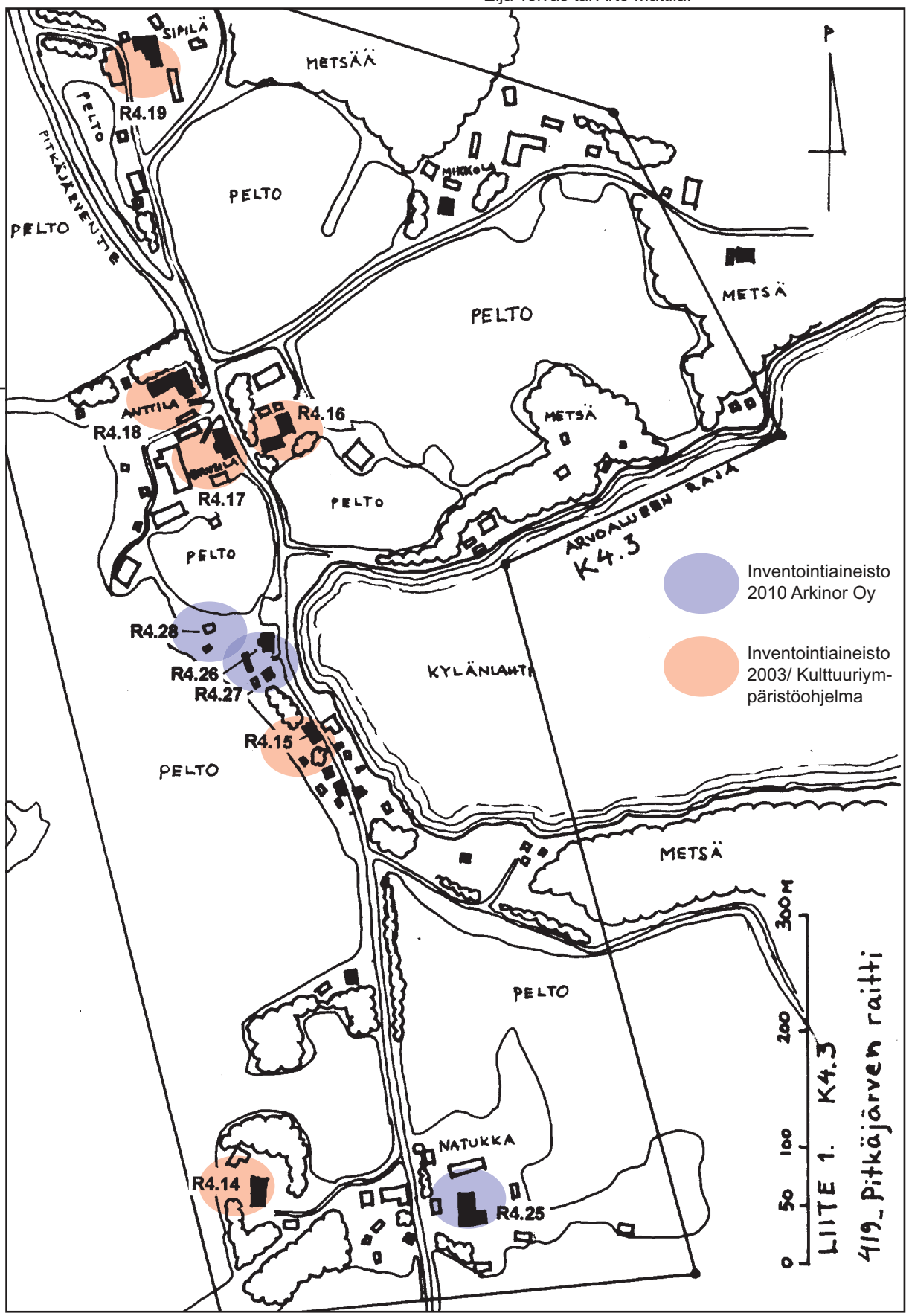

Alueen inventoidut kohteet

R4.14 Pitkäjärven kansakoulu
R4.15 Sepän pirtti
R4.16 Laurila
R4.17 Brusila
R4.18 Anttila
R4.19 Sipilä
R4.25 Natukka
R4.26 Kauppa (entinen)
R4.27 Puhelinyhtiön talo (entinen)
R4.28 Peltonen

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Lähde:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

K4.3 Pitkäjärven raitti

Kuvaus

Pitkäjärven raitin tärkeimpiä ominaispiirteitä ovat Kylänlahden rantatöyrään reunalla oleva Pitkäjärventie ja sen varrella oleva asutus. Alue on Pitkäjärventien suuntainen ja sen ääripäät ovat etelässä Natukan ja pohjoispäässä Sipilän tilakeskukset. Alue jatkuu Itäpuolella Mikkolan tilakeskukseen. Etelästä tullessa Natukan tilakeskus ja talousrakennukset tien molemmin puolin ovat porttina alueelle. Matkaa jatkaessa Natukan ohi Pitkäjärven kylää ei näy ollenkaan, koska osa rakennuksista on syvällä Kylänlahden törmällä ja lisäksi näkymää estää tien varrella oleva pusikko. Lähestyttäessä aluetta pohjoisesta ensimmäinen tuntuma alueeseen tulee Sipilän rakennusryhmästä, joka ei näy kovin hyvin tielle pihapuuston takia. Seuraavaksi näkyy maamerkkinä oleva Sipilän riihi suuren kiven päällä sekä Mikkolan länsipuolella olevat pellot. Arvoalueen keskiosa jakaantuu kahteen erilaiseen osaan, kylänmäkeen ja Kylänlahden rantatörmällä olevaan tiheään tienvarsiasutukseen. Anttilan, Laurilan ja Brusilan tilakeskukset muodostavat edelleen tiiviin ryhmäkylän vanhalla kylänmäellä. Tätä kohtaa voidaan pitää pohjoispuolen porttina. Kylänlahden pohjukassa on omaleimainen, vanha ja tiivis rakennusryhmä, joka on syntynyt Pitkäjärventien varteen alun perin tilattomien alueeksi. Rantatörmä tasaantuu länsipuolella pelloksi, joka on korkeimmillaan noin viisi metriä asutusta ylempänä. Ranta-asutuksen erityispiirteenä ovat pienet, lähekkäin sijaitsevat rakennukset. Tästä paras esimerkki on Sepän pirtti, jonka tontin läpi tie kulkee. Muita arvokkaita rakennuksia rannassa ovat kyläkauppa ja puhelinyhtiön talo.

Historia

Pitkäjärvi on eräs Oriveden vanhimpia kyliä ja taloluvultaan Päilahti-Pitkäjärvi-alueen suurin. Vuodesta 1540 alkaviin kruunun verotuslähteisiin on tuolloin merkitty Pitkäjärveltä seitsemän taloa. Talot olivat Anttila, Heikkilä, Hoivala, Mikkola, Laurila, Nikkilä ja Sipilä. Talojen halkomisien takia 1700-luvun lopulle tultaessa taloja oli jo 12. Natukka ja Nikkilä muuttivat ahtaalta kylänmäeltä nykyisille paikoilleen ensin, Heikkilä ja Hoivala isojaon jälkeen ja 1800-luvun alkupuolella Mikkola ja Vainio-Sipilä. Nykyään kylänmäellä ovat vielä Anttila, Laurila ja Brusila. Syitä rantatörmän asutuksen syntymiselle olivat Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet. Tampereen seutukaavaliitto, yhteisranta (jossa oli pellavan liotusta, venetalaat ja pyykkiranta) ja hyvät kalavedet. Rantatörmän .asutus alkoi kasvaa itsellisten ja käsityöläisten rakentaessaan sinne pirttejään 1700-luvun lopulla. 1800-luvun alussa rannassa asui myös ruotusotamies Gortman, joka lähti kylästä pois 1800-luvun .loppupuolella. Hänen pirttinsä siirrettiin eri paikkaan, ja talon nimi on nykyään Peltonen. Rannan asutus kasvoi aina 1850-luvulle asti. Tuolloin siellä oli jo useita käsityöläisiä: seppä, nikkari, ompelija ja muurari. Rakennuksia oli lahden pohjukassa jo 40, joista noin 15 oli asuinrakennuksia. Rantaalueella oli 1800-luvun lopussa yksityinen meijeri, joka muutettiin kaupaksi vuonna 1902. Puhelinkeskus tuli vuonna 1915 Sepän pirtin pohjoispäätyyn, josta se siirtyi kuitenkin myöhemmin omaan rakennukseen.

Pitkäjärven raitti,
Lähde tarkistetaan

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Lähde:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pitkäjärvi on Oriveden vanhimpia ja suurimpia kyliä, jossa tien varteen sijoittuu sarkajaon aikaista kyläympäristöä, omaleimainen rannan käsityöläisalue sekä vanhojen kantatilojen tilakeskuksia, joissa on hyvin säilyneitä kerrostumia 1800-luvun alkupuolelta asti. Maisemaan kuuluvat olennaisesti kylää ympäröivät, satoja vuosia viljellyt pellot. Pitkäjärven raitin vanha miljöö ja tunnelma ovat säilyneet hyvin. Alue sijoittuu Pirkanmaan 3. seutukaavassa MTY-alueelle ja valtakunnallisesti arvokkaalle kulttuurimaisema-aluelle.

Säilymisedellytykset

Kylän ominaispiirteiden tulisi säilyä ja tämän takia kylän reunavyöhykkeiden ja peltoaukeiden Rakennusten lukumäärä on huomattavasti vähentynyt viimeisten vuosikymmenten aikana rakentamisessa tulisi olla varovainen ja tarkka. Maisemassa tilakeskusten arvokkaat rakennusryhmät uudisrakentamisesta huolimatta.tarvitsevat vapaata tilaa ympärilleen. Arvokkaita tilakeskuksia ovat Kylänmäen, Sipilän ja Natukan Pitkäjärvi tunnetaan myös kuuluisasta näytelmästä (Pitkäjärveläiset), jonka tapahtumat ovat tilakeskukset. Rakennusryhmien tiiveys ja hahmo tulee säilyttää. Vaihtoehtoisesti tulee rakentaa todellisuuspohjaisia.riittävän kauas tiiviistä “rakennusryppäästä”, ettei se hajaantuisi ja menettäisi luonnettaan. Arvokkaat pellot on pidettävä avoimina ja rakentamattomina. Kylänlahden rantoja ei saa päästää kasvamaan umpeen. Rantatörmälle rakennettavan rakennusmassan tulee olla pienehkö, satulakattoinen, selkeän mallinen, tien suuntainen sekä rajautua lähelle tietä. Julkisivun tulee olla puuta. Rakennusmassa ja harjan korkeus saa olla enintään metrin korkeampi kuin Sepän pirtissä. Arvokkaimmat rakennukset ranta-alueella ovat Sepän pirtti, kyläkauppa ja puhelinyhdistyksen talo. Myös viimeksi mainitut on inventoitava ennen mahdollisia toimenpiteitä. Ranta-alueelta saa purkaa rakennuksen vain, jos sen tilalle rakennetaan uusi vastaavan kokoinen, mittakaavan ja tiiviin tunnelman vuoksi. Kylän vanhat rakennukset ovat pääosin hyvässä kunnossa ja asuttuina, mikä auttaa kylän elinvoimaisuutta. Anttila ja Laurila voisivat näkyä paremmin Pitkäjärventietä kulkevalle. Tulevaisuudessa ennen toimenpide- ja rakennusluvan hakemista on arvoalueelta inventoitava Natukka 9:114, Kauppa (entinen) 7:20, Puhelinyhtiön talo (entinen) 7:40, Peltonen 7:38 ja inventointien tulee olla näiden tilojen suunnittelussa lähtökohtana.

Pitkäjärven raitti, ilmakuva 2007, Hannu Vallas (07098/3177)

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Lähde:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

K4.4 Pitkäjärven saha-alue

Kuvaus

Kaivannonjoen lounaispuolella on mäntyvaltainen mäki, jonka eteläpäässä on vanha saha-alue. Sahasta on jäljellä betoniset perustukset ja kaatumaisillaan oleva lautarakenteinen saharakennus. Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on viljavarasto, toisessa vehnämylly ja kolmannessa verstas. Rantavedessä on joitain puutappeja pystyssä. Alueella on myös verstasrakennus, jossa tehtiin ovia ja ikkunoita. Verstas on muutettu asunnoksi 1930 -luvulla. Pihassa on lisäksi autotalli ja vuonna 1926 rakennettu työntekijöiden asunto. Pihapiirissä on ollut aikoinaan myös navetta. Pitkäjärventien varressa on sahaan liittyvä sementtitiilinen navetta. Alueella on ranta-asemakaava, jonka Oriveden kaupunginhallitus on hyväksynyt 26.1.1998.

Historia

Heikkilän veljekset, Rietu, Julius ja Atte perustivat Pitkäjärven Höyrysaha ja Mylly -nimisen yrityksen vuonna 1903. Se oli Oriveden pitäjän neljäs höyrysaha. Saha ja mylly rakennettiin rkm. Rietu Heikkilän suunnitelman mukaisesti. Toiminta oli aluksi vaatimatonta, sillä maataloissa oli pukkisahat ja kotitarvemyllyt edelleen käytössä, mutta varsin pian maakunnan isännät tulivat yrityksen asiakkaiksi. Alkuaikojen valoisin tapahtuma oli höyrykoneella tuotetun sähkön jakelun aloittaminen sahan ulkopuolelle. Sähköä oli yli oman tarpeen. Pulavuodet 1914-20 olivat yritystoiminnan kannalta vaikeita mutta pulavuosien jälkeen toiminta taas virkosi. Työvoimaa oli enimmillään 30 henkeä. Vuosi 1949 oli vielä täyden toiminnan aikaa, mutta sen jälkeen tehtiin vain rahtisuorituksia, viimeinen oli Eskolan puiden sahaus vuonna 1956. Mylly saavutti yli puolen vuosisadan iän.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	teollisuushistoria
Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pitkäjärven saha oli kylän omien poikien perustama, suunnittelema ja toteuttama. Lisäksi suurin osa työntekijöistä olivat samalta kylältä. Saha oli suuri kylän työllistäjä ja esimerkki omasta osaamisesta kylässä. Alue on paikallisesti arvokas.

Säilymisedellytykset

Viimeinen varsinainen saharakennus on jo kaatumaisillaan, eli tuskin on mielekästä ryhtyä sitä korjaamaan. Vaaliminen tulee kohdistaa jäljellä oleviin arvoasioihin. Loput rakennuksista ovat kohtalaisen hyväkuntoisia ja niistä voi vielä tunnistaa sahan historian. Rakennusten muodostama piha-alue, saharakennus ja sahan kohta rannasta tulisi pitää rakentamattomana.

Pitkäjärven sahan alue kuvassa keskellä. Taustalla näkyy Laasojärven etelä-päätä, Kaivannan joki ja Heikkilän rakennusryhmä. Ilmakuva 2007, Hannu Valas (07098/3216)

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Lähde:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

K4.1 Pitkäjärven-Laasolan kulttuurimaisema

Kuvaus

Alue kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Pitkäjärven kylään ja kulttuurimaisemaan ja on myös osa maisema-aluetyöryhmän nimeämää, maakunnallisesti merkittävää Pitkäjärven kulttuurimaisemaa. Pitkäjärven raitin arvoalueesta K4.3 on oma korttinsa. Pitkäjärven ja Laasolan kylät käsittävä alue ulottuu Laasojärven eteläpäästä Sulkuvuoren linnavuoren pohjoispuolelle saakka. Laasojärven länsirannalla olevan Laasolan kylän jäljellä olevat kaksi kantatilaa sijaitsevat lähekkäin voimakaspiirtesen viljelymaiseman kummulla Laasolantien varressa. Laasolammen laskuojan varressa on autioitunut kaksiosainen kylätontti. Seudun kokoontumispaikka, nuorisoseurantalo Lehtola on Laasolan alueella.Sulkuvuorta, Pitkäjärveä ja Laasolaa yhdistää jyrkkärantainen Laasojärvi. Maasto kumpuilee voimakkaasti ja tie kulkee kauniissa viljelymaisemissa tilakeskusten kautta, ja rakennuksia on kummuilla yleensä tien molemmin puolin. Tihentymiä on lähinnä Pitkäjärven kylässä. Pitkiä näkymiä ja varsinkin Laasojärven maisemia on maastonmuotojen ja puuston vuoksi melko vähän; rautatieltä ja Pitkäjärven sillalta näkee järvelle parhaiten. Sulkuvuori ja Sulkusalmen jylhät maisemat rajaavat aluetta pohjoisessa ja Laasolan havupuuvaltaiset mäet lännessä. Jyrkkärantaiselle Kylänlahdelle taas näkyy lahden pohjukasta ja pohjoisrannalta.

Historia

Irtolöytöjen perusteella Pitkäjärven kylän alueella on liikuttu jo kivikaudella. Kylän pohjoispuolella sijaitsevan Sulkuvuoren oletetaan olevan kylien pakopaikkana käytetty linnavuori. Laasolassa on ollut 1540 viisi taloa ja 1800 neljä, ja vielä 1900-luvun alussa ilmeisesti kaikki neljä taloa sijaitsivat vielä kaksiosaisesssa ryhmäkylässä. Pitkäjärven kylässä oli 1540 jo seitsemän taloa - joidenkin tietojen mukaan 8- ja vuonna 1800 12. Ahtaasta kylästä muutti ilmeisesti isojaon yhteydessä kaksi taloa ja vähän myöhemmin kaksi, seuraavat kaksi muuttivat 1800-luvun alussa. Pitkäjärven käsityöläisasutus on muodostunut suurimmaksi osaksi 1800-luvun aikana. Vapaa-ajan asutusta on rakennettu Laasojärven ja Kylänlahden rannoille osin jo 1900-luvun alkupuolella, mutta varsinkin puolivälin jälkeen. Yhä maataloutta harjoittavien tilojen rakennuskanta on täydentynyt ja osittain uusiutunut nykypäiviin asti.Käsityöläisalue on harventunut verrattuna esim. 1950-lukuun ja muuttunut vapaa-ajan asunnoiksi.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pitkäjärvi on perinteisen ilmeensä hyvin säilyttänyt hämäläiskylä, jossa on jäljellä sekä sarkajaon aikaista että isojaon hajottamaa kylärakennetta, hyvin säilyneitä pihapiirejä 1700-1800-luvun rakennuksineen, pienipiirteistä ja tiivistä, rinteeseen sijoittuvaa käsityöläisaluetta ja 1900-luvun alun koulu. Kylän läpi kulkee vanha tie kauniissa, voimakkaasti kumpuilevassa, satoja vuosia vanhassa viljelymaisemassa. Viereisen Laasolan kylän pellot ovat suureksi osaksi olleet joko niittyä tai viljelystä jo ainakin yli 370 vuotta. Kaunis viljelymaisema on vaihtelevaa ja pienipiirteistä, tilojen pihapiireissä on hyvin säilynyttä, perinteistä rakennuskantaa ja autioitunut kylätontti on edelleen havaittavissa. Aluetta rajaa pohjoisessa Sulkuvuoren linnavuori.

Säilymisedellytykset

Alueelle tyypillinen rakennetun ympäristön ominaisuus säilyy, jos uudet rakennukset sijoitetaan tien varteen vastapäätä jo olemassa olevaa rakennusryhmää. Rakennusryhmien tulee erottua selvästi ympäristöstä. Laasolammin luoteisrannalta on karsittava vesakkoa, jotta lampi näkyisi tielle. Laasojärven näkymä Siikalan tilan kohdalta pohjoiseen tulee säilyttää ja Pitkäjärven sillalta avata entisestään. Pitkäjärven pohjoisosan peltoaukean tulee pysyä avoimena tienvarsineen. Alueeseen kuuluvan Pitkäjärven raitin arvoalueen säilymisedellytykset käsitellään ko. Kortissa.

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
NUOTTAJÄRVI	562-408-2:27	Neulaniementie 2 35100 ORIVESI AS
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Nuottajärvi Pekka Kalervo,		

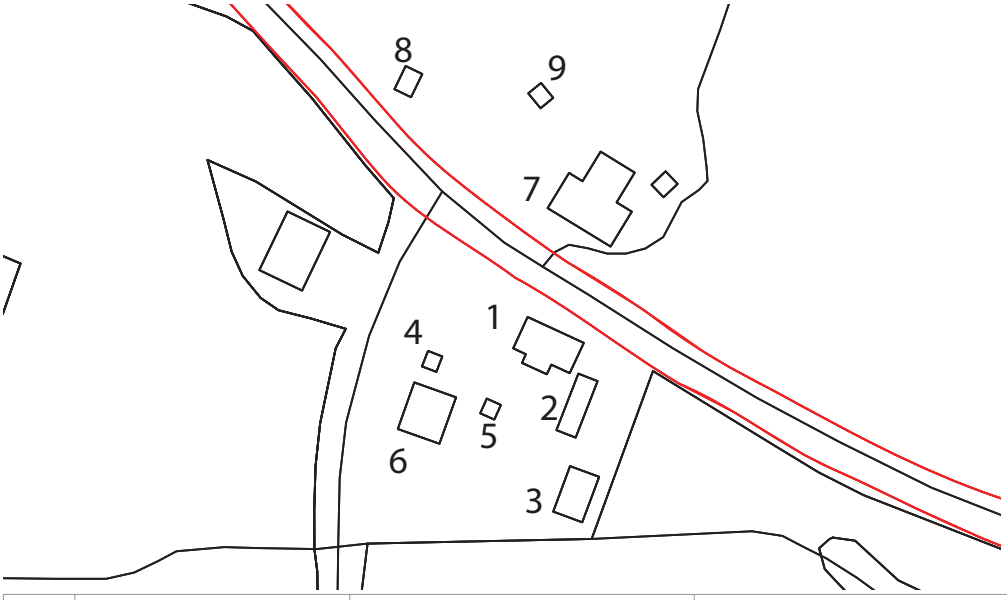

karttaote 1:2 000

R4.21 Nuottajärvi
Eräjärventien varrella sijaitseva entinen Lyytikkälän Sipilän torppa, jolla on asutu vuodesta 1818. Päärakennus on vuodelta 1924.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1920 (korjattu 1950)	
2	Aittarivi	arvio 1800-l./1930-40-l.	
3	Lämpökeskus?	arvio 1980-2000-l.	
4	Aitta	arvio 1800-l.	
5	Maakellari		
6	Piharakennus	arvio 1900-l. alku/ 1940-l,	?
7	Navetta	1922 (uusittu 1961)	
8	Kuivuri	arvio 1960-l.	
9	Riihi?	arvio 1900-l. alku	
10	Lato	arvio 1930-1950-l.	

Asuinrakennus /1/, Aittarivi /2/, etualalla maakellari /5/, jonka takana näkyy ehkä lämpökeskuksena toimiva piharakennus. Kuva Neulaniementieltä lännen suunnasta.

Pihapiiriin liittyy Neulaniemen toisella puolella sijaitseva lautarkenteinen peltolato /10/.

Lähde:
Ovi menneeseen. Kyläkirja Päilahden entisen koulupiirin alueelta, Kylähistoriatoimikunta.

Kuvaus

Nuottajärven tilan pihapiiri sijaitsee Neulaniementien ja Eräjärventien risteyksessä. Rakennukset sijoittuvat teiden kummallekin puolelle. 11/2-kerroksinen asuinrakennus /1/ ja asuinpiha ovat Eräjärventien etelä- ja Neulaniementien itäpuolella kuten siihen liittyvät aittarakennus /2/, maakellari /5/, piipullinen uudehko talousrakennus (lämpökeskus tai pihasauna), aitta /4/ ja suurehko aumakatollinen piharakennus /6/. Eräjärventien pohjoispuolella metsäisessä rinteessä on tilan navetta /7/, kuivuri /8/ ja riihi /9/. Neulaniementien länsipuolella on lato /10/.

Historia

Lyytikkälän kylän Sipilän talon torppa, joka on itsenäistynyt maatilaksi.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapanelointi, harjakolmiot pysty (keltainen, punaruskein listoin)
sokkelimateriaali: betoni

Suuri maatilakirja V, Hämeenlääni, 1964

Asuinrakennus on jyrkähkö harjainen, satulakattoinen (pihan puolella poikkiharja) lyhytnurkkainen hirsirakennus. Ikkunat ovat kuusiruutuiset. Rakennuksessa on 4 huonetta .

2 Aittarivi
runkomateriaali: hirsi, lautaranko
katemateriaali: aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, pystylomalauta (punam.)
sokkelimateriaali: nurkkakivet, betonipilarit

Asuinrakennus /1/ etelästä ja luoteesta.

Aittarivi /2/ lounaasta.

Aittarakennuksen pohjoispäässä on ikkunallinen leveämpirunkoinen osa (asuinaitta) ja maantasoisen luhtikäytävän varressa kaksi kapeampirunkoista ikkunatonta aittaa. Eteläpäädyssä on ehkä 1930-40-luvulla tehty lautarakenteinen pariovellinen varasto. Aittarivi on satulakattoinen pirkänurkkainen hirsirakennus, jossa näkyy eri ikäisiä osia. Ikkunat ovat kuusiruutuiset.

Päätyovellinen aitta /4/ idästä kuvattuna.

Savupiipullinen piharakennus luoteesta kuvattuna.

Muut piharakennukset

Eheän pihapiirin muita rakennuksia ovat /4/ punamullattu päätyovellinen otsa-aitta, jonka kattorakenteet lienee uusittu ja samalla aittaa korotettu. Myös aitan vieressä olevaa piharakennusta /6/ (ehkä entinen talli-/navettarakennus) on muokattu (ehkä 1930-40-luvulla), jolloin satulakattoista hirsirakennusta on laajennettu lautarakenteisin osin ja kattomuoto on muuttunut pienilläharjakolmioilla avatuksi aumakatoksi. Eräjärventien toisella puolella on ikkunallinen hirsirakennus (riihi?) /9/ ja ehkä 1920-40-luvulla rakennettu tiilirakenteinen (graniittialaosa ja laudoitettu yläosa ja pääty (parvilato ja päätylato) navetta /7/ sekä siitä länteen ehkä 1960-luvulla tehty lautarkenteinen viljankuivuri /8/.

Piharakennus /6/ koillisesta viljankuivuri /8/ etelästä.

Hirsirakennus /9/ ja navettarakennus /7/ etelästä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin hyvin säilyneet rakennukset, erityisesti päärakennus, aitat, riihi sijaitsevat maisemallisesti näkyvällä paikalla teiden risteyksessä aivan Eräjärventien vieressä.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 8.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 19.12. 2009

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
ILOMÄKI	562-446-2:0	Pärnäntie 73 35100 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Mattila Ahti Tapani,		

karttaote 1:2 000

”R4.22 Ilomäki, Kuotikasvuoren juurella oleva Vetterkullan entinen torppa, joka on itsenäistynyt 1910-luvulla. Usean rakennuksen ryhmä sijaitsee kummulla Päilahden itärannalla. Päärakennuksessa on jugendin piirteitä.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	arvio 1980-l.	
2	Vanha asuinrakennus	arvio 1910-l.	
3	Navetta		
4	Rehutorni (AIV)		
5	Lato/katos (puu?)		
6	Piharakennus (aitta)		?
7	Piharakennus		
8	Piharakennus		
9	Varasto (puu?)		
10	Viljankuivuri+siilo		

Kuvaus

Ilomäen tilan pihapiiri sijaitsee Pärnäntien mutkassa mäellä, joka laskee peltoaukeana kohti Päilahtea, maisemallisesti merkittävällä paikalla. 1 (1/2)-kerroksinen vanha asuinrakennus /2/ on merkittävin rakennus. Pihapiirin muut rakennukset eivät ole kovin edustavia tai kovin hyvin säilyneitä. Vanhaa asuinrakennusta vastapäätä sen lähelle eteläpuolelle on rakennettu nykisin käytössä oleva uusi yksikerroksinen asuinrakennus /1/ ehkä 1980-luvulla. Monessa vaiheessa rakennettu navetta /3/ sijaitsee kulmittain asuinrakennuksiin nähden niiden itäpuolella. Navetan länsikylkeen on rakennettu rehusiilo /4/. Niiden eteläpuolella on lautarakenteinen lato /6/, joka ainakin nykyisin on osittain katos. Asuinrakennusten välistä kulkee pihatie, jonka pohjoispäässä ovat pienet piharakennukset aitta /6/ ja lautarakenteinen varasto /7/. Navetan /3/ itäpuolella puskittuneella takapihalla on piharakennus /8/ ja pitkä lautarakenteinen varasto /9/. Nykyiset katosmaiset varastot ja kartassa vielä näkyvä monen rakennuksen ryhmä, joka vaikuttaisi siltä, että paikalla olisi voinut olla lautatarha ja saha.

Vanha asuinrakennus lounaasta kuvattuna.

Lähde:
Ovi menneeseen. Kyläkirja Päilahden entisen koulupiirin alueelta, Kylähistoriatoimikunta.

Historia

Ilomäki on yksi Wetterkullan kartanon torpista. Se maksoi vuokransa pääasiassa päivätöinä kartanoon. Torpparit saivat ostaa torppansa omaksi 1910-luvulla. Ilmeisesti vanha päärakennus on rakennettu noihin aikoihin. Tila jaettiin veljesten kesken kahtia 1960-luvun alussa.

2 Vanha asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: kolmiorimahuopakate
ulkoseinän pintamateriaali: rimalauta, päädyn yläosassa pystypaneeli (vaaleahko keltainen)
sokkelimateriaali: nurkkakivet, graniittiharkko

Vanha asuinrakennus on satulakattoinen (päädyistä osittain aumattu) lyhytnurkkainen hirsirakennus, jossa näkyy jugendin piirteitä. Ikkunat ovat T-karmilliset, Kuistit on tehty epäsäännöllisen mutterin muotoisina, niiden pienet ikkunat on T-jakoiset ja yläikkuna on jaettu 3-osoiseksi. Rakennus ei liene ollut asuinkäytössä vähään aikaan, mutta vaikuttaa vielä ryhdikkäältä.

Vanha asuinrakennus /2/ etelästä ja kaakosta kuvattuna.

Nykyinen asuinrakennus /2/ koillisesta.

Piharakennus /6/ idästä kuvattuna.

Piharakennus /7/ lännestä kuvattuna.

Varasto /9/ pohjoisesta kuvattuna.

Navettarakennuksen /3/ keskiosa on hirsirakenteinen. Sitä lienee jatkettu useammankin kerran. Lautarakenteiset päätyjen katot on tehty symmetrisellä päädyistä auki olevalla aumakatolla (aaltopelti). Pihan puolella on sementtitiilijalustainen lomalaudoitettu rehusiilo /4/. Kuvat luoteesta ja lännestä.

Navetan /3/ eteläpuolella on osittain katosmainen lato /5/. Se on ehkä toiminut osana lautatarhaa. Kuva luoteesta.

Korkea puurakenteinen viljankuivuri /10/ ja metallirakenteinen viljasiilo. Kuva pohjoisesta.

Piharakennus /8/ luoteesta kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin vanha sopusuhtainen asuinrakennus on maisemallisesti näkyvällä paikalla Päilahteen ulottuvan peltoaukean rinteessä Pärnäntien varressa.

Toimenpidesuositukset

Vanha asuinrakennus tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti vanhan asuinrakennuksen ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 29.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 12.1. 2010

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
Purnu	562-406-	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Aimo Tukiaisen Purnun säätiö		

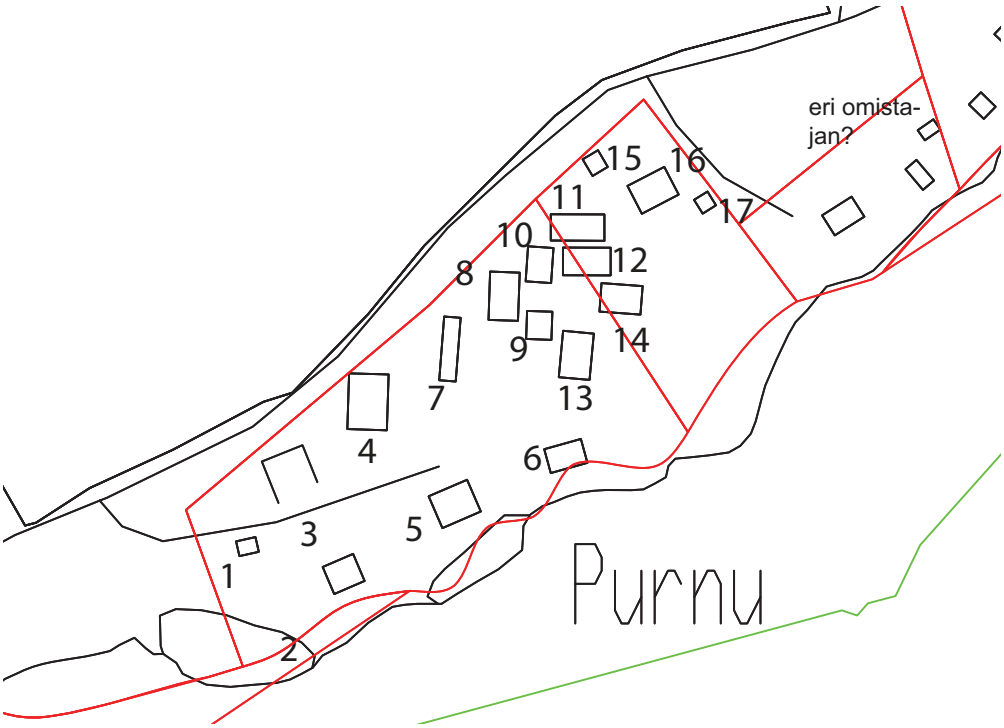

karttaote 1:2 000

”R4.23 Taiteilija Aimo Tukiaisen 1967 aloittamien taidenäyttelyiden pohjalta kasvanut maankuulu, kesäisin toimiva taidekeskus, jossa on sekä moderneja näyttelytiloja että paikalle tuotuja vanhoja rakennuksia.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta, suunnittelija	käyttötarkoitukset ennen/ nyt
1	Aitta	1700-l/ siirto 1976	Aitta, varasto
2	Savusauna	1800-l/ 1967 muutos Osmo Siipari	kesänavetta, 1967 muutettu savusaunaksi
3	Näyttämö ja katsomo		
4	Riihi/ Museo	1700-1800-l/1976 muutos Osmo Siipari	Vanha riihi siirrettiin paikalle 1976 näyttelytilaksi, nyt museo Aimo Tukiaisen veistoksille ja reliefeille.
5	Kesäasunto	1900?/ 1960-l Aimo Tukiainen	Vanha kalamaja muutettiin kesäasuntokäyttöön
6	Saunarakennus	1963	Sauna
7	Liiteri	(nykyiselle paikalle 1971)	Liiteri, puusee
8	Näyttelyhalli 2	1965	Ensin varasto, sitten näyttelyhalli
9	Atelieri (1)	1965	Työtila ja toimisto
10	Paja (3)	1965	Veistosten valutyöpaja, näyttelytila
11	Näyttelyhalli 6	1972	Näyttelytila
12	Näyttelyhalli 5	1969	Näyttelytila
13	Näyttelyhalli 7	1985	Näyttelytila
14	Veistosateljee (4)	1969	Veistosateljee, näyttelytila
15			
16	Luhtiaitta	1862/ siirr. 1971	Aitta, kesäkahvila (-asuintila)
17	Aitta	1700-l/ siirr. 1976	Aitta, varasto

Lähde:
Haastattelu Heikki Tukiainen 13.6.2009,
Purnu 2007, julkaisun toimitus Sari Hilska, Orivesi 2007

Vasemmalla Näyttelyhallien rajaama pihatila.

Oikealla Riihimuseon sisätilassa Aimo Tukiaisen töitä.

Kuvaus

Purnun taidekeskus sijaitsee Pitkäjärven ja Päilahden kylien välissä Koljonkulman lounaisosassa Mustasaarta, joka on nykyisin maayhteydessä mantereeseen kummastakin päästään. Purnun taidekeskuksessa on pari tilan alkuperäistä vaatimatonta rakennusta savusauna/2/ ja kesäasunto/5/, lisäksi sinne on siirretty vanhoja rakennuksia aitta/1/, riihi/4/, luhtiaitta/16/ ja aitta/17/ sekä Osmo Siparin 1960-1970-luuvilla suunnittelemat rakennukset sauna/6/ ja seitsemän tiiviin pihan ympärille ryhmittyvät seitsemän varasto-työ- ja näyttelyhallia/8-14/.

Historia

Kuvanveistäjä Aimo Tukiainen osti Purnun kesäpaikakseen 1961 ja rakensi sinne työ- ja varstotilat. Kun seitsemänvuonna 1917 syntyneen taiteilijan yhteinen kesänäyttely avautui ensimmäisen kerran Purnussa vuonna 1967, se aloitti Mirja Tukiaisen mukaan uuden kauden suomalaisen taiteenkatsomisen kulttuurissa. Ensimmäisen kesänäyttelyn kävijämäärä oli 12 000 -vierailijoina mm. tasavallan presidentti Urho Kekkonen. Näyttelyssä oli esillä pihatiloissa Aimo Tukiaisen veistoksia, varasto- ja ateljeetiloissa töitään esittelivät maalarit Taisto Ahtola, Erik Enroth, Unto Koistinen, Pentti Melana ja Ernst Mether-Borgström sekä graafikko Tuulikki Pietilä. Seuraavana kesänä, 1969, töitään esittelevien taiteilijoiden määrä oli jo 23, edellisten lisäksi mukana olivat mm. Tapio Junno, Kimmo Kaivanto ja Kain Tapper. Tästä eteenpäin näyttelyt ovat jatkuneet joka toinen kesä. Suurin Purnun kesänäyttelyn kävijämäärä on saavutettu vuonna 1977 55 000. Säännölliisiä kesävierasasukkaita Purnussa olivat m. Tuulikki Pietijä ja Tove Jansson.

Sisäänkäynti näyttelyhalli kuutoseen/11/ Pajan 3 /10/ ja näyttelyhalli viitosen /12/ välistä.

Vanha rakennuskanta

Tilalla oli aiemmin hatara sauna, joka purettiin pian, kesänavetta, josta tehtiin savusauna/2/, vaatimaton kesähuvila/5/, joka kunnostettiin.

Aimo Tukiaisen rakentamat rakennukset

Ensimmäiseksi rakennettiin Osmo Siparin ja Aimo Tukiaisen suunnittelema piilukirveellä veistetty sauna/6/ (1963). Seuraavaksi rakennettiin paja (halli 1) sekä hallit kakkonen ja kolmonen, kuten rakennuksia nimitettiin. Pajan valmistuttua Aimo toi valukalustonsa Purnuun, jossa jatkossa talvella tehdyt työt valoi kesäaikaan. Tukiainen osti lisämaata naapurista, jonne rakennettiin loput hallit ja siirrettiin luhtiaitta (alkujaan 1862), joka oli peräisin Venttolan talosta Längelmäeltä.

Purnua ei rakennettu kokonaisuunnitelman mukaan, vaan rakennuksia täydennettiin tarpeiden mukaan. Uudisrakennukset suunnitteli arkkitehti Osmo Sipari. Hänen mukaansa Purnu on saanut vaikutteita intiaanikylän ideasta: vinokattoiset rakennukset ryhmittyvät tiivisit keskeisen pihan ympärille ja avautuvat vain sinne. Viimeksi rakennetut kolme hallia eivät enää mahtuneet liittymään kiinteästi pihaan: niiden ikkunanäkymät aukeavatkin ulospäin. Hallit ovat arkkitehtuuriltaan vähäeleistä konstruktivismia, joka yhdistyy Purnun perinnerakennuksiin arjen funktionalismin, eikä ulkoisten samankaltaisuuksien kautta.

Näkymä Riihen mäellä sijaitsevan hevospatsaan juurelta näyttämöä ja rantaa kohti.

Kuvat: 29.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 14.1. 2010

Siirretyt rakennukset

	4 Riihi	16 Luhtiaitta	17 Aitta
runkomateriaali:	hirsi	hirsi	hirsi
katemateriaali:	laiskuitu-aaltomuovi	betonitiilikate	päre
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi (punamulta)	hirsi (punamulta)	hirsi (punamulta)
sokkelimateriaali:	nurkkakivet	nurkkakivet	nurkkakivet -hirsijalusta

Purnuun siirretty vanha riihi /4/ lyhennettiin kolmanneksella, sitä sovitettaessa tontille. Riihi on satulakattoinen pitkänurkkainen nurkkakiville rakennettu hirsirakennus, jonka länsijulkisivulla on katoslippa, mikä on tuettu pitkillä vasoilla ja lovetuilla pilareilla. Riihi toimii Aimo Tukiaisen museona ja sisätila muodostaa taiteilijan veistosten kanssa vaikuttavan kokonaistaideteoksen.

Luhitaitta/16/ on kaksikerroksinen sivukäytävällinen pitkänurkkainen satulakattoinen suorakaiteen muotoinen hirsirakennus, joka on muutettu Siparin suunnitelmien mukaan asuin- ja kahvilakäyttöön.

Aitta/17/ on pitkänurkkainen päätyotsallinen jalka-aitta, joka on siirretty nykyiselle paikalleen vuonna 1976.

Ylhäällä vasemmalla Aimo Tukiaisen töiden museona toimiva vanhasta riihestä tehty näyttelytila/4/.

Oikealla sisäkuva, jossa näkyy valoa läpäisevä kate ja Aimo Tukiaisen veistoksia.

Luhtiaitta /16/ etelästä. Ovet on muutettu ikkunaelementeiksi, joita täydentävät lautarakenteiset ovilehdet.

Alakuvassa aittakahvilan sisäkuva.

Päätyaitta/17/ luoteesta.

Liiteri /7/ on toteutettu pulpettikattoisena.

Päätyaitta/1/ sisääntulon ja näyttämön läheisyydessä.

Vuodesta 2002 Purnussa on järjestetty Mirja Tukiaisen aloitteesta LiiKUVAT-ryhmän tanssiesityksiä.

Purnun veistoskenttä ja näyttämöalue

Purnun näyttelyalueella on sekä hoidettua luonnonmetsää, että veistoksien esiinpanoon ja tanssinäytöksiin sopivia nurmikenttiä.

Aimo Tukiaisen tekemä Veikko Hakulista esittävä hiihtäjä hallitsee veistoskenttää.

Tilan vanhat rakennukset

	2 Savusauna/kesänavetta	5 Kesäasunto/kalamaja
runkomateriaali:	hirsi	ranko?
katemateriaali:	aaltohuopakate	profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi (harmaantunut)	vaakapaneeli (punaruskea)
sokkelimateriaali:	nurkkakivet	betoni

Rantaviivan tuntumassa sijainnut vanha kesänavetta/2/ on muutettu 1967 savusaunaksi Osmo Siparin suunnitelman mukaisesti. Satulakattoisessa, pitkänurkkaisessa saunarakennus, jossa ovat käyneet lukuisat taiteilijat sekä presidentti Urho Kekkonen.

Aimo Tukiainen kunnosti ja laajensi tilalla sijainneen kalamajan/5/ perheen kesäasunnoksi 1960-luvun alussa.

Savusauna/2/ idästä ja lounaasta kuvattuna.

Tukiaisten kesäasunnoksi/5/ muutettu entinen kalamaja on perheen yksityiskäytössä. Suorakaiteen muotoisessa rakennuksessa on aumakatto.

Käsin paikalla veistetty, loivalla pulpettikatolla katettu, betonisokkelinen pitkänurkkainen arkkitehti Osmo Siparin

suunnittelema hirsisauna/6/ lännestä ja kaakosta kuvattuna. Hirsityön teki pitkäjärveläinen Kustaa Järvinen.

Vasemmalla näyttelyhallien rajaaman pihan pohjoisreunalla näyttelyhalli 5 /12/ ja itäreunalla kaksikerroksinen Veistosateljee 4 /14/ (kumpikin vuonna 1969).

Oikealla eteläreunalla olevat näyttelyhalli 7 /14/ (1985) ja etualla Atelieri 1 /9/ (1965).

Rakennukset Tukiainen-Sipari

”Entiseen hiekkakuoppaan kohosi vaiheittain seitsemän pulpettikattoisen hallin sommitelma. Vuonna 1965 valmistui kolme rakennusta työ- ja varastotiloiksi. Pajassa kuvanveistäjä teki valutyöt, halli 2 oli kylmä, keäskäyttöön tarkoitettu varasto, sittemmin näyttelytila. Atelieri oli paitsi nimensä mukainen työtila, myös paikka jossa Tukiainen teki kirjallisia töitään ja teostensa suunnittelua.

Kun ensimmäiset kesänäyttelyt olivat onnistuneet odottamattomankin hyvin, Aimo Tukiainen päätii rakentaa kaksi hallia lisää, nyt jo selvästi näyttelyitä ajatellen. Ne valmistuivat syksyllä 1969, toinen niistä toimi myös veistoateljeena. Kuvanveistäjän puoliso Annikki Tukiainen muistelee, kuinka Tukiainen oli keksinyt ahtaa vielä yhden hallin aivan vanhan hiekkakuopan pohjukkaan -se valmistui vuonna 1972.

Vuonna 1985 rakennettiin uusi näyttelyhalli 7 rajaamaan hallikylän eteläistä reunaa, samalla jatkettiin hallia 6 noin kolmanneksella. Vielä vuonna 1985 -kaksi vuotta Tukiaisen kuoleman jälkeen -hallia 4 jatkettiin Osmo Siparin suunnittelemalla varastotilalla. Sinne siirrettiin säilytettäväksi Aimo Tukiaisen Helsingissä olleet teokset ja niiden muotit.” Purnu 2007, artikkeli Marja Heikkilä-Kauppinen, Timo Kauppinen s. 36

Lainaus julkaisusta Purnu 2007, artikkeli arkkitehti Marja Heikkilä-Kauppinen ja arkkitehti Timo Kauppinen; Purnu arkkitehdin ja kuvanveistäjän yhteisteos

Vasemmalla vanhimmat kolme hallia: Atelierin 1 /9/ kulma etualalla keskellä Näyttelyhalli 2 /8/ ja sen oikealla puolella Paja 3 /10/, jonka oikealla puolella vielä Näyttelyhalli 5 /12/ kulma.

Oikealla Pajan /10/ oikealla puolella oleva kulku näyttelyhalliin 6 /11/, joka valmistui vuonna 1972.

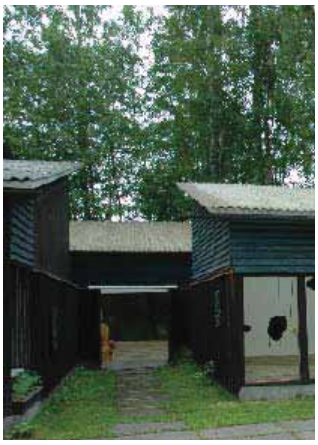

Näyttelyhalleja yhdistää visuaalisesti ovikorkeudessa oleva hartijalinja, jonka yläpuolelta lähtevät sivnivihreät vaakalaudoitetut pulpettikattojen jalustat. Alaosat halleissa ovat tummaa laudoitusta tai punatiiltä. Suurten ikkunoiden puitteet on petsattu tummiksi. Näyttelyhalleissa on käytetty kustannussyistä valkoista avosaumattua lastulevyä, puupalkkien rytmittämästä katosta valo siivilöityy pehmeästi lasikuitulujitteisen aaltomuovin lävitse. Näyttelyhallien lattiat on tehty betonilaatoista, joiden leveissä saumoissa on luonnonsorakaista.

Vasemmalla sisäkuva näyttelyhallista 5. Oikealla viimeisenä rakennettu Näyttelyhalli 7 /13/.

Alakuvassa näyttelyhalliryhmä viestokentältä, etelästä. Etualalla hallit 2 ja 1 /8,9/

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	arkkitehtuuri
Historiallinen	taide- ja kulttuurihistoria
Ympäristöarvo	taideteos, rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Purnun taidekeskus sijaitsee Längelmäveden rannalla Koljonselän luoteisosassa luonnonkauniilla paikalla, johon on 1960-1980-luvuilla kehittynyt mittava taide- ja rakennuskokonaisuus. Alueella kohtaavat kuvanveistäjä Aimo Tukiaisen taide- ja kulttuuriperintö ja arkkitehti Osmo Siparin suunnitelemat rakennukset.

Toimenpidesuositukset

Rakennuskana tulee edelleen säilyttää. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 13.6. 2009
Outi Palttala
Teksti 7.12. 2010

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
SILLANPÄÄ	562-406-3:41	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Vedenpää Sirpa Johanna Visakuja 6, 76100 PIEKSÄMÄKI		

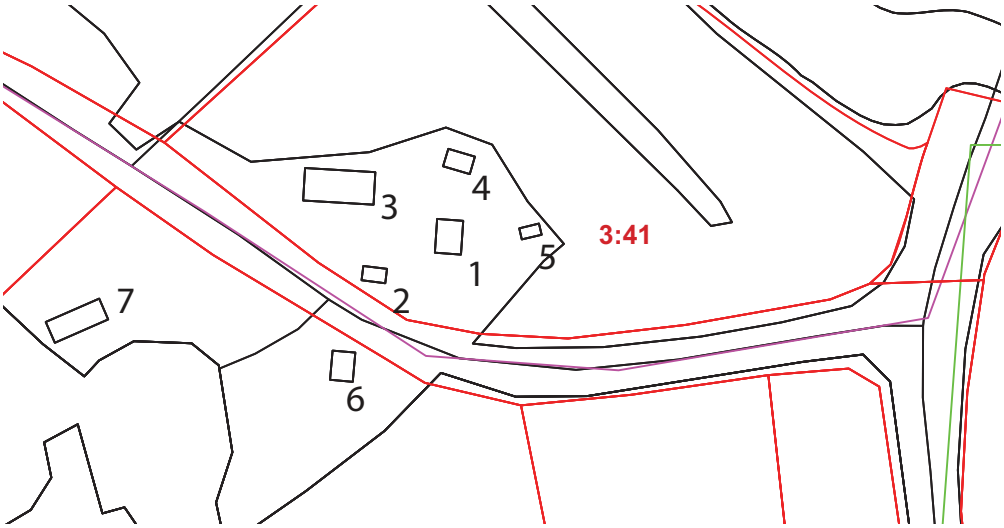

karttaote 1:2 000

”R4.24 Sillanpää
Laasolan Seppälästä 1923
lohkottu tila.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-
ohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	arvio 1800-l.l./1900-l alku	asuminen, loma-asunto
2	Autotalli?/ varasto		
3	Navetta	arvio 1940-l.	
4	Piharakennus		(liiteri, puusee?)
5	Kellari		
6	Pihasauna, varasto	arvio 1900-luvun alku	
7	Lato?		

Sillanpään päärakennus /1/ etelästä kuvattuna. Etualalla ilmeisesti uudempi jatko-osa ja takana näky vanhempi rakennuksen toinen pääty,

Maakellariin /5/ takana avautuu maisema peltoaukean kautta Längelmävedelle.

Kuvaus

Sillanpään pihapiiri sijaitsee Laasolan tien varrella Pitkäjärventien risteyksen tuntumassa peltoaukealla olevalla mäellä josta on avarat näkymät sekä Laasojärven kapeaan eteläpäähän että kauempana Pitkäjärventien eteläpuolella Längelmäveden Laurilan selälle. Pienehkö asuinrakennus /1/ on pääty kohti tietä, tien vieressä oleva autovaja /2/ ja naveta /3/ rajaavat pihapiiriä, johon myös varasto /4/ liittyy. Maakellari /6/ on pihan itäkulmassa ja saunarakennus /6/ Laasolantien eteläpuolella.

Historia

Sillanpää lienee ollut Seppälän vanha torppa, joka on lohkottu itsenäiseksi tilaksi vuonna 1923.

Lähde:
Ovi menneeseen. Kyläkirja Päilahden entisen koulupiirin alueelta, Kylähistoriatoimikunta.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapaneeli, pohjoispäädyn yläosassa rimalauta (keltainen)
sokkelimateriaali: nurkkakivet

Asuinrakennus on satulakattoinen (ainakin nykyisin) lyhytnurkkainen kapearunkoinen pienehkö hirsirakennus. Ikkunat ovat pienikokoiset 6-ruutuiset. Kuisti on tehty ulosvetona ja katettu harjalta loivemmin lähtevällä lipalla. Kuistin suorakaiseikkunat on alaosastaan jaettu taajemmalla ja yläosa harvemmalla kapealla ruudutuksella. Rakennus lienee tehty kahdessa osassa, pohjoisosa on vanhempi ja lienee joko 1900-luvun alkuvuosilta tai 1800-luvulta, eteläosa lienee rakennettu 1930-1950-luvulla.

Asuinrakennus idästä kuvattuna. Kuisti linee tehty oikeala näkyvän laajennuksen aikoihin 1930-50 luvulla.

Autotalli /2/ luoteesta.

Navetta /3/ kaakosta.

Piharakennus /4/ lounaasta.

piharakennukset:	2 Autotalli	3 Navetta
runkomateriaali:	lauta-ranko	sementtitiili / lauta-ranko
katemateriaali:	aaltopelti	betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali:	pystylauta (punamulta)	sementtitiili, pystylauta (punamulta)
sokkelimateriaali:	nurkkakivet	betoni?

	4 Piharakennus	5 Sauna, varasto
runkomateriaali:	lauta-ranko?	hirsi, lauta-ranko
katemateriaali:	aaltopelti	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	pystyrimalauta (punamulta)	rimalauta (hirsiosuus), pystylauta (punamulta)
sokkelimateriaali:	nurkkakivet?	nurkkakivet?

Piharakennuksista Laasolan tien eteläreunassa sijaitseva saunarakennus /6/ on hirsiosaltaan pitkänurkkainen, rakennusta on jatkettu rankorakenteisella lato-osalla. Saunan ikkuna on neliruutuinen.

Sauna-latorakennus /6/ idästä ja lännestä. Taustalla näkyy peltoaukeaa ja Längelmävettä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Hyvin säilynyt torpan pihapiiri sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla Laasolantien varrella lähellä PItkäjärventien risteystä ja kahden järven lahtien kannasta. Tila on osa valtakunnallisesti arvokkaaksi määriteltyä Pitkäjärven kulttuurimaisemaa (1993).

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 29.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 14.1. 2010

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
NATUKKA	562-419-9:114	Pitkäjärventi 525
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Orsama Simo		

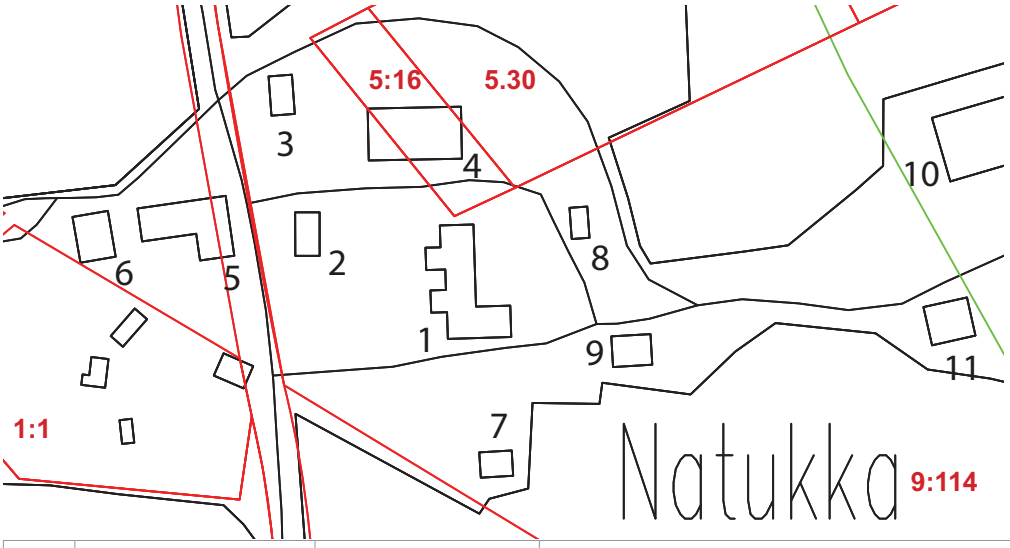

karttaote 1:2 000

”R4.25 Natukka
Yksi Pitkäjärven kylän kantatiloista, jonka omistajia tunnetaan vuodesta 1561 asti. Ennen 1700-luvun loppua kylänmäeltä muuttaneen tilan tilakeskus on Pitkäjärven kyläalueen porttina Kylänlahden eteläpuolisella mäellä.

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1800-l.l./2000	asuminen
2	Aitta	arvio 1940-l	
3	Jyvämakasiini	arvio 1800-l. l.	
4	Navetta	1940-1950-l.	edelleen karjatalouskäytössä
5	Riihi	1920-l.	nykyisin varasto
6	Kuivuri	arvio 1920-40-l.	nykyisin varasto
7	Sauna	arvio 1920-40-l.	
8	Aitta+liiteri		edelleen puuvarastona
9	Liiteri		edelleen puuvarastona
10	Navetta	2005	karajatalouskäyttö
11	Kuivuri	1970-l.	viljankuivaus

Päärakennus /1/ lännestä, vanhan navetan paikalle siirretty ja koottu aittarakennus /2/ luoteesta, riihi /5/ koillisesta ja alla saunarakennus /7/ luoteesta kuvattuna.

Kuvaus

Natukan pihapiiri sijaitsee Pitkäjärven tien varrella Kamarranniemen peltoaukealla olevalla saareekkeella. Rakennukset sijoittuvat kahtapuolen tien vartta, asuinpiha on tien itäpuolella. Kookas monessa vaiheessa rakentunut asuinrakennuksen päämassa /1/ on tielinjan suuntainen, sen ja tien välissä on samansuuntainen kaksikerroksinen aittarakennus /2/ ja tien toisella puolella tietä reunustaa vanha Riihi /5/, jonka takana näkyy kuivaamo /6/. Tien itäpuolella ja asuinrakennuksen pohjoispuolella ovat jyvämakasiini /3/ ja navettarakennus /4/, ja eteläpuolella sauna /7/ sekä liiterit /8/ ja /9/. Kuivuri /11/ ja uusi navetta /10/ on sijoitettu kapean metsäsaarekkeen reunaan.

Lähde:
Ovi menneeseen. Kyläkirja Päilahden entisen koulupiirin alueelta, Kylähistoriatoimikunta.

Historia

Natukka lohkottiin Nikkilästä jo vuonna 1561, josta puolestaan lohottiin Saarikko vuonna 1624 ja vuonna 1720-luvulla Brusila. Vuonna 1765 Natukka jakautui Natukak-

Haastattelu Simo Orsama 29.10.2009.

si ja Jussilaksi, jonka maista pääosa palautui Natukkaan 1900-luvun alussa. Natukan talon rakennukset muutettiin kylänmäeltä nykyiselle paikalleen 1700-luvulla. Natukan isännistä on ollut aktiivinen paikallisvaikuttaja Erland Natukka (1888-1973) joka isännöi taloa vuosina 1919-1960.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: profiilipeltikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapaneeli, päätyjen yläosassa pystypaneeli (keltainen)
sokkelimateriaali: kiviperustus betonoitu

Asuinrakennus /1/n lounaasta, idästä ja koillisesta kuvattuna.

Asuinrakennus on satulakattoinen pitkänurkkainen moniosainen päämassaltaan hirsinen rakennus. Ikkunat ovat pienehkökokoiset 6-ruutuiset (uusitut). Nykyiset kuistit ja päämassan itäpuolelle tehty laajennus ”sakara” on tehty vuonna 2000. Rakennuksen pitkän julkisivun katto on korkeussuunnassa porrastettu keskivaiheilla siten, että pohjoispään katto on eteläosaa korkeammalla.

	2 Aitta	3 Jyvämakasiini	4 Navetta
runkomateriaali:	lhirsi	hirsi	sementtitiili, ranko-lauta
katemateriaali:	aaltopelti	aaltopelti	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi (punamulta)	hirsi (punamulta)	rimalauta (punamulta), s.tiili
sokkelimateriaali:	nurkkakivet	nurkkakivet?	betoni

	5 riihi	6 Kuivaaja	7 sauna
runkomateriaali:	lhirsi	hirsi	sementtitiili, ranko-lauta
katemateriaali:	aaltopelti	aaltopelti	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi (punamulta)	hirsi (punamulta)	rimalauta (punamulta), s.tiili
sokkelimateriaali:	nurkkakivet	nurkkakivet?	betoni

Jyvämakasiini /3/ kaakosta.

Navetta /4/ kaakosta.

Kuivaamo /6/ koillisesta.

Aitta-liiteri /8/ lounaasta.

Udehko lautarakenteinen rakennuskanta: kuivuri /11/ lännestä, liiteri /9/ luoteesta ja uusi iso navetta lännestä kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla teiden risteyksessä aivan Eräjärventien vieressä. Päärakennuksen lisäksi jyvämakasiini, riihi ja sauna ovat säilyttämisen arvoisia rakennuksia. Tila on osa valtakunnallisesti arvokkaaksi määriteltyä Pitkäjärven kulttuurimaisemaa (1993) .

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 29.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 14.1. 2010

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
LAHDENPERÄ	562-419-7:20	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Tokee Helka Emilia, Kiikankuja 5, 35100 ORIVESI AS		

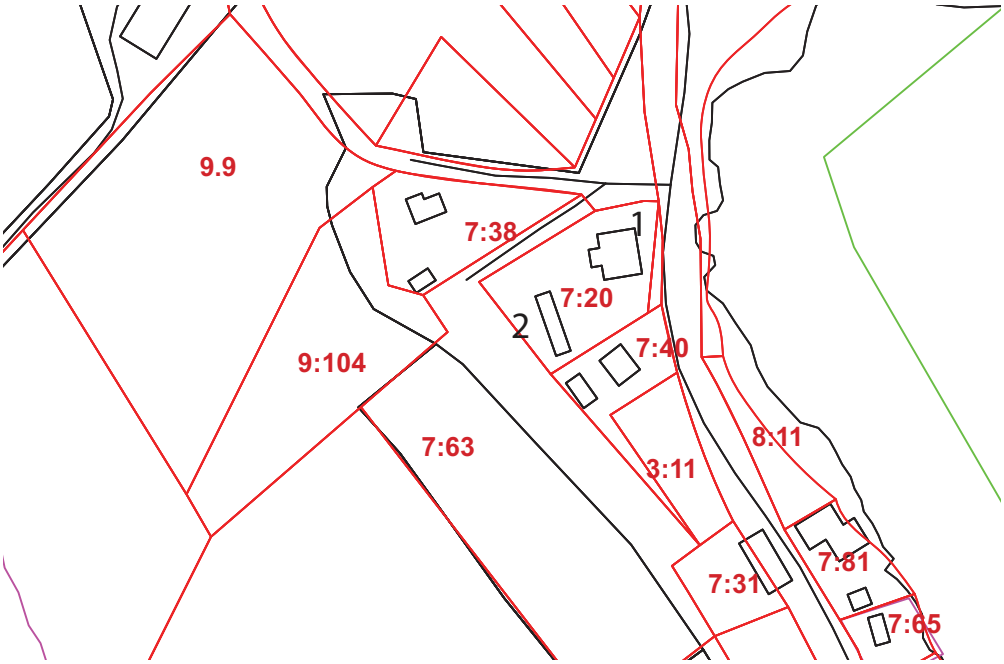

karttaote 1:2 000

”R4.26 Kauppa, entinen Pitkäjärven kylän käsityöläis-alueelle 1896 valmistunut rakennus. Talossa toimi kylän ensimmäinen meijeri ja vuodesta 1908 Laurilan kauppa. Rakennusta on muutettu tulipalon jälkeen 1944.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-ohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Kauppa-asuinrakennus	1896	meijeri, kauppa ja loma-asuminen
2	Talousrakennus	arv. sauna 1800-l. loppu	sauna, puusee, liiteri ja varastot

Laurilan kauppa /1/ luoteesta kuvattuna. Talon takana näkyy kylänlahti ja rakennuksen oikealla puolella puiden takaa naapurissa sijaitseva Puhelinyhdistyksen talo ja kaupan piharakennuksen /2/ pääty.

Kuvaus

Lahdenperän pihapiiri (Laurilan kauppa) sijaitsee Pitkäjärven tien varrella Kylänlahden pohjukassa. 1 1/2-kerroksinen entisen kaupparakennuksen /1/ harjasuunta on tien ja rannan suuntainen. Tontin lounaiskulmassa sijaitsee pitkä talousrakennus /2/. Pihapiiri on pohjoisin osa Pitkäjärven Kylänlahden tiiviistä pienimittakaavaisesta lähinnä käsityöläistupien muodostamasta raittitihentymästä.

Historia

Edvard Laurila (1885-1963) osti vuonna 1906 Pitkäjärven Kylänlahden pohjukassa sijainneen rakennuksen, jossa oli sitä ennen noin kymmenen vuoden ajan toiminut meijeri. Laurilan kauppaliike avattiin vuonna 1908. Kauppaliikkeen käytössä oli talosta noin 30 neliötä. Talossa oli myös kauppiasperheen asunto. Tulipalo tuhosi talon yläkertaa vuonna 1944, mutta vauriot korjattiin ja kaupanpitoa jatkettiin. Kaupan yhteydessä toimi myös posti. Kauppaliike jatkoi toimintaansa Aini Laurilan voimin vuoteen 1975 asti. Nykyisin talo on kesäasuntona. ”Rakennus oli kylän ns. keskus, missä ystävät, tuttavat tapasivat toisiaan.”(Helka Tokee)

Lähde:
Ovi menneeseen. Kyläkirja Päilahden entisen koulupiirin alueelta, Kylähistoriatoimikunta.

Kyselylomake:
Helka Tokeen kertomasta kirjasi ylös tytär Ritva-Leena Lehtonen 28.10.2009

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: aaltopeltikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapaneeli, päätyjen yläosassa pystypaneeli (vaalean harmaa)
sokkelimateriaali: luonnonkiviharkko

Laurilan kauppa /1/ etelästä. Kaupan vanha sisäänkäynti näkyy päädyssä.

Vanha kauppa on satulakattoinen 1 1/2 kerroksinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Rakennuksen alakerrassa on kuusiruutuiset ikkunat. Vuonna 1944 sattuneen tulipalon jälkeen rakennetussa yläkerrassa (korotus) päädyissä on 9-ruutuiset ikkunat. Kaupan sisäänkäynti on ollut talon eteläpäädyn Pitkäjärven tien puoleisesta huoneesta.

Rakennuksen maantasokerroksessa on 5 huonetta ja yläkerrassa yksi. Vanhoja tulisijoja on 2 kpl, myös alkuperäisiä kiinteitä komeroita on säilytetty. Ikkunat ovat entisen kauppahuoneen ja keittiön ikkunaa lukuunottamatta alkuperäisiä. Rakennukseen on tehty peruskorjaus vuonna 2006, muttei tekniikaltaan ja varusteiltaan sovellu ympärivuotiseen käyttöön.

2 Talousrakennus
runkomateriaali: hirsi (saunaosa) lauta-ranko muilta osin
katemateriaali: aaltopeltikate
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, laudoitus vaaka/ pysty (punamulta)
sokkelimateriaali: luonnonkivilaldelmat

Talousrakennus on kapearunkoinen satulakattoinen ja osin hirsirakenteinen (pitkänurkka). Saunasa on 9-ruutuinen ikkuna.

Laurilan kauppa /1/ pohjoisesta kuvattuna.

Piharakennus /2/ idästä kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutus -ja elinkeinohistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Laurilan kauppa on osa arvokasta Pitkäjärven raittimiljöötä. Rakennus sijaitsee aivan kylätien ja Längelmäveden kylänlahden pohjukan vieressä. Päärakennuksen lisäksi piharakennus tulisi säilyttää. Tila on osa valtakunnallisesti arvokkaaksi määriteltyä Pitkäjärven kulttuurimaisemaa (1993).

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 29.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 15.1. 2010

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
KOTIRANTA	562-419-7:40	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Rosenberg Keijo Tapio	Pihlajaniityntie 1 C, 2940 ESPOO	

karttaote 1:2 000

”R4.27 Puhelinyhtiön talo Pitkäjärven käsityöläisalueen entinen Hietasen mökki muutettiin puhelinkeskukseksi 1920-luvulla. Puhelinkeskus toimi vuoteen 1961.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Kauppa-asuinrakennus	1895-1900	asuinrakennus, puhelinkeskus, loma-asunto
2	Talousrakennus	1946	sauna, liiteri ja puusee

Entinen puhelinyhdistyksen talo /1/ kaakosta kuvattuna, takana näkyy piharakennus /2/ sekä naapurin (Laurilan kaupan piharakennus).

Piharakennuksen /2/ takana näkyy Peltosen rakennuksia sekä kauempana mäellä sijaitsevat Brusilan ja Anttilan rakennukset.

Lähde:
Ovi menneeseen. Kyläkirja Päilahden entisen koulupiirin alueelta, Kylähistoriatoimikunta.

Haastattelu Keijo Rosenberg 2.11.2009.

Kuvaus

Entinen puhelinyhdistyksen talo, vanha pieni asuinrakennus /1/ sijaitsee Laurilan kaupan eteläpuolella melko lähellä Pitkäjärven tietä ja Kylänlahden rantaa osana Pitkäjärven rannan tiivistä kylänraittia. Asuintuvan takana on saunamökki /2/, puuliitereineen. Maasto nousee jyrkkänä töyräänä heti talousrakennuksen /2/ länsipuolella.

Historia

Pitkäjärven Telefooniyhdistys perustettiin vuonna 1914, jolloin puhelinlaitteisto sijaitsi kauppias Laurilan luona. Sitten laitteisto oli seppä Atte Hammarilla, josta Kansalaissodan aikana koneisto otettiin Hallituksen joukkojen käyttöön. 1920-luvulla kaupan vieressä oleva entinen Santerin ja Maijastiina Hietasen mökki muutettiin telefoonikeskukseksi. Vuonna 1961 keskus automatisoitiin ja liitettiin Oriveden puhelin OY:öön. Nykyisin rakennus on loma-asuntokäytössä.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapaneeli, päätyjen yläosassa pystypaneeli (punamulta)
sokkelimateriaali: luonnonkiviladelma, nurkkakivet

Entien Puhelinyhdistyksen 1 kerroksinen pitkänurkkainen hirsirakennus (vuorauksen yhteydessä nurkkia linee lyhennetty). Rakennuksen ikkunat on uusittu (arviolta 1950-60-luvulla) kaksiosaisiksi. Talossa on keittiö ja tupa sekä pihan puolelle tehty koko rakennuksen mitainen kuistilaajennus. Talossa on yksi vanha tulisija. Talossa on asuttu viimeksi vuonna 1989, jonka jälkeen se on ollut loma-asuntokäytössä.

Nykyisin loma-asuntona oleva Puhelinyhdistyksen talo /1/ kuvattuna luonaasta. Takana näkyy Laurilan kaupan kattoa.

2 Talousrakennus
runkomateriaali: hirsi, lauta-ranko
katemateriaali: mineriittilaatta (vinoneliö)
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, pystylauta, hirsipäädyn yläosassa rimalauta (punamulta)
sokkelimateriaali: luonnonkiviladelma, nurkkakivet

Saunarakennus on satulakattoinen, pitkänurkkainen yksikerroksinen hirsirakennus, jossa on neliruutuinen ikkuna. Hirsisen saunaosan perään on tehty lautarankorakenteinen liiteri. Rakennusta on laajennettu ylärinteen puolelle.

Talousrakennus /2/ kaakosta kuvattuna. Etualalla sauna. Rakennuksen takana näkyy Laurilan kaupan piharakennuksen saunan päätyä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutus -ja elinkeinohistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Entinen Puhelinyhdistyksen talo on osa arvokasta Pitkäjärven raittimiljöötä. Rakennus ja sen yläpuolella rinteessä oleva piharakennus sijaitsevat kylätien ja Längelmäveden kylänlahden pohjukan vieressä. Tila on osa valtakunnallisesti arvokkaaksi määriteltyä Pitkäjärven kulttuurimaisemaa (1993).

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 30.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 15.1. 2010

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
PELTONEN R. KOLMIO	562-419-7:38	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Rantanen Heidi Marja-Liisa Muroleenkatu 12 A 9, 33720 TAMPERE		

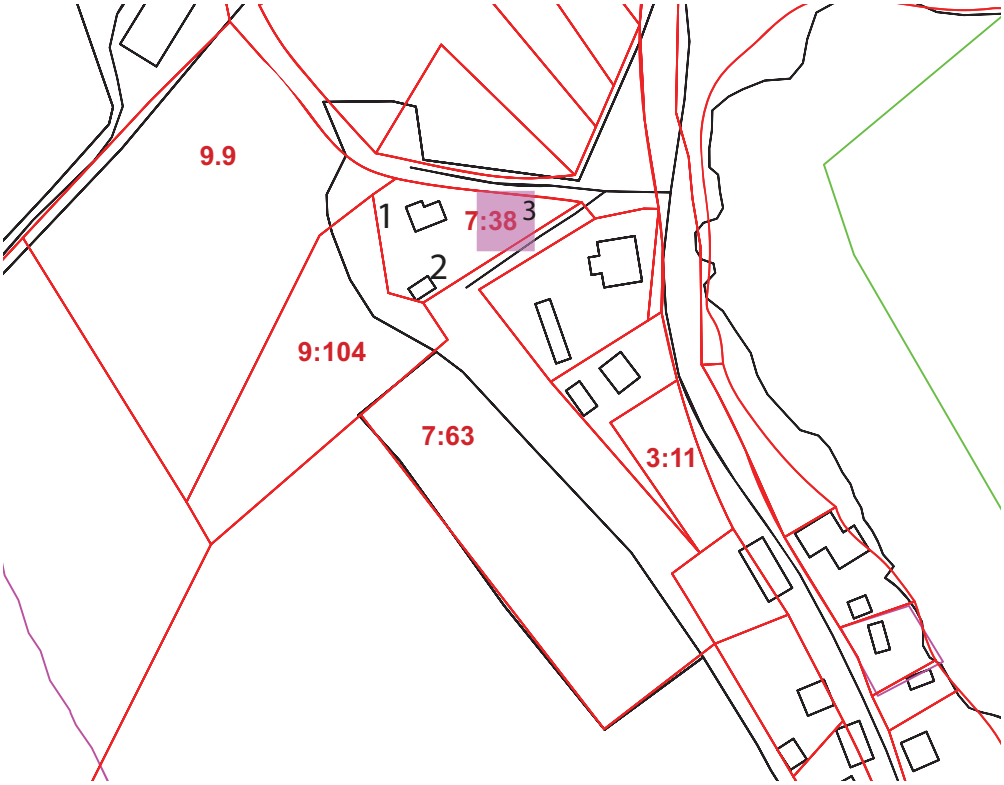

karttaote 1:2 000

”R4.28 Peltonen R. Pitkäjärven käsityöläisalueella sijaitseva pieni mökki. Mahdollisesti ruotusotamies Gortmanin entinen asuintalo.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

karttapohjalla vanhentuneita tietoja -saunarakennus puuttuu.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Kauppa-asuinrakennus	tälle paikalle 1909	asuinrakennus, loma-asunto
2	Talousrakennus		liiteri
3	Pihasauna		

7.5. 2003 idästä otetussa kuvassa (Eija Teivas/ Arto Mattila) rakennus /1/ ennen permantokannattajien romahtamista ja kömpelösti toteutettua vielä keskeneräistä korjausta, joka näkyy oikean puoleisessa asuinrakennuksesta /1/ koillisesta otetussa kuvassa (30.10.2009 kuva Palttala).

Kuvaus

Pienehkö asuinrakenus /1/ sijaitsee harjan suunta vasten rinnettä ja pääty kohti Kylänlahtea. Pihapiiri on muodostaa yhdessä vanhan Laurilan kaupan kanssa Pitkäjärven käsityöläisraitin pohjoisen reunan. Kolmiomaisen tontin lounaiskulmassa on lautarakenteinen liiterirakennus /2/ ja sen itäosassa jalassauna /3/.

Lähde:
Kyselykaavake 21.10.2009
Heidi Rantanen.

Historia

Omistajan mukaan ”kyseinen torppa on tuotu paikalle 1909 muutaman kilometrin päästä.”

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: aaltopeltikate
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätyjen yläosassa rima-lauta (patinoitunut tummaksi)
sokkelimateriaali: luonnonkiviladelma, nurkkakivet

Asuintalo on satulakattoinen, yksikerroksinen lyhytnurkkainen (lohenpyrstösalvos) hirsirakennus. Ikkunat ovat asuinkerroksessa T-karmilliset, ullakolla kuusiruutuiset. Rakennukseen on tehty luoteiskulman pitkälle sivulle lapelipalla kuisti, joka on vaakapaneloitu ja siinä on kuusiruutuinen ikkuna. Rakennuksen lattiakannatus on tippunut paikoiltaan ja alapohja tippunut osin maahan. Rakennuksen korjaus oli syksyllä 2009 meneillään.

Asuinrakennus /1/ lounaasta kuvattuna.

	2 Talousrakennus	3 Sauna, varasto
runkomateriaali:	lauta-ranko	hirsi, lauta-ranko
katemateriaali:	aaltopelti	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	pystylauta (harmaantunut)	hirsi (ruskea/harmaantunut)
sokkelimateriaali:	nurkkakivet	nurkkaharkot

Satulakattoinen talousrakennus /2/ lienee puuvarasto ja puusee. Pieni jalassauna /3/ on satulakattoinen päätyterassilinen hirsilankkurakennus.

liiteri/ lato /2/ luoteesta kuvattuna.

Jalassauna /3/ etelästä kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutus -ja elinkeinohistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Entinen torppa ja asuintalo on osa arvokasta Pitkäjärven raittimiljöötä. Osin huonkuntinen rakennus sijaitsee kylätien ja Längelmäveden kylänlahden pohjukan läheisyydessä. Tila on osa valtakunnallisesti arvokkaaksi määriteltyä Pitkäjärven kulttuurimaisemaa (1993).

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat:
30.10. 2009
Outi Palttala sekä
7.5.2003 Eija Teivas/ Arto Mattila

Teksti 15.1. 2010 Outi Palttala

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
HOIVALA	562-419-3:17	Hoivalantie 38 35100 ORIVESI AS
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Seppälä Mikko Olavi		

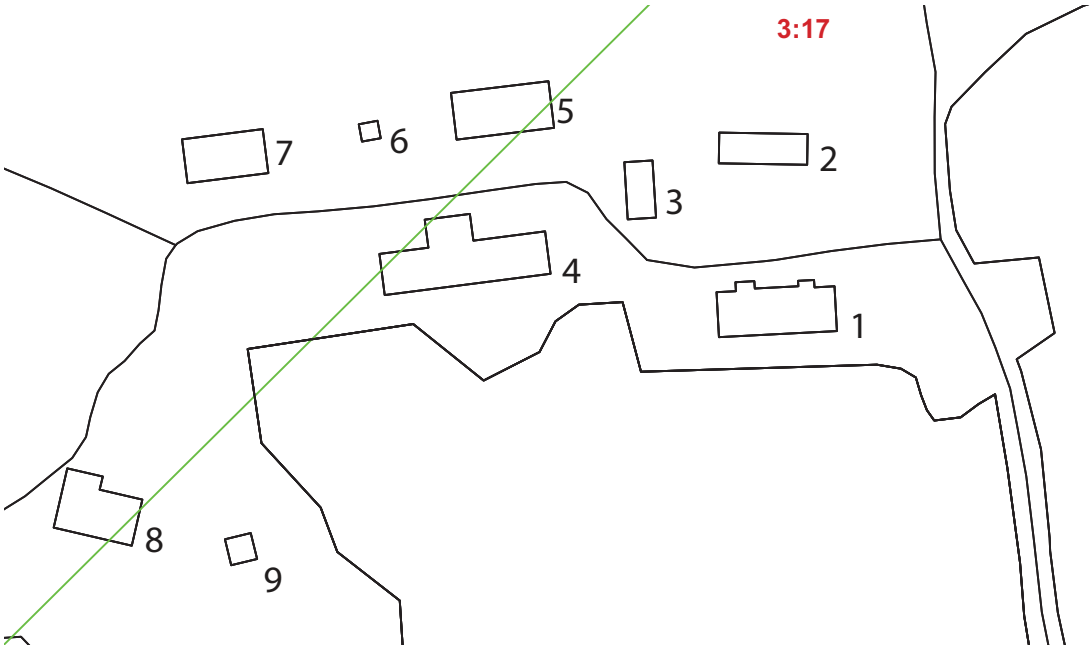

karttaote 1:2 000

”R4.29 Hoivala
Yksi Pitkäjärven jo 1540-luvulla tunnetuista kantatiloista, joka siirtyi kylänmäeltä pohjoiseen ennen 1700-luvun loppua. Rinteessä, metsänreunassa sijaiseva tilakeskus on maisemallisesti hallitsevalla paikallla.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	arvio 1910-20-luku	asuinrakennus
2	Aittarivi	arvio 1880-90-l.	
3	(traktori) Talli		
4	Navetta		edelleen karjatalouskäytössä
5	Konehalli		
6	Aitta		
7	Lato/halli		
8	Riihi ja riihilato		
9	Jyväaitta	arvio 1800-luvun loppu	

Hoivalan pihapiiri Pitkäjärven kylän luoteisreunassa.

Kuva Oriveden kulttuuriympäristöohjelma (Eija Teivas, Arto Mattila 7.5.2003)

Kuvaus

Hoivalan tilan rakennukset sijaitsevat Pitkäjärven kylän peltoaukean pohjoisrinteessä. Peltorinne kaartuu pihapiiristä voimakkaasti sekä Laasojärven että kyläkeskuksen suuntaan avaten laajat näköalat pihasta -samalla Hoivalan pihapiirin rakennukset näkyvät kauas Pitkäjärven tielle. Kookkaat rakennukset sijaitsevat traktoritallia ja kellaria

Lähde:
Ovi menneeseen. Kyläkirja Päilahden entisen koulupiirin alueelta, Kylähistoriatoimikunta.

lukuunottamatta rinteen suuntaisesti. Lähimpänä Hoivalan tien risteystä pellon reunassa on asuinrakennus /1/. Sitä vastapäätä rinteessä on lähes yhtä pitkä aittarivi. Pihatilaa sulkevat länsipuolella rinnettä vasten oleva vanha navettarakennus ja itäpuolella komea kellarin pääty. Asuinpihan länsipuolelle on rakennettu uudempia maatilan rakennuksia uusi suurikokoinen navetta /4/, jonka yläpuolella rinteessä on konehalli ja siitä länteen vanha kookas lato /7/, niiden väliin jää pieni hirsinen aitta (tai lato) /6/. Metsäsaarekkeessa sen eteläpuolella on vanha riihi- ja siihen liitettylato, jotka on uudistettu viljankuivaukseen, niiden itäpuolella pellon reunassa on jyväaitta /9/.

Historia

Tiloja 2 kpl jo vuonna 1540, tilat yhdistetty vuonna 1606. Edelleen toimiva maatila, jonka kokonaispinta-ala on nykyisin kylän suurin (vuonna 2000). Tilan rakennukset sijaitsivat aiemmin kylänmäellä, mutta isojakoa tehtäessä 1700-luvun lopulla maanmittari sai Hoivalan (kuten Heikkilänkin) muuttamaan ahtaalta kylänmäeltä nykyiselle rakennuspaikalle.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: betontitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaaka- ja päätyjen yläosassa pystypaneeli(kermanvalkea)
sokkelimateriaali: luonnonkiviharkko kylmämuuri

Asuintalo on satulakattoinen, 11/2-kerroksinen lyhytnurkkainen kookas hirsirakennus. Ikkunat ovat asuinkerroksessa ristikarmilliset, niin että alapokat on jaettu kahtia ja ristin yläosan pikkuikkuna samoin (yht. 8 ruutuiset). Rakennukseen on tehty pohjoiselle pitkälle sivulle poikkiharjaiset mansardilappeiset kuistit, joissa on keskellä sisäänkäynnit. Kuistien ikkunat ovat 2*6 ruutuiset.

Valkoiseksi kalkittu kellari sijaisee aittarivin itäpuolella.

Päärakennus /1/ koillisesta ja lounaasta ylärinteessä takana näkyy aittarivi /2/.

	2 Aittarivi	3 (traktori) Talli
runkomateriaali:	hirsi	lauta-ranko
katemateriaali:	betonitiilikate	betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi (punamulta)	rimalauta (punamulta)
sokkelimateriaali:	luonnonkiviladelmat	betoni

Satulakattoinen aittarivi /2/ on pitkä lyhytnurkkainen hirsirakennus, jonka kummassakin päässä on ikkunalliset (kuusiruutuiset ikkunat) asuinaitat ja keskellä maantasossa olevalta luhtikäytävältä ovet tavara-aittoihin (4 aittaa).

Aittarivi /2/ etelästä kuvattuna. Aittarivi sijaitsee asuinrakennusta korkeammalla rinteessä ja muodostaa tunnelmallisen pihatilan yhdessä kellarin ja tallirakennuksen /3/ kanssa (talli kaakosta vasen kuva alla).

Asuinpihan lounaispuolelle kääntyvän metsän reunassa on satulakattoinen pitkänurkkainen hirsinen viljamakasiini /9/ (1800-luvun loppupuoli arv.) sekä vanha ptikänurkkainen hirsirakenteinen riihi /8/, jota on laajennettu lautarkenteisella ladolla. Riihi on modernisoitu (1950-60-l. arv.) viljankuivuriksi ja on edelleen käytössä. Kummatkin rakennukset on katettu aaltopellillä, perustettu kivien päälle ja maalattu punamullalla. Kuvattu koillisesta.

Asuinpihan länsipuolella on satulakattoinen (ainakin) kahdesta hirsisestä pitkänurkkaisesta osasta sekä lautarakenteisista osista koostuva kookas varastorakennus /7/, joka on katettu aaltopellillä ja maalattu punamullalla. Kuvattu kaakosta ja lounaasta.

Pieni pitkänurkkainen liiteriaitta /6/ sijaitsee varastorakennuksen /7/ ja konehallin /5/ välissä. Sen harjakolmion pystylaudoituksen alapäät on lovettu kauniisti (1700-1800-l. arv.). Rakennus on katettu aaltopellillä ja maalattu punamullalla. Kuvattu etelästä.

Asuinpihan länsipuolella sijaitseva rankorakenteinen-pitkä navettarakennus /4/ näkyy kauas maisemassa. Rakennus on katettu mineriitillä ja verhottu punamullan sävyisellä lomalaudoituksella. Kuvattu idästä.

Peltirakenteinen konehalli /5/ etelästä kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Yksi Pitkäjärven kantatiloista, jonka pihapiiri on siirretty kylänmäeltä isonjaon yhteydessä 1700-luvun lopussa. Pihapiiri on maisemallisesti tärkeä ja varsinkin asuinpihan aittarivi, kellari ja päärakennus muodostavat kauniin kokonaisuuden. Tila on osa valtakunnallisesti arvokkaaksi määriteltyä Pitkäjärven kulttuurimaisemaa (1993).

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat:
30.10. 2009
Outi Palttala sekä
7.5.2003 Eija Teivas/ Arto Mattila

Teksti 15.1. 2010 Outi Palttala

Pitkäjärven entisen Sahan ja myllyn ympäristö (Arvo- ja maisema-alue K4.4)

Kuvaus

Pitkäjärven 1900-luvun alussa toimineen sahan yhteyteen Pitkäjärven kyläkeskustan eteläpuolella sijaitsevan Kaivannonjoen eteläpuolelle Laurinselän rantaan rakennetut asuin -ja verstasrakennukset sijaitsevat nykyisin usean tilan alueella (1:38, 1:39 ja 1:3). Varsinainen saharakennus on raunioitunut ja hävinnyt paikalta.

Lainaus Oriveden kulttuuriympäristöohjelman inventointiosuudesta:

”Kaivannonjoen lounaispuolella on mäntyvaltainen mäki, jonka eteläpäässä on vanha saha-alue.

Sahasta on jäljellä betoniset perustukset ja kaatumaisillaan oleva lautarakenteinen saharakennus. Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on viljavarasto, toisessa vehnämylly ja kolmannessa verstas. Rantavedessä on joitain puutappeja pystyssä. Alueella on myös verstasrakennus, jossa tehtiin ovia ja ikkunoita. Verstas on muutettu asunnoksi 1930 -luvulla. Pihassa on lisäksi autotalli ja vuonna 1926 rakennettu työntekijöiden asunto. Pihapiirissä on ollut aikoinaan myös navetta.

Pitkäjärventien varressa on sahaan liittyvä sementtitiilinen navetta. Alueella on ranta-asemakaava, jonka Oriveden kaupunginhallitus on hyväksynyt 26.1.1998

7.5. 2003 Arto Mattilan ottamissa kuvissa sahan raunioiden seinät ovat vielä olleet osin pystyssä.

Historia

Sahan ja myllyn alueen rakennukset ovat ilmeisesti kaikki rakennusmestari Rietu Heikkilän suunnittelemia. Hän oli yksi Pitkäjärven Höyrysaha ja Mylly-nimisen yrityksen vuonna 1903 perustaneista veljeksistä (muut Julius ja Atte). Rietu lunasti yrityksen veljiltään 1910-luvulla oltuaan välillä muutaman vuoden Hämeenlinnassa Arkkitehtitoimisto Helinin palveluksessa. Pulavuodet 1914-1920 olivat yhtiölle vaikeita, mutta sen jälkeen toiminta taas virkosi. Työvoimaa oli enimmillään 30 henkeä. Rietu Heikkilän kuoltua 1929 toimintaa jatkoi hänen veljensä Julius ja hänen kuolemansa (1934) jälkeen hänen lapsensa Mirjam ja Seppo. Höyrysahan toiminta jatkui vuoteen 1949, jonka jälkeen tehtiin vielä rahtisahausta 1956 asti. Nykyisin alue on tontitettu kesämökkirakentamista varten ja vanha asuintalo on kesäkäytössä.

Piharakennus /3/ idästä ja luoteesta kuvattuna. Se sijaitsee samalla tilalla, jossa saharakennus on ollut.

Lähde:
Ovi menneeseen. Kyläkirja Päilahden entisen koulupiirin alueelta, Kylähistoriatoimikunta.

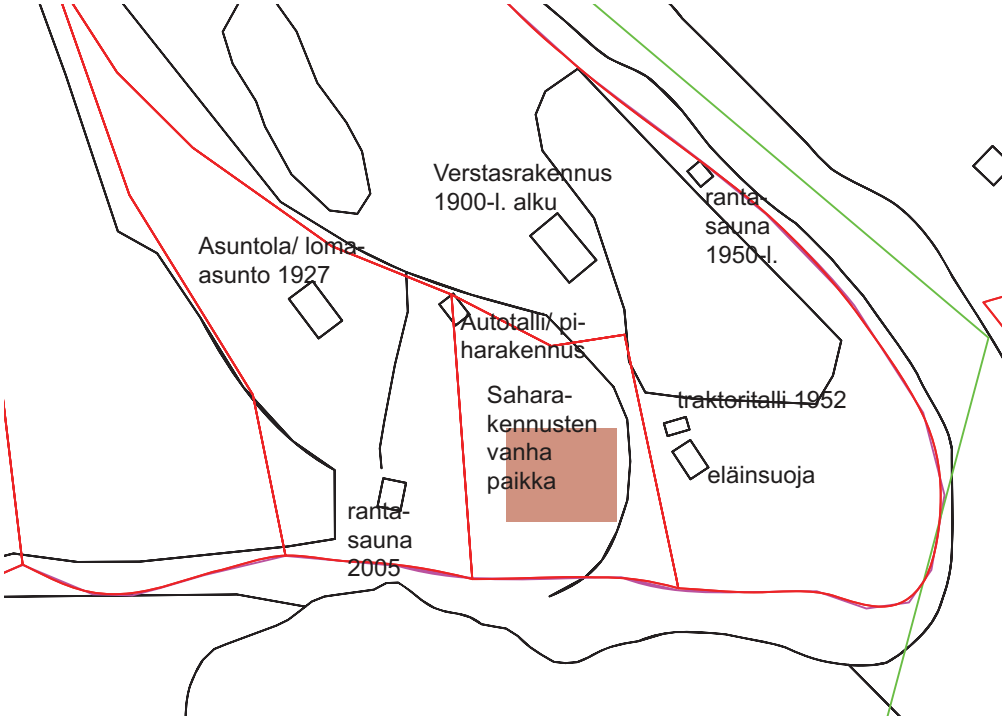

Ilmakuva Hannu Vallas 2003

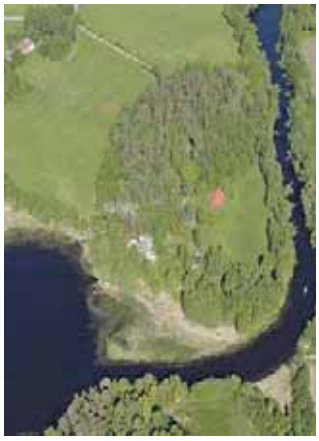

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
SAHAN RANTA	562-419-1:38	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Metsola Eeva Kaarina Metsolantie 50 11130 RIIHIMÄKI		

karttaote 1:2 000

R4.30 ”Entisen sahan kaksikerroksinen asuntola, joka on ulkoasultaan 1900-luvun alun asussa.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuintalo	1926	asuinrakennus, nykyisin loma-asunto
2	Sauna	2005	rantasauna

Asuinrakennus /1/ ja rantasauna /2/ luoteesta kuvattuina.

Kuvaus

Tilalla 1:38 on edustava pienelle kallioiselle kukkulalle rakennettu entinen Sahan työläisille rakennettu asuntola /1/ sekä rantaviivan tuntumassa uudehko rantasaunarakennus /2/.

Historia

Rietu Heikkilän suunnittelemaa rakennusta on alettu rakentaa vuonna1926. Rietu Heikkilän piti tehdä siitä asunto itselleen ja perheelleen, Rietu Heikkilä kuoli kuitenkin jo vuonna 1929, jonka jälkeen perhe muutti Helsinkiin ja talossa asui muonamiehen perhe ja sitten Oskari-mylläri. Mirjam Heikkilä asui rakennuksessa viimeksi 1970-luvulla ja sen jälkeen rakennus oli tyhjillään ja on nyt omistajan kesäasuntona.

Lähde:
Ovi menneeseen. Kyläkirja Päilahden entisen koulupiirin alueelta, Kylähistoriatoimikunta.

29.12. 2009 puhelinhaastattelu Eeva Metsola.

Kyselylomake 29.10.2009 Juhani Heikkilä

Asuinrakennus /1/ kaakosta kuvattuna lokakuussa 2009 (Outi Palttala) ja kaakosta kuvattuna toukokuussa 2003 (Arto Mattila).

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: betontitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapaneeli, patinoitunut puu kauhtunut punamulta,
sokkelimateriaali: betonisokkeli

Asuintalo on satulakattoinen, 2-kerroksinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Ikkunat ovat asuinkerroksessa kuusiruutuiset ja yläkerrassa hieman matalammat yläosasta jaetut kaksiosaiset ja päädyssä kolmiosaiset ikkunat. Kuistin ikkunat ovat yläosastaan pieniin ruutuihin ja alaosastaan kapeisiin osiin jaetut. Kuisti sijaitsee rakennuksen koillisjulkisivulla ja sen katto lähtee seinän yläosasta samassa kattokulmassa kuin päälappeetkin. Rakennuksen 1, kerroksessa on 2 huonetta (sali) ja keittiö ja yläkerrassa on 1 huone sekä rakentamatonta tilaa. Alkuperäisiä tulisijoja (pönttöuuneja) on kolme kappaletta. Ikkunat ja väliovet ovat alkuperäisiä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	paikallinen teollisuushistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pitkäjärven sahalla on ollut paikallista merkitystä ja sahan toimintaan liittynyt edustava asuinrakennus on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan. Pihapiiri sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaaksi todetussa kulttuuriympäristössä (1993).

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat:
30.10. 2009
Outi Palttala sekä
7.5.2003 Eija Teivas/ Arto Mattila

Teksti 4.3. 2010 Outi Palttala

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
PITKÄJÄRVEN SAHAN VERSTAS	562-419-1:3	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Heikkilä Seppo Juhani Tilkankatu 16 B 72 00300 HELSINKI		

karttaote 1:2 000

”R4.31Pitkäjärven entisen sahan verstas
Sahan jugend-ikkunainen entinen verstas on pitkä ja matala. Saha on ollut Pitkäjärvellä tärkeä työnantaja.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuintalo	1900-luvun alku arv.	puusepänverstas, asuinrakennus, nykyisin varasto
2	Sauna	1950-l.	rantasauna
3	Traktoritalli	1952	
4	Eläinsuoja		

Verstasrakennus /1/ etelästä kuvattuna.

Kuvaus

Kaivannanjoen vanhan rantaniityn länsipuolella loivassa rinnemaastossa sijaitsee pitkä yksikerroksinen jugendtyylinen puurakennus entinen verstas- ja asuinrakennus /1/. Sen itäpuolelle joen rantaan on tehty pieni saunarakennus /2/ ja kaakkoispuolella järven puolella kaksi heikkokuntoista puista piharakennusta traktoritalli /3/ ja eläinsuoja /4/.

Historia

1900-luvun alkuvuosina alkujaan verstaaksi tehdyssä hirsirakennuksessa on toiminut mm. höyrykoneen käyttämä generaattori, joka tuotti sähköä kylän tarpeisiin. Rakennus muutettiin asuintiloiksi 1930-luvulla. Nykyisin rakennus on varastona.

Lähde:
Ovi menneeseen. Kyläkirja Päilahden entisen koulupiirin alueelta, Kylähistoriatoimikunta.

Kyselylomake 29.10.2009
Juhani Heikkilä

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: konesaumapeltikate, punainen
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapaneeli, patinoitunut puu kauhtunut punamulta,
sokkelimateriaali: betonisokkeli

Asuinrakennus /1/ kaakosta kuvattuna lokakuussa 2009 (Outi Palttala) ja kaakosta kuvattuna toukokuussa 2003 (Arto Mattila).

Asuintalo on satulakattoinen, 1-kerroksinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. T-karmilliset ikkunapokat on yläosastaan jaettu jugend-tyylin mukaisesti pienempiin kenttiin. Ulko-oven päällä oleva lippa on kannatettu kolmen vinotuen sirolla ryhmällä. Rakennuksessa on 6 huonetta, joissa kaikissa on jäljellä tulisija. Rakennuksen ikkunat, kiinteät kaapit (3 kpl) ja väliovet ovat alkuperäisiä.

Lautarakenteinen traktoritalli /3/ on huopakatteinen, vaakapanelilla vuorattu, jalaksille perustettu huonokuntoinen vaja. Takana näkyy rankorakenteisen, huopakatteisen betonipilareille perustetun eläinsuojan /4/ pääty. Kuva on otettu luoteesta.

Kapeasta hirrestä tehty saunarakennus /2/ on pitkänurkkainen, sen päätyyn on tehty pitkä otsa ja se on katettu betonitiilikatteella, ja perustettu kivien päälle. Kuva etelästä

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	paikallinen teollisuushistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pitkäjärven sahalla on ollut paikallista merkitystä ja sahan toimintaan liittynyt verastas- ja asuinrakennus on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan. Pihapiiri sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaaksi todetussa kulttuuriympäristössä (1993).

Toimenpidesuositukset

Verstas-asuinrakennus tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Merkittävää uudisrakentamista ei suositella. Mahdolliset uudet aputilat tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat:
30.10. 2009
Outi Palttala sekä
7.5.2003 Eija Teivas/ Arto Mattila

Teksti 4.3. 2010 Outi Palttala

R4.1 Korri

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Neulaniemi	**Kiinteistö id**	56
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 36
Osoite	Korrintie 21 as 1	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 07
		Itäkoord	2521843
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6834965
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	12
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatilamainen väljä pihapiiri, joka viettää etelään päin. Pihassa kasvaa suuria vaahteroita ja koivuja. Pihasta avautuu peltomaisemat länteen ja etelään. Rakennukset sijaitsevat maaston suomissa kohdissa pihan ympärillä ja osa talousrakennuksista on pihan itäpuolella. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1907 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Talossa on kaksi kuistia, joissa on aumakatot. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja päätykolmiot on pystypaneelia. Päätykolmioiden alareunassa on erikoiset koristukset. Vanhat ikkunat ovat T-mallia ja niissä on lisäksi välipuitteita. Perustus on lohkokiveä ja kate on tiilikuviopeltiä. Katon keskellä molemmin puolin on frontonit.
2. Navetta on rakennettu vuonna 1898 lohkokivestä ja siihen on lisätty vuonna 1919 sikala, kanala ja karjakeittiö. Katto on mansardikatto, jossa on aumatut päädyt. Kate on tiilikuviopeltiä.
3. Autotalli on ehkä 1920-lukua ja siellä on ollut Niilo Korrin yksi Oriveden ensimmäisistä autoista. Talli on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja siinä on matalampi eteisosa. Päätykolmiossa on kaari-ikkuna.
4. Aitta on kaksihuoneinen ja siinä on pitkät hirsinurkat. Kate on tiilikuviopeltiä.
5. Maakellari on kivi / betonirakenteinen ja siinä on jyrkkä harjakatto. Katon osuus on puuta. Kate on tiilikuviopeltiä.
6. Piha-aitassa on pitkät hirsinurkat ja se on aika uusi.
7. Karjakon asunto on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Ulokkeellisessa päätykolmiossa on parveke. Julkisivut ovat vaakapaneelia. Perustus on lohkokiveä ja kate on vanhaa betonikattotiiltä.
8. Viljamakasiini on siirretty vuonna 1907 vanhan saunan paikalla ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Kate on aaltopeltiä.
9. Muonamiehen asunto on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja mansardikatto on katettu tiilikuviopellillä.
10. Liiteri on lautarakenteinen ja suhteellisen uusi.
11. Konehalli on rakennettu vuonna 1981 ja se on kevytsorarakenteinen. Pulpettikaton kate on aaltopeltiä.
12. Kuivuri on 1950-luvulta ja se on lautarakenteinen.

Historia

Ensimmäinen tieto tilasta on vuodelta 1540, jolloin Sipi Korri oli tilan isäntänä. Vanha päärakennus on hävinnyt pihan länsireunalta. Tilalla on ollut myös oma tuulimylly, joka on

hävinnyt kuivurin lounaispuolelta. Päärakennus korjattiin perusteellisesti vuonna 1959.

Ympäristö

Tila sijaitsee Korrinvuoren ja kaakkoispuoleisen mäen välissä. Tilan ympärillä olevat pellot ovat pieniä ja ne rajoittuvat jyrkkiin mäkiin. Längelmävedessä olevaan Korrinlahteen on tilalta noin 300 m. Tilan peltoala on suhteellisen pieni suhteessa metsien alaan.

Kaava Kaavoittamaton **pvm**

Suojelu

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931.
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.

Suulliset lähteet Eila Korri

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Neulaniemen jo 1540 tunnetulla yksinäistilalla on hyvin säilynyt rakennuskokonaisuus. Tilaa ei ole koskaan halottu ja tästä syystä sillä on hyvin pitkä ja ehjä historia. Arvokkaimpia ovat pihapiirissä olevat rakennukset, jotka ovat myös säilyttämisen arvoisia. Päärakennus on tyypillinen 1900-luvun alun pitkän mallinen ja kaksikuistinen rakennus ja navetta on Orivedellä tyypillinen 1800-luvun lopun kivinavetta.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennukset ovat hyvässä kunnossa, mikä tukee niiden säilymistä. Tulevissa korjauksissa tulisi edelleen noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää myös tulevaisuudessa avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 410_Korri

Inventoija Arto Mattila 4.8.2003

Tallentaja Arto Mattila 16.9.2003

R4.2 Sakkola

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pajukanta	**Kiinteistö id**	57
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	2: 79
Osoite	Pajukannantie	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 07
		Itäkoord	2524681
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Pohjoiskoord**	6834349
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	8
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Etelään viettävällä rinteellä oleva tilakeskus, jonka puistomaisella nurmipihalla rakennukset sijaitsevat väljästi. Piha-aluetta rajaavat idässä kuusiaita ja pohjoisessa metsä. Pihalta ei avaudu avaria näkymiä ympäristöön. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on hirsirakenteinen ja siinä on lyhyet nurkat. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja vanhat ikkunat ovat 6-osaiset. Kate on vanhaa betonikattotiiltä ja perustus on lohkokiveä.
2. Piharakennus on L-mallinen ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja ikkunat ovat vanhat. Perustus on lohkokiveä ja betonia. Kate on vanhaa betonikattotiiltä.
3. Paja on hirsirakenteinen ja se on siirretty tähän muualta.
4. Navetta on rakennettu Rappuvuoren graniitista vuonna 1905. Parviosuus on lautarakenteinen ja kate on vanhaa betonikattotiiltä.
5. Kuivuri-sauna on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Rakennus on nyt asuntona.
6. Maakellari on kivirakenteinen ja sen päällä oleva varastorakennus on lautarakenteinen. Kate on vanhaa betonikattotiiltä.
7. Puuliiteri on lautarakenteinen ja siinä on matalampi osa lounaispäädyssä. Kate on vanhaa betonikattotiiltä.
8. Autotalli. Ei kuvaa.

Historia

Tilan historia ulottuu vuoteen 1540, jolloin tilan isäntänä oli Juho Pajukanta. Tila oli tuolloin kahden talon kylässä noin 200 m nykyiseltä paikalta koilliseen. Tilan nimi on ollut Sakru. Toinen kylän tiloista oli Mukkula (Mukru). Sittemmin Sakkola on halottu kahteen otteeseen. Ensin siitä halottiin Päilahti ja myöhemmin isovihan aikana Maunula. Tilalla harjoitetaan tällä hetkellä pienimuotoista kiviteollisuutta.

Ympäristö

Tila sijaitsee noin 200 m:n päässä entiseltä kylätontilta lounaaseen päin. Längelmävedessä oleva Sakkolanlahti on tilan kaakkoispuolella noin 200 m:n päässä. Pajuvuori, joka on kylän korkein, sijaitsee noin kilometrin päässä tilasta luoteeseen päin. Tilan välittömässä läheisyydessä ei ole peltoja.

Kaava Ranta asemakaava **pvm** Ei vahvistett

Suojelu

Kirjalliset lähteet Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.

R4.2 Sakkola

	Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Suulliset lähteet	Pekka Mattila

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	-
Perustelu	Yli 400 vuotta vanha kantatila, jonka rakennukset edustavat 1900-luvun alun perinteistä talonpoikaistyyliä. Rakennusajalle ominaiset piirteet ovat säilyneet ulkoasussa hyvin. Kivinavetta on Orivedellä tyypillinen. Säilyttämisen arvoisia päärakennuksen lisäksi ovat piharakennus, navetta ja kuivuri-sauna. Tilalta on löydetty kivikautinen kourutaltta.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Mahdolliset korjaukset ja muutokset tulee edelleenkin tehdä perinteitä kunnioittavin menetelmin.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 415_Sakkola	
Inventoija	Arto Mattila	4.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	17.9.2003

R4.3 Ylä-Mukkula

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pajukanta	**Kiinteistö id**	58
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 68
Osoite	Niittylahti 15	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 07
		Itäkoord	2524962
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6834476
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	14
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatilamainen piha, jossa maasto viettää luoteeseen. Pihasta on puuston lomitse järvinäköala etelään päin. Rakennukset eivät muodosta selkeää pihapiiriä vaan sijoittuvat hajanaisesti pienelle mäenharjanteelle. Rakennukset ovat hyväkuntoisia ja hyvin säilyneitä.
1. Vanha päärakennus on todennäköisesti 1800-luvulta ja on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Talossa on kaksi harjakattoista kuistia. Taloa on jatkettu pohjoisen suuntaan ja siihen on lisätty pohjoisenpuoleinen kuisti ennen vuotta 1931. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja vanhat ikkunat ovat 6-osaiset. Perustuksena on nurkissa olevat lohkokivet ja välit on betonoitu. Kate on aaltopeltiä.
2. Uusi päärakennus on vuodelta 1962 ja se on lautarakenteinen. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja kate on vanhaa betonikattotiiltä ja tiilikuviopeltiä. Perustus on betonia.
3. Navetta vuodelta 1915 on L-mallinen ja se on punatiiltä. Katto on päädyistään aumattu. Perustus on lohkokiveä.
4. Sauna on 1940-luvulta ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin.
5. Luhtiaitta-talli on siirretty tallin paikalta tähän ennen talvisotaa. Aitta on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja katolla on vellikello. Kate on vanhaa betonikattotiiltä.
6. Paja on luultavasti 1800-1900-lukujen vaihteesta ja se on hirsirakenteinen pitkillä nurkilla. Paja toimii nykyään konesuojana. Kate on aaltopeltiä.
7. Vilja-aitta on 1800-luvulta ja se on pitkänurkkainen. Aitassa on vuoliaiskatto, koteloidut räystäät ja yksi pieni ikkuna. Porras on luonnonkiveä.
8. Konesuoja-puuliiteri on lautarakenteinen ja julkisivut ovat pystylautaa. Kate on aaltopeltiä.
9. Kuivuri on vuodelta 1973 ja se on lautarakenteinen ja vaakapaneloitu.
10. Otsa-aitta on kaksihuoneinen ja pitkillä hirsinurkilla. Nurkissa on luonnonkivet. Kate on aaltopeltiä.
11. Puimalato on vuodelta 1952 ja se on lautarakenteinen.
12. Konesuoja on lautarakenteinen ja se on rakennettu kellarin päälle.
13. Savusauna on hirsi- ja lautarakenteinen. Saunassa on tehty viimeksi lihan palvausta. Kate on aaltopeltiä.
14. Rantasauna on uusi ja se tehty pyöröhirrestä. Perustus on betonia.
15. Ei kuvaa.

Historia

Tilan historia ulottuu vuoteen 1540 asti, jolloin isäntänä oli Juho Niilonpoika Mukkula. Tilan nimi on ollut jossain vaiheessa Mukru. Tila on edelleen vanhan kylän paikkeilla, jossa on ollut aluksi vain Sakkola (Sakru) ja Mukkula (Mukru). Halkomisien jälkeen 1800-luvun

alussa kylässä oli Vanha-Mukkula (nykyisin Ylä-Mukkula), Haka-Mukkula, Sakkola, Maunula ja Tuomaala. Tilalla on toiminut 1800-luvun lopulla kiertokoulu. Vanha päärakennus on todennäköisesti 1800-luvun alkupuolelta ja on samoja ikiä toisen päärakennuksen kanssa, joka on purettu vuonna 1961 vanhan päärakennuksen luoteispuolelta. Paikalla on enää vanha porras. Vanhaan päärakennukseen on tehty remontti vuonna 1937.

Ympäristö

Tila sijaitsee vanhan kylän kupeessa tai sen paikalla. Sakkola, joka on toinen kylän kantatiloista, sijaitsee n. 300 m:n päässä lounaassa. Längelmäveden ranta on 150 m:n päässä kaakossa. Pajuvuori sijaitsee n. 1,2 km tilasta luoteeseen. Tilan ympäristö on metsävaltaista ja pellot tilan ympärillä ovat nykyään pieniä. Alue on ollut vielä 1950 -luvulla avoimempaa peltoaluetta.

Kaava Kaavoittamaton **pvm**

Suojelu

Kirjalliset lähteet Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.

Suulliset lähteet Terttu, Risto ja Reijo Ylä-Mukkula

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Hyvin säilynyt kantatila vanhan ryhmäkylän paikalla. Tilan historia ulottuu aina vuoteen 1540 asti. Pihapiirissä on edelleen tyypillinen 1800-luvulta peräisin oleva vanha päärakennus. Uusi päärakennus on rakennettu vuonna 1962. Arvokkaimpia rakennuksia tilalla ovat pihapiirin rakennukset, navetta, aitat ja paja, jotka ovat myös säilyttämisen arvoisia.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennukset ovat hyvässä kunnossa, mikä tukee niiden säilymistä. Tilan vanhimpia rakennuksia tulisi edelleen huoltaa ja niiden kuntoa seurata kuten tähänkin asti on tehty. Tilakeskuksen ja Längelmäveden rannan välistä puustoa voisi harventaa, jotta tila näkyisi paremmin vesistöön päin.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 415_Mukkula

Inventoija Arto Mattila 7.8.2003

Tallentaja Arto Mattila 17.9.2003

R4.4 Päilahden koulu

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Päilahti	**Kiinteistö id**	59
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 76
Osoite	Pajukannantie 18	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 07
		Itäkoord	2525287
Kohdetyyppi	opetus	**Pohjoiskoord**	6836340
Hist. tilatyyppi	koulu	**Rak lkm**	2
Nykyinen tilatyyppi	koulu	**Inventoitu**	

Kuvaus

Koulun piha viettää loivasti itään päin ja se rajautuu Pajulahdentiehen, koulurakennukseen, piharakennukseen ja metsään. Pihassa on vanhoja mäntyjä ja pihalta itään näkyy peltomaisema. Rakennukset ovat säilyneet ulkoisesti kohtalaisen hyvin.
1. Koulu on valmistunut vuonna 1927 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Kouluun on tehty laajennusosa vuosina 1967-68 Arvo Suokkaan suunnitelmien mukaan. Pohjoispäähän tuli keittola, talonmiehen asunto ja kellari. Keittola oli aiemmin piharakennuksessa. Korjauksia on tehty seuraavasti: 1981 ikkunat, peruskorjaus 1983 ja keittola 1997. Julkisivut ovat pystyrimalautaa ja ikkunat ovat uudet 8-osaiset. Sisääntulokatos on päätykolmiollinen ja pylväskannatteinen sekä edustaa tyyliltään 20-luvun klassismia. Kate on aaltopeltiä ja perustus on betonia.
2. Piharakennus on hirsi- ja lautarakenteinen. Itäpäässä on huussit ja hirsisessä väliosassa on ollut luultavasti entinen keittola. Länsipäässä on talli.

Historia

Oriveden 1. koulu oli vuodelta 1872 oleva Kultavuoren koulu, joka oli tarkoitettu vain pojille. Kuitenkin vuonna 1881 tytötkin saivat oman koulunsa. Tuona aikana Päilahdella toimi kiertokoulu mm. Liljevikin vaarinpirtissä ja Pajukannan Ylä-Mukkulassa. Uusi koulu Päilahdelle valmistui vuonna 1927 ja koulun 1. opettaja oli Elsa Helena Pajula. Nykyään koulussa toimii koulun lisäksi ryhmäperhepäiväkoti.

Ympäristö

Koulu sijaitsee 200 m Eräjärventiestä etelään Pajukannantien varressa. Länsipuolella on metsää ja muissa suunnissa avautuu laajat pellot. Pohjoisessa on Päilahden kulttuurimaisema mutta se ei näy koululta puuston takia. Maasto on aika tasaista verrattuna muuhun Oriveteen.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty kyläalueeksi, jossa suositellaan rakentamaan ympäristöön ja kokonaisuuteen sopeuttavasti.

Kirjalliset lähteet Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

R4.4 Päilahden koulu

Historiallinen	sivistyshistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	-
Perustelu	Vuonna 1927 valmistunut kyläkoulu on tyypillinen tuon ajan koulurakennus, joka on kohtalaisen hyvin säilynyt ja toimii edelleen kouluna. Sisääntulokatos on päätykolmiollinen ja pylväskannatteinen sekä edustaa tyyliltään 20-luvun klassismia. Piharakennus kuuluu oleellisesti koulun historiaan ja kokonaisuuteen ja on myös säilyttämisen arvoinen.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Tulevissa korjauksissa ja muutoksissa tulisi muistaa rakennuksen historiallinen ja rakennushistoriallinen arvo ja sen vaatimat säilyttävät menetelmät. Tilojen muuntelua tulisi vältää.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 421_Päilahden koulu	
Inventoija	Arto Mattila	7.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	17.9.2003

R4.5 Mattila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Päilahti	**Kiinteistö id**	60
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 86
Osoite	Eräjärventie 713	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 07
		Itäkoord	2525809
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6836404
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	10
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Idyllinen, maatilamainen, tiivis ja ryhdikäs pihapiiri, jota rajaavat kaksi päärakennusta, aitta ja navetta. Tila on aivan Eräjärventiessä kiinni ja tie toisella puolella on Anttilan tila. Pihalta avautuu luonaan suuntaan peltomaisemaan. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Pirttirakennus on vuodelta 1868 ja on hirsirakenteinen lukkonurkin. Julkisivut ovat hirsipinnoilla ja ikkunat voivat olla jopa alkuperäiset. Lasikuisti on alkuperäinen ja se on leveää vaakapaneelia. Nurkissa on erikoiset paneelikorostukset. Perustus on hyvin matala ja se on tehty luonnonkivistä. Kate on aaltopeltiä. Rakennus on säilynyt erinomaisesti sisältä että ulkoa mutta kunto on paikoin huono.
2. Vieraspytinki on vuodelta 1882 ja se on hirsirakenteinen ja lyhytnurkkainen. Rakentajat tulivat Längelmäeltä. Julkisivut ovat pystyrimalautaa ja päätykolmiot ovat leveämpää pystyrimalautaa, joiden alapäässä on nikarityyliset leikkaukset. Kate on uutta konesaumapeltiä. Lasikuisti on Orivedellä harvinaisuus, se on mutterikuistin ja suorakaiteisen kuistin sekoitus, jossa kulmaikkunat on "vedetty" sisään päin. Tämä antaa pihalle omaleimaisen luonteen. Talon itäpäässä on "arkisisääntulo", johon on sijoitettu tekninen tila. Rakennus on aikoinaan ollut pitempi itään päin ja se on liittynyt yhteen vanhaan päärakennukseen. Rakennusta on korjattu mm. vuosina 1950 ja 57. Talo on hyväkuntoinen sekä asuinkäytössä ja sisältä jonkin verran muuttunut.
3. Luhtiaitta on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja rakennettu vuonna 1870. Aitan keskellä on läpipääsy pihaan. Aitan eteläosa on luultavasti tilan vanhin osa, joka oli hevostallina. Talli on nykyään autotallina. Pylväiden päässä on koristukset ja katolla on vellikello ja suvun viiri (1657). Kate on vanhaa betonikattotiiltä.
4. Piha-asunto on puurakenteinen ja on ollut aikoinaan sauna , jossa asui myös palvelusväkeä. Sauna muutettiin 1980-luvulla asunnoksi. Kate on betonikattotiiltä.
5. Navetta on hirsirakenteinen ja vaakapaneloitu. Vanhat ikkunat ovat 12-osaiset. Katto on päistään aumattu ja kate on betonitiiltä ja mineriittiä.
6. Jauhoaitassa on pitkät hirsinurkat ja vuoliaiskatto. Oven yläpuolella on pieni ikkuna. Kate on vanhaa betonikattotiiltä ja perustuksena on nurkkakivet.
7. Konesuoja on 1940-50 luvulta ja se on lautarakenteinen. Kate on aaltopeltiä.
8. Riihi on kolmiosainen ja siinä on kuivaamo 1950-luvulta. Vanhalta osaltaan hirsirakenteinen. Kate on aaltopeltiä.
9. Otsa-aitta on ns. kaksoisaitta, jossa on pitkät hirsinurkat. Kate on kolmiorimahuopaa. Todennäköisesti 1840-luvulta.
10. Kuivuri on 1960-luvulta ja se on lautarakenteinen. Julkisivut ovat vaakapaneelia. Paikalla

oli aikoinaan puimala.

Historia

Tilan (aiemmin Päilahti) perustamisvuotena voidaan pitää vuotta 1602, jolloin tilan isännäksi tuli Jaakko Niilonpoika, joka oli Sakkolan poikia. Päilahti on halottu vuonna 1602 Pajukannassa olevasta Sakkolasta. Tila on kuulunut nykyiselle suvulle vuodesta 1657, jolloin Päilahden (nykyään Mattila) isäntänä oli Mikko Juhonpoika Höydeksestä. Talo halottiin vuonna 1740 kahtia Mattilaksi ja Anttilaksi. Nimet tulivat ensimmäisten isäntien mukaan. Päilahti oli 1700-luvun lopulle tultaessa muodostunut jo omaksi kyläkseen. 1800-luvun loppupuoliskolla Mattilan isäntänä oli Juho Joonaanpoika (s.1821 k.1901), joka oli kuuluisa tuulimyllyjen rakentaja. Mattilaa isännöivät sisarukset Emma (s.1877 k.1955) ja Edvard (s.1866 k.1952) Mattila vuosina 1901-1950. Seuraavaksi tilaa isännöivät Tauno ja Unikko Peltola.

Ympäristö

Ympärillä on peltoa ja pohjoiseen avautuu kaunis kulttuurimaisema. Koljonselkään kuuluva Päilahden ranta on 900 m:n päässä koillisen suunnassa. Itäpuolella noin puolen kilometrin päässä on Päimäki.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Päilahden kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty MTY alueeksi.

Kirjalliset lähteet
Suomen sukutilat
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Unikko ja Tauno Peltola

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Päilahden Mattila on toinen kahdesta Päilahden kylän kantatilasta, jotka sijaitsevat edelleen isojaon aikaisella paikallaan Eräjärven tien varressa. Perinteisessä, neljältä sivulta rajautuvassa pihapiirissä on hirsipintainen pirttirakennus vuodelta 1868, edustava vieraspytinki vuodelta 1882 ja samanikäinen, pitkä, solallinen luhtiaitta koristeellisine ikkunanvuorilautoineen. Pirttirakennuksessa on vähäisiä uusgotiikan ja uusrenessanssin aiheita, vieraspytingissä upea, uusrokokoohon viittaava kuisti. Tilan aikaisemman isännän rakentama tuulimylly on siirretty Paltanmäen museoon. Tilakokonaisuus yhdessä Anttilan tilan kanssa on näkyvällä paikalla valtakunnallisesti merkittävässä Päilahden kulttuurimaisemassa.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennukset ovat hyvässä kunnossa, mikä

tukee niiden säilymistä. Ainoastaan vanha päärakennus on perustuksiltaan ja seinän alaosaltaan huonossa kunnossa ja vaatisi pikaista korjausta. Tulevissa korjauksissa tulisi edelleen noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta. Peltonäkymät tilan ympärillä tulisi pitää myös tulevaisuudessa avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 421_Mattila	
Inventoija	Arto Mattila	7.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	18.9.2003

R4.6 Anttila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Päilahti	**Kiinteistö id**	61
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 74
Osoite	Eräjärventie 722	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 07
		Itäkoord	2525789
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Pohjoiskoord**	6836441
Hist. tilatyyppi	lohkotila	**Rak lkm**	5
Nykyinen tilatyyppi	lohkotila	**Inventoitu**	

Kuvaus

Eräjärventiessä kiinni oleva tilakeskus, joka muodostaa Mattilan kanssa tiiviin rakennusryhmän peltomaisemassa. Pihapiiri on tasainen ja maatilamainen. Piha rajautuu tiessä kiinni olevaan aittaan, päärakennukseen ja pihapuustoon. Navetta on pihasta hivenen erillään. Pihasta avautuu kauniit ja laajat peltomaisemat pohjoisen suuntaan. Rakennukset ovat kohtalaisen hyvin säilyneitä.
1. Päärakennus on 1860-luvulta ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja ikkunat ovat 6-osaiset ja ehkä 1940-luvulta. Lasikuisti on mutterin mallinen ja sen perustukset on uusittu. Talon perustukset on uusittu kevytsoraharkoilla ja kate on vanhaa konesaumapeltiä. Katon keskellä on frontoni ja päätykolmiot ovat koristellut. Talon pohjoispäähän on rakennettu lisäosa. Rakennus on korjattu perusteellisesti vuonna 1947.
2. Aitta on hirsirakenteinen lukkonurkin ja keskellä on frontoni. Aitan itäpuolella on tallit ja liiteri. Kate on kolmiorimahuopaa. Kunto on kohtalainen.
3. Navetta on vuodelta 1931 ja se on sementtitiili- ja lautarakenteinen ja eheyttää Anttilan ja Mattilan muodostamaa rakennuskokonaisuutta ympäröivässä peltomaisemassa. Perustus on lohkokiveä ja kate on aaltopeltiä. Kunto on paikoin huono.
4. Sauna on lautarakenteinen ja julkisivut ovat pystyrimalautaa. Perustus on betonia ja kate aaltopeltiä.
5. Otsa-aitta on pitkillä hirsinurkilla ja kate on kolmiorimahuopaa. Kunto on hyvä.

Historia

Tila on ollut yhtä Mattilan kanssa vuoteen 1740 asti, jolloin se halottiin Päilahti (nykyisin Mattila) nimisestä tilasta. Mattila on edelleen tien toisella puolella. Tuolloin tilan isäntänä oli Antti, josta myös tila sai nimensä. Vuodesta 1925 tilan isäntänä oli Eino Kuivanen ja vuodesta 1953 Pekka Kuivanen.

Ympäristö

Ympärillä on peltoa ja pohjoiseen avautuu kaunis kulttuurimaisema. Koljonselkään kuuluva Päilahden ranta on 900 m:n päässä koillisen suunnassa. Itäpuolella noin puolen kilometrin päässä on Päimäki.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Päilahden kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty MTY alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.

R4.6 Anttila

Suulliset lähteet

Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Päilahden kylän kantatila on toinen puoli 1740 jaetusta Päilahden talosta. Tila liittyy kiinteästi Mattilaan historiallisesti ja maisemallisesti. Tilan arvo korostuu yhdessä Mattilan tilan kanssa, koska tilat muodostaa ehjän, perinteisessä muodossa olevan rakennusryhmän. Päärakennus on peräisin 1860-luvulta. Säilyttämisen arvoisia rakennuksia ovat päärakennus, aitat navetta. Rakennukset ovat kohtalaisen hyvin säilyneitä.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennukset ovat pääasiassa hyvässä kunnossa, ainoastaan aitan perustukset ovat antaneet periksi ja aittaa tulisi paikoin kengittää. Navetan perustuksia tulisi myös paikoin korjata. Tulevissa korjauksissa tulisi edelleen noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää myös tulevaisuudessa avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 421_Anttila	
Inventoija	Arto Mattila	7.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	18.9.2003

R4.7 Liljevik

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pitkäjärvi	**Kiinteistö id**	62
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	6: 31
Osoite	Pitkäjärventie 139	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 07
		Itäkoord	2526376
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6837441
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	15
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Väljä pihapiiri, jossa rakennuksen rajaavat ryhdikkäästi pihaa. Piha viettää etelään päin ja pihalta avautuu avarat järvi- ja peltomaisemat. Rakennukset ovat hyväkuntoisia ja kohtalaisen hyvin säilyneitä.
1. Päärakennus on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Taloa on korotettu 1920-luvulla. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja ikkunat ovat 6-osaiset. Talossa on kaksi mutterin mallista lasikuistia. Katon keskikohta on korotettu ja katolla on vellikello. Kate on profiilipeltiä. Perustus on lohkokiveä.
2. Piha-asunto on rakennettu 1920-luvulla ja se on hirsirakenteinen. Julkisivut ovat vaakapaneelia. Kuisti on uusittu kokonaan.
3. Piharakennus, jossa on pakari-sauna, autotalli ja liiteri. Rakennus on hirsi- ja lautarakenteinen. Kate on betonikattotiiltä ja perustus lohkokiveä.
4. Talli on hirsi- ja lautarakenteinen. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja perustukset lohkokiveä. Kate on mineriittilevyä.
5. Rantasauna on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kate on aaltopeltiä ja perustus on lohkokiveä. Kunto on kohtalaisen hyvä.
6. Venetalas-pukukoppi on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kate o pärettä.
7. Navetta on tilirakenteinen ja siinä on aumatut päädyt. Kate on mineriittilevyä.
8. Aitta on pitkänomainen ja sinä on lyhyet hirsinurkat. Perustus on lohkokiveä.
9. Vilja-aitta on hirsirakenteinen lyhyillä nurkilla. Julkisivut ovat vaakapaneloidut. Kate on kolmiorimahuopaa. Perustuksena on nurkissa olevat lohkokivet.
10. Liiteri on lautarakenteinen.
11. Puimala on lautarakenteinen ja sen julkisivut ovat pystylautaa. Kate on aaltopeltiä.
12. Kanala, joka toimii nyt konesuojana on hirsirakenteinen ja vaakapaneloitu. Kate on aaltopeltiä.
13. Riihi on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kylkiäisen alla on tiilistä rakennettu kuivuri. Kate on aaltopeltiä.
14. Mäkipirtti on ehkä 1920-luvulta ja se on hirsirakenteinen lyhyillä nurkilla. Vanhat ikkunat ovat 6-osaiset. Kate on kolmiorimahuopaa. Kunto on kohtalaisen hyvä.
15. Antin pirtti on hirsirakenteinen lyhyillä nurkilla. Kate on aaltopeltiä.

Historia

Tila oli alkujaan nimeltään Nikkilä ja siitä on ensimmäinen kirjallinen tieto vuodelta 1540, jolloin tilan isäntänä oli Antti Nikkilä eli Koira. Talo halottiin vuonna 1561 ja siitä erottui Natukka erilliseksi tilaksi. Vuosina 1785-1820 tilan isäntänä oli maanmittari Nathanael

R4.7 Liljevik

Lillius ja hänen pojanpoikansa Nathanael Lillius vuodesta 1849 eteenpäin. Tilan nimi muuttui Liljevikiksi 1. Lilliuksen tultua tilan isännäksi. Tilalla on toiminut 1800-luvun lopulla kiertokoulu vaarinpirtissä. Vuodesta 1914 isäntiä olivat Eemeli ja Aili Liljevik, vuodesta 1935 Hugo Oinasniemi, vuodesta 1945 Eemeli, Aili ja Aune Liljevik, vuodesta 1955 Tanu ja Valma Sirkka. Nykyinen omistaja Petri Toukola on omistanut tilan vuodesta 1993.

Ympäristö

Tilakeskuksen ympärillä on avointa peltomaisemaa ja Päilahden ranta on 150 m päässä etelässä. Pitkäjärventie kulkee tilakeskuksen läpi. Lounaan suunnassa avautuu kaunis Päilahden kulttuurimaisema.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Päilahden kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty MTY alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Tanu Sirkka

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Vanhan kantatilan tilakeskus sijaitsee näkyvällä paikalla Päilahden rannan peltomaiseman keskellä, valtakunnallisesti merkittävällä kulttuurimaisema-alueella. Tilan rakennuskanta on runsas ja monipuolinen. Edustavan, 1800-luvun lopulla rakennetun päärakennuksen asu on peräisin 1900-luvun alun muutoksista. Perinteiseen tapaan kolmelta sivulta rajautuvaa pihapiiriä on täydennetty sopusointuisesti eri aikoina. Hirsinen venetelas on Orivedellä nykyisin hyvin harvinainen. Myös tiilinavetta on Orivedellä suhteellisen harvinainen. Isojaon maanmittarin maatilana kohteella on myös henkilöhistoriallista arvoa.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Venetalaan, aittojen ja navetan tulisi säilyä. Myös tien eteläpuolisen pihapiirin rakennukset ja hahmo tulisi säilyttää. Mahdolliset uudet rakennukset olisi hyvä rakentaa tiivistämään jo olemassa olevia rakennusryhmiä. Tilakeskuksen ympäristö tulee pitää edelleen avoimena rantaan asti ja mieluiten viljeltynä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 419_Liljevik

R4.7 Liljevik

Inventoija	Arto Mattila	7.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	18.9.2003

R4.8 Hongisto

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Laasola	**Kiinteistö id**	63
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	2: 20
Osoite	Laasolantie	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 07
		Itäkoord	2527104
Kohdetyyppi	vapaa-aika	**Pohjoiskoord**	6839580
Hist. tilatyyppi	torppa	**Rak lkm**	6
Nykyinen tilatyyppi	tila	**Inventoitu**	

Kuvaus

Tasainen pieni ja tiivis pihapiiri, jota rajaavat päärakennus, aittarivi ja muut piharakennukset. Piha on heinittynyt ja tila toimii nykyään kesäasuntona. Pihalta näkyy ympäristön pusikoitunutta ja umpeen kasvavaa peltoa. Rakennuskokonaisuus on viehättävä pienen mittakaavan ja alkuperäisyyden ansiosta.
1. Päärakennus on rakennettu noin vuonna 1850 ja se on hirsirakenteinen pitkin nurkin sekä osaksi hirsipinnoilla. Ikkunat ovat kaksi osaset ja ehkä 1950 -luvulta. Kate on aaltopeltiä. Julkisivuissa on monenlaista pintaa. Pohjoissivulla on puukuitulevyä ja vanhaa pystylautaa ja eteläsivulla on hirttä ja vaakapaneelia. Perustuksena on nurkissa olevat luonnonkivet. Kunto on kohtalaisen hyvä.
2. Aittarivi tai entinen navetta ja talli on hirsirakenteinen ja siinä on monenlaisia osia, jotka on rakennettu eri vaiheissa. Aitoissa on pitkät hirsinurkat ja katteena on aaltopelti. Kunto on aika huono.
3. Aitta on pitkillä hirsinurkilla ja katteena on vanha betonikattotiili.
4. Aitta on hirsirakenteinen. Ei kuvaa.
5. Aitta on hirsirakenteinen pitkillä nurkilla. Kate on vanhaa betonikattotiiltä. Kunto on hyvä.
6. Riihi on pitkillä hirsinurkilla ja kate on profiilipeltiä. Kunto on hyvä.

Historia

Tila on Laasolan Mullin (nykyään Salmela) entinen torppa ja se on rakennettu aikoinaan tähän paikkaan. Torpan isäntinä ovat olleet 1900 -luvun aikana Joshias ja Erika Hongisto ja sen jälkeen heidän poika Johannes ja Elviira Hongisto. Nykyiset omistajat ostivat tilan vuonna 1984. Tila toimii nykyään kesäasuntona.

Ympäristö

Tila sijaitsee noin puolen kilometrin päässä Pitkäjärventiestä länteen Hakalan tilan kohdalla. Tila on tällä hetkellä pulikoituneen ja villiintyneen pellon keskellä. Maisema on umpeutunut. Siikalanvuori on tilan lounaispuolella noin puolen kilometrin päässä.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Pekka Nuottajärvi,

R4.8 Hongisto

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	-
Perustelu	Melkein alkuperäisessä asussa oleva entinen Laasolan Mullin torppa 1800-luvun puolelta, jossa ei ole asuttu pitkiin aikoihin. Pihapiiri on edelleen suhteellisen tiivis. Kaikki rakennukset ovat hirsipintaisia ja harmaantuneita, mikä antaa rakennusryhmälle alkuperäisen ilmeen. Kaikki rakennukset ovat säilyttämisen arvoisia.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennusten kuntoa tulisi käydä vuosittain tarkkailemassa ja niihin olisi puututtava nopeasti ettei pahoja vaurioita pääse syntymään. Tulevissa korjauksissa tulisi edelleen noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 406_Hongisto	
Inventoija	Arto Mattila	5.5.2003
Tallentaja	Arto Mattila	18.9.2003

R4.9 Lehtola (Nuorisoseurantalo)

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Laasola	**Kiinteistö id**	64
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	4: 5
Osoite	Laasolantie 751	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2527544
Kohdetyyppi	vapaa-aika	**Pohjoiskoord**	6840007
Hist. tilatyyppi	seurantalo	**Rak lkm**	2
Nykyinen tilatyyppi	seurantalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Piha on loivasti lounaaseen viettävä ja se rajautuu tiheään metsään. Vierestä kulkee Laasolantie ja pihalta näkyy vähän lounaan suunnassa olevat pellot.
1. Nuorisoseurantalo on valmistunut vuonna 1932 ja se on T:n mallinen hirsirakennus. 1950-luvun alussa taloon alettiin rakentamaan näyttämöosaa ja se saatiin valmiiksi vuonna 1974. Tiilikatto on vuodelta 1955, yläkerran kerhohuone vuodelta 1984 ja keittiö vuodelta 1988. Taloon tehtiin rankarakenteinen 86 m2:n laajennusosa (wc:t, aula ja ravintola) rakennuksen kaakkoissivulle vuosina 1993 ja 94. Tuolloin rakennukseen tehtiin myös monikulmainen kuisti. Vuonna 1996 kate mutettiin peltitatteeksi. Julkisivut ovat osaksi hirrellä ja vaakapaneelilla. Ikkunoista osa on vanhoja ja osa uusia. Kate on uutta konesaumapeltiä. Perustukset ovat betonia. Kunto on hyvä.
2. Huussi on lautarakenteinen ja pulpettikattoinen.
Kunto on hyvä.

Historia

Pitkäjärveä moitittiin kuivaksi ja ikäväksi kyläksi ja siitä nuorisoseuran perustaminen sai lähtösysäyksen. Vilho Sipilä asetti tolppaan vuonna 1924 ilmoituksen millä saatiin innostunutta väkeä kokoontumaan ja pohtimaan ratkaisua ongelmaan. Nuorisoseura päätettiin perustaa Maamiesseuran yhteyteen. Toiminta oli vilkasta jo vuonna 1925 ja samana vuonna alettiin suunnittelemaan tiloja seuralle. Monien vaiheiden jälkeen nuorisoseura sai oman talonsa vuonna 1932.

Ympäristö

Seurantalo sijaitsee 150 m:n päässä Kaivannanjoesta länteen pienessä metsäsaarekkeessa. Ympärillä on aukeat pellot. Pitkäjärven kylä on noin kilometrin päässä koillisessa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

R4.9 Lehtola (Nuorisoseurantalo)

Historiallinen	sosiaalihistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Pitkäjärven nuorisoseuran 1932 rakentama Lehtola on Pitkäjärven ensimmäinen ja ainoa seurantalo. Kohtalaisen hyvin rakennusajankohtansa säilyttänyt rakennus on edelleen kylän kokoontumistila.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennus on hyvässä kunnossa, mikä tukee sen säilymistä. Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta. Jos talon käyttötarkoitus muuttuu, tiloja ei tulisi muutella liikaa.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 406_Lehtola	
Inventoija	Arto Mattila	8.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	18.9.2003

R4.10 Siikala

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Laasola	**Kiinteistö id**	65
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	7: 0
Osoite	Laasolantie 662	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
Kohdetyyppi	maatalous	**Itäkoord**	2526967
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Pohjoiskoord**	6840612
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	11
		Inventoitu	

Kuvaus

Maatilamainen ja tiivis pihapiiri, jota rajaavat vanha ja uusi päärakennus, paja sekä navetta. Pihalta näkyy järvi ja peltoja. Tilakeskus on pienellä mäentöyräällä. Rakennukset ovat kohtalaisen hyvin säilyneitä ja eri ajoilta sekä hyväkuntoisia.
1. Vanha päärakennus on hirsirakenteinen ja todennäköisesti pitkillä nurkilla. Vuonna 1959 taloon tehtiin peruskorjaus. Julkisivut on koolattu ja niissä on pystyrimalaudoitus. Ikkunat ovat 6-osaiset ja osa on vanhempia. Kuisti ei ole alkuperäinen. Perustuksena ovat matalat nurkkakivet, joiden välit on betonoitu. Kate on aaltopeltiä.
2. Uusi päärakennus on rakennettu vuonna 1998 ja muistuttaa ns. rintamamiestaloa. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja kate on tiilikuviopeltiä.
3. Aitta-paja on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Perustus on betonia ja kate on aaltopeltiä.
4. Navetta on sementtitiilirakenteinen ja se on vuodelta 1934. Parviosuus on hirttä ja kate on vanhaa betonikattotiiltä. Uudemmassa osassa on aaltopeltikatto.
5. Autotalli on ollut aiemmin pihasaunana.
6. Liiteri on lautarakenteinen ja pystyrimoitettu. Kate on aaltopeltiä ja perustukset betonia.
7. Konehalli on lautarakenteinen ja vaakapaneloitu. Kate on profiilipeltiä ja perustus on betonia.
8. Konesuoja on lautarakenteinen ja pystyrimoitettu. Pulpettikaton kate on aaltopeltiä.
9. Aitta-viljankuivaamo on aitan osalta vuodelta 1895 (vuosiluku on päädyssä) ja se on hirttä. Kuivaamo on lautarakenteinen. Kate on profiilipeltiä.
10. Lato. Ei kuvaa.

Historia

Tilan historia ulottuu vuoteen 1540, jolloin sen isäntänä oli Pekka Sika. Tila sijaitsi noina aikoina ryhmäkylässä noin 800 m nykyiseltä paikaltaan luoteeseen. Kylässä oli tuolloin Sikala (nykyään Siikala), Seppälä, Laasonen ja Mulli (nykyään Salmela). Vielä 1900 -luvun alussa Laasolan kylässä oli nuo samat neljä taloa. Siikalan siirtymisestä nykyiselle paikalle ei ole ajallisia tietoja. Vuodesta 1930 tilan isäntänä oli Matti Sikala, vuodesta 1962 Atte Höysniemi ja vuodesta 1984 Erkki Höysniemi. Tila on kylän viimeinen toimiva ja asuttu maatila.

Ympäristö

Laasojärven ranta on 200 m:n päässä koillisessa ja Laasosen tila on 200 m:n päässä lännessä. Etelä- ja luoteissuunnissa on avoimet peltomaisemat. Pitkäjärven kylä on noin 1 km linnuntietä koilliseen. Maasto on kumpuilevaa

R4.10 Siikala

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Laasolan kulttuurimaisema on Pirkanmaan 3. Seutukaavassa merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet
Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931.
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Erkki Höysniemi

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Yksi Laasolan 1540-luvulta tunnetuista kantatiloista. Vanha päärakennus on säilynyt kohtalaisen hyvin. Perinteiseen tapaan neljältä sivulta rajautuvaa pihapiiriä on täydennetty rakennuksilla sopusointuisesti eri aikoina. Säilyttämisen arvoinen rakennus pihapiirin lisäksi on aitta-viljankuivaamo.Tila liittyy maakunnallisesti arvokkaaseen Laasolan kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Mahdolliset korjaukset ja muutokset tulee edelleenkin tehdä perinteitä kunnioittavin menetelmin. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 406_Siikala

Inventoija Arto Mattila 8.8.2003

Tallentaja Arto Mattila 18.9.2003

R4.11 Laasonen

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Laasola	**Kiinteistö id**	66
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 21
Osoite	Laasolantie 653	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2526784
Kohdetyyppi	vapaa-aika	**Pohjoiskoord**	6840633
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatilamainen pihapiiri, jota rajaavat päärakennus, vierastupa ja kaksi aittaa. Piha viettää loivasti koilliseen päin. Pihalta on näkymät Laasojärveen. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on vuodelta 1920 ja se on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Talo on alkuperäisessä asussaan. Katon keskivaiheilla molemmin puolin on frontonit. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja vanhat ikkunat ovat 6-osaiset. Kate on tiilikuviopeltiä ja perustuksena on nurkissa olevat luonnonkivet.
2. Vierastupa on entinen väentupa, jota asuu nyt talon väki. Talo on pitkillä hirsinurkilla oleva pienehkö rakennus. Julkisivut ovat osaksi hirrellä ja osaksi vaakapaneloitu. Vanhat ikkunat ovat 6-osaiset. Perustuksena on nurkissa olevat luonnonkivet. Kate on vanhaa betonikattotiiltä. Kuisti on pystyrimalaudoitettu.
3. Sola-aitta on siirretty nykyiselle paikalle jostain Pohjanmaan suunnasta. Hirsirakennuksessa on pitkät nurkat ja läpikulku keskellä, jossa on kaareva yläosa. Perustuksena on lohkokivet nurkissa ja kate on vanhaa betonikattotiiltä.
4. Aitta on kaksihuoneinen ja hirsirakenteinen pitkin nurkin. Perustuksena on nurkkakivet ja katteena vanhat betonitiiliset.
5. Viljamakasiini on rakennettu kallion päällä olevien luonnonkivien päälle. Hirsirakennuksessa on lyhyet nurkat ja aaltopeltikate.
6. Maakellari on betonirakenteinen ja siinä on lautarakenteinen katto-osa. Katteena on betonikattotiili.
7. Savusauna on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Perustus on betonia. Kate on palahuopaa. Rakennus ei ole kovin vanha.
8. Sauna on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Ikkunat ovat vanhat. Perustus on lohkokiveä ja kate on betonikattotiiltä.

Historia

Tilan historia ulottuu vuoteen 1540, jolloin sen isäntänä oli Olavi Laasoi. Tila sijaitsi noina aikoina ryhmäkylässä noin 700 m nykyiseltä paikaltaan luoteeseen. Kylässä oli tuolloin Sikala (nykyään Siikala), Seppälä, Laasonen ja Mulli (nykyään Salmela). Vuodesta 1882 tilan isäntänä oli Juho Laasonen. Vuonna 1964 omistaja oli William Noppa. Vielä 1900-luvun alussa Laasolan kylässä oli nuo samat neljä taloa. Laasosen siirtymisestä nykyiselle paikalle ei ole varmaa tietoja, mutta oletan että tämä tapahtui vähän ennen vuotta 1920. Päärakennuksen tekniikka viittaa varhaisempaan aikaan kuin 1920. Syy rakennustavan "vanhanaikaisuuteen" selittyy ehkä sillä että tila siirrettiin vasta tuolloin ryhmäkylästä

nykyiselle paikalleen. Navetta on hävinnyt pihapiiristä.

Ympäristö

Pohjoispuolella on alavampaa peltoa ja länsipuolella on metsää. Laasojärven ranta on noin puolen kilometrin päässä koillisessa. Siikalan tila on Laasolantien toisella puolella noin 250 m itään. Maasto ympärillä on kumpuilevaa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Laasolan kulttuurimaisema on Pirkanmaan 3. Seutukaavassa merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931.
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Virve Kahila-Landgraf

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Ulkoisesti melkein 1900-luvun alun asussa oleva tyypillinen maatilan pihapiiri. Kantatila on siirretty todennäköisesti vasta 1910-luvun lopulla ryhmäkylästä nykyiselle paikalleen ja on rakennustavaltaan ajankohtaansa nähden vanhanaikainen. Säilyttämisen arvoinen rakennus pihapiirin rakennusten lisäksi on kiven päälle rakennettu vilja-aitta.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennukset ovat hyvässä kunnossa, mikä tukee niiden säilymistä. Tulevat korjaukset tulisi tehdä edelleen säilyttävässä ja perinteitä kunnioittavassa hengessä. Päärakennuksen ympäriltä voisi puustoa vähän harventaa, jotta se näkyisi paremmin maisemaan. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 406_Laasonen

Inventoija Arto Mattila 8.8.2003

Tallentaja Arto Mattila 18.9.2003

R4.12 Salmela

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Laasola	**Kiinteistö id**	67
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	2: 17
Osoite	Sulkusalmentie 105	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2526342
Kohdetyyppi	vapaa-aika	**Pohjoiskoord**	6842097
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	4
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Koilliseen viettävällä mäen laella oleva pihapiiri, jota rajaavat kaksi päärakennusta, aitta ja navetta. Nurmipihalla kasvaa pensaita, koivuja ja yksi iso leppä. Pihalta ei avaudu näkymiä ympäristöön. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja kohtalaisen hyvässä kunnossa.
1. Päärakennus 1 on rakennettu 1920-luvun alussa ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja ikkunat T-malliset sekä osittain uusitut. Perustuksena on nurkissa olevat lohkokivet ja pihan puolella hirsiseinän suojaksi on valettu betonisokkeli. Kate on profiilipeltiä.
2. Päärakennus 2 on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja ehkä päärakennuksista vanhempi. Talo on siirretty todennäköisesti vanhalta paikalta tähän. Julkisivut ovat vanhaa vaakapaneelia ja vanhat ikkunat ovat 6-osaiset. Perustuksena on nurkissa olevat lohkokivet. Talo on perustettu mäen korkeimmalle kohdalle kallion päälle. Katon molemmin puolin on frontonit ja kate on aaltopeltiä.
3. Aitta on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Huoneita aitassa on neljä. Katon keskellä on frontoni ja kate on aaltohuopalevyä. Kunto on paikoin huono.
4. Navetta on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Seinissä on useita följäreitä. Navettaa on jossain vaiheessa jatkettu. Sokkeli on betonia ja kate on aaltopeltiä.

Historia

Tilan historia ulottuu vuoteen 1540, jolloin sen isäntänä oli Heikki Mulli. Tila sijaitsi noina aikoina ryhmäkylässä noin 900 m nykyiseltä paikaltaan kaakkoon Mullinrannassa. Kylässä oli tuolloin Sikala (nykyään Siikala), Seppälä, Laasonen ja Mulli (nykyään Salmela). Vielä 1900 -luvun alussa Laasolan kylässä oli nuo samat neljä taloa. Armas Arvola osti Mullin talon 1920 -luvun alussa, purki rakennukset ja rakensi osittain niistä uuden talouskeskuksen Sulkusalmen läheisyyteen. Näin Mullin nimi muuttui Salmelaksi. Salmela on ollut 1950 -luvulta lähtien yhdysviljelyksessä Voitilan Valkaman (Tuokkolan) tilan kanssa ja rakennukset lähinnä vapaa-aikakäytössä.

Ympäristö

Sulkusalmi sijaitsee 200 m:n päässä tilasta koilliseen ja rautatie kulkee tilan eteläpuolelta 50 m:n päässä. Pohjois-, länsi- ja eteläpuolella on peltoja. Pitkäjärven kylä on linnuntietä 2 km:n päässä kaakossa. Maasto on tilan ympärillä voimakkaasti kumpuilevaa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

R4.12 Salmela

Kirjalliset lähteet

Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Hyvin säilynyt ja ehjä maatilan pihapiiri, jossa on kaksi tyypillistä 1900-luvun alun pitkän mallista päärakennusta. Toinen tilan päärakennuksista on siirretty 1920-luvun alussa vanhasta ryhmäkylästä. Pihapiiriin kuuluvat päärakennusten lisäksi hirsiset navetta ja aitta, jotka ovat myös säilyttämisen arvoisia. Rakennuskokonaisuus on maisemallisesti arvokas.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: rakenteita tulisi tarkkailla riittävän usein ja mahdollisiin tuleviin vaurioihin olisi puututtava nopeasti. Päärakennus 1:n seinän alaosassa pihanpuolella on lievä kosteusvaurio. Aitan katon katemateriaali on heikossa kunnossa ja voi alkaa vuotamaan. Vaurioiden syyt tulisi selvittää ja poistaa ennen varsinaisia korjauksia. Korjauksissa tulisi edelleen noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta. Muilta osin rakennukset ovat päällisin puolin hyvässä kunnossa, mikä tukee niiden säilymistä.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 406_Salmela	
Inventoija	Arto Mattila	8.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	19.9.2003

R4.13 Heikkilä

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pitkäjärvi	**Kiinteistö id**	68
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 33
Osoite	Pitkäjärvi 491	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2528065
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6840020
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	12
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Tasaisella paikalla oleva puistomainen piha, jonka rakennukset muodostaa avaran pihan. Pihaa rajaavat päärakennus, kaksi pitkänomaista aittaa ja etäämmällä oleva navetta. Nurmipihalla kasvaa vanhoja puita (vaahtera, tammi ja kuusi). Pihalta avautuu peltomaisema luoteeseen ja pohjoiseen. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on L -mallinen ja hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Rakennuksen "kaakkoissiipi" on rakennettu 1870-luvulla ja tuolloin viereen jäi vanha päärakennus, joka purettiin vuonna 1917 rakennetun "koillissiiven" paikalta. Talon julkisivut ovat vaakapaneelia ja vanhat ikkunat T-mallia. Perustus on betonia sekä kiveä ja kate on vanhaa betonikattotiiltä.
2. Aitta 2 on hirsirakenteinen lyhyillä nurkilla ja se on sijainnut nykyisellä paikallaan 1800-luvulla. Aitassa on viisi huonetta. Kate on aaltopeltiä.
3. Aitta 3 on 1800-luvulta ja on hirsirakenteinen pitkillä nurkilla. Aitta on siirretty tähän paikkaan ennen vuotta 1931. Tarkkaa aikaa ei ole. Aitta on kaksoisaitta, jossa on lisäksi talli. Kate on profiilipeltiä.
4. Navetta on rakennettu vuonna 1950 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Parviosuus ja luoteisosa ovat lautarakenteiset. Kate on vanhaa betonikattotiiltä ja perustus on osaksi betonia. Seinissä on useita följäreitä.
5. Otsa-aitta on vuodelta 1765 ja siinä aaltohuopakatto. Aitta sijaitsi alkujaan riihen lähellä ja 1950-luvulla se siirrettiin rantaan sillan luokse Jalmari Finnen Pitkäjärveläisiä näytelmää varten. Kunto on hyvä.
6. Vilja-aitta on vuodelta 1734 ja on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Perustus on nurkissa olevat luonnonkivet, hirsijalusta ja läpilattia. Aitassa on erikoiset räystäänalusrakenteet. Kate on aaltopeltiä.
7. Kuivuri on 1960-70 -luvulta ja se on lautarakenteinen. Julkisivut ovat pystylautaa ja kate on aaltopeltiä.
8. Terva-aitta. Ei kuvaa
9. Liiteri on lautarakenteinen.
10. Sauna. Ei kuvaa.
11. Kalustoliiteri. Ei kuvaa.
12. Lato on pyöröhirsirakenteinen ja pitkänurkkainen. Vuoliaiskaton katteena on aaltopelti.

Historia

Kantatilan historia ulottuu vuoteen 1540, jolloin tilan isäntänä oli Heikki Kopoi. Tila sijaitsi tuona aikana kylänmäellä, jossa oli yhteensä 7 taloa. Anttila, Heikkilä, Hoivala, Mikkola,

R4.13 Heikkilä

Laurila, Nikkilä ja Sipilä. Pitkäjärvellä oli tilojen halkomisien takia 1700-luvun lopulle tultaessa yhteensä jo 12 taloa. Maanmittari sai 1700-luvun lopulla isojakoon liittyvillä toimilla Heikkilän muuttamaan pois ahtaalta kylänmäeltä nykyiselle paikalleen. Vuodesta 1883 tilan isäntänä oli leski Aurora Heikkilä ja vuodesta 1944 Siiri Heikkilä.

Ympäristö

Tila sijaitsee loivalla mäellä Kaivannonjoen koillispuolella. Joki on 150 m:n päässä tilasta. Pellot on tilan etelä- ja pohjoispuolella. Pitkäjärventie on 200 m:n päässä tilasta luoteeseen. Tieltä pihaan johtaa kaunis koivukuja. Pitkäjärven kylä on noin 1 km:n päässä pohjoisessa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Pitkäjärven kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty myös MTY alueeksi. Kohde on mainittu seutukaavassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi.

Kirjalliset lähteet
Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931.
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
TKK:n arkkitehti opisk. harjoitustyö 1973.
Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Marketta Kolari

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Tilan rakennukset on siirretty isojaon yhteydessä 1700-luvun lopulla kylänmäeltä nykyiselle paikalleen. Vaiheittain rakentunut ja hyvin säilynyt kantatilan rakennuskokonaisuus on myös maisemassa arvokas. Rakennuskanta on pääosin 1800-luvun lopulta 1900-luvun alkuun. Pihapiirissä on myös otsa-aitta vuodelta 1765. Säilyttämisen arvoinen rakennus pihapiirin rakennusten lisäksi on vilja-aitta. Pihapiiriin johtaa pitkä ja komea koivukuja. Tila liittyy valtakunnallisesti arvokkaaseen Pitkäjärven kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennukset ovat hyvässä kunnossa, mikä tukee niiden säilymistä. Tulevat korjaukset tulisi tehdä edelleen säilyttävässä ja perinteitä kunnioittavassa hengessä. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 419_Heikkilä

Inventoija Arto Mattila 8.8.2003

R4.13 Heikkilä

Tallentaja Arto Mattila 19.9.2003

R4.14 Pitkäjärven kansakoulu

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pitkäjärvi	**Kiinteistö id**	69
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	9: 4
Osoite	Pitkäjärventie 530	**Alue**	40
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Itäkoord**	2527918
Hist. tilatyyppi	koulu	**Pohjoiskoord**	6840527
Nykyinen tilatyyppi	tila	**Rak lkm**	3
		Inventoitu	

Kuvaus

Koulu sijaitsee mäellä metsäsaarekkeessa peltojen keskellä. Selkeää pihatilaa ei muodostu vaan pihaa on koulun ympärillä. Pihalta ei avaudu avoimia näkymiä ympäristöön. Koulu on hyvin säilynyt ja hyväkuntoinen.
1. Koulu on valmistunut vuonna 1908 ja se on hirsirakenteinen lyhyillä nurkilla. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja pitkällä sivulla on kolme följäriä. Vanhat, suuret ja hienot ikkunat ovat jugend-tyyliset sekä alkuperäiset. Perustus on lohkokiveä ja koulu on perustettu kallion päälle. katon päädyt on aumattu ja katteena on aaltopelti. Koulun alla on osittain maakellari.
2. Piharakennuksessa on huussi, liiteri ja vaja ja se on hirsi- ja lautarakenteinen. Perustus on lohkokiveä ja kate on vanhaa betonikattotiiltä. Mielenkiintoinen huussirakennus !
3. Sauna on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja toimii edelleen saunana. Rakennus on toiminut myös keittolana. Kate on aaltopeltiä.

Historia

Pitkäjärvellä koulu aloitettiin vuokratiloissa vuonna 1903 Mikkolan talon itäpäädyssä. Opettajina oli Frida Salminen ja August Kokkonen oli poikien käsityön opettaja. Koulun rakentaminen aloitettiin vuonna 1907 rkm. Rietu Heikkilän valvonnassa. Syyslukukausi 1908 aloitettiin omassa, Natukan tilan maasta ostetulla Korkeamäen tontilla olevassa rakennuksessa. Koulu lopetettiin vuonna 1964 ja oppilaat siirtyivät Päilahden kouluun. Vuodesta 1989 koulu on ollut yksityisessä käytössä.

Ympäristö

Koulu on pienen mäen päällä, josta maasto laskee joka puolelle. Laasojärven ranta on 350 m:n päässä lounaassa ja Natukan tila on 150 m:n päässä idässä. Pitkäjärven kylään on linnuntietä puoli kilometriä pohjoiseen.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Pitkäjärven kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty myös MTY alueeksi.

Kirjalliset lähteet Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Anu ja Markku Ketola

R4.14 Pitkäjärven kansakoulu

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	sivistyshistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Vanha ja hyvin säilynyt sekä tyypillinen kyläkoulu vuodelta 1908. Kouluun liittyy myös sauna- ja huusirakennus, jotka ovat koulun lisäksi säilyttämisen arvoisia. Koulu sijaitsee näkyvällä mäen kummulla ja se liittyy valtakunnallisesti arvokkaaseen Pitkäjärven kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Koulu on hyvässä kunnossa, mikä tukee sen säilymistä. Sisätiloja ei tulisi liikaa muutella ja korjaukset tulisi tehdä historiallisia arvoja kunnioittaen säilyttävässä hengessä. Koulun itä- ja koillispuolen puustoa voisi harventaa, jotta se näkyisi paremmin Pitkäjärventielle ja liittyisi paremmin Pitkäjärven kulttuurimaisemaan.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 419_Pitkäjärven koulu	
Inventoija	Arto Mattila	8.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	19.9.2003

R4.15 Sepän pirtti

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pitkäjärvi	**Kiinteistö id**	70
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	7: 31
Osoite	Pitkäjärventie 570	**Alue**	40
Aluetyyppi	kyläkeskusta	**Peruskartta**	2142 08
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Itäkoord**	2527961
Hist. tilatyyppi	torppa	**Pohjoiskoord**	6840925
Nykyinen tilatyyppi	tila	**Rak lkm**	4
		Inventoitu	

Kuvaus

Pitkäjärventien vieressä oleva pieni tila, jonka pihan läpi tie kulkee. Tila on rinteen ja Längelmäveteen liittyvän Kylänlahden välissä. Pihasta avautuu järvinäköala. Rakennukset ovat erittäin hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennuksen vanha osa on rakennettu vuonna 1770 ja uudempi osa on 1800-luvun puolella. Talo on yksi vanhinpia edelleen asuttuja taloja Orivedellä. Pitkillä hirsinurkilla olevassa talossa on keskellä läpikuljettava eteistila. Etelän puoleisessa päässä on yksi tupa ja pohjoispuolella on kaksi pientä huonetta. Talon rinteen puolella on kellarin jäänteet ja tarina kertoo että Pitkäjärven lapset ovat tulleet "syntyneet" tästä kellarista. Julkisivut ovat uudemmalta osaltaan hirsipinnoilla ja vanhassa osassa on leveä vaakapaneeli. Perustuksena ovat matalat luonnonkivet ja vuoliaiskaton kate on konesaumapeltiä.
2. Talli-liiteri on hirsirakenteinen pitkin ja lyhyin nurkin. Talliosassa on ollut kaksi lehmää ja pieni hevonen ja liiterissä on ollut mm. jyvälaari. Talliosan perustun on tuettu betonilla ja liiteriosa on nurkkakivien varassa. Kate on aaltohuopaa.
3. Sauna on 1900-luvun alusta ja on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Kate on aaltohuopaa.
4. Ulkohuussi on lautarakenteinen ja pulpettikattoinen.

Historia

Talo on ollut Anttilan torppa ja myös ruotupirtti. Taloa on asunut mm. Jaakob Hammar. Häntä kutsuttiin seppä Hammariksi. Muistitietona on että Tyyne Mattila os. Hammar (sepän sisko) kertoi että kansallissodan aikana lattia oli täynnä makaavia haavoittuneita ja ruumiita. Taloa asui myös Aadolf, joka kuoli 1950 -luvulla.

Ympäristö

Talo sijaitsee keskellä Pitkäjärven kylää Kylänlahden rannassa. Talon lounaisseinustalta noustuaan rinnettä ylös voi nähdä laajat peltomaisemat. Maasto ympärillä on voimakkaasti kumpuilevaa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Pitkäjärven kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty myös MTY alueeksi. Kohde on mainittu seutukaavassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

R4.15 Sepän pirtti

Suulliset lähteet Eelis Lamberg

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Erittäin hyvin säilynyt Oriveden vanhimpia edelleen asuttuja taloja. Talon vanhempi puoli on vuodelta 1770. Rakennus on ollut Anttilan torppa sekä ruotusotamiehen asunto. Tien toisella puolella Kylänlahden rannassa on talli-liiteri, joka on tärkeä osa tilakokonaisuutta. Kaikki tilan rakennukset ovat säilyttämisen arvoisia. Talo liittyy myös Pitkäjärven valtakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Talo on hyvässä kunnossa, mikä tukee sen säilymistä. Korjaukset on tähän asti tehty säilyttävässä hengessä ja perinteitä kunnioittaen. Korjaukset tulisi tehdä samoin myös jatkossa.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 419_Sepän pirtti	
Inventoija	Arto Mattila	8.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	19.9.2003

R4.16 Laurila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pitkäjärvi	**Kiinteistö id**	71
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	5: 50
Osoite	Pitkäjärventie 599	**Alue**	40
Aluetyyppi	kyläkeskusta	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2527926
Kohdetyyppi	tyhjillään	**Pohjoiskoord**	6841182
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	6
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Tiivis ja ryhdikäs maatilamainen pihapiiri, joka rajautuu kahteen päärakennukseen, kahteen aittaan ja Pitkäjärven tiehen. Heinittynyt piha viettää lounaaseen päin ja tien varsi on pusikoitunut. Pihalta ei avaudu ympäristöön näkymiä. Rakennukset ovat erittäin hyvin säilyneitä mutta paikoin huonossa kunnossa.
1. Päärakennus 1 on vuodelta 1870 ja hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin. Talossa on mutterikuisti, joka on huonossa kunnossa. Julkisivut ovat hirsipinnoilla paitsi eteläsivusta noin puolet on koolattu ja pystylaudoitettu. Ikkunat ovat vanhat T-malliset , joissa on kolmiosainen yläosa. Muutama eteläsivun ikkuna on vaihdettu yksiruutuiseen ikkunaan. Perustuksena on nurkissa olevat luonnonkivet ja kate on tiilikuviopeltiä. Talon kunto on paikoin huono.
2. Päärakennus 2 on 1800-luvun alkuvuosilta ja se on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin. Lasikuisti on suorakaiteen muotoinen ja sen katto on romahtamaisillaan. Julkisivut ovat vaakapaneloitu. Eteläpäädyssä on leveämpää ja muissa kapeampaa paneelia. Ikkunat ovat vanhat T-ikkunat. Perustuksena on nurkkakivet, joista osa itäpuolelta on antanut periksi. Kate on aaltopeltiä. Kunto on paikoin huono.
3. Aitta 3:n on tuonut edellinen omistaja Tampereelta Linnan tilalla. Luhtiaitassa on lyhyet hirsinurkat ja kaarevat aukot eteläsivun yläosassa "otsassa". Aitassa on koristeelliset pilarit ja otsan alareuna. Katolla on koristeellinen vellikello ja kate on mineriittilevyä. Ovissa ovat koristeelliset metallisaranat. Perustuksena on betonitolpat nurkissa. Kunto on aika hyvä.
4. Aitta 4 on rakennettu vuonna 1888 (vuosiluku on seinässä) ja se on hirsirakenteinen sekä pitkänurkkainen. Kaksoisaitan kate on kolmiorimahuopaa ja perustus on luonnonkiveä. Kunto on kohtalaisen hyvä.
5. Navetta on rakennettu vuonna 1929 ja on sementtitiilirakenteinen. Kate on kolmiorimahuopaa ja länsipääty on lautarakenteinen. Kunto on huono.
6. Riihi on vanhimmalta osaltaan hirsirakenteinen pitkin nurkin ja uudemmalta osaltaan lautarakenteinen. Sisällä on kuivuri koneineen. Kate on kolmiorimahuopaa ja aaltopeltiä. Kunto on aika hyvä.

Historia

Kantatilan historia ulottuu vuoteen 1544, jolloin tilan isäntänä oli Paavo Hoiva. Tila sijaitsi tuona aikana samalla kylänmäellä kuin nytkin ja mäellä oli yhteensä 7 taloa. Anttila, Heikkilä, Hoivala, Mikkola, Laurila, Nikkilä ja Sipilä. Pitkäjärvellä oli tilojen halkomisien takia 1700 -luvun lopulle tultaessa yhteensä jo 12 taloa. Isäntiä Laurilan talossa ovat olleet Manu Laurila, Arvo ja Katri Vuorela (os. Laurila), Juhani Laurila vuodesta 1963 ja Aulikki

R4.16 Laurila

Hannula vuodesta 1975. Nykyiselle omistajalle tila on siirtynyt vuonna 2003.

Ympäristö

Tila on kumpareen luoteisreunalla Pitkäjärventien vieressä. Tien toisella puolella on Brusilan ja Anttilan tilat. Tila on osa Pitkäjärven raitin arvoaluetta. Kylänlahti on sadan metrin päässä kaakossa ja ympärillä ovat avoimet pellot.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Pitkäjärven kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty myös MTY alueeksi. Kohde on mainittu seutukaavassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi.

Kirjalliset lähteet Rakennustaidetta Tampereella, Rihlama.
Suomen sukutilat
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Tatu Arvonen ja Helga Tokee (os. Laurila)

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemakokonaisuus

Perustelu Yksi Pitkäjärven kylän kantatiloista, jonka pihapiiri sijaitsee entisessä ryhmäkylässä Pitkäjärven raitin varrella. Erittäin hyvin säilynyt maatilan rakennuskokonaisuus 1800-luvulta. Kaikki pihapiiriä ympäröivät rakennukset ja riihi ovat säilyttämisen arvoisia. Tila liittyy historiallisesti ja maisemallisesti vanhaan ryhmäkylään ja seutukaavassa valtakunnallisesti arvokkaaseen Pitkäjärven kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennukset ovat paikoin huonossa kunnossa, mikä uhkaa niiden säilymistä. Korjaukset tulisi aloittaa viipymättä ja korjauksissa tulisi olla malttia sekä asiantuntemusta historiallisesti arvokkaiden rakennusten korjaamisessa ja korjauksien suunnittelussa. Korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Tilan rakennukset voisivat näkyä paremmin Pitkäjärventielle, eli puustoa voisi harventaa.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 419_Laurila

Inventoija Arto Mattila 9.8.2003

Tallentaja Arto Mattila 22.9.2003

R4.16 Laurila

R4.17 Brusila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pitkäjärvi	**Kiinteistö id**	72
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	9: 104
Osoite	Pitkäjärventie 598	**Alue**	40
Aluetyyppi	kyläkeskusta	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2527885
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6841182
Hist. tilatyyppi	lohkotila	**Rak lkm**	10
Nykyinen tilatyyppi	lohkotila	**Inventoitu**	

Kuvaus

Väljä ja ryhdikäs pihapiiri, joka viettää voimakkaasti lounaaseen päin. Pihaa rajaavat neljältä sivulta päärakennus, aitta, piha-asunto ja navetta. Muut talousrakennukset sijaitsevat pihapiirin ulkopuolella lounaispuolella. Pihalta avautuu avara peltomaisema. Rakennukset ovat kohtalaisen hyvin säilyneitä ja kunnoltaan vaihtelevia.
1. Päärakennus on rakennettu 1890-luvulla ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Talossa on uusi mutterin mallinen kuisti. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja ikkunat ovat uudet. Seinän yläosassa on haukkaikkunat. Perustus on lohkokiveä ja kate on aaltopeltiä. Talosta on katkaistu omaisuuden jaon yhteydessä noin 10 m:n pätkä pois pohjoispäästä ja siitä on tehty Petäjämäki niminen tila. Rakennus on hyväkuntoinen mutta ilmeeltään muuttunut.
2. Aitta on 1800-luvun puolelta ja se on pitkillä hirsinurkilla. Kolmoisaitan päädyssä on yksi huone. Kate on aaltopeltiä ja perustuksena on nurkkakivet. Kunto on kohtalaisen hyvä. Kaipaa hirsikengitystä.
3. Navetta on rakennettu vuonna 1890 ja siinä on korkea luonnonkivinen sokkeli. Seinät ovat hirsirakenteiset pitkillä nurkilla. Kate on aaltopeltiä. Kunto on aika hyvä mutta kaipaa hirsikengitystä pohjoispäähän.
4. Piha-asunto on ollut palvelusväen asuntona ja se on rakennettu 1930-luvulla. Talo on hirsirakenteinen lyhyillä nurkilla ja perustus on betonia. Kate on vanhaa betonikattotiiltä ja talon kunto on kohtalaisen hyvä.
5. Sauna on rakennettu 1930-luvulla ja se on hirsirakenteinen lyhyillä nurkilla. Kate on vanhaa betonikattotiiltä. Kunto on kohtalaisen hyvä.
6. Konehalli on rakennettu vuonna 1997-98 ja se on lautarakenteinen. Sokkeli on betonia. Kunto on hyvä.
7. Viljamakasiini on rakennettu 1900-luvun alussa ja se on pitkillä hirsinurkilla. Kate on vanhaa betonikattotiiltä. Kunto on kohtalaisen hyvä. Kaipaa hirsikengitystä.
8. Lato on pitkillä hirsinurkilla ja kate on aaltopeltiä. Lato on pahasti kallellaan.
9. Pikkuriihi on hirsi- ja lautarakenteinen ja päädyssä on pieni tiilinen lämmityslaite. Kate on betonitiiltä ja katolla on kaksi tuuliohjainta. Kunto on aika hyvä.
10. Riihi on 1800-luvulta ja on pitkillä hirsinurkilla. Kaksiosaisessa riihessä on luoteissivulla kylkiäinen. Perustuksena on nurkkakivet ja toisessa osassa riiheä on läpilattia. Kate on kolmiorimahuopaa. Katto on huonossa kunnossa. Maisemallisesti arvokas rakennus.

Historia

Tila halottiin 1720-luvulla Natukasta, jolloin tilan isäntä oli Taneli Rekonpoika. Pitkäjärvellä oli tilojen halkomisien takia 1700-luvun lopulle tultaessa yhteensä jo 12 taloa. Tiloja

siirrettiin kylästä kauemmaksi ja 1800-luvun alkupuolella vanhalla kylänmäellä oli enää 6 taloa jäljellä. Anttila, Brusila, Jussila, Kylä-Sipilä, Laurila ja Saarikko. Vuodesta 1893 isäntänä oli Oskar Brusila ja vuodesta 1935 Toivo Brusila.

Ympäristö

Tila on rinteessä Pitkäjärventien vieressä. Tien toisella puolella on Laurilan tila. Tila on osa Pitkäjärven raitin arvoaluetta. Kylänlahti on sadan metrin päässä kaakossa ja ympärillä on avoimet pellot.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Pitkäjärven kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty MTY alueeksi. Kohde on mainittu seutukaavassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi.

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931.
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Reino Brusila

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemakokonaisuus

Perustelu Natukasta 1720-luvulla halotun tilan komea, 1800-luvun lopulla tehty päärakennus on aivan Pitkäjärven raitin varressa. Kohtalaisen hyvin säilynyt maatilan rakennuskokonaisuus 1800-luvun lopulta, joka on arvokas osa Pitkäjärven vanhaa kylän raittia. Ryhdikkäässä neljältä sivulta rakennetussa pihapiirissä sijaitsevat päärakennus, aitta, navetta ja palvelusväen asunto. Pihapiirin lisäksi säilyttämisen arvoisia rakennuksia ovat sauna, riihet ja viljamakasiini. Tila liittyy historiallisesti ja maisemallisesti vanhaan ryhmäkylään ja seutukaavassa valtakunnallisesti arvokkaaseen Pitkäjärven kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennukset ovat hyvässä kunnossa, mikä tukee niiden säilymistä. Aitta ja navetta kaipaavat hirsien kengitystä ja riihi vaatisi uuden katon pelastuakseen. Korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 419_Brusila

Inventoija Arto Mattila 9.8.2003

R4.17 Brusila

Tallentaja Arto Mattila 22.8.2003

R4.18 Anttila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pitkäjärvi	**Kiinteistö id**	73
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	8: 63
Osoite	Pitkäjärventie 600	**Alue**	40
Aluetyyppi	kyläkeskusta	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2527848
Kohdetyyppi	vapaa-aika	**Pohjoiskoord**	6841235
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	4
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Tasainen ja tiivis pihapiiri, jota rajaavat L:n mallinen päärakennus, pitkänmallinen aitta ja puusto. Nurmikkopiha on omakotitalomainen ja sieltä avautuu näkymä pelloille lounaaseen päin. Tilan ympärillä on paljon puita eikä tila juurikaan näy ympäristöön. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja kohtalaisen hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on rakennettu 1800-luvun lopulla ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Talo on rakennettu monessa vaiheessa. Luoteisosa on talon vanhin. Julkisivut ovat hirsipinnoilla ja ikkunat ovat vanhat. Vanha lasikuisti on purettu ja tilalle on rakennettu avokuisti. Katolla on ollut vellikello, joka on hävinnyt. Perustuksena on nurkkakivet ja kate on aaltopeltiä. Talon päätyyn länsiosaan on rakennettu hirsinen lisäosa, joka on luultavasti talli. Rakennus on säilynyt hyvin myös sisältä. Kunto on paikoin huono, länsiosan perustukset ovat antaneet periksi.
2. Aitta on pitkillä hirsinurkilla ja siinä on viisi huonetta. Kate on aaltopeltiä ja perustuksena on nurkkakivet, jotka on pahasti painuneet. Perustukset tulisi oikaista ja nostaa sekä alimmat hirret kengittää.
3. Sauna on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Seinät ovat vaakapaneelia. Sokkeli on betonia ja kate on huopaa ja konesaumapeltiä. Katos on rakennettu myöhemmin. Kunto on hyvä.
4. Vilja-aitta on hirsirakenteinen ja lukkonurkkainen. Perustus on betonia ja kate aaltopeltiä. Kunto on hyvä mutta maa on noussut tie puolella liian korkealle ja lahottanut alimpia hirsiä. Kaipaa kengitystä.

Historia

Kantatilan historia ulottuu vuoteen 1540, jolloin tilan isäntänä oli Lauri. Tila sijaitsi tuona aikana samalla kylänmäellä kuin nytkin ja mäellä oli yhteensä 7 taloa. Anttila, Heikkilä, Hoivala, Mikkola, Laurila, Nikkilä ja Sipilä. Pitkäjärvellä oli tilojen halkomisien takia 1700 -luvun lopulle tultaessa yhteensä jo 12 taloa. Tiloja siirrettiin kylästä kauemmaksi ja 1800 -luvun alkupuolella vanhalla kylänmäellä oli enää 6 taloa jäljellä. Anttila, Brusila, Jussila, Kylä-Sipilä, Laurila ja Saarikko. Nyt kylänmäellä ei ole enää kuin 3 tilaa, Anttila, Brusila ja Laurila. Vuodesta 1907 isäntinä talossa olivat Oskar ja Emma Augustintytär Anttila ja vuodesta 1955 Alma Anttila.
Pihasta on hävinnyt ajansaatossa navetta kaksi kertaa, uudempi ja vanhempi sekä useita aittoja.

Ympäristö

Tila on Pitkäjärventien ja Brusilan tilan vieressä ja tien toisella puolella on Laurilan tila. Tila

on osa Pitkäjärven raitin arvoaluetta. Kylänlahti on 200 m:n päässä kaakossa ja ympärillä on avoimet pellot.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Pitkäjärven kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty myös MTY alueeksi. Kohde on mainittu seutukaavassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi.

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931.
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemakokonaisuus

Perustelu Yksi kolmesta Pitkäjärven ryhmäkylään jääneestä kantatilasta, jonka omistajia tunnetaan 1540-luvulta saakka. Hyvin säilynyt maatilan rakennuskokonaisuus 1800-luvun lopulta. Päärakennus on rakennettu kahdessa vaiheessa ja siihen on liitetty talli. Tilakokonaisuus liittyy historiallisesti ja maisemallisesti vanhaan ryhmäkylään ja seutukaavassa valtakunnallisesti arvokkaaseen Pitkäjärven kulttuurimaisemaan. Tilan kaikki rakennukset ovat säilyttämisen arvoisia. Tila on myös tärkeä osa Pitkäjärven raittia.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennukset ovat kohtalaisen hyväkuntoisia, mikä tukee niiden säilymistä. Muutaman rakennuksen perustukset tulisi korjata. Pirtin lattian alusrakenteiden tuet tulisi tarkistaa ja korjata (kohoava lattia). Puustoa voisi harventaa päärakennuksen pohjoispuolelta, että tämä näkyisi paremmin lähestyttäessä Pitkäjärveä pohjoisesta.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 419_Anttila

Inventoija Arto Mattila 9.8.2003

Tallentaja Arto Mattila 22.9.2003

R4.19 Sipilä

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pitkäjärvi	**Kiinteistö id**	74
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	4: 45
Osoite	Pitkäjärventie 639	**Alue**	40
Aluetyyppi	kyläkeskusta	**Peruskartta**	2142 08
		Itäkoord	2527821
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6841522
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	10
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Lounaaseen viettävällä mäenreunalla sijaitseva maatilamainen pihapiiri, jossa kasvaa useita puita. Pihapiiriä rajaavat L:n mallinen päärakennus, navetta ja aitta. Pihasta on näkymä lounaan suuntaan pelloille. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on rakennettu kahdessa vaiheessa. Etelä-pohjois-suuntainen pytinki, on rakennettu vuonna 1846 ja itä-länsi-suuntainen pirtti vuonna 1907. Pirtti sijaitsi 1800 -luvun alussa pytingistä erillään nykyisen navetan paikalla, johon se siirrettiin ryhmäkylästä. Talo on hirsirakenteinen pitkin hirsinurkin. Julkisivut ovat hirsipinnoilla sekä punamullatut ja ikkunat ovat uudet. Perustuksena on nurkissa olevat lohkokivet ja kate on aaltopeltiä. Pirtin tupa on vasta korjattu vesivahingon takia.
2. Navetta vuodelta 1930 on sementtitiilirakenteinen ja kate on kolmiorimahuopaa. Kunto on kohtalaisen hyvä.
3. Jauhoaitta 1840 -luvulta on pitkillä hirsinurkilla ja kate on aaltopeltiä. Kunto on hyvä.
4. Liiteri on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kate on aaltopeltiä. Kunto on hyvä.
5. Omakotitalo on rakennettu vuonna 1994 ja se on lautarakenteinen. Sokkeli on kevytsoraharkkoa ja kate tiilikuviopeltiä. Kunto on hyvä.
6. Kuivuri on kevytsora-peltikasetti-lautarakenteinen ja aika uusi. Kunto on hyvä.
7. Aitta on osiltaan 1840 -luvulta ja on pitkänomainen ja pitkin hirsinurkin. Keskellä aittaa on sola, josta pääsee läpi. Kate on kolmiorimahuopaa. Hirret on maalattu tai kyllästetty myrkyn vihreällä. Kunto on aika hyvä.
8. Vilja-aitta on 1840 -luvulta ja otsa-aitta-tyyppinen sekä kaksikerroksinen. Pitkät hirsinurkat ja perustuksina lohkokivet nurkissa. Kate on aaltopeltiä. Ylempään kerrokseen on ramppi. Kunto on hyvä.
9. Riihi voi olla jopa 1700 -luvun puolelta ja se on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kate on aaltopeltiä ja perustuksena on luonnonkivet nurkissa. Riihessä on ollut lisäksi länsipuolella pahnalato. Riihi on maisemassa arvokas. Kunto on hyvä.
10. Lato on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kate on pärettä ja uusimisen tarpeessa. Kunto on muuten hyvä.

Historia

Kantatilan historia ulottuu vuoteen 1540, jolloin tilan isäntänä oli Olavi Kopoi. Tila on ollut tuolloin jo nykyisen suvun hallinnassa. Tila sijaitsi tuona aikana kylänmäellä ja mäellä oli yhteensä 7 taloa. Anttila, Heikkilä, Hoivala, Mikkola, Laurila, Nikkilä ja Sipilä. Pitkäjärvellä oli tilojen halkomisien takia 1700-luvun lopulle tultaessa yhteensä jo 12 taloa. Tiloja siirrettiin kylästä kauemmaksi ja 1800-luvun alkupuolella vanhalla kylänmäellä oli enää 6

taloa jäljellä, Anttila, Brusila, Jussila, Kylä-Sipilä (halottu Sipilästä), Laurila ja Saarikko. Nyt 2000-luvulla kylänmäellä on vielä 3 tilaa, Anttila, Brusila ja Laurila. Sipilän omistajat vuodesta 1897 olivat Juha ja Hilda (os. Mukkula) Sipilä, vuodesta 1942 Vilho Sipilä ja vuodesta 1961 Erkki Keskinen.

Ympäristö

Tila on Pitkäjärventien itäpuolella noin 50 m:n päässä. Vanha kylänmäki on 300 m:n päässä tilasta etelään. Sipilä on osa Pitkäjärven raitin arvoaluetta. Kylänlahti on puolen kilometrin päässä etelässä. Tilan ympärillä on avoimet pellot ja itäpuolella on pieni metsäsaareke.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Pitkäjärven kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty myös MTY alueeksi. Kohde on mainittu seutukaavassa kulttuurihoistoriallisesti arvokkaaksi.

Kirjalliset lähteet Ovi menneeseen, Pekka Nuottajärvi 2000.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Ari Keskinen

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemakokonaisuus

Perustelu Kylänmäen pohjoispuolella sijaitsevan Pitkäjärven kylän kantatilan omistajia tunnetaan vuodesta 1540 saakka. Hyvin säilyneet kantatilan rakennukset, jotka ovat maisemallisesti arvokkaita ja liittyvät kiinteästi kylänraittiin. Tila on siirretty 1800-luvun alussa isonjaon yhteydessä pois vanhasta ryhmäkylästä. Tilan L:n mallinen päärakennus on yksi kylän vanhimpia säilyneitä päärakennuksia, joka on rakennettu kahdessa eri vaiheessa. Pihapiirin rakenusten lisäksi säilyttämisen arvoisia rakennuksia ovat aitat, riihi ja lato. Tila liittyy valtakunnallisesti arvokkaaseen Pitkäjärven kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukset ovat hyväkuntoisia, mikä tukee niiden säilymistä. Toimenpidesuosituksia: Tulevissa korjauksissa tulee edelleen noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Puustoa voisi harventaa päärakennuksen luoteis- ja pohjoispuolelta, että tämä näkyisi paremmin lähestyttäessä Pitkäjärveä pohjoisesta.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Pitkäjärvi-Päilahti alue / 419_Sipilä

Inventoija Arto Mattila 9.8.2003

Tallentaja Arto Mattila 22.9.2003

R4.19 Sipilä

R4.20 Ruissalo

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Pitkäjärvi	**Kiinteistö id**	44
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 35
Osoite	Lyytikkäläntie 177	**Alue**	39
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 08
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Itäkoord**	2523231
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Pohjoiskoord**	6839991
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	6
		Inventoitu	

Kuvaus

Väljä tasainen piha, josta navetta ja isot aitat ovat hävinneet. Kiertopiha ja pihapuita. Kauniit ja avarat peltonäkymät koilliseen ja länteen. Vieressä on Lyytikkäläntie. Luoteessa on pieni mäki, jolla kasvaa puustoa. Etäämpänä lounaan suunnassa on kaksi talousrakennusta. Rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja kohtalaisen hyvin säilyneet.
1. Päärakennus on rakennettu 1830- luvulla Lyytikkälän ryhmäkylään Sipilän viereen ja vuonna 1865 siirretty nykyiselle paikalleen. Päärakennus on hirsirakenteinen ja siinä on pitkät nurkat. Vuoraus peittää pitkät nurkat kokonaan. Seinien alaosa on leveää vaakapaneelia, keskiosa on pystyrimalautaa ja yläosassa kiertää talon ympäri nikkarityylinen koriste. Ikkunat ovat vanhat 6-osaiset. Talossa on kaksi kuistia, joiden väliin on noin vuonna 1950 tehty lasiveranta. Katolla on kaksi kaarevaa kattoikkunaa. Kate on konesaumapeltiä. Hyvin säilynyt ulkoisesti ja kohtalaisen hyvin myös sisältä.
2. Talousrakennus on lautarakenteinen ja se sisältää jäähuoneen, puuliiterin ja konesuojan.
3. Maakellari on vanha kiviholvattu kellari, jonka päälle on valettu betonista uusi sisääntulo ja katto. Hyvin säilynyt ja erikoinen maakellari.
4. Otsa-aitta pitkin nurkin on perustettu luonnonkivien varaan. Lautakatto on huonossa kunnossa.
5. Konesuoja on rakennettu 1980-luvulla ja on lautarakenteinen. Kate on aaltopeltiä. Kunto on hyvä.
6. Kuivuri on rakennettu 1950-luvulla ja on lautarakenteinen. Julkisivut ovat pystylautaa ja kate on aaltopeltiä. Kunto on hyvä.

Historia

Tila on hyvin vanha. Ensimmäinen asiakirja, jossa se mainitaan on vuodelta 1439. Nykyisen omistajan suku on hallinnut tilaa vuodesta 1630, jolloin Nuutti Niilonpoika otti aution talon haltuunsa. Tilan nimi on ollut aikoinaan Sikanen, joka muutettiin Ruissaloksi viljavien ruispeltojen mukaan. Tila siirrettiin nykyiselle paikalleen vuonna 1865. Päärakennukseen tehtiin perusteellinen korjaus vuonna 1963. Navetta vuodelta 1912, joka sijaitsi talousrakennuksen itäpuolella on jo hävinnyt. Päärakennuksen pohjoispuolella on ollut pitkänomainen aitta / varasto, joka myös on ajan saatossa hävinnyt.

Ympäristö

Länsi ja itäpuolella on pellot ja luoteessa on metsää. Lyytikkälän vanha kylän paikka on noin 600 m:n päässä lännessä. Oriselän rantaan on matkaa noin 800 m ja Oriselkään liittyvä pienempi järvi on noin 200 m:n päässä lounaan suunnassa. Maasto on alueella loivasti

R4.20 Ruissalo

kumpuilevaa ja kaunista.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Riitta Ruissalo

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Tila on ollut olemassa jo keskiajalta asti. Ryhmäkylästä vuonna 1865 siirretty päärakennus on säilynyt 1800-luvun asussa. Julkisivuissa on sekä uusgotiikan että uusrenesanssin piirteitä ja nikkarityylisiä koristuksia. Päärakennus näkyy maisemassa kauas peltoaukeiden yli. Tyypillisessä otsa-aitassa on nykyisin harvinainen lautakatto.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Päärakennuksen tyylipiirteiden tulisi säilyä ja ympäröivien peltoalueiden pysyä avoimina, jotta päärakennus näkyy. Aitan harvinainen lautakatto tulisi korjata samanlaiseksi.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 / Pitkäjärvi-Päilahti alue / 419_Ruissalo

Inventoija Arto Mattila 23.7.2003

Tallentaja Arto Mattila 3.9.2003

Kartalla 1:100 000, on esitetty seuraavilla sivuilla olevien karttaotteiden, 1:20 000, sijainnit Vanhan Oriveden eteläosassa.-

5 Etelä-Orivesi

lainaus Oriveden kulttuuriympäristöohjelma

Kuvaus

Etelä-Orivesi on luonteeltaan enimmäkseen kallioisia metsiä ja viljelymaisemaa ja se kattaa useita kyliä Kangasalan rajalta lähtien. Lännessä alue rajautuu rautatielinjaan ja idässä Längelmäveteen. Pohjoisessa rajana ovat Yliskylä ja sen itäpuoliset lähes asumattomat alueet. Asutus ja viljelymaisema sijoittuvat länsiosassa Vesijärveen kuuluvien Siitamanlahden sekä siihen laskevien pienten järvien kapeahkoille rannoille, jota jyrkät mäet reunustavat. Siitaman rautatieseisakkeen ympärillä metsän keskellä on pienipiirteinen, rautatien ja kivilouhosten synnyttämä Pysäkinmäen taajama. Siitaman kylätien varressa Naappilaan mennessä on tilojen torppien ja mäkitupien miljöötä ja tiestä hyvän matkaa rantaan päin ovat kolmen yksinäistilan tilakeskukset. Itäosan Naappila, Koivuniemi ja Rajalahti ovat Rajalahden ympärillä näköyhteydessä toisiinsa, Suomasema niistä erillään metsätaipaleen takana. Viljelty maa on enimmäkseen hiesua ja asutus on suureksi osaksi moreenimailla, mutta Suomasemasta Koivuniemeen ulottuu kapea, pohjois-eteläsuuntainen sora- ja hiekkavyöhyke. Koivuniemen mäkitupa-alue ja muutamat, osin jo metsittyneet hiekkakuopat ovat tällä kaistaleella. Osin metsittyneitä näköalapaikkoja on Siitaman Haukivuoressa, Hammarin ja Unkilan kallioilla, Naappilan rantakallioilla ja Mustavuoressa. Kangasalan ja Oriveden välinen vanha maantie kulkee pohjois-eteläsuunnassa Naappilan kylän läpi, jossa risteykseen on kasvanut alueen tärkein keskus.

Historia

Etelä-Oriveden alueella on asuttu jo kivikaudella Unkilan ja Padustaipaleen tienoilla. Ennen 1600-luvulla alkaneita vedenlaskuja Padustaipaleen kohdalta lienee ylitetty kannas Vesijärvestä Rajalahteen ja sitä kautta Längelmävedelle. Maakirjakyliä ovat Siitama, Ruokonen, Sarkkila, Unkila, Padustaipale, Naappila, Koivuniemi, Suomasema ja Rajalahti. Siitama, Ruokonen ja Sarkkila ovat kuuluneet vuoteen 1926 asti Kangasalan kuntaan, jonne niillä oli tieyhteys viimeistään 1780. Rautatie ja lähistön kivilouhokset toivat 1800-luvun lopulta lähtien alueelle uusia tilattomia asukkaita, jotka rakensivat taajamaa seisakkeen lähelle. Toinen vastaava taajama kasvoi Koivuniemen kylään, josta käytiin töissä paitsi tiloilla, myös sahalla. Kylistä Rajalahti on edelleen ryhmäkylä, joskin väljähkö, muut usean talon kylät ovat hajaantuneet isonjaon jälkeen. Teollisuus on ollut louhosten lisäksi lähinnä pienehköjä sahoja ja myllyjä. Alueen tärkein tie kulki ilmeisesti jo keskiajalla Kangasalan Huutijärveltä Naappilan kautta Oriveden kirkonkylään. Tämä Jyväskylään johtanut vanha valtatie 9 sai öljysorapäällysteen 1960. Viime vuosisadan lopulla rautatieseisake lopetettiin ja ohitustie, 1972 valmistunut uusi valtatie 9 vei valtaosan liikenteestä, mikä on vähentänyt alueen palveluita ja asukaslukua.

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

SIITAMA-RUOKONEN-SARKKILA-TAIPALE

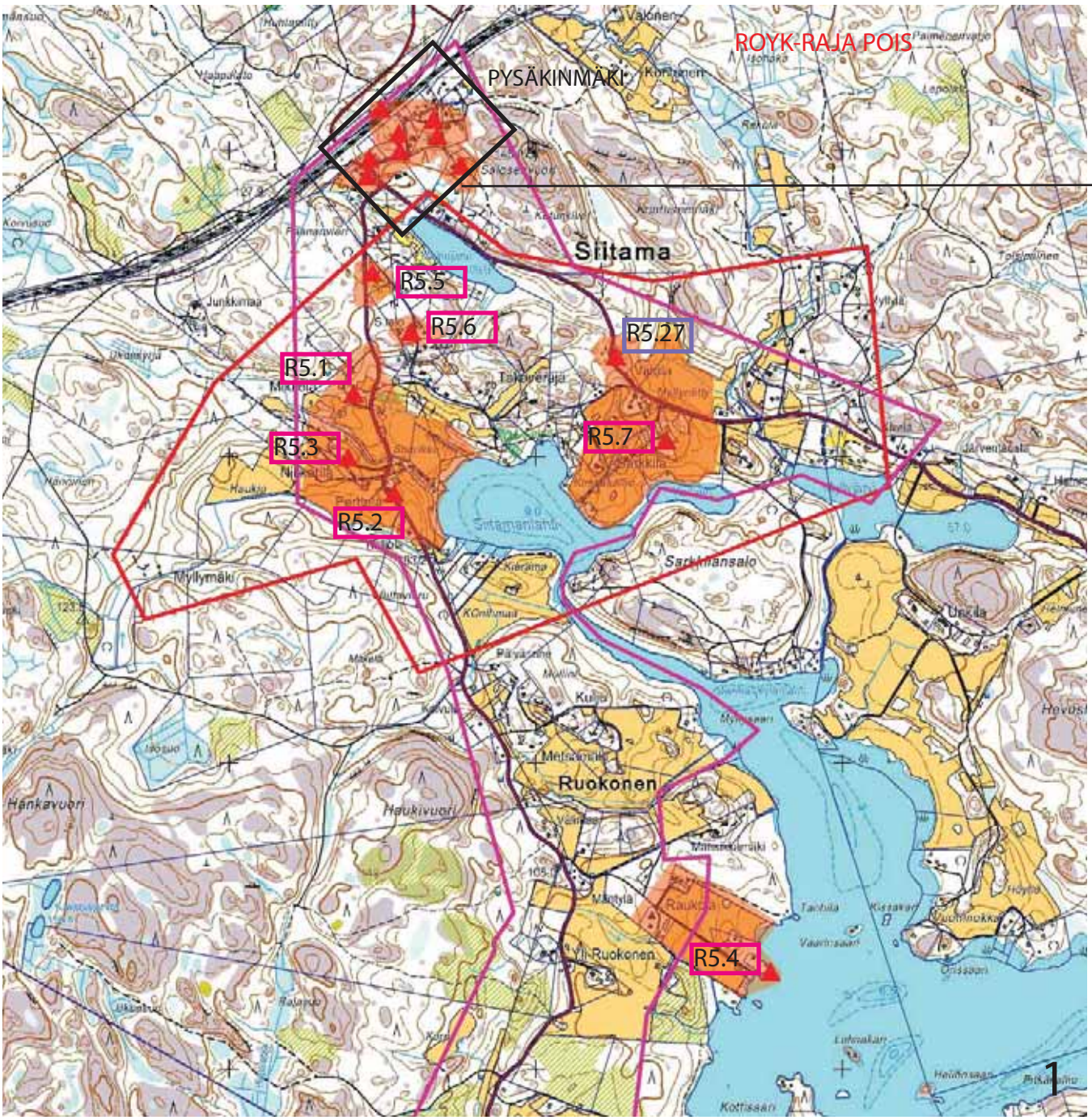

Alueen inventoidut kohteet

R5.1 Mikkola
R5.2 Perttula
R5.3 Nikkarila
R5.4 Talasnokan huvila
R5.5 Jukola
R5.6 Siitaman koulu (nyk. Siitamaja)
R5.7 Sarkkila
R5.27 Viitala

R5.28 Taipale

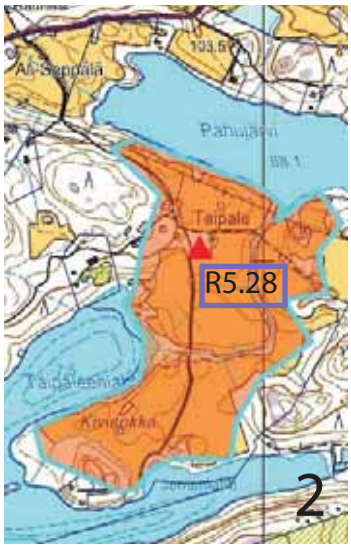

Rx.xx Inventointiaineisto 2009/ Arkinor Oy

Rx.xx Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

Aluerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö

Merkittävän kulttuuriympäristön raja (Vk 1993-> Mk 2010)

Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999

Arvokas maisemaalue

Arvokas peltoalue

PYSÄKINMÄKI

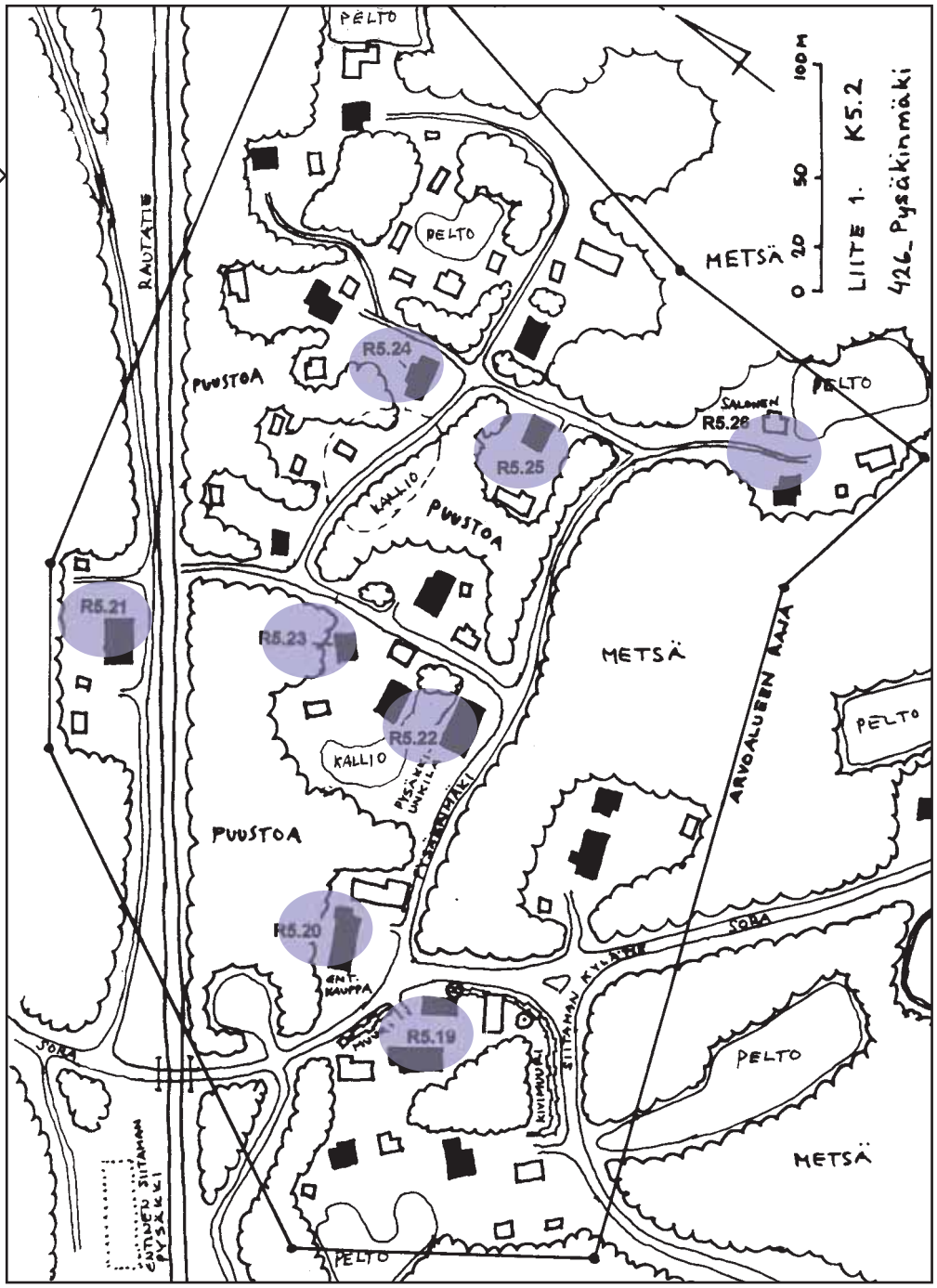

Inventointiaineisto 2010/ Arkinor Oy

Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

Asemakuva Kulttuuriympäristön aineistosta tekijänä Eija Teivas tai Arto Mattila.

Alueen inventoidut kohteet

R5.19 Grönqvist
R5.20 Kyläkauppa (entinen)
R5.21 Kasarmin talo (valkoinen talo)
R5.22 Pysäkki-Unkila ja Kapakka
R5.23 Mikkola
R5.24 Juntunen
R5.25 Valonen
R5.26 Salonen (metsänvartija)

NAAPPILA-RAJALAHTI-KOIVUNIEMI-SUOMASEMA

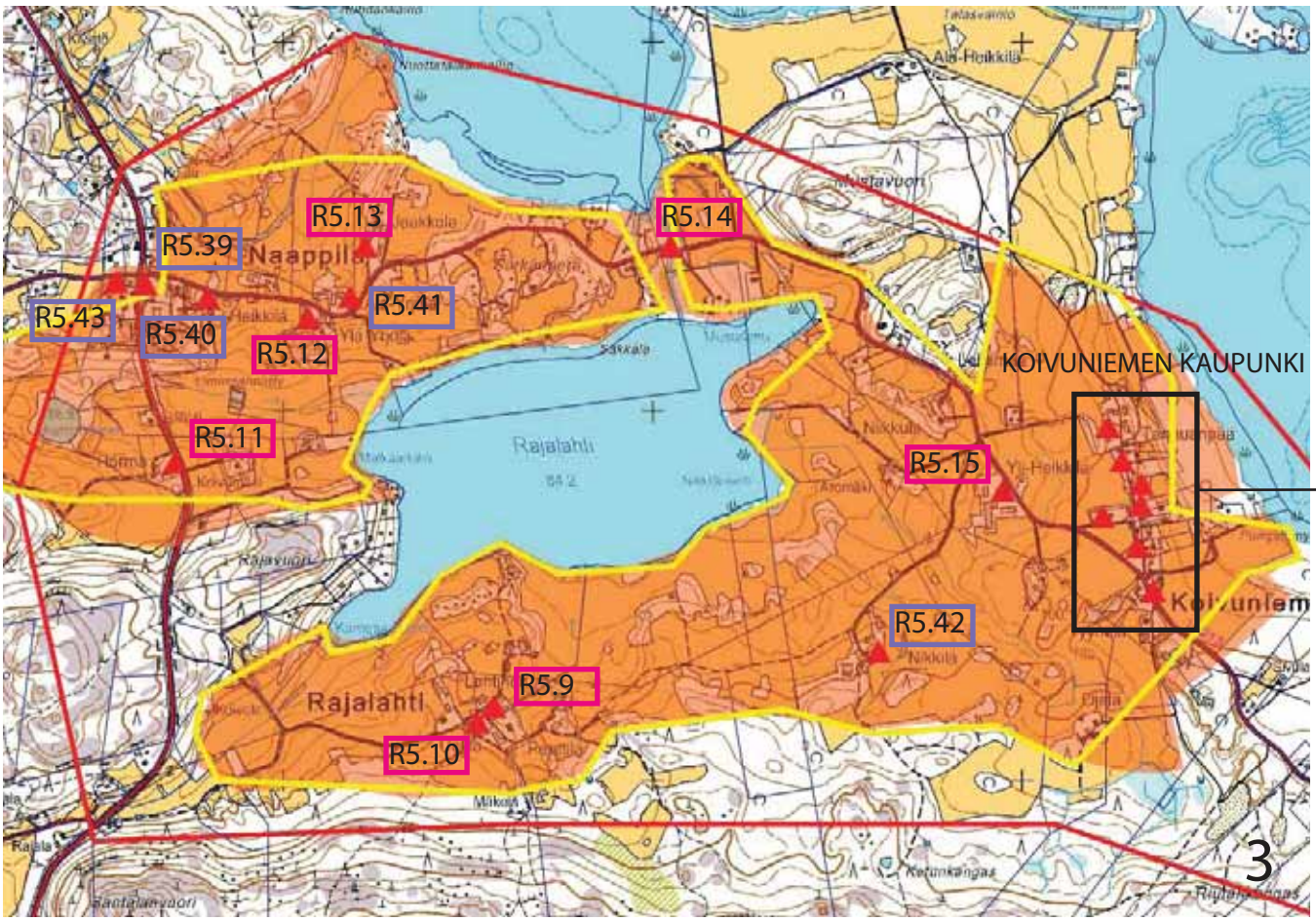

Alueen inventoidut kohteet

R5.9 Lahtinen
R5.10 Uotila
R5.11 Horma
R5.12 Ylä-Yrjölä
R5.13 Jaakkola
R5.14 Kellosalmen kivisilta
R5.15 Yli-Heikkilä
R5.16 Koivuniemen koulu
R5.39 Naappilan vanha kauppa
R5.40 Heikkilä
R5.41 Ala-Yrjölä
R5.42 Nikkilä
R5.43 Siren

R5.17 Seppälä
R5.18 Ylä-Jussila

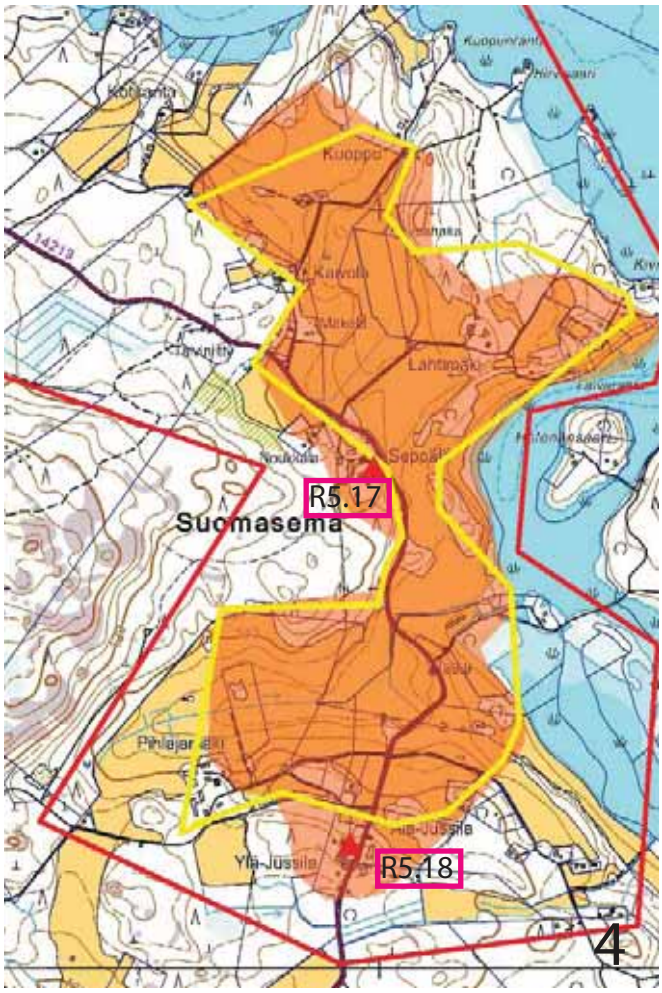

KOIVUNIEMEN KAUPUNKI

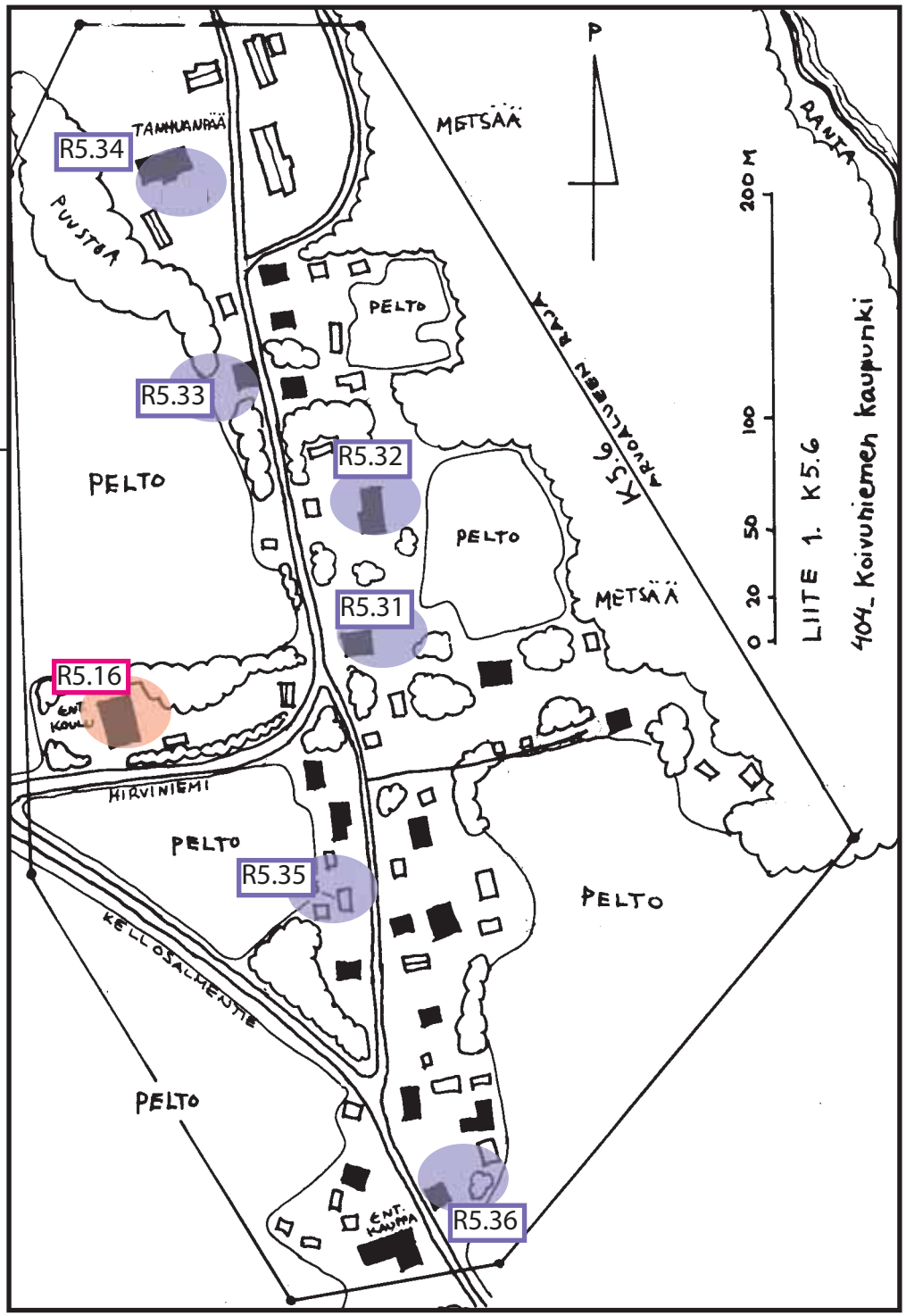

Alueen inventoidut kohteet:

R5.31 Lehtonen
R5.32 Ahorinne
R5.33 Wähä-Nikkilä
R5.34 Tanhuanpää
R5.35 Kuusi II
R5.36 Laine

Asemakuva Kulttuuriympäristön aineistosta tekijänä Eija Teivas tai Arto Mattila.

Rx.xx Inventointiaineisto 2010/ Arkinor Oy

Rx.xx Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

Aluerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö

Merkittävän kulttuuriympäristön raja (Vk 1993-> Mk 2010)

Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999

Arvokas maisema-alue

Arvokas peltoalue

Inventointiaineisto 2009/ Arkinor Oy

Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

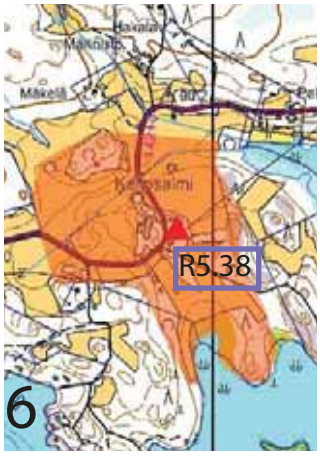

Alueen inventoidut kohteet

R5.37 Kannisto

R5.38 Kellosalmi

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

K5.1 Siitaman-Ruokosen kulttuurimaisema

Kuvaus

Alue on suureksi osaksi perinteistä maanviljelysmaisemaa, joka ulottuu luoteessa Pysäkinmäen asuinalueeseen ja noidanlukkoniitylle ja etelässä Ruokoseen. Idässä mukaan kuuluu Siitaman kylätien varressa olevien järvien ketju maisemineen. Kallioisten selänteiden kapeaksi rajaama, voimakkaasti kumpuileva, kaunis viljelymaisema on vaihtelevaa ja tarjoaa paikoin pitkiä näkymiä. Siitamanlahden lounaispuolella, Siitaman ja Ruokosen alueilla edustavat tilakeskukset sijaitsevat harvakseltaan kummuilla, joiden kautta soratie mutkittelee. Tietä vasten on usein kuusi- tai syreeniaita. Katajaiset perinnemaisemat, laidunmetsiköt ja monet maitolaiturit ovat alueen erikoispiirteitä. Lahden koillispuolella tie polveilee lähellä maaston taitekohtaa ja metsänrajaa, vanhat yksinäistilat ovat jonkin matkan päässä tiestä rannan puolella ja torpat ja mäkituvat pääasiassa metsänreunassa tai metsässä. Alueella on myös nuorisoseurantalo, entinen koulu ja vanhan kylätien katkelma. Pysäkinmäestä ja Siitaman vanhasta kylätiestä on täytetty omat arvoaluelomakkeet.

Historia

Siitamanlahden rannoilla on asuttu jo kivikaudella, mutta metallikausilta ei jälkiä tunneta. Maisema-alueen vanhimmat maakirjakylät ovat Siitama, Ruokonen, Sarkkila, Unkila ja Padustaipale. Kaikki olivat yksinäistiloja kahden talon Siitamaa lukuun ottamatta. Siitaman Laurila jaettiin 1766, Kulju 1790 ja Ruokonen 1811. Sarkkilasta tuli varusmestarin virkatalo 1697. Ruokonen, Siitama ja Sarkkila kuuluivat Kangasalaan aina vuoteen 1926 asti, jolloin ne liitettiin Oriveteen. Rautatie rakennettiin kulkemaan Siitaman kylän ohi 1882. Siitaman rautatiepysäkki sai rakennuksen 1905. Sarkkilalle kuulunut Pysäkinmäki rakentui muonamiesten sekä louhoksilla ja rautateillä työskennelleiden asuintaloista suureksi osaksi 1900-luvun alussa. Saamaan aikaan Siitaman vanhan kylän lähelle rakennettiin myös palveluita. Sarkkilalla on ollut mylly Myllyjärveen laskevassa purossa. Alueella toimi saha 1918-60 ja Unkilassa oli tiilitehdas, joista ei enää ole rakennuksia jäljellä. Vanhin tie johti Kangasalta Ruokosen kautta Siitamaan, ja tie muutettiin pohjoispäässä Pysäkinmäen rakentumisen myötä kulkemaan läheltä rautatietä. Naappilaan johtava tien osa tehtiin talvikuljettavaksi vasta 1950-luvulla.

Ilmakuva Siitaman lahdelle. Etualalla vasemmalla Perttula ja lahden takana Sarkkilan rakennukset. Vasemmassa läkulmassa näkyy hyvin Siitaman asutustihentymän alueen kallioisuus.
Ilmakuva 2007, Hannu Vallas (0798_2066)

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Kulttuurimaisema on Orivedellä tyypillistä, voimakkaasti kumpuilevaa ja pienipiirteistä viljelymaisemaa, joka rajautuu selvästi metsänreunoihin. Osa alueesta on valtakunnallisesti merkittävä Siitaman kylä ja kulttuurimaisema. Tärkeitä ominaisuuksia ovat kauniit näkymät Siitamanlahdelle, avoin rantamaisema ja katajaiset perinnemaisemat, mutkitteleva ja maastoa myötäilevä soratie sekä kummuille rakennetut tilakeskukset. Alueella on myös yhtenäinen, 1900-luvun alun asuinalue radan varressa ja sen myötä rakennetut seuratalo Jukola ja entinen koulu, entinen Sarkkilan virkatalo edustavine pihapiireineen ja useita hyvin säilyneitä tilojen ja entisten torppien rakennusryhmiä.

Säilymisedellytykset

Silloin kun olemassa oleva rakennusryhmä on avoimen maiseman ympäröimä, uudet rakennukset tulisi rakentaa mahdollisimman tiiviisti entistä pihapiiriä täydentäen. Myös metsänreunaan voi rakentaa, mikäli ehjää, selvää metsänreunaa ei rikota. Tien varrella tulisi suosia kuusi- tai syreeniaitoja rakenteellisten aitojen sijasta.

Katajaiset perinnemaisemat, laidunmetsiköt ja monet maitolaiturit ovat alueen erikoispiirteitä, jotka tulisi säilyttää. Siitamanlahden rannat tulee pitää avoimina. Myllyjärven ja Pahujärven länsipäiden puustoon olisi hyvä tehdä aukkoja siten, että tieltä olisi jälleen pitkä näkymä järvien pituussuuntaan. Villit vesakot tulee karsia niin teiden varsilta kuin rannoiltakin.

Ilmakuva Sarkkilan viljelyaukealta. Oikealla keskellä Sarkkilan pihapiiri ja sen yläpuolella Viitalan torpan rakennukset.
Ilmakuva 2007, Hannu Vallas (0798_2058)

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

K5.2 Pysäkinmäen alue

Kuvaus

Alue jakaantuu kahteen erilaiseen osaan. Pysäkinmäkeen, joka on rakennettu rautatien lähellä olevalle kalliolle ja Siitaman yhdystien ja Jokiristin risteysalue, jossa on ollut kauppa. Lähestyttäessä aluetta pohjoisesta selkein raja on rautatie ja sen varrella oleva tiheä pajukko, jonka läpi ei näe alueen rakennuksia. Radan pohjoispuolella on yksi talo, ns. valkoinen talo, jossa asui VR:n työntekijöitä. Talo on edelleen kunnossa ja nyt siinä asuu vuokralaisia. Tultaessa radan yli Grönqvistin talon kohdalle ollaankin jo alueen pääristeyksessä. Risteysalueella on postilaatikkoja, kirjelaatikko ja kylän ilmoitustaulu. Lähestyttäessä aluetta etelästä rajana voi pitää Grönqvistin kivimuuria, joka on Siitaman kylätien ja -yhdystien risteyksessä. Risteysalueella talot ovat suurempia kuin Pysäkinmäessä ja niillä on piharakennuksia, jotka muodostavat piha-alueita. Pysäkinmäki on arvoalueen koilliskulmassa ja se on luonteeltaan risteysaluetta tiheämpi ja rakennukset ovat pienempiä. Erityispiirteenä alueella on tiheä ja suojaava puusto sekä paikoin avokallioiset tontit. Rakennukset sijaitsevat hyvin hajanaisesti, eikä ne noudata mitään selkeää sijoittelutapaa, sillä kallion muodot ovat määränneet talojen ja teiden sijoittelun. Alueen rakennuksissa on useita, joissa on piirteitä jugendista. Arvoalueelta ei avaudu pitkiä näkymiä ympäristöön.

Historia

Pysäkinmäki saanut nimensä Siitaman entisen, 1880 -luvun alussa rakennetun rautatieseisakkeen mukaan. Aluksi Pysäkinmäellä tarkoitettiin vain mäkeä seisakkeen ympärillä, mutta nimitys laajentui myöhemmin koskemaan rakennettua aluetta Muhojärveen asti. Alue oli Sarkkilan sotilasvirkatalon maata, ja 1920-luvulle saakka kaikki rakennukset tehtiin mäkituviksi vuokramaalle. Useilla asukkailla oli myös vähän viljelymaata. Ensimmäiset rakennukset olivat rautatieläisten itselleen rakentamia taloja, Sarvelan talo 1883 ja Selinin talo 1895. Myöhemmin myös VR rakensi kaksi asuintaloa. Rautatieläisten lisäksi alueelle asettui mm. Siitaman kivilouhoksen kivimiehiä. Maanvuokralakien myötä asukkaat lunastivat tilat omiksi. Talojen lukumäärä oli kasvanut nykyiseen pariinkymmeneen 1950-luvun puolivälissä, jolloin Siitaman seisake oli vilkas puutavaran ja sepelin lasstauspaikka. Pysäkinmäellä oli parhaimmillaan

Ilmakuva Pysäkinmäen pohjoispuolelta Muhujärven suuntaan. Etualalla näkyy Pysäkinmäen kallioista maastoa ja pienimittakaavaista asuinaluetta. Ilmakuva 2007, Hannu Vallas (0798_2062)

kauppa, kapakka ja posti. Pysäkinmäessä oli 1900-luvun alussa usein vieraina kesäasukkaita, ja 1930-luvulta lähtien varsinaisissa kesäasunnoissa. Palvelut vähenivät 1960-luvulla ja seuraavalla vuosikymmenellä tavaraliikenne loppui Siitaman pysäkillä. Pysäkinmäen aasukkailla oli jo 1900-luvun alussa kesävieraita, ja nykyisin suuri osa asuinrakennuksista on kesäkäytössä. Siitaman pysäkki on purettu 1993.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pysäkinmäki on 1900-luvun molemmin puolin rakentunut, pääasiassa rautatieläisten ja kivimiesten asuttama mäkitupa-alue. Alue on ilmeeltään yhtenäinen, ja alueelle tyypillisitä, pienikokoisista rakennuksista monet ovat säilyneet hyvin rakennusajankohtansa asussa. Rautatien ja asutuksen ansiosta Pysäkinmäen seudusta muodostui jo 1900-luvun alussa paikallinen keskus. Alue liittyy valtakunnallisesti arvokkaaseen kultturimaisemaan.

Säilymisedellytykset

Alueella ei ole mitään tiettyä tapaa sijoitella rakennuksia, mutta näkyvin erityispiirre on rakennusten koossa. Risteysalueella talot ovat isompia ja Pysäkinmäellä pienempiä. Alue on suhteellisen lähellä Tamperetta, mikä voi aiheuttaa alueelle rakentamispainetta. Jotta koko alueen luonne säilyisi, rakennusten koko tulee olla ympäristön kanssa sopusoinnussa kooltaan, mallilltaan ja materiaaleiltaan. Rakennusten tulisi olla puuta ja satulakattoisia. Runkosyvyys saisi olla enintään 7 m ja kerrosluku 1 1/2. Alueen koillisosaa eli vanhaa Pysäkinmäkeä voi edelleen tiivistää ja jopa reunoiltaan kasvattaa. Rakennukset arvoalueella ovat yleisesti katsoen hyväkuntoisia, mikä auttaa alueen luonteen säilymistä. Tulevaisuudessa ennen toimenpide- jarakennusluvan hakemista on arvoalueelta inventoitava Grönqvist 2:16, Kyläkauppa (entinen) 3:3, Kasarmin talo 1:2, Pysäkki-Unkila 3:4, Mikkola 2:14, Juntunen 2:10, Valonen 2:7, Salonen 2:47 ja inventointien tulee olla näiden tilojen suunnittelussa lähtökohtana.

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

K5.4 Naappila-Koivuniemi-Rajalahti kulttuurimaisema

Kuvaus

Perinteistä viljelymaisemaa edustavat Naappilan, Rajalahden ja Koivuniemen kylät sijaitsevat Rajalahden ympärillä. Etelässä maisema rajautuu voimakkaasti Santalanvuoreen ja Korkeavuorenkallioon, joiden juurelle Rajalahden kylän pellot ulottuvat. Koillisessa maisemaa rajaa Mustavuori, jolta avautuu komeita maisemia ympäristöön, ja luoteessa karut, kallioiset metsät.. Muuten maasto on loivasti kumpuilevaa ja tasaisempaa kuin Siitamassa. Naappilasta Koivuniemeen johtavalla tiellä on suurista kivipaasista tehty kivipalkkisilta ja Koivuniemessä sora- ja hiekkakaistaleelle rakentunut mäkitupa-alue, jonka ilme on 1900-luvun alkupuolelta, sekä useita edustavia tilakeskuksia joka kylässä. Mäkitupa-alue, ns. Koivuniemen kaupunki on käsitelty omana arvoalueenaan.

Naappilassa vanhan Kangasala-Orivesi maantien ja Siitaman kylätien ja Kellosalmentien risteys on tärkeä solmukohta, johon toiminnallinen keskus on kasvanut. Naappilan ja Koivuniemen talot ovat suurimmaksi osaksi selkeinä rakennusryhminä teiden varsilla näköetäisyydellä toisistaan, Rajalahden taloista kolme on ryhmänä peltojen keskellä. Naappilan maisemalle ovat tyypillisiä suuret kivet pellonreunoissa ja tien suuntaiset koivurivit tilojen kohdalla. Kaikilta suunnilta on näkymiä järvelle Rajalahteen. Rantojen avoimuus on tärkeää. Längelmäveden selille näkyy Naappilan suunnasta tullessa vasta Koivuniemestä.

Historia

Kivikautisia asuinpaikkoja ei alueelta tunneta, mutta irtolöytöjä on sekä Rajalahdesta että Koivuniemestä. Kaikki alueen kolme kylää mainitaan jo 1540 maakirjoissa. Naappilan Ylä-Yrjölä ja Koivuniemen Niikkula ovat jääneet kylätonteille, muut kantati-

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

lat siirtyivät nykyisille paikoilleen isojaon jälkeen. Rajalahden kylän talot ovat edelleen sarkajaon aikaisella paikalla, mutta silloista väljemmin. Ennen vesien laskua Koivuniemeen ja Suomasemaan on kuljettu Rajalahden kylän kautta, ja vanha tielinja on edelleen näkyvissä. Kellosalmen silta on voitu tehdä vasta 1800-luvun loppupuolella, kun Rajalahteen johtavasta salmesta oli tullut riittävän kapea sillalle. Huutijärveltä Naappilan kautta Orivedelle johtanut keskiaikainen tie oli vielä 1960-luvun alussa tärkeä Tampereelta Jyväskylään johtanut valtatie 9, jonka risteykseen kasvoi Naappilan kylän palveluita. Rajalahdessa oli majatalo jo 1730-luvulla.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu Alue on lahden ympärille sijoittunut, selkeästi metsiin rajautuva kolmen kylän kaunis viljelymaisema, jossa on sekä sarkajaon aikaista että isojaon jälkeistä rakennetta, omaleimainen mäkitupa-alue ja harvinainen kivipalkkisilta. Alueen poikki kulkee ilmeisesti keskiaikainen tie, vanha Tampere-Jyväskylä-maantie, jolta avautuu näkymiä Rajalahden suureksi osaksi avoimille rannoille. Näkyvissä on myös vanha Rajalahden kautta kulkenut kylätie. Monessa tilakeskuksessa on edustavia päärakennuksia ja monipuolista, perinteistä rakennuskantaa.

Säilymisedellytykset

Rajalahden ryhmäkylän hahmon tulisi pysyä kiinteänä sijoittamalla mahdolliset uudet rakennukset ryhmän uloimpien rakennusten vaiheille. Naappilassa risteyksen ympäristö hyötyisi maisemallisesti uusista rakennuksista. Maisemanhoito: Rajalahdesta Koivuniemeen johtaneen vanhan tien linjan tulisi säilyä, vaikka sitä ei käytettäisikään. Tilakeskusten kohdalle istutetut puurivit sopivat Naappilan maisemaan. Naappilasta tulisi avata näkymiä molemmille järville. Kauniit Rajalahden rannat tulee edelleen pitää avoimina. Etenkin Koivuniemen ja Rajalahden voimakkaat peltoja rajaavat metsänreunat tulee pitää eheinä.

Ilmakuva ”Koivuniemen kaupunkia” kohti Längelmäveden suunnasta. Vasemmalla ylhäällä näkyy Kellosalmentie (Naappila-Suomasema-Ponsa) ja oikealla Tanhuanpään maatilan talouskeskus. Ilmakuva Hannu Vallas 07098_1535)

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

K5.5 Suomaseman kulttuurimaisema

Kuvaus

Suomasema on kallioisten metsäalueiden ja Längelmäveden väliselle alueelle syntynyttä viljelymaisemaa, jossa tilakeskukset sijaitsevat melko etäällä toisistaan tien varressa. Entinen kylätontti on autioitunut ja nykyisin valtaosin peltoa. Hiesupohjainen viljelymaisema on Orivedellä ollakseen harvinaisen tasaista ja järvet näkyvät tieltä hyvin. Suurimmat tilakeskukset ovat muista alueista poiketen metsän kätkössä, josta näkyvät vain vähän tielle. Tilojen kohdalla on istutettuja puurivejä. Asutustihentymiä ei ole. Alueella on säilynyt pieniä niittylatoja, jotka on rakennettu voimakkaasti liuhalle eli alaspäin kapeneviksi. Alue liittyy valtakunnallisesti merkittävään Naappila-Koivuniemi-Suomasema-kulttuurimaisemaan.

Historia

Suomasemassa on ollut 1540 neljä taloa, jotka yhdistettiin 1600-luvun alussa yksinäistaloksi. Oriveden kirkkoherran omistama rustholli oli lampuotien viljelemä. Tila jaettiin kolmeen osaan 1787 juuri ennen isojakoa, jolloin mainitaan Antila, Huika, Tamela ja Kellosalmi. Suomaseman torpat olivat pääasiassa lähellä Kangasalan rajaa ja mylly Tammelan mailla kylästä vähän etelään. Kylätontti oli ennen vuoden 1604 vedenlaskua aivan rannassa, silloinen lahti oli 1600-luvulla niittyä ja nykyisin peltoa. Seppälä ja Jussila ovat Suomaseman tilan 1860-luvulla ostaneen, Längelmäeltä tulleen suvun perustamia tiloja.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Kulttuurimaiseman arvokkaat tekijät ovat Seppälän ja Ylä-Jussilan varsin edustavat tilakeskukset, niiden istutetut puurivit ja alavat, järviin viettävät viljelymaisemat, joista vanhimmat osat ovat olleet peltoina tai niittyinä vähintään 370 vuotta. Tilojen perinteiset, hirsiset päärakennukset ovat hyvin pitkät ja taidokkain puuleikkauksin koristellut. Pihapiirit monipuolisine talousrakennuksineen ovat vähintään kolmelta sivulta rajattuja.

Säilymisedellytykset

Uusia rakennuksia voi rakentaa paikoille, josta ne eivät näy tielle. Tämä melko erikoinen piirre on ominainen vain tälle rajatulle Suomaseman alueelle.Nykyisin harvinaisiksi käyneet niittyladot tulisi säilyttää ja pitää kunnossa. Kauniit rantamaisemat tulee pitää avoimina.

K5.6 Koivuniemi

Kuvaus

Alue on loivasti mutkitteleva, Tanhuanpään tilan ja Kellosalmentien välissä oleva kylän raitti. Etelän puolella alue päättyy peltoihin ja entiseen kyläkauppaan ja pohjoisen puolella Tanhuanpään tilakeskukseen, joka on metsäsaarekkeen sisässä. Alueen itäpuolella on metsää ja Längelmäveden ranta. Aluetta lähestyttäessä lännestä näkee puuston rajaamat pellot. Puuston seasta voi nähdä muutaman talon, jotka ovat raitin varrella sekä Koivuniemen koulun. Raitin varrella on pääosin 1900 -luvun alkupuolen rakennuskantaa, joka on hyvin säilynyttä ja hyväkuntoista. Erityispiirteenä on talojen asento tiehen nähden, noin puolella päädyt ovat tielle päin, mikä ei ole Suomessa eikä Orivedellä tyypillistä. Talojen pihat ovat raitille päin pääosin avoimia ja hyvin hoidettuja, alue vaikuttaa viihtyisältä. Rakennukset ovat pienehköjä ja sijaitsevat yleensä tontin reunalla muodostaen oman pienen piha-alueen. Talot ovat puurakenteisia, lautavuorattuja sekä harjakattoisia.

Historia

Alue on syntynyt Ruotsin vallan aikaan 1700 -luvulla, jolloin alueella asui perimätiedon mukaan useita ruotusotamiehiä. Tanhuanpään tila oli nykyisellä paikallaan jo isojaon

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

aikaan ja tie kulki tilan pihan kautta ja edelleen länteen, Niikkulan suuntaan. Alue alkoi muuttua 1900 -luvun alussa työläisten asuinalueeksi, jossa asui mm. kirvesmiehiä, tilojen työväkeä, Hiedan sahan työväkeä, suutari, metsätyöläisiä, opettaja ja postinkantaja. Alueella oli myös oma kauppa ja koulu. Alue oli omavarainen ja elävä työläisasutusalue. Nyt alue on pääosin mökkialue, jossa asutaan vain vapaa-aikoina.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Alueen historia ulottuu 1700-luvulle saakka ja se on kokenut monia eri vaiheita, mutta kuitenkin säilyttäen pienen, selvärajaisen, rakennuskannaltaan yhtenäisen ja tiiviin luonteensa. Alue liittyy valtakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisemaan.

Säilymisedellytykset

Alue on melko pieni, tiivis ja omaleimainen, ja sen tulisi myös säilyä sellaisena. Länsipuolen pelloille rakentamista tulisi välttää, koska alueen erityispiirre on juuri raitin varrella oleva rakennuskanta. Alueelle voi rakentaa lisää taloja, mutta uuden rakennuskannan tulisi sopeutua vanhaan sijoittelu- ja rakentamistapaan, eli raitin varteen eneitään puolitoista kerroksisia puutaloja pienille tonteille. Rakennuksia ei tulisi kuitenkaan sijoittaa viittä metriä kauemmaksi tiestä ja rakennukset voisi sijoittaa joko pitkä sivu tai pääty tielle päin. Tulevaisuudessa ennen toimenpide- ja rakennusluvan hakemista on arvoalueelta inventoitava Lehtonen 1:70, Ahorinne 1:37, Wähä-Nikilä 2:14, Tanhuanpää 1:89, Kuusi II 1:28, Laine 1:23, ja inventointien tulee olla näiden tilojen suunnittelussa lähtökohtana.

Ilmakuva Suomaseman Iso-Seppälän pihapiiriä kohti Längelmäveden suunnasta.
Ilmakuvaote Hannu Vallas 07098_1555)

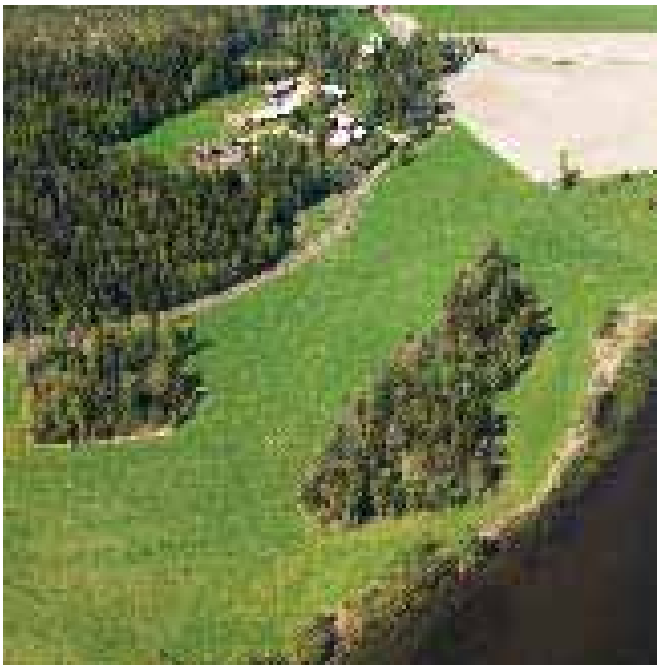

Ilmakuva Suomaseman Ala-Jussilan pihapiiriä kohti Längelmäveden suunnasta.
Ilmakuvaote Hannu Vallas 07098_1571)

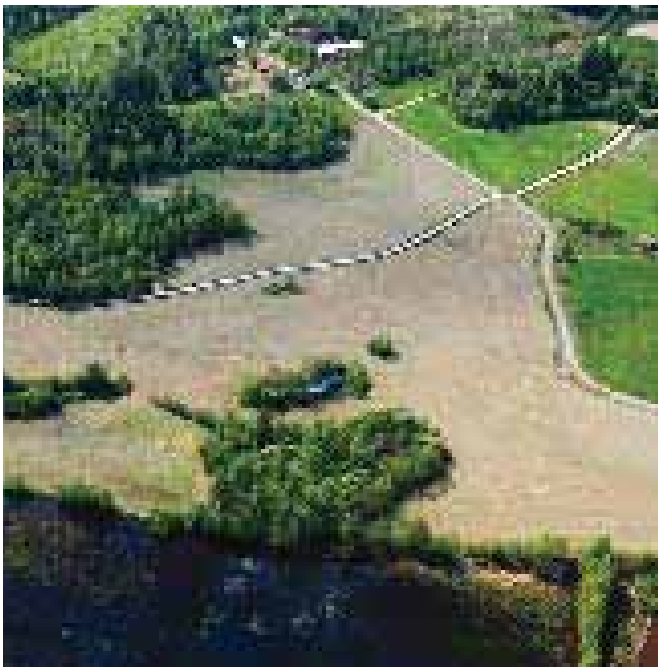

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Sarkkila
Grönqvist	562-424-2:16	Siitaman yhdystie, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Vallin Maija Mirjami		

karttaote 1:2 000

R 5.19
"Pysäkinmäellä näkyvällä paikalla sijaitsevat tontin molemmat asuinrakennukset ovat säilyneet hyvin."

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-ohjelma, 2003

Rakennusten pohjapinta-alat omistajan ilmoituksen mukaan.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1900-l alku	asuminen/ asuminen
2	Vanha asuinrakennus	1890-l.	asuminen/
3	Piharakennus		
4	Autotalli		

Vanha asuinrakennus (1890-l.) /2/ edessä vasemmalla ja uudempi (1900-luvun alku) /1/ taempana.

Kuvaus

Siitaman kylätien mutkan jälkeen Siitaman yhdystien varrella Pysäkinmäen risteyksen kohdalla näkyvällä paikalla sijaitsevat 1800-1900-luvun vaihteen kahden puolen rakennetut asuintalot. Vanhempi punainen asuinrakennus /2/ sijaitsee tielinjasta kohoavan kalliotöyrään laella lähellä tien reunaa ja vaalean sininen päärakennus /1/ keskemmällä tonttia. Pihapiirissä on lisäksi ainakin osin hirsirakenteinen piharakennus /3/ sekä rankorakenteinen L-mallinen autotalli/-katosrakennus /4/. Pihapiirin keskellä on sileä ja tasainen avokallioalue. Siitaman yhdystien varressa on puuportti.

Historia

Ratamestari Kaarle Grönqvistin Sarkkilasta vuokratulle tontille rakentamat rakennukset. Perhe muutti Siitamaan vuonna1893, joten vanhempi asuinrakennus lienee tuolta ajalta ja jugendvaikutteinen suurempi asuinrakennus lienee 1900-1910-luvulta. Kaarlen leski Eeva-Liisa Grönqvist lunasti tilan Sarkkilasta miehensä kuoleman jälkeen 1920-luvulla. Talo pysyi suvulla 1960-luvulle asti (Rantakari), jonka jälkeen talon omisti Terttu Salonen, sitten Matti Wallin perheineen. Toisessa asuinrakennuksessa on asuttu Rantakarin aikoina A. Salminen perheineen, siirtolaisperheet Korpiojat ja

Lähde:
Tulin Teille... Siitaman kylä-kirja, Siitaman kotiseutupiiri, Hämeenlinna 2002

Makkarat, lisäksi Pihlajamäet.

Historiallisesti merkittävää on Kaarle ja Eeva-Liisa Grönqvistin pojan Kaarle Rantakarin isännyyden aika.

Lainaus Vikipediasta 11.10. 2009: ”Kaarle Nestor Rantakari (vuoteen 1896 saakka Grönqvist, 21. tammikuuta 1877 Loimaa – 26. heinäkuuta 1948 Orivesi) oli suomalainen toimittaja ja poliitikko. Hän oli merkittävä suomalaisen politiikan taustavaikuttaja 1905–1917 ja uudelleen 1930-luvun alussa.

Rantakari valmistui ylioppilaaksi Tampereen lyseosta 1897 ja filosofian kandidaatiksi 1910. Rantakari toimi päätoimittajana useissa eri maakuntalehdissä vuosina 1901–1905 ja oli Suomalaisen puolueen puoluesihteerinä vuosina 1905–1911. Rantakari oli käytännönläheinen organisaattori ja pyrki luomaan Suomalaisesta puolueesta kansallismielisen massapuolueen.

1911–1916 Rantakari oli Turussa ilmestyvän Uusi Aura -sanomalehden päätoimittajana ja onnistui nostamaan lehden levikkiä huomattavasti. Rantakari ajoi myös suomenkielisen yliopiston perustamista Turkuun, mikä toteutuikin Suomen itsenäistymisen jälkeen.

1916 Rantakari valittiin eduskuntaan Suomalaisen puolueen edustajana ja samana vuonna hän siirtyi Turusta Viipuriin Savo-Karjalan Osakepankin pääjohtajaksi. Suomen sisällisodan jälkeen Rantakari toimi Viipurin poliisimestarina ja Suomen ja Venäjän rajamaan komendanttina 1918–1919. Vuonna 1924 Rantakarin johtama pankki teki konkurssin ja hän eli syrjässä julkisesta elämästä koko 1920-luvun lopun terveydellisten ongelmien takia.

Rantakari teki paluun politiikkaan presidentti P. E. Svinhufvudin kaudella erityisesti T. M. Kivimäen hallituksen taustavoimana. Hän oli ulkoministeriön sanomalehtiosaston palveluksessa vuosina 1932–1939. Skandinaavista suuntausta kannattanut Rantakari vastusti 1930-luvun alussa oikeistoradikalismia ja Lapuan liikettä ja hänet karkotettiin Kokoomuksesta tämän vuoksi 1932. Vuonna 1936 Rantakari valittiin Kokoomuksen puoluevaltuuskunnan jäseneksi J. K. Paasikiven painostuksen ansiosta, mutta jatkossa hänelle enää ollut politiikassa sellaista vaikuttajan roolia kuin vielä 1930-luvun alkupuolella. Rantakari toimi kuitenkin taustavaikuttajana laajojen suhteidensa ja hyvien tietolähteittensä ansiosta.

1930-luvun loppupuolella Rantakari kannatti saksalaismielistä politiikkaa ja pyrki lisäämään Saksan vaikutusvaltaa Suomessa. Rantakari avusti muun muassa Saksan pyrkimystä saaada laivastotukikohta Petsamosta. Hänet kutsuttiin Hitlerin 50-vuotissyntymäpäiville Berliiniin vuonna 1939. Vuoden 1939 jälkeen Rantakari toimi vapaana toimittajana ja Saksan lähetystön tiedottajana.[1]

Rantakari oli kahdesti naimisissa: 1910–1931 Liisa Maria Danielson-Kalmarin (1883–1931) kanssa ja 1940–1948 Liisa Kyllikki Karjalaisen (1912–1995) kanssa.”

Lainaus Matti Vallinin kirjoittamasta kyselykaavakkeen historiaosasta:

”Turun yliopiston perustajajäsen, aloituksen tekijä, lahjoitti yliopistolle 6000 niteen teokset kirjastostaan, jossa nykyisin sijaitsee makuuhuoneemme. Historia on pitkä ja värikäs Kaarlen ansiosta sisäsltäen mm. Hitlerin synttärijuhliin osallistumisen, Lapin sodan johtamiseen osallistumisen kkiinteistöltämme ym. tapahtumat, joista vanhempi väestö kertoili alkuaikoina. Juhlat, tapaamiset ym. pidot vaativat tilanhoitajan toimen, puutarha (ainutlaatuinen). Lihanpalvaus leipominen suoritettiin nykyisin kesäsauna-pesuhuoneessamme. Pikajunatkin pysähtyivät Siitamassa tuoden ruokaa ja juomaa.”

Lähteet: Vikipedia : lainaus 11.10.2009, alkuperäistekstin lähteet:
Jukka Rislakki: Kaksi satamaa. Helsingin Sanomat, 4.2.1996. HS Arkisto (Viitattu 5.7.2008).
Kaarle Nestor Rantakari
Edustajamatrikkeli. Helsinki: Eduskunta.
Turun yliopiston perustaminen
Savo-Karjalan Osakepankin historia

Kaarle Rantakari, kuvalähde eduskunnan web-sivu http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/hx5000.sh?{hnro}=911329&{kieli}=su&{haku}=kaikki

Lähde:
Kyselykaavake 23.7. 2009.
Matti Vallin

1 Asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	Asbestilevy
ulkoseinän pintamateriaali:	vaakapaneli, yläosa pääosin pystypaneloitu, vaalean sininen
sokkelimateriaali:	graniittiharkko

Satulakattoisen, suorakaiteen muotoisen, lyhytnurkkaisen hirsirakenteisen asuinrakennuksen yläosastaan pikkuruutuiset ikkunat, sisäänkäyntiavokuisti ja päädyn parveke ovat muotokieleltään selkeästi jugendvaikutteisia, kuten rakennuksen mittasuhteetkin. Rakennuksen tyylin perusteella sen rakennusajankohta on todennäköisesti 1910-luvun alku.

Rakennuksessa on maantasokerroksessa 5 huonetta ja yläkerrassa 2. Vanhoja tai alkuperäisiä tulisijoja on 7 kpl. Väliovet ja ikkunat ovat alkuperäisiä.

2 Vanha asuinrakennus
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: betonikattotiili
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: tien puolella graniittipilarit, pihan puolella -harkkoladelma

Asuinrakennus /1/ kaakosta kuvattuna.

Vanha asuinrakennus /2/ etelästä kuvattuna.

Vanha asuinrakennus on hahmoltaan suorakaiteen muotoinen, mutta pihan puolelta rakennuksen keskivaiheilla on avokuistinomainen sisäänveto. Rakennuksessa on T-karmilliset ikkunat. Hirsirakennus on salvottu lyhyin nurkin.

3 Piharakennus
- runkomateriaali: hirsi/ lauta
- katemateriaali: betonikattotiili
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, pystyrimalauta, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: luonnonkivi

Piharakennus /3/ luoteesta kuvattuna.

Satulakattoinen piharakennus on ainakin osittain hirsirakenteinen. Sen lounaispäädyssä hirsi on seinän alosasta näkyvissä. Rakennuksen laudoitus ja listoitustyylin perusteella se on todennäköisesti ainakin vanhimmilta osiltaan rakennettu 1900- luvun vaihteen aikoihin.

4 Autotalli/-katosrakennus
- runkomateriaali: Lautarakenteinen
- katemateriaali: betonikattotiili
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakapaneeli, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: betoni

Autotallirakennus /4/ kaakosta kuvattuna.

Rakennuksen autotalli sijaitsee tontin pohjoisrajan suuntaisesti pääty kohti Siitaman yhdystietä ja katos on tien suuntainen. Rakennus lienee rakennettu 1980-1990-luvulla.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	Rautatie-, asutushistoria, henkilöhistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin kauniit ja hyvin säilyneet asuinrakennukset sijaitsevat maisemallisesti keskeisellä paikalla. Rakennuspaikka on osa rautatien toimintaan liittynyttä yhdyskuntaa ja sittemmin yhteiskunnallisen vaikuttajan koti.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten asuinrakennusten suhteen.

Kuvat: 14.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 5.10. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite Sarkkila
Kyläkauppa	562-424-3:3	Pysäkinmäki 2, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Nokkonen Kari Viljami, Heli Hannele		

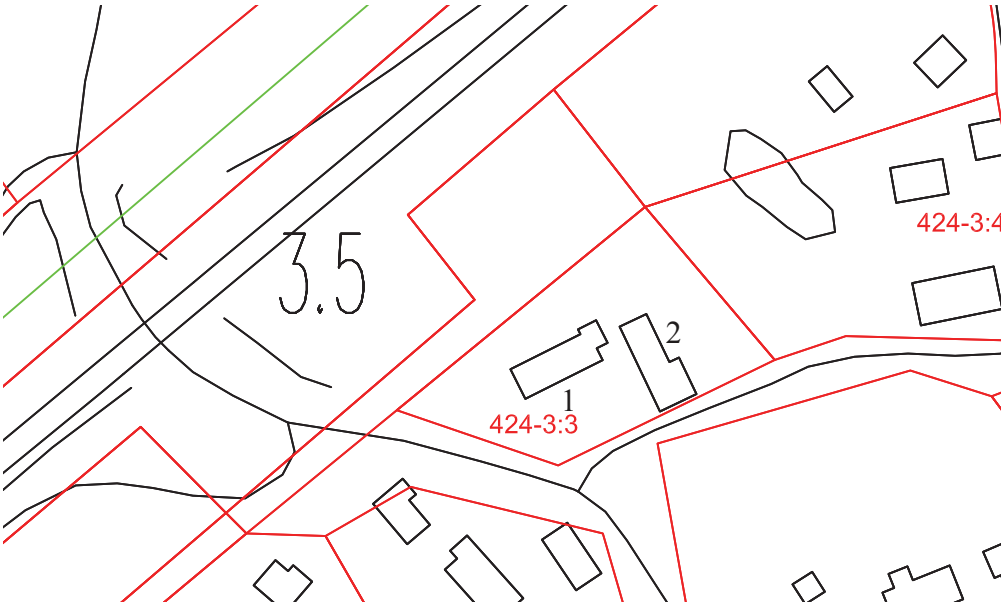

karttaote 1:2 000

R 5.20
“Entinen kyläkauppa kuuluu Pysäkinmäen alueeseen.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-ohjelma, 2003

Rakennusten pohjapinta-alat mitattu karttapohjasta.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1900-l alku	asuminen/ asuminen
2	Piharakennus		varasto?

Asuinrakennus kaakosta ja piharakennus etelästä (Pysäkinmäki-tieltä) kuvattuna.

Kuvaus

Siitaman yhdystien ja Pysäkinmäki-tien kulmauksessa sijaitsevat kyläkirjan tietojen perusteella 1900-luvun alussa rakennettu asuintalo /1/. Tyyliltään jugendvaikutteinen itäsosa rakennuksesta lienee vanhempi osa ja yksinkertaisimmin detaljein toteutettu länsiosa 1920-30-luvun aikoihin rakennettu laajennus. Pitkä vaalean keltaisnen asuinrakennus sijaitsee julkisivu Pysäkinmäki-tien suuntaisesti. Pihapiiriä rajaa kulmittain päärakennukseen nähden sijaitseva kookas piharakennus, jonka eteläpääty on lähes tien reunassa kiinni.

Historia

Nikkarilan tytär Emma ja miehensä Juho Ambrusin rakensivat rautatien varteen 1900-luvun alussa talon kauppliikkeeksi ja asuintiloiksi. Juhon kuoltua pian tämän jälkeen Emma myi talon Herman Helinille, jonka jälkeen kauppaa talossa pitivät vielä Iida ja Kustaa Uoti sekä T.E. Karppinen ja Helmi Juvenius. Ambrusinien poika Reino (suomennettu myöhemmin Airokas) osti talon vuonna 1926 -taloa laajennettiin hänen aikanaan. Nykyisten omistajien asuntona rakennus on ollut 1980-luvun lopulta asti.

Lähde:
Tulin Teille... Siitaman kyläkirja, Siitaman kotiseutupiiri, Hämeenlinna 2002

1 Asuinrakennus
- runkomateriaali: Hirsi
- katemateriaali: Betonitiilikate
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakapaneli, yläosassa kenttälistoitusta, vaalean keltainen
- sokkelimateriaali: graniittiharkko

Satulakattoisen, suorakaiteen muotoisen, lyhytnurkkaisen hirsirakenteisen asuinrakennuksen vanhanosan jotkin ikkunat sekä ikkuna- ja vuorilautojen listoitus ovat muotokieleltään selkeästi jugendvaikutteisia (kuten rakennuksen vanhat mittasuhteet ennen laajennusta). Rakennuksen jatko erottuu ikkunoiden ja julkisivujen listoituksen osalta. Sen yksinkertainen toteutustyyli voisi viitata laajennuksen ajoittuvan 1920-luvun lopulle tai 1930-luvulle.

Asuinrakennus /1/ etelästä kuvattuna. (Kuva koostettu kahdesta kuvasta).

Piharakennus /2/ lännestä.

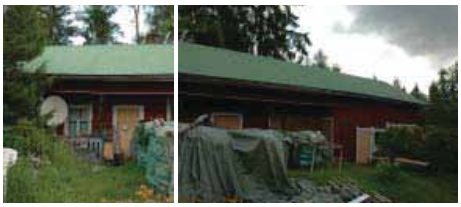

2 Piharakennus
- runkomateriaali: hirsi, osin lautarakenne
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, pystyrimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: luonnonkivi?

Kookas satulakattoinen piharakennus on rakennettu useissa osissa. Vanhin osa on pohjoisen hirsirakenteinen T-karmi-ikkunallinen osa, jossa myös tulisija. Rakennukseen ei päästy sisälle, eikä kyselylomaketta palautettu, joten sisätilojen käyttötarkoitusta ei tiedetä, mutta todennäköisesti rakennuksessa on ollut pihasauna, ehkä pakari ja varastotiloja.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	Rautatie-, asutushistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin asuinrakennus ja talousrakennus sijaitsevat maisemallisesti keskeisellä paikalla. Rakennuspaikka on osa rautatien toimintaan liittynyttä yhdyskuntaa.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten suhteen.

Kuvat: 14.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 5.10. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite Sarkkila
Kasarmin talo	562-424-1:2	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Suomen valtio		

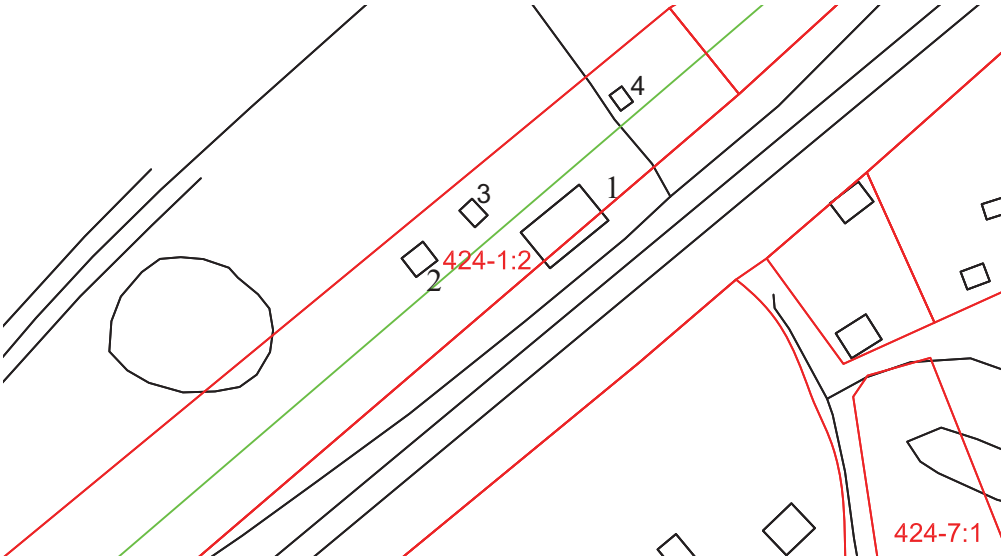

karttaote 1:2 000

R 5.21
“Siitaman entisen aseman lähellä oleva rautatientyöntekijöiden asuintalo, jossa on jugendin piirteitä”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Rakennusten pohjapinta-alat mitattu karttapohjasta.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1900-l alku	asuminen/ asuminen
2	Piharakennus	1960-l. ?	varasto?/ pihasauna?
3	Kanala	1980-l ?	kanala
4	Ulkohuone?	1900-luvun alkup.	

Asuinrakennus /1/ pohjoisesta kuvattuna.

Piharakennus (sauna?) /2/ lounaasta kuvattuna.

Kanala /3/

Kanala /3/ idästä kuvattuna.

Ulkohuone? /4/ lounaasta kuvattuna.

Kuvaus

Jugend-vaikutteinen kookas asuintalo sijaitsee Pysäkinmäen rakennusten lähellä, mutta junaradan pohjoispuolella, radan erottamana muusta kylästä. Pihapiirissä on kolme pientä piharakennusta, joista ilmeisesti alunperin ulkohuoneena toiminut asuinrakennuksen koillispuolella sijtaitseva pieni rakennus on vanhin.

Historia

Rakennus on rakennettu VR:n työntekijöiden asuinkäyttöön. Rakennuksen omistaa valtio ja se on nykyisin vuokrattu asuinkäyttöön.

Lähde:
Tulin Teille... Siitaman kylä-kirja, Siitaman kotiseutupiiri, Hämeenlinna 2002

1 Asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	Betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali:	vaakapaneli, yläosassa rimalaudoitus, päädyissä umpinainen koristeellinen laudoitusosa ja pystyaiheinen jugend-paneloitu ja listoitettu kenttä, valkoinen
sokkelimateriaali:	graniittiharkko

Satulakattoisen, suorakaiteen muotoisen, lyhytnurkkaisen hirsirakenteisen asuinrakennuksen ikkunat, listoitukset ja päätyjen koristeet ovat muotokieleltään selkeästi jugendvaikutteisia. Rakennuksessa on alkuperäiset T-karmilliset yläosastaan pikkuruutuiset ikkunat ja alkuperäiset lautaulko-ovet. Kuusihuoneisessa rakennuksessa on kaksi pönttö- ja yksi kaakeliuuni. Lisäksi raeknnuksessa on jäljellä joitakin alkuperäisiä väliovia ja kiinteitä komeroita.

Asuinrakennus /1/ luoteesta (pihalta) kuvattuna.

Asuinrakennuksen /1/ itäpäädyn koristepaneloinnit.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	Rautatie-, asutushistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin jugend-vaikutteinen asuinrakennus sijaitsee aivan radan vieressä ja on junaradan suunnasta näkyvällä paikalla. Rakennuspaikka on osa rautatien toimintaan liittynyttä yhdyskuntaa ja VR:n historiaa.

Toimenpidesuositukset

Tontin asuinrakennus tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti asuinrakennuksen suhteen.

Kuvat: 14.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 5.10. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Sarkkila
Pysäkki-Unkila	562-424-3:4	, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Kuosa Kari Ensio, Helena Tuulikki		Rauninkatu 10, 33560 Tampere

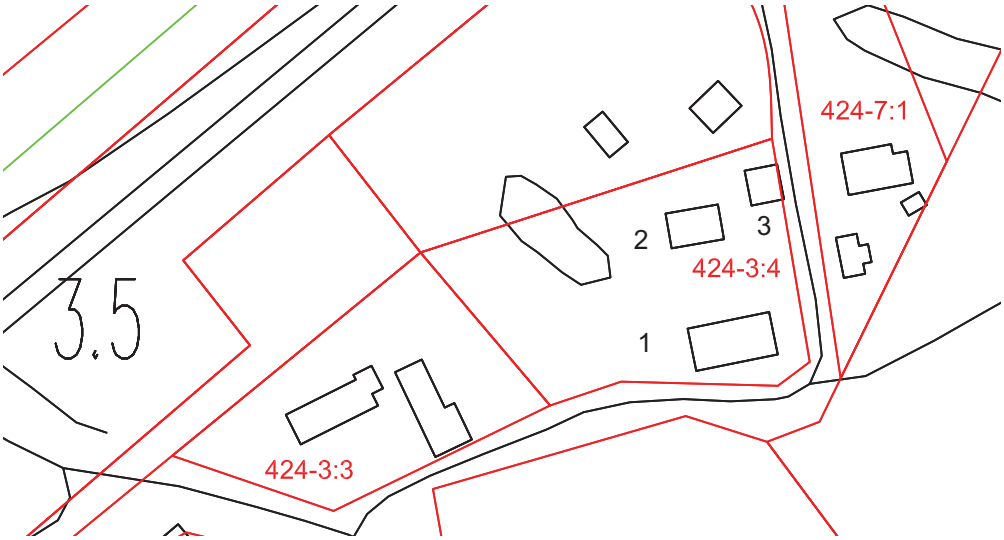

karttaote 1:2 000

R 5.22
"Kauppanakin toiminut, jugend-piirteinen asuinrakennus on hyvin näkyvällä paikalla Pysäkinmäellä. Radan varresta siirretyssä piharakennuksessa on ollut kapakka."

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Rakennusten pohjapinta-alat omistajan tiedot.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1908 (ed. sijainti 1800-l)	asuminen, kauppa (2 huoniestoa), nyt kesäasunto
2	Sauna	1908 (ed. sijainti 1800-l)	kapakka, sauna, pakari, kirjakamari, nyt kesäasunto
3	Lato	1908	Puuliiteri, varasto, nyt puuvarasto,
4			

Yllä Pakarirakennus /2/ ja alla lato /3/

Asuinrakennus /1/ tieltä kuvattuna.

Kuvaus

Pysäkinmäen tie kiertää Pysäkki-Unkilan kallioisen tontin ja sitä reunustavat rakennukset: eteläosassa tien reunassa sijaitsee komea kapearunkoinen 22 m pitkä ryhdikäs hirsitalo. Asuintalon pohjoispuolella on hieno kalliopiha, jonka pohjoisosassa on kauniisti patinoitunut hirsipintainen pakarirakennus ja harmaantunut lato.

Historia

Aleksandra ja G.A. Unkila ostivat Sipilän rakennukset Siitamasta ja siirsivät ne Pysäkinmäelle, jossa he aloittivat kaupan pidon vuonna 1908. Kaupanpito loppui kannattamattomana nopeasti. Rakennuksessa on ollut vuokralla kansakolu vuosina 1919-1926, jolloin sali oli luokkahuone, lisäksi koulu käytti Pakaria ja käsityöhuonetta

Lähde:
Tulin Teille... Siitaman kylä-kirja, Siitaman kotiseutupiiri, Hämeenlinna 2002

ja opettajan (Hanna saarinen) oli asuntonaan 2 kamaria ja keittiö. Rakennuksessa on ollut vuokralaisina useita perheitä, jopa kolme perhettä yhtäaikaisesti. Vuokralaisina ovat olleet mm. kenkätehtailija Säilän perhe, Kalliot, Kohoset, Revot, Asikaiset, Rasinperät ja Rauhalat. Talossa on ollut vuokralaisina myös kesävieraita. Pihan pohjoisreunalla sijaitsevassa pakarirakennuksessakin on asuttu (Kalle Saarisen perhe). Ennen nykyistä omistajasukua, joille Unkilan perikunta myi paikan, taloa asuivat Olga ja August Salminen ja sitä omistivat myös Perttulat vuosina 1961-1969. Nykyinen perhe on omistanut paikan vuodesta 1980 ja on säilyttänyt rakennuksen ennallaan

Lähde:
Kyselykaavake: Kari ja Helena Kuosa 21.7. 2009

1 Asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	konesaumakate, punainen
ulkoseinän pintamateriaali:	vaakapaneeli, yläosassa pystypaneeli, punamullan punainen
sokkelimateriaali:	graniittiharkko

Satulakattoisen, suorakaiteen muotoisen, lyhytnurkkaisen hirsirakenteisen asuinrakennuksen ikkunat, listoitukset ja sisäänkäyntikuistit (umpikuisti pihan ja avokuisti tien puolella) ovat selkeästi jugendvaikutteisia. Rakennuksessa on alkuperäiset T-karmilliset yläosastaan pikkuruutuiset ikkunat, vanhat väliovet ja kiinteä kaappi sekä vanhoja tulisijoja 7 kpl. Maantasokerroksessa on 8 huonetta.

2 Pakarirakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	konesaumakate (jalkaränni), punainen
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, patinoitunut
sokkelimateriaali:	graniittiharkko

Satulakattoisen, suorakaiteen muotoisen, lyhytnurkkaisen hirsirakenteisen pakarirakennuksen ikkunat ovat pienikokoiset kuusiruutuiset. Ikkunalistoitukset ovat näyttävät jugendvaikutteiset. Sisäänkäyntiavokuisti on varsin kevytrakenteinen ja lienee muuta rakennusta nuorempi. Yksikerroksisessa rakennuksessa on 4 huonetta ja alkuperäiset ikkunat ja väliovet.

3 Lato	
runkomateriaali:	Lauta-rankorakenne
katemateriaali:	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	pystylauta, patinoitunut
sokkelimateriaali:	graniittiharkko

Satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen ikkunaton latorakennus.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	Rautatie-, asutushistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin komea jugend-vaikutteinen asuinrakennus sijaitsee Pysäkinmäkeen tultaessa keskeisellä paikalla. Rakennuspaikka on osa rautatien toimintaan liittynyttä yhdyskuntaa ja VR:n historiaa.

Toimenpidesuositukset

Tontin asuinrakennus tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti asuinrakennuksen ja pakarin sekä kalliopihan suhteen.

Kuvat: 14.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 5.10. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Sarkkila
Mikkola	562-424-2:14	Pysäkinmäki 22, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Peltonen Aini		

karttaote 1:2 000

R 5.23
“Ratavartijan talo on Pysäkinmäelle tyypillinen, pieni talo 1900-luvun alusta. Rakennusajankohta on edelleen hyvin tunnistettavissa.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

Rakennusten pohjapinta-alat mitattu karttapohjasta.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1900-luvun alku	asuminen
2	Piharakennus	1900-luvun alku	sauna?, varasto?

Kuvaus

Pysäkinmäen tien vartta reunustaa kiviaita ja pienehkö L-runkoinen puolitoista kerroksinen jugenvaikutteinen asuintalo sijaitsee tontin kaakkoiskulmassa ja piharakennus siitä länteen.

Historia

Ratavartija Vilho Mikkola rakensi talonsa Sarkkilasta vuokratulle tontille, jonka hän lunasti perheelleen 1920-luvulla. Seuraavaksi taloa omisti Siitaman asemalla työskennellyt Pauli Lymberg ja Alma (suom. Lampivaara), joiden tytär nykyinen omistaja on. Talo on nykyisin kesäasuntona.

Lähde:
Tulin Teille... Siitaman kylä-kirja, Siitaman kotiseutupiiri, Hämeenlinna 2002

1 Asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	Tiiliprofiilipeltikate, punainen
ulkoseinän pintamateriaali:	Pystyrimalauta, harjakolmioiden yläosassa pystypaneeli ja väliosassa kenttinä vaakapaneelia. Kerman valk.
sokkelimateriaali:	graniittiharkko

Satulakattoisen, poikkiharjallisen, L-muotoisen, lyhytnurkkaisen hirsirakenteisen asuinrakennuksen ikkunat, päätyjen paneloinnit ja listoitukset ovat selkeästi jugendvaikutteisia. Rakennuksessa on alkuperäiset T-karmilliset yläosastaan pystyjakopuin jaetut ikkunat. L:n kainaloon rakennettu lasikuisti vaikuttaisi muuta rakennusta nuoremmalta (1930-40-l.).

2 Piharakennus	
runkomateriaali:	Hirsi, laurakenteinen varasto
katemateriaali:	kolmiorimahuopa, betonikattotiili (jatko-osa)
ulkoseinän pintamateriaali:	Hirsi, pystyrimalauta, punamullan punainen
sokkelimateriaali:	graniittiharkko, nurkkakivet

Pihasaunalta vaikuttavan rakennuksen eteläosa on hirsirakenteinen (lyhytnurkkainen) ja sen neliömäisissä kaksiosaisissa ikkunoissa on yksi jakopuite yläkolmanneksessa. Rakennuksen kevytrakenteinen osa on katettu betonitiilellä ja vanhempi hirsiosa huopakatteella.

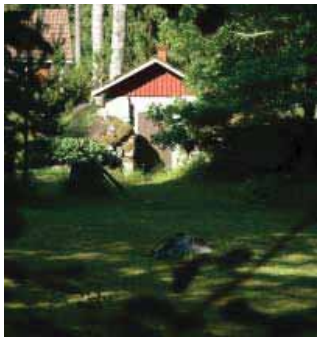

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	Rautatie-, asutushistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin hieman jugend-vaikutteisia piirteitä omaava asuinrakennus edustaa Pysäkinmäelle tyypillistä pienimittakaavaista jugend-vaikutteista asuinrakentamista. Rakennuspaikka on osa rautatien toimintaan liittynyttä yhdyskuntaa ja VR:n historiaa.

Toimenpidesuositukset

Tontin asuinrakennus tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti asuinrakennuksen suhteen.

Kuvat: 14.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 5.10. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Sarkkila
Juntunen	562-424-2:10	Jokiristi , 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Vesterinen Aila Elisabet Näsilinnankatu 34 A 4 33200 Tampere		

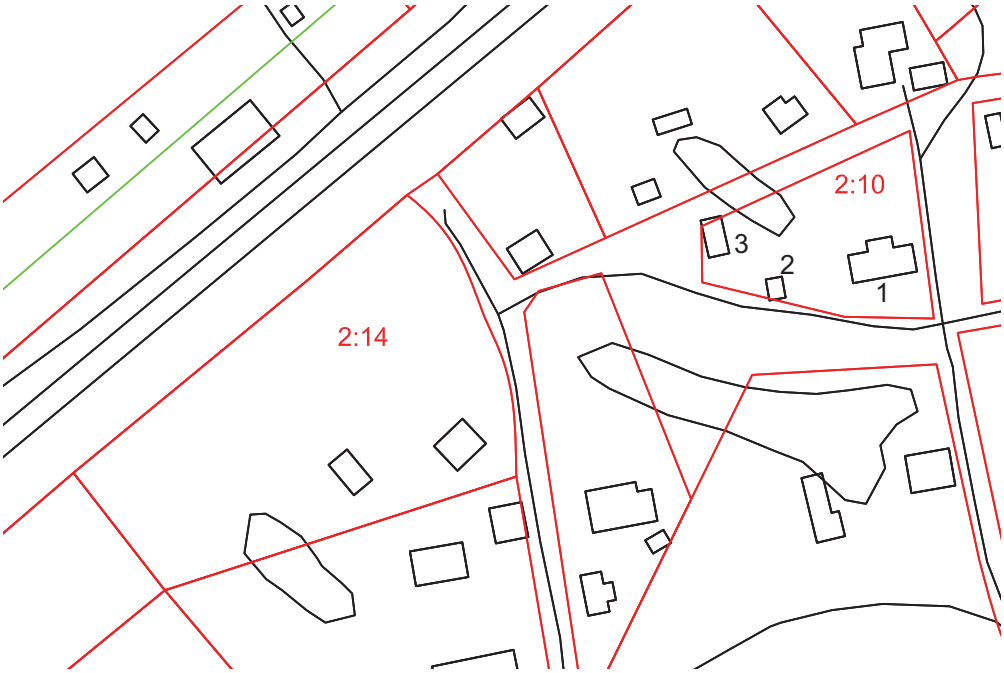

karttaote 1:2 000

R 5.24
“Pysäkinmäen pienehkö yksikerroksinen rakennus on ollut joskus kauppa. Talo on 1910-luvulta.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-ohjelma, 2003

Rakennusten pohjapinta-alat mitattu karttapohjasta.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1890-l. loppu	kauppa ja asuminen
2	Varasto		
3	Mallassauna		sauna, puusee, puuvarasto

Yllä Mallassauna /3/ ja alla varasto /2/.

Asuinrakennus /1/ etelästä.

Kuvaus

Pysäkinmäen Jokiristi-tien reunassa sijaitseva satulakattoinen kapearunkoinen siro 50-luvun asussa oleva asuinrakennus ja kalliopihaa reunustaa länsirajalla mallassauna ja lounaassa varastorakennus.

Historia

Nikkarilan poika, Juho Tuominen rakensi talon 1890-luvun lopulla ja piti kauppaa vaimonsa Hilman kanssa. Kaupanpito ei enää pysäkkirakennuksen ja toisten kauppojen valmistumisen jälkeen kannattanut ja Tuomiset mivät paikan metsätyönjohtaja Anders ja Emmi Juntuselle. Andersin kuoltua talo siirtyi Emmin sairaalamaksujen korvauksena Oriveden kunnalle, jolta Leo Rajala osti paikan kesäasunnokseen vuonna 1936.

Lähde:
Tulin Teille... Siitaman kylä-kirja, Siitaman kotiseutupiiri, Hämeenlinna 2002

Rajalalla oli Tampereella puusepänliike ja hän teki taloon monia muutoksia. 1950-luvulla taloa korotettiin ja yläkertaan tehtiin asuinhuoneita. Sota-aikana talossa asuttiin vakituisesti. Rajalan perhe piti paikkaa kesäasuntonaan 1990-luvun alkuun asti jolloin nykyiset omistajat ostivat sen vapaa-ajan asunnokseen.

1 Asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	Tiiliprofiilipeltikate, punainen
ulkoseinän pintamateriaali:	Pystyrimalauta, harjakolmioiden yläosassa pystypaneeli ja väliosassa kenttinä vaakapaneelia. Kerman valk.
sokkelimateriaali:	graniittiharkko

Satulakattoisen, poikkiharjallisen, L-muotoisen, lyhytnurkkaisen hirsirakenteisen asuinrakennuksen ikkunat, päätyjen paneloinnit ja listoitukset ovat selkeästi jugendvaikutteisia. Rakennuksessa on alkuperäiset T-karmilliset yläosastaan pystyjakopuin jaetut ikkunat. L:n kainaloon rakennettu lasikuisti vaikuttaisi muuta rakennusta nuoremmalta (1930-40-l.).

Asuinrakennus /1/ luoteesta kuvattuna.

haastattelu:
14.7. 2009 Aila Vesterinen ja puoliso.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	kauppa- ja asutushistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin asuinrakennus edustaa Pysäkinmäelle tyypillistä pienimittakaavaista asuinrakentamista.

Toimenpidesuositukset

Tontin asuinrakennus tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti asuinrakennuksen ja kallioisen pihan sekä mallassaunan suhteen.

Kuvat: 14.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 5.10. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Sarkkila
Valonen	562-424-2:7	Jokiristi , 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Pystynen Irja	Hagalundintie 4, 08700	VIRKKALA

karttaote 1:2 000

R 5.25
“Pysäkinmäkeen kuuluva harmaantunut rakennus on jugend-ikkunoineen säilynyt hyvin”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-ohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1900-l alku	Asuminen / loma-asuminen
2	Sauna (navetta)	1900-l alku	navetta, sauna- ja varastor.

Valosen piha on pohjois-puolelta kallioinen, talo on puiden peitossa.

Kuvaus

Pysäkinmäen Jokiristi-tien eteläpuolella sijaitseva harmaantunut jugend-vaikutteinen asuinrakennus on lähes alkuperäisasussa sekä ulkoa että sisältä. Tontin puusto peittää asuinrakennuksen monelta puolelta. Asuinrakennuksen kanssa samanikäistä hirsistä piharakennuksessa myöhemmin rakennettu hiekkatiiliosa. Piharakennus sijaitsee asuinrakennuksesta länteen.

Historia

Siitaman Sipilän poika August Valonen (pso Matilda) rakensi vuonna 1909. August oli taitava puun käsittelyssä ja rakennustöissä. Taloonsa hän rakensi yhteistyössä seudun kivimiesten kanssa hienot tulisijat. Valoset viljelivät muiden töidensä ohella pientilaansa ja pitivät karjaa, tilaan kuului palsta myös Jokiristissä. Erkki valonen osti paikan ilsältään 1940-luvun lopulla. Tildan ja Augustin kuoltua 1960-luvulla Valosella oli kesävuokralaisina mm. kangaskauppaa Tamperellla pitäneet Leopold ja Karin

Lähde:
Tulin Teille... Siitaman kylä-kirja, Siitaman kotiseutupiiri, Hämeenlinna 2002

irja Pystysen puolison haastattelu 2009-07.

Ertman. Erkki Valosen vaimo Aino asui Erkin kuoleman jälkeen vähän aikaa Vanhalla Valosella. 1980-luvulta alkaen talo on ollut perikunnan omistama ja lähinnä Irja Pystysen käytössä.

Asuinrakennus/1/, etelästä ja luoteesta kuvattuna.

1 Asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali:	vaakapaneeli/ hirsi (pihanpuoli) ja tasakerran yläpuoli pystypaneeli,
sokkelimateriaali:	graniittiharkko

Satulakattoisen, suorakaiteen muotoisen, lyhytnurkkaisen hirsirakenteisen asuinrakennuksen kuisti ikkunoineen, päätyjen paneloinnit ovat selkeästi jugendvaikutteisia. Rakennuksessa on alkuperäiset T-karmilliset ikkunat (osa leveämpiä 3-pystyosan ikkunoita). Rakennuksessa on alkuperäisiä uuneja, joista yksi hienoa kivityötä. Rakennus on alkuperäiskunnossa.

Yläkuvassa navetan/2/ hirsirakenteinen eteläosa.
Alakuvassa navetta/2/ idästä kuvattuna.

2 Saunarakennus	
runkomateriaali:	Hirsi, laajennus sementtitiili
katemateriaali:	Aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, rimalauta, sementtitiili
sokkelimateriaali:	graniittiharkko, betoni

L-käänteestä aumatun satulakattoista, lyhytnurkkaista hirsirakenteista piharakennusta on laajennettu sementtitiilisellä jatkoksella. Rakennuksen hirsiosassa on päärakennuksen kanssa samalta ajalta olevat T-karmi-ikkunat.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin edustava asuinrakennus on säilynyt poikkeuksellisen alkuperäisenä ulkoasultaan ja haastattelun perusteella myös sisätiloiltaan.

Toimenpidesuositukset

Tontin asuinrakennus tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti asuinrakennuksen ja kallioisen pihan sekä piharakennuksen suhteen.

Kuvat: 14.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 5.10. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Sarkkila
Salonen	562-424-2:47	Siitaman kylätie 565, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Salonen Aarre Emil		

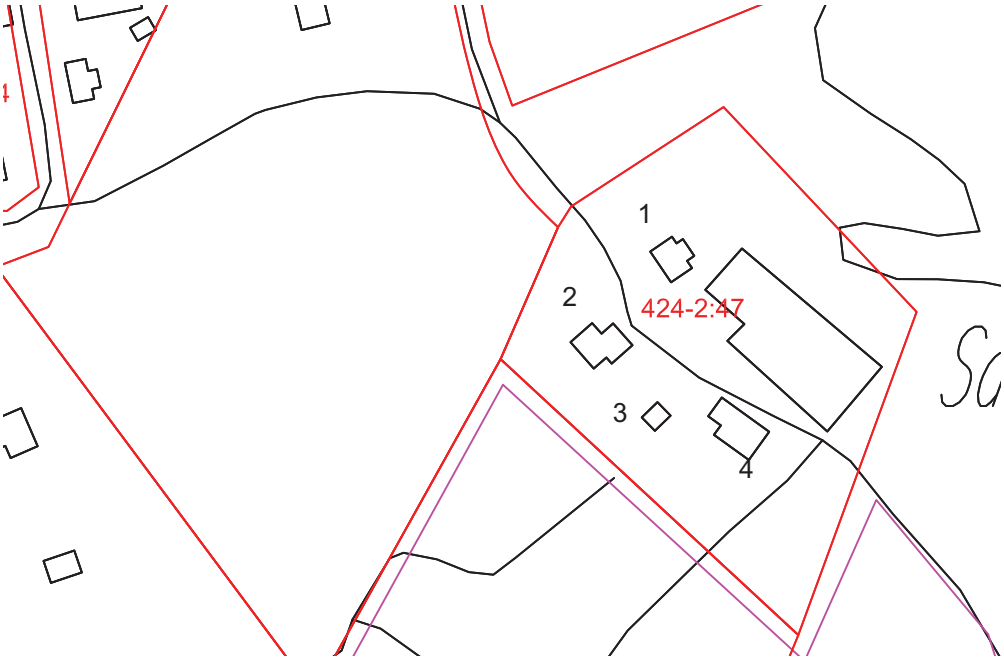

karttaote 1:2 000

R 5.26
"Pysäkinmäellä oleva entinen metsänvartijan talo on tiettävästi alueen ensimmäinen. Pieni mökki on hyvin säilynyt."

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Vanha asuinrakennus	1898	Asuminen, nyt varasto
2	Asuinrakennus	1929-1976	asuminen
3	Aitta	1950	varasto
4	Navetta	1948	navetta, nyt varasto

Vanha asuinrakennus /1/ etelästä kuvattuna.

Kuvaus

Pysäkinmäen etelärinteessä Salosen vuoren juurella sijaitsee omassa rauhassaan metsän ympäröimän pienen pelto- ja piha-aukion itäreunassa Salosen mäkituvan pihapiiri, jossa pohjoisimpana on vanha asuinrakennus /1/, siitä lounaaseen uudempi asuinrakennus. josta kaakkoon aitta /3/ ja navetta /4/.

Lähde:
Kyselykaavake:
Aarre Salonen 30.7. 2009

Historia

Salosen talon vanhemman asuinrakennuksen on 1890-luvulla rakentanut Kaarle (Kalle) Kangasamaa, joka muutti Siitamassa nimensä viereisen vuoren mukaan Saloseksi. Kalle toimi metsänvartijana kruunun metsissä, puoliso Emma oli Sarkkilan torpan Siltalan tytär Emma. Kalle toimi myös puuseppänä ja lisäksi perheellä oli jonkin verran karjaa ja viljelysmaata. Saloset lunastivat tilan omakseen 1920-luvulla.

Lähde:
Tulin Teille... Siitaman kylä-kirja, Siitaman kotiseutupiiri, Hämeenlinna 2002

1 Vanha asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	kolmiorimahuopakate
ulkoseinän pintamateriaali:	rimalauta, räystään alla vaaka paneeli. päätykolmio pystypaneeli,
sokkelimateriaali:	nurkkakivipilarit

Satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen, lyhytnurkkainen hirsirakenteinen entinen asuinrakennus, joka on nyt varastona. Rakennuksen koillisjulkisivulla on matala poikkiharjainen umpikuisti. Rakennuksen alkuperäisen mallin mukaan tehdyt 6-ruutuiset ikkunat ovat 40-luvulta ja pirttiin on tehty hellauuni 1950-luvulla.

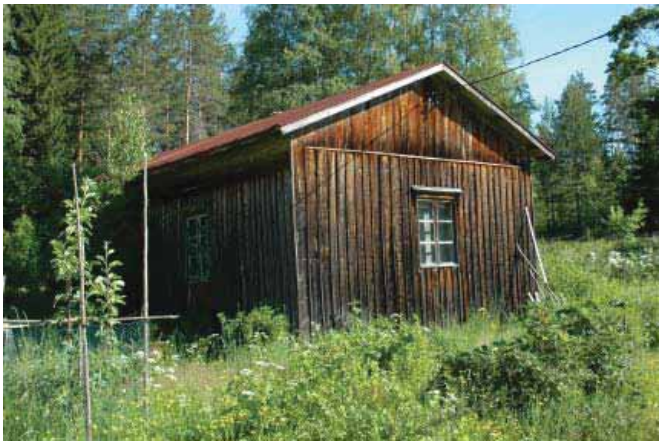

Vanha asuinrakennus /1/ lounaasta kuvattuna.

2 Uudempi asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi, laajennus rankorakenteinen
katemateriaali:	sementtikate/ laajennuksessa pelti
ulkoseinän pintamateriaali:	rimalaudotitus.
sokkelimateriaali:	vanha osa kivipilarit, laajenn. betoni

Satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen, lyhytnurkkainen pieni asuinrakennus on laajentunut loivemmassa kattokulmassa, mutta samalla harjan suunnalla porrastetusti päätyn sijoitetulla laajennuksella.

Uudempi asuinrakennus /2/ koillisesta kuvatttuna. Laajennus etualla.

Navetta

Pihapiirissä on satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen lyhytnurkkainen, vuoraamaton betoniperusteinen navettarakennus /4/. Rakennuksen kaakkoispääty on lautrakenteinen. Rakennuksessa on vaakasuuntaiset kuusiruutuiset ikkunat. Rakennuksen on rakentanut Bruuno Salonen. Sen kunto on matalasta perustuksesta huolimatta hyvä.

Aitta

Aitta on myös Bruuno Salosen rakentama pystyrimalaudoituksella vuorattu kivipilareille rakennettu satulakattoinen, huovalla katettu rankorakenteinen varastorakennus.

Navetta /4/ pohjoisesta kuvattuna.

Aitta /3/ pohjoisesta kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin edustava asuinrakennus on säilynyt poikkeuksellisen alkuperäisenä ulkoasultaan ja haastattelun perusteella myös sisätiloiltaan.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti ja sopeuttaen pihapiirin pieneen mittakaavaan.

Kuvat: 14.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 6.10. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Sarkkila
Viitala	562-424-2:69	Siitaman kylätie 479
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Revonniemi Tommi Olavi, Maiju Lotta		

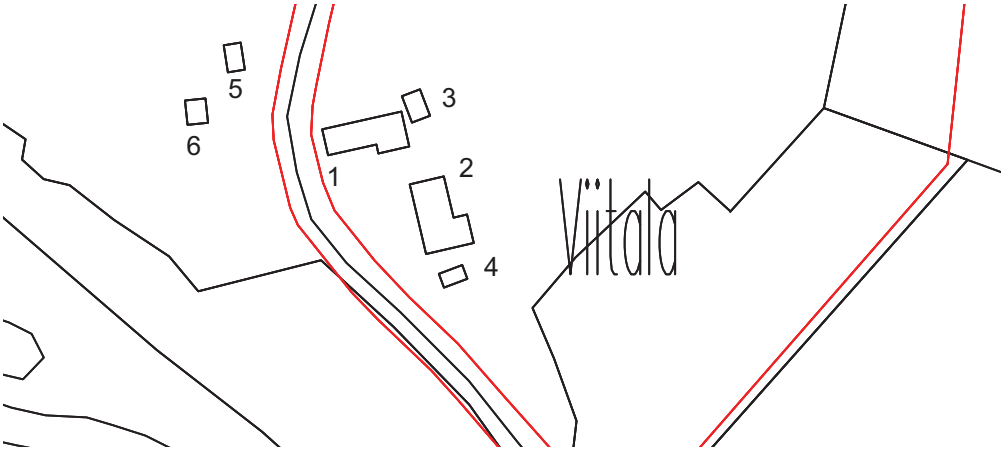

karttaote 1:2 000

R 5.27
"Sarkkilan entinen torppa on Siitaman kylätien mutkassa, komealla paikalla. Päärakennus on 1800-luvun puolelta."

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1890-l	
2	Navetta	1935	
3	Aitta (lato)	arvio 1800-l. loppu	
4	Varasto	arvio 1990-2000-l.	
5	Sauna	arvio 1930-l.	
6	Aitta	arvio 1800/1900	

Viitalan asuinrakennuksen /1/ pääty on lähes Siitaman tiessä kiinni. Kuva lännestä. Vasemmassa kuvassa Siitaman tielle navetta /2/ pohjoisesta kuvattuna ja oikealla kuva pihasta avautuvasta peltonäkymästä.

Kuvaus

Aivan Siitaman kylätien varressa Sarkkilan tilan Siitaman lahteen viettävän peltoaukean luoteiskulmalla sijaitsee Viitalan tilan pihapiiri. Pääty tielle päin on pitkähkö matala asuinrakennus /1/, jonka itäpäätyyn on tehty katettu terassi, jonka kulmalla on vanha aitta-lato /3/. Kulmittain asuintalon eteläpuolella sijaitsee navetta /2/ ja sen eteläpäädyssä pieni varastorakennus /4/. Siitamantien toisella puolella on tien suuntaisesti saunarakennus /5/ ja aitta /6/.

Historia

Viitala on mainittu Sarkkilan virkatalon torppana henkikirjoissa ensimmäisen kerran vuonna 1771. Viitalan rakennuksista mainitaan korjausta tarvitsevan vuoden 1881 tarkastuspöytäkirjassa asuintupa-kamari-porstuan lattiat pantava toistamiseen, puodin katto ja rappu uusittava, talliin ja navettaan laitettava ikkunat ja navettaa piti korotta kaksi hirsikehää ja sen rinnalla oleva rehulato piti purkaa ja rakentaa uusiksi. Sauna ja siihen liittyvä kota olivat sen sijaan tavallisessa kunnossa, pärekatto oli uusi. Jyväaitan rappu piti uusia ja olkilato purkaa. Korjaukset torpparin piti tehdä omilla resursseillaan asetettuun määräaikaan mennessä. Viitalan isäntänä oli 1800-luvun jälkipuolella Benjamin Viitala (1842-1946), sitten hänen poikansa Väinö (1900-1996). Tilan viljely loppui 1960-70-l. Tila on ollut nykyisillä omistajilla vuodesta 1997.

Lähde:
Tulin Teille... Siitaman kylä-kirja, Siitaman kotiseutupiiri, Hämeenlinna 2002

1 Asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali:	rimalauta, punamulta
sokkelimateriaali:	nurkkakivipilarit

Satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen, lyhytnurkkainen hirsirakenteinen asuinrakennus. Rakennuksen eteläjulkisivulla on matala poikkiharjainen pitkällä katoksella jatkuva myöhemmin rakennettu kuisti. Rakennuksessa on kuusiruutuiset ikkunat ja koristeelliset ikkuna listoitukset. Itäpäätyyn on rakennettu rakennuksen tyyliistä poikkeava laaja katos.

Aittalato

Melkein asuinrakennuksen itäpäädyssä kiinni on latomainen satulakattoinen, kolmiorimahuovalla katettu pitkänurkkainen vuoraamaton hirsirakenteinen aitta. Aitan pohjois pää on maan pintaa alempana ja eteläjulkisivun hirret auringon haristamat.

Yläkuvassa asuinrakennus /1/ etelästä kuvattuna. Vasemmassa kuvassa sen itäpäädyssä oleva katosrakennelma ja oikeassa kuvassa aittalato /3/ etelästä kuvattuna.

2 Navetta	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, paneeli, punamulta
sokkelimateriaali:	betoni

Navetta /2/ etelästä .

Satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen, lyhytnurkkainen hirsinen navetta on hyväkuntoinen. Rakennuksessa on kauniit kahdeksan ruutuiset kaksiosaiset ikkunat.

Sauna

Siitaman tien toisella puolella pihapiirissä on satulakattoinen, kolmiorimahuovalla katettu suorakaiteen muotoinen lyhytnurkkainen, vuoraamaton graniittiharkkoperusteinen saunarakennus /5/. Hyväkuntoinen rakennus vaikuttaisi olevan samalta ajalta (1930-l.) navetan kanssa. Saunarakennuksessa on neliruutuiset ikkunat.

Sauna /5/ on edustava ja hyvässä kunnossa.

Aitta /6/ idästä kuvattuna.

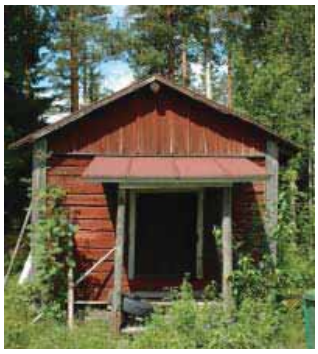

Aitta

Aitta /6/ on saunarakennuksen vieressä Siitaman tien varrella, se on satulakattoinen kolmiorimahuovalla katettu suorakaiteen muotoinen lyhytnurkkainen, vuoraamaton nurkkakiville perustettu hirsirakennus. Päädyssä olevan oven edessä on portaita suojaava myöhemmin tehty lippa.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Näkyvällä paikalla Siitaman tien varressa, kallioisessa pihapiirissä on hyvin säilynyttä rakennuskantaa; asuinrakennus 1890-luvulta ja 1930-luvulla rakennetut edustavat navetta ja sauna.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti ja sopeuttaen mittakaavaan.

Kuvat: 14.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 6.10. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Padustaipale
Taipale	562-414-1:58	Kivinokankuja 10, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Taipale Teemu Heikinpoika ja Mari Anneli		

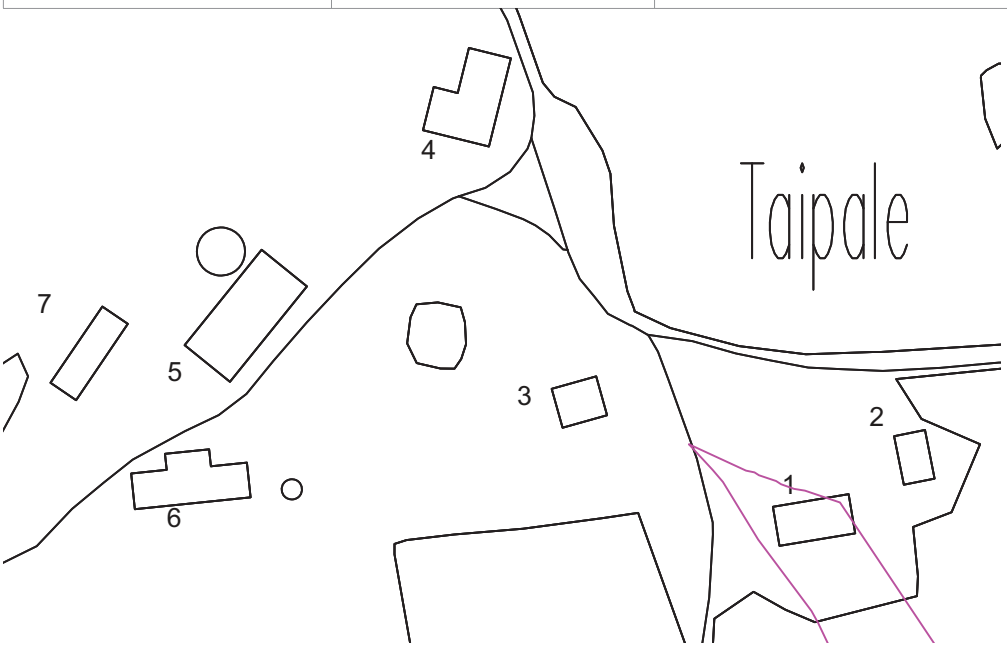

karttaotteet 1:2 000

R 5.28
"Vanha yksinäistila, jonka omistajia tunnetaan vuodesta 1540 saakka"

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

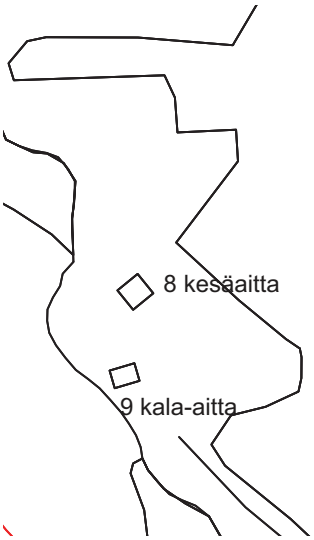

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1879	asuminen
2	Ulkosauna, varasto	1950-l.	varasto ja sauna
3	Mankeliparvi	1950-l.	puuliiteri, kellari
4	Riihi	1900-l. alku	viljan kuivaus, varastointi
5	Sikala	1979	sikala
6	Vanha navetta	1920	ennen navetta, nyt konevaja
7	Saha	1950-l.	saha, konevaja

Taipaleen tilan päärakennus /1/ luoteesta kuvattuna.

Pihapiirin ulkopuolella Taipaleenlahden rannalla on kaksi aittaa. Kala-aitta /9/ lienee peräisin 1700-1800-luvun vaihteesta ja kesäaittana käytössä oleva lyhyt nurkkainen hirsiaitta vaikuttaa vanhalta jyväaitalta.

Kuvaus

Pahujärven ja Vesijärven Taipaleenlahden välisellä kannaksella sijaitseva maatilan talouskeskus ja peltoalue. Tilan pihapiiri on peltoihin rajoittuvalla niemekkeellä, eteläisimpänä asuirakennus /1/ ja siihen kulmittain sijaitseva saunarakennus /2/, lännessä pihapiiriä rjaa mankelirakennus /3/. Tuotantorakennukset riihi /4/, sikala /5/, vanha navetta /6/ ja saha /7/ sijaitsevat metsäisessä rinteessä Kiviniemeen menevän pikkutien varrella. Taipaleen lahden rannalla on pari ranta-aittaa.

Lähde:
Kyselykaavake
Mari ja Teemu Taipale 14.7. 2009

Historia

Padustaipaleen tila on ollut asuttuna jo 1540-52, jolloin isäntänä oli Martti. Isännät ovat tiedossa vuodesta 1652. Vuoteen 1751 asti tila oli kruununtilana. Tilan piha-

Lähde:
Tulin Teille... Siitaman kylä-kirja, Siitaman kotiseutupiiri, Hämeenlinna 2002

piiri on muuttunut 1900-luvun loppupuolikkaan aikana, jolloin neliömäiseen pihapiiriin kuulunut 1700-luvun luhtirakennus purettiin samoin kuin päärakennusta vastapäätä sijainnut toinen asuinrakennus purettiin.

1 Asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali:	rimalauta, punamulta
sokkelimateriaali:	nurkkakivipilarit

Satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen, lyhytnurkkainen hirsirakenteinen asuinrakennus. Rakennuksen pohjoisjulkisivulla on pieni harjakattoinen kuisti ja katon etelälappeella on poikkiharja, jonka keskellä on yksi ikkuna. Rakennuksessa on kuusiruutuiset ikkunat ja vanhan valokuvan mukaan siinä on ollutkoristeelliset ikkunalistoitukset.

Asuinrakennus 1/1 lounaasta kuvattuna.

Saunarakennus /2/ lännestä ja saha /7/ idästä kuvattuna.

	2 Saunarakennus	6 Vanha navetta	7 Saha
runkomateriaali:	hirsi	hirsi	puuranko
katemateriaali:	profiilipelti	betonikattotiili	pelti
ulkoseinän pintamateriaali:	rimalauta, punamulta	hirsi, hiekkasementtitiili	lautavuoraus
sokkelimateriaali:	nurkkakivipilarit	betoni	kivet

Piharakennukset

Pihapiirin muut rakennukset eivät ole säilyneet kovin hyvin alkuperäisessä asussaan.

Vanha pääosin hirsirakenteinen navetta /6/ on rakennettu ensin kanalaksi (1920). Se on katettu betonikattotiilellä. Rakennus kaipaa korjauksia.

Ranta-aitat

Rannan läheisyydessä on pieni päätyovellinen sulkanurkallinen nurkkakiville perustettu otsa-aitta (kala-aitta /9/), joka nykyisin on puuvarastona.

Rantaan ilmeisesti 1950-luvulla siirretty lyhytnurkkainen hirsiaitta vaikuttaa vanhalta jyväaitalta. Siihen on tehty nykyistä kesäkäyttöä palvelevat suuret ikkunat järvelle.

Vanha navetta /6/ lännestä ja pohjoisesta kuvattuna.

Sikala /5/ kaakosta ja Riihi /4/ etelästä kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Vanhan kantatilan pihapiiri on muuttunut vuosien varrella, siinä on vielä jäljellä kohtuullisesti säilynyt asuinrakennus sekä rannassa kaksi aittaa. Pihapiiri sijaitsee tilan peltoaukean reunalla kahden järven välisellä kannaksella.

Toimenpidesuositukset

Tilan päärakennus tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti ja sopeuttaen mittakaavaan.

Kuvat: 14.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 6.10. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Koivuniemi
Lehtonen	562-404-1:70	Hirviniemi 11, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Saarinen Veijo Olavi, Eila Kyllikki, Oiva Kalevi		

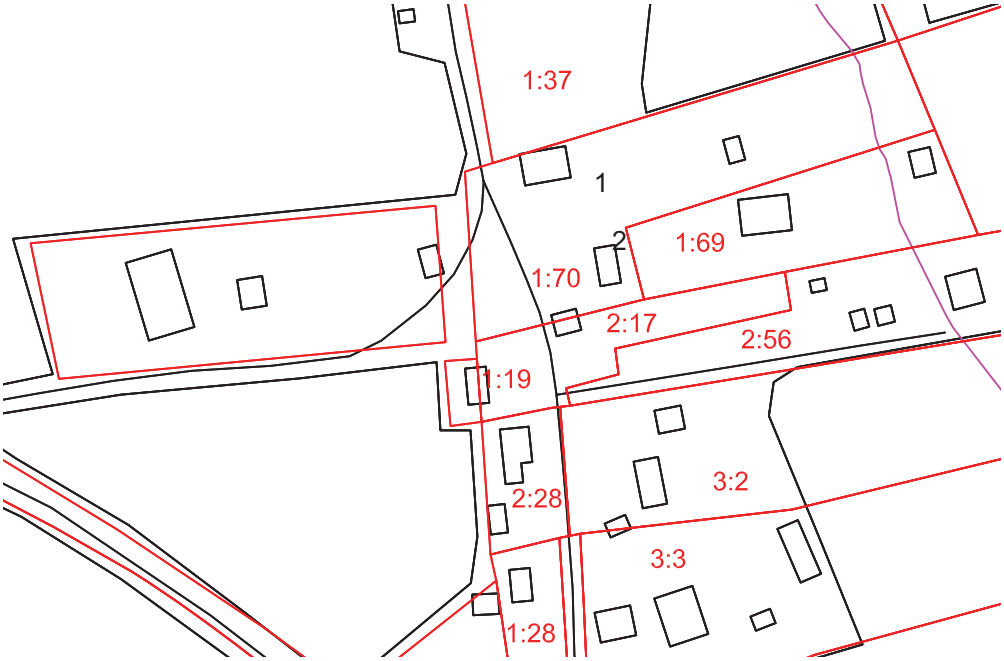

karttaote 1:2 000

R 5.31 “Koivuniemen Yli-Heikkilästä lohkotulle tontille rakennettu kooltaan alueelle tyypillinen, pieni talo kuuluu ns. Koivuniemen kaupunkiin.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	arvio 1920-30-l.	
2	Talousrakennus		varasto

Asuinrakennus /1/ kaakosta kuvattuna.

Kuvaus

Koivuniemen pienten asuinrakennusten reunustaman raitin keskivaiheilla KOivuniemen entisen koulun risteyksen kohdalla sijaitseva pieni pihapiiri, jossa pääty raitille päin oleva asuinrakennus/1/ ja tien suuntainen pieni vajarakennus/2/.

Historia

Vuonna 1921 tehdyssä mittauksessa ja karttakuvassa tila on ollut vielä nimeltään Sepäntarha 1:6 ja sen on silloin omistanut Kaarlo Roine. Kartalla näkyy tilalla silloin aivan tien varressa sen suuntaisesti piirretty rakennus, joten kartan perusteella vaikuttaa siltä, että vanha asuinrakennus on purettu ja nykyinen rakennus on rakennettu vuoden 1921 jälkeen.

Pirkanmaan maanmittauslaitos, arkisto, lohkomistoimitukset

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: pystypanelointi, (keltainen, ruskein ikkunoin)
sokkelimateriaali: graniittiharkko

Asuinrakennus vaikuttaa 1910-luvulla rakennetulta, se on jyrkähkö harjainen, satulakattoinen (pihan puolella poikkiharjallinen kuisti, jossa myös yläkerta) lyhytnurkkainen hirsirakennus. Alkuperäisten jugend-vaikutteisten ristikarmillisten ikkunaruutujen yläpuitteet on jaettu nelikentiksi. Seinät on nykyisin paneloitu pystypaneelilla ilman listoituksia.

Asuinrakennus/1/ idästä kuvattuna.

Piharakennukset

Hirviniemen tien suuntaisesti sijaitseva piharakennus on betoniharkkokatteinen satulakattoinen, pystylomalaudalla verhoiltu kiviperustuksinen puurakennus.

Talousrakennus/2/ pohjoisesta kuvattuna.

Asuinrakennus etelästä kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutus- ja elinkeinohistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin kohtuullisesti säilyneet rakennukset sijaitsevat maisemallisesti näkyvällä paikalla teiden risteyksessä Koivuniemen raitilla Hirviniementien vieressä.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 8.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 19.12. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Koivuniemi
AHORINNE	562-404-1:37	Hirviniemi 23, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Kylkilahti Jaakko Pellervo ja Leila Tuulikki		

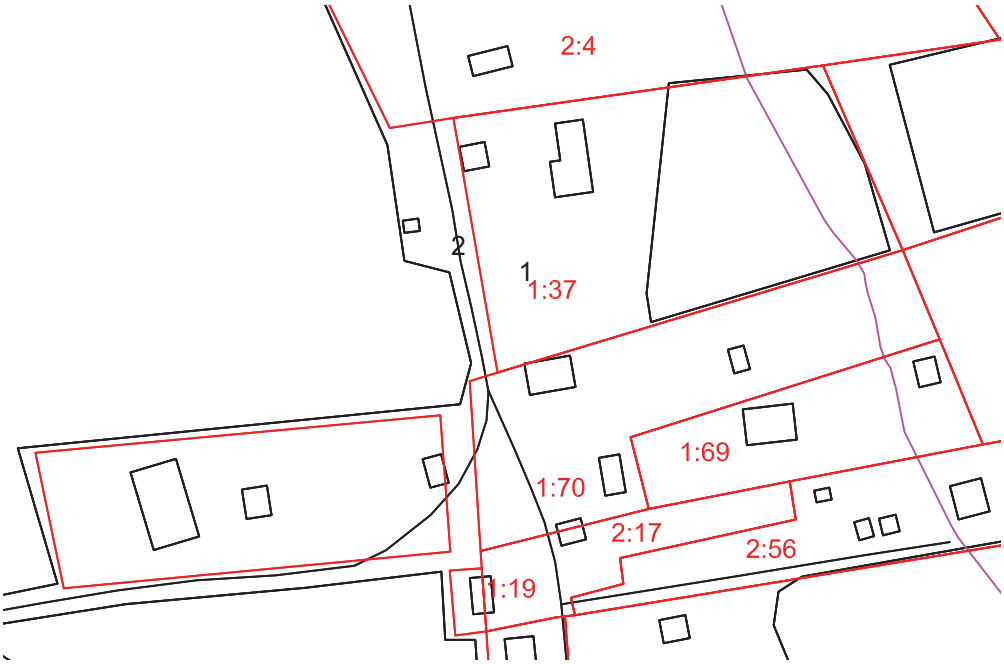

karttaote 1:2 000

R 5.32 “Koivuniemen kaupunkiin kuuluva, Yli-Heikkilästä lohkotulle tontille rakennettu talo on alueelle tyypilliseen tapaan pääty tielle päin.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-ohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	arvio 1910-30-l	
2	Aitta-liiteri		

Asuinrakennus /1/, raitin suunnasta lännestä kuvattuna. Oikeassa kuvassa näkyy, että laajennus on liietty vanhaan rakennukseen kuistimaisella nivelellä.

Kuvaus

Ahorinteen pihapiiri sijtaitsee Koivuniemen koulun risteyksen pohjoispuolella. Asuinrakennuksen/1/ vanha, 1900-luvun alkupuolella rakennetun osan pääty sijaitsee kohti Koivuniemen raittia. Asuinrakennuksen laajennuksen harja on raitin suuntainen. pihapiirissä sijaiseva aitta-liiteri/2/ on raitin reunassa.

Historia

Ahorinteen palstatila on lohkottu Mikkolan palstasta 1:33, joka on mitattu uusjaon yhteydessä vuonna 1921. Tällöin tehdyssä karttakuvassa näkyy rakennus, joka on ilmeisesti nykyisen asuinrakennuksen vanha osa. Vuonna 1921 tilan omistajaksi on merkitty Vilho Yli-Heikkilä.

Lähde:
Kyselykaavake Leila Kylkilahti 29.7.2009

Pirkanmaan maanmittauslaitos, arkisto, lohkomistoimitukset

Asuinrakennus/1/ etelästä ja kaakosta kuvattuna.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi /laajennus rankorakenteinen (1982)
katemateriaali: profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapanelointi, harjakolmiot pysty (vihreä okran värisin listoin)
sokkelimateriaali: betoni

1900-luvun alussa rakennetun asuinrakennuksen osa on 1 1/2 -kerroksinen, satulakattoinen neliömäinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Rakennuksen päädyssä on pieni sisäänkäyntikatos ja eteläjulkisivulla laskikuisti, jonka päälle on rakennettu kattamaton parveke, jonka kohdalla on poikkiharjallinen kattolyhty. ikkunat ovat ristikarmilliset ja kuusiruutuiset. Kuistin ikkunat ovat reunoiltaan jaettu kapeisiin neliö- ja suorkakaidekenttiin. Asuinrakennuksessa on maantasokerroksessa 5 ja ullakkokerroksessa 3 huonetta. Rakennuksessa on myös kellari. Rakennuksen ikkunat ja väliovet ovat alkuperäisiä. Rakennuksessa on 3 vanhaa tulisijaa ja 3 kiinteää komeroa.

Aitta-liiteri

Puurunkoinen satulakattoinen lomalautaverhoiltu betonitiilikattoinen piharakennuson perustettu betonipilareile.

Aitta-liiteri/2/ etelästä kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutus- ja elinkeinohistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin kohtuullisesti säilyneet rakennukset sijaitsevat maisemallisesti näkyvällä paikalla teiden risteyksessä Koivuniemen raitilla Hirviniementien vieressä.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 23.7.. 2009
Outi Palttala
Teksti 8.12. 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Koivuniemi
Wähä-Nikkilä	562-404-2:14	, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Nikkilä Kari Antero Erik, Kouri Marjut		

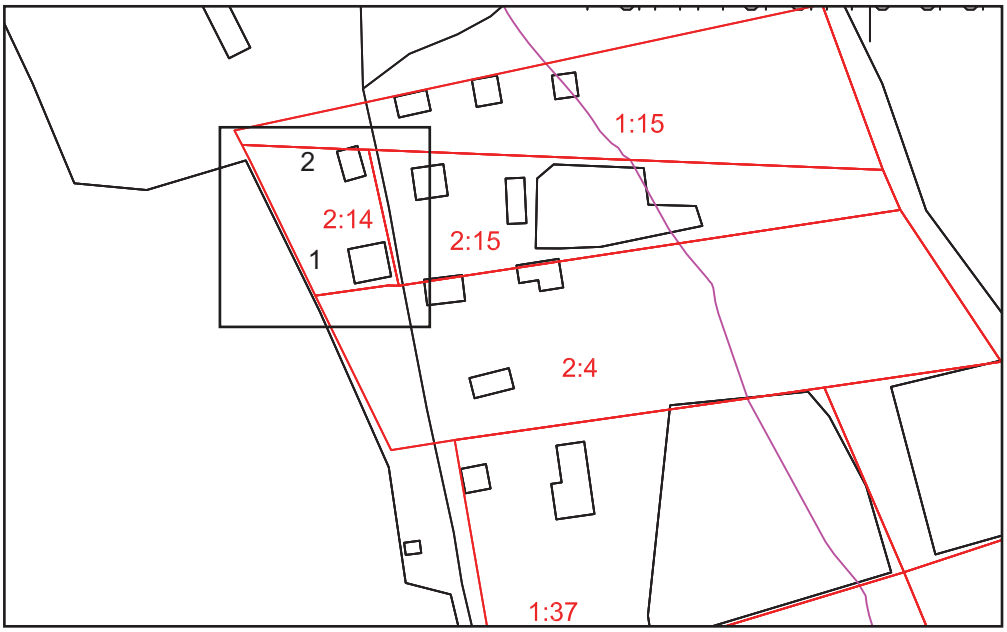

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: R 5.33 “Koivunimen kaupungille tyypillinen asuinrakennus, jonka pääty on tielle päin.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	arvio 1920-30-l.	
2			

Asuinrakennus /1/ ja Piharakennus /2/ etelästä kuvattuina,

Kuvaus

Lähellä Koivuniemen raitin pohjoispäätä Tanhuanpään tilan naapurina oleva pihapiiri, jonka asuinrakennus/1/ sijaitsee aivan tien vieressä pääty tielle päin. Pihan toinen rakennus/2/ on tontin pohjoisosassa harja tien suuntaisesti.

Historia

Wähä-Nikkilän palstatila on mitattu uusjaon yhteydessä vuonna 1921 ja Koivuniemen palstat on merkitty maarekisteriin vuonna 1931. Vuonna 1921 tilan omistajaksi on merkitty Kalle Nikkilä.

Asuinrakennus/1/ pohjoisesta ja lännestä kuvattuna.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapanelointi, harjakolmiot pystypaneeli(valkoinen
sokkelimateriaali: nurkkakivet, betoni

Satulakattoinen suorakaiteen muotoinen pienehkö lyhytnurkkainen hirsirakennus, jonka pohjoispuolella koko julkisivun mittainen integroitu lasikuisti. Todennäköisesti nykyasu on peräisin 1930-40-luvulta, jolloin aiemmin kapeampaa rakennusta on levitetty lasikuistiverannalla ja korotettu ullakkohuoneella. Rakennuksessa on vanhat T-karmi-ikkunat, ullakon ikkuna on kaksiosainen, pokat on jaettu alaosastaan kolmia. Kuistin ikkunat ovat tasajakoiset 12-16-ruudulliset.

Piharakennus

Todennäköisesti rankorakenteinen vaakapaneloitu ehkä 1940-1950-luvulla rakennettu pieni nurkkakiville perustettu talousrakennus, jossa on saatettu myös väliaikaisesti asua. Ikkunat ovat neliömäiset, yksiosaiset, ullakolla neliruutuinen ikkuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin hyvin säilyneet rakennukset sijaitsevat maisemallisesti näkyvällä paikalla teiden risteyksessä.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 23.7.. 2009
Outi Palttala
Teksti 8.12. 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Koivuniemi
TANHUANPÄÄ	562-404-1:89	Hirviniemi 40, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Mikkola Toivo Paavali		

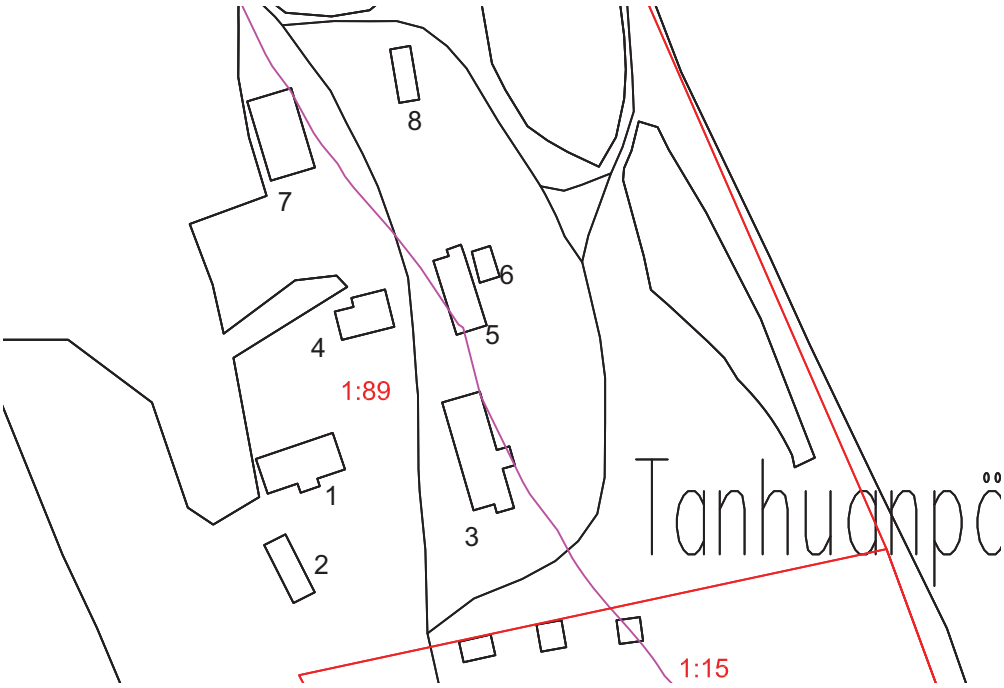

karttaote 1:2 000

R 5.34 “Ns. Koivuniemen kaupungin päässä sijaitseva tila, joka on ollut paikalla jo isojaon aikaan.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-ohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1927 (korjattu 1960)	
2	Aittarivi	arvio 1800-l.	
3	Navetta	1952	konehalli/varasto
4	Sikala	arvio 1800-l. loppu	
5	Vilja-aitta	arvio 1800-l. liiteri ja nykyasu 1938	
6	Kuivuri	1988	?
7	Konehalli	1989	
8	Heinälato		varasto

Asuinrakennus /1/ ja Piharakennus /2/ etelästä kuvattuina,

Kuvaus

Tanhuanpääntilan melko ehjänä säilynyt maatilan pihapiiri sijaitsee Koivuniemen raitin pohjoispäätteenä. Asuinrakennus /1/, aittarivi/2/ ja navetta/3/ muodostavat Koivuniemen raitille avautuvan pihatilan, jota täydentävät pohjoispuolella sijaitseva vanha sikala/4/ ja tien toisella puolella oleva vanha riihi/5/ (vilja-aitta), jonka takana on moderni kuivuri/6/. Kauempana pihapiirin tuntumassa sijaitsee vanha heinälato/8/ ja uusi konehalli/7/.

Lähde:
Haastattelu Toivo Mikkola 23.7.2009

Lisiä Vanhan Oriveden historiaan, Antti Lehtonen, 2006

Historia

Tanhuanpään tila on lohkottu Mikkolan tilasta 1782 (Mikkolan eli Vähä-Pereen tila oli lohottu Iso-Perestä. Tanhuanpään suku piti tilaa 1930-luvun vaihteeseen asti (Suuri maatilakirja V kertoo tilan olleen suvulla tuolloin 400 vuotta ja olleen kantatila). Sitten Vilho ja Kustaa Saramäki ja vuodesta 1938 tila on ollut nykyisellä omistajasuvulla (ensin Paavo Mikkola). Tilalla on ollut asti kanoja, sikoja ja lehmiä vuoteen 1987. Vanhassa asuinrakennuksessa oli aikoinaan pidetty koulua.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapanelointi, harjakolmiot ja julkisivujen yläosa pystypaneeli vinopäin (vaalean vihereä)
sokkelimateriaali: betoni ja kivipinta

Pitkähkö suorkaiteen muotoinen ja satulakattoinen lyhytnurkkainen hirsirakennus, joka on viime vuosina saanut uudet ikkunat (kuusiruutuiset) ja vuorauksen, myös sisäosat on uudistettu. Taloon on tehty 70-luvulla vessa, sauna ja suihku. Rakennuksen keskivaiheilla on poikkiharjallinen pieni sisääntulokuisti. Asuinrakennuksessa on 5 huonetta maantasokerroksessa ja kaksi ullakkokerroksessa. Talossa on myös käyttökellari.

2 Aittarivi
runkomateriaali: hirsi, lautaranko
katemateriaali: aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi
sokkelimateriaali: nurkkakivet

Pihapiiriä lännen puolelta rajaa hieno pitkänurkkainen neljän aitan sivukäytävällinen yksikerroksinen aittarivi. Aittarivi lienee koottu useammasta aitasta nykyasuunsa 1900-luvun alkupuolella, mutta vanhimmat osat lienevät 1800-luvulta.

Piharakennukset

Sikala

On pienehkö suorakaitteen muotoinen huopakatteinen, satulakattoinen rakennus, joka on alkujaan saattanut toimia esim. pakarina. Lyhytnurkkainen hirisrakennus on vuoraamaton ja sen harjakolmio on vuorattu pystypaneelilla. Rakennuksessa on vanhat ikkunat, yksi kuusiruutuinen ja lisäksi pienempiä. Rakennukseen on tehty peltinen laajennusosa. Rakennuksen alimmat hirret ovat kasvillisuuden sisällä ja lähimmät puiden latvustot katossa kiinni.

Vasemmalla Vilja-aitta-liiteri-rakennus/5/ lännestä kuvattuna ja oikealla heinälato/8/ lounaasta kuvattuna.

Vilja-aitan/5/ oven lukko.

Vilja-aitta-liiteri

satulakattoinen pithkähkö lomalautavuorattu rakennus on päistään rankorakenteinen. Vanha vilja-aitta (riihi) on rakennuksen keskellä pienssä syvenyksessä hirsipintaisena. Aittaosa on pitkänurkkainen ja siellä on hirsirakenteiset viljasiilot.

Heinälato

Heinälato on satulakattoinen pitkänurkkainen pyöröhirsirakennus, joka on perustettu nurkkakiville. Lato on edustava ja kohtuullisen hyväkuntoinen omassa harvinaistuvassa rakennustyypissään, betonitiilikate tarvitsisi korjausta.

Navetta

Satulakattoinen tiili- ja puurakenteinen betoniperusteinen navetta on katettu betonikattotiilillä.

Navetta/3/ luoteesta kuvattuna.

Peltirakenteinen konehalli/7/ sijoittuu rinteeseen maisemallisesti metsän suojaan.

Peltirakenteinen kuivuri/6/ erottuu pihapiiristä, kun se on liiterirakennuksen/5/ takana

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Tanhuanpään tilakeskuksen pihapiiri on melko hyvin säilynyt ja se sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla Koivuniemen kaupungin raitin päätteenä.

Toimenpidesuositukset

Tilan rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 16.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 8.12. 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Koivuniemi
Kuusi II	562-404-1:28	Pumppumylly 4, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Välimaa Satu Eeva Tuulikki		

karttaote 1:2 000

R 5.35 “Koivuniemen kaupungille tyypillinen, pienehkö rakennus.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	asuinrakennus		

Asuinrakennus /1/ ja Piharakennus /2/ etelästä kuvattuina,

Eri tilalla, mutta samassa pihapiirissä sijaitseva uudehko huvilarakennus.

Kuvaus

Koivuniemen raitin varrella Koulun eteläpuolella sijaitseva pienikokoinen vanha asuinrakennus/1/ on lohkottu omaksi tontikseen, vaikka se liittyykin tilalla 1:94 olevien rakennusten kanssa samaan pihapiiriin. Asuinrakennus sijaitsee raitin suuntaisesti.

Historia

Kuusi II on lohkottu Mikkolan, Yli- ja Ala-Heikkilän perintötilojen 1:20, 1:17 ja 1:25 maista yhdessä Kuusi I ja Kuusi III palstatilojen kanssa vuonna 1923. Kuusen palstatilojen omistaja oli tuolloin Vilho Niemi.

Lähteet:
Pirkanmaan maanmittauslaitos: arkisto: lohkomitoimitukset

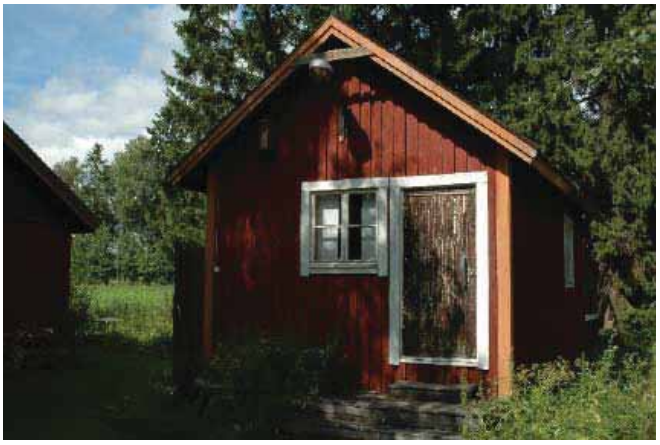

Asuinrakennus/1/ kaakosta ja idästä Koivuniemen rairin suunnasta katsottuna.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: kolmiorimahuopakate
ulkoseinän pintamateriaali: pystylomalauta (punamulta)
sokkelimateriaali: nurkkakivet betoni

Asuinrakennus on kapearunkoinen, yksikerroksinen, satulakattoinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Rakennuksen ikkunat ovat pienikokoiset, kaksiosaiset ja neliruutuiset.

Rakennus kertoo 1900-luvun alkuvuosikymmenien asuinolosuhteista ja käsityöläiskulttuurista.

Asuinrakennuksen lähellä samassa pihapiirissä, mutta eri tilalla oleva pihasaunarakennus.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	elinkeino- ja asutushistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Rakennus kertoo 1900-luvun alkuvuosikymmenien asuinolosuhteista ja käsityöläiskulttuurista.

Toimenpidesuositukset

Tontin pieni asuinrakennus tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Uudisrakentamista ei pienelle tontille mahdu toteuttamaan kokonaisuuden kärsimättä merkittävästi.

Kuvat: 16.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 8.12. 2010
Outi Palttala

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Koivuniemi
Laine	562-404-1:23	35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Laine Kauko Kalervo	Korpikaivontie 8 b 1	39200 KYRÖSKOSKI

karttaote 1:2 000

R 5.36 “Pieni rakennus on Koivuniemen kaupungissa tien varressa, pitkä sivu tielle päin. Rakennus on 1900-luvun alkupuolelta.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1900-l. alku	nykyisin vapaa-ajanasunto
2	Piharakennus	1900-l. alku	sauna, takkatupa, vaja

Asuinrakennus /1/ kaakosta ja Piharakennus /2/ lounaasta kuvattuina, Piharakennuksen taustalla näkyy Vesijärvi.

Kuvaus

Koivuniemen raitin (Hirviniemi) ja Suomaseman tien risteyksen tuntumassa Suomasemantien varrella harja tien suuntaisesti sijaitsee pienehkö asuinrakennus/1/ ja kolmioimaisen tontin itäkulmassa talousrakennus/2/

Historia

Vuonna 1921 laaditussa uusjakoon liittyvässä kartassa tilan rekisterinumero on sama, mutta tilan nimenä on Koivujärvi. Karttakuvassa näkyy asuinrakennus nykyisellä paikallaan, mutta talousrakennus on karttakuvaan piirretty eri suuntaisena ja hieman eri paikalle. Tilan omisti toimituksen maarekisteriin kirjausvuonna 1931 Kustaa Vuorela.

Lähde:
kyselykaavake Kauko Laine, 27.6. 2009

Pirkanmaan maanmittauslaitos; arkisto, lohkomistoimitukset

Asuiinrakennus/1/ Suomaseman tien suunnasta luoteesta kuvattuna ja pihan puolelta idästä kuvattuna.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapanelointi, harjakolmiot pystypaneeli (punamulta)
sokkelimateriaali: nurkkakivet, betoni

Satulakaittoinen suorakaiteenmuotoinen kahden huoneen mittainen 1 1/2 kerroksinen lyhytnurkkainen hirsirakennus, jonka koilliskulmassa on poikkiharjallinen pieni lasikuisti. Rakennuksen ikkunat ovat kaksiosaiset. Ikkunoiden yläosassa on jakopuu. Ullakon ikkunat ovat kuusiruutuiset. Ikkunoissa on yksinkertaiset koristelistat. Rakennuksessa on maantasokerroksessa kaksi hujonetta ja ullakkokerroksessa yksi. Ikkunat ja väliovet ovat alkuperäiset. Vanhoja tulisijoja on yksi samoin kiinteitä komeroita.

Rakennukseen on laitettu peltikatto v. 1975.

Piharakennus

Yksikerroksiesessa piharakennuksessa on hirsirunkoinen sauna- ja takkatupaosa sekä puurakenteinen vaja. Satulakattoinen suorakaiteen muotoinen rakennus on perustettu kievien päälle osin lattia betonia. Rakennus on lomalaudoitettu ja sen nykyasu lienee peräisin 1960-70-luvulta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin hyvin säilynyt asuinrakennus sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla tien risteyksen lähellä.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen pienimuotoinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 16.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 8.12. 2010
Outi Palttala

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Koivuniemi
Kannisto	562-404-2:32	, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Niikkula Matti Juhani,		Karhunlukontie 26 13100 HÄMEENLINNA

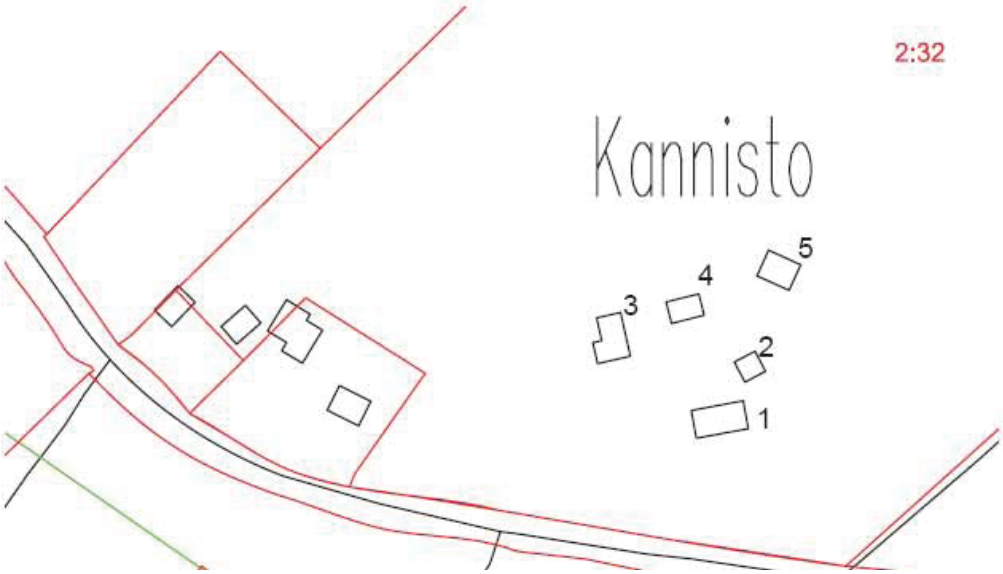

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: R 5.37 "Hyvin säilynyt, tyypillinen paritupa mäntymetsikössä."

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	arvio 1910-l.	
2	Aittarivi	arvio 1900-l. alkuvuosik.	
3	Navetta	arvio 1900-l. alkuvuosik.	
4	Saunarakennus	arvio 1900-l. alku	
5	Vaja (paja?)	arvio 1900-l. alku	

Asuinrakennus /1/ etelästä kuvattuna.

Navetta/3/ kaakosta kuvattuna, Navetta on suorakaiteen muotoinen satulakattoinen rakennus, jonka eteläosa on hirsirakenteinen (lyhyt nurkka). Rakennuksessa on kolmiosaiset ikkunat.

Kuvaus

Kanniston torpan asuinrakennus/1/ sijaitsee Suomaseman tien varrella metsäisellä taipaleella avarassa pihapiirissä

Historia

Kanniston palstatila on lohkottu Niikkulan kantatilasta vuonna 1914.

Lähteet:
Haastattelu

Pirkanmaan maanmittauslaitos, arkisto: lohkomitoimitukset

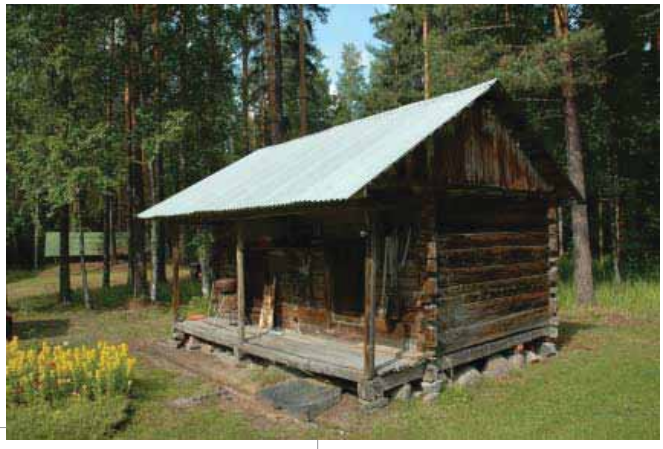

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali: Vaakalauta, päätykolmioissa pystyrimalauta (punamulta)
sokkelimateriaali: nurkkakivet

Asuinrakennus/1/ koillisesta,

Satulakattoinen sivukäytävällinen kaiteeton pitkänurkkainen aittarivi/2/ lounaasta. Aitan päätykolmiot ovat pystypaneelia.

Kalliolle perustettu yksikerroksinen satulakattoinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Kaksiosaisissa ikkunoissa on yläossassa jakopuu. Ullakon ikkuna on jaettu kapeisiin vaihteleviin pikkuruutuihin. Ikkunalistoitukset lienevät 1920-luvulta. Rakennuksen pohjoisjulkisivulle on tehty suurehko kuistimainen laajennus, joka on katettu loivemmalla lipalla.

	2 Aittarivi	3 Navetta	4 Sauna
runkomateriaali:	hirsi	hirsi, ranko	hirsi/ ranko
katemateriaali:	aaltopelti	aaltopelti	konesaumapelti
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi	hirsi, pystylauta (punam.)	hirsi/ rimalauta (punam.)
sokkelimateriaali:	nurkkakivet	betoni	kiviharkko

Satulakattoinen suorakaiteen muotoinen sauna on lyhytnurkkainen hirsirakennus, jota on laajennettu sekä leveys- että pituussuunnassa rankorakenteisella osalla. samalla rakennuksesta on tullut melko korkea. Nykyasu lienee 1940-1960-luvulta, saunaosa lienee 1900-luvun alkupuolelta.

Vanhalta pajarakennukselta/5/ vaikuttavan pitkänurkkaisen kiville perustetun hirsisosan jakeena on lautarakenteinen osa.

Siistikuntoinen betonirakenteinen kellari täydentää hyvin säilynyttä pihapiiriä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin ulkoasultaan poikkeuksellisen hyvin säilyneet rakennukset sijaitsevat maisemallisesti näkyvällä paikalla Suomaseman tien vierellä.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 16.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 8.12. 2010
Outi Palttala

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Suomasema
Kellosalmi	562-427-1:258	Kellosalmentie 992, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Koppanen Elina Maria, Matti Otto		

karttaote 1:2 000

R 5.38 “Vanha tila, joka mainitaan jo isojaon asiakirjoissa. Talo on ilmeisesti kuulunut Pohjois-Hämeen Hippokselle. Tilalla on hieno navetta.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	n. 1800 (mahd. 1780-l.)	
2	Puuliiteri	1940-l.	
3	Aitta	1940-l. (siirretty Jussilasta)	
4	Navetta	1934 jatkettu 2001	
5	Konehalli	1990	
6	Vilja-aitta	1900-l. alku	
7	Vanha riihi	1920-l.	
8	Heinälato	1920-l.	romahtanut raunioksi
9	Vanha kuivaamo	1910-l.	

Asuinrakennuksen/1/ eteläpääty on säilynyt 1900-luvun alun asussa. Kuva lännestä.

Aivan Suomaseman tien vierssä sijaitseva Vilja-aitta/6/ lounaasta kuvattuna.

Haastattelu:
Elina Koponen, Matti Koponen 16.7. 2009

Kuvaus

Lähde:
Kotiseutumme Aitolahti, Längelmäki, Orivesi, Teisko, 2002

Kellosalmen maatilan talouskeskus sijaitsee Längelmäveden Kylkilahden lounaispuolella Suomasemantien lähes puoliympyrän muotoisessa mutkassa. Tien länsipuolella peltojen keskellä olevalla mäellä on asuinrakennus/1/, liiteri/2/ ja aitta/3/ sekä viljaaitta/6/. Pihapiiri jatkuu tien toisella puolella, jossa on pitkä navettarakennus/4/ ja sen takana oleva konehalli/5/. Peltokaistaleen eteläpuolella on vanha riihi/7/, heinälato/8/ sekä kuivaamo/9/, jonka viressä sijainneesta ladosta on vain kasa lautoja jäljellä.

Historia

Tila on kantatila, jonka Saloviuksen pappissuku osti 1780-luvulla. 1800-luvun lopulla omistajuudesa tapahtui useita muutoksia. Tila oli ollut sääntöperintötila vuoteen 1929 asti. Sen jälkeen tilan omistajaksi tuli Pohjois-Hämeen Hippoksen säätiö. Joka piti tilaa talvisotaan asti, jonka jälkeen tilasta tuli siirtaloistila. Koppasten suku on pitänyt tilaa vuodesta 1941.

Asuinrakennus /1/ lännestä kuvattuna. Rakennuksen vanhin osa kuvassa oikealla.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali: rimalauta harjakolmiot pysty (keltainen, punaruskein listoin)
sokkelimateriaali: kivi, betoni

Satulakattoinen suorakaiteen muotoinen, 1 1/2-kerroksinen asuinrakennus on tehty kahdessa vaiheessa. Lyhytnurkkainen hirsirakenteinen eteläosa on 1900-luvun alun ulkoasussa. Sen ikkunat ja ikkunlistoiukset sekä korkean poikkiharjallisen lasikuistin mittasuhteet ja detaljit ovat talonpoikaisjugendia. Ikkunat ovat T-karmilliset, niin että yläpoka on korkeahko ja jettu neljään osaan, alapokat on jaettu yläosastaan. Vuonna 1959 tehty jatkos erottuu selvästi vanhemmasta osasta. Siinä ikkunat ovat matalhkot ja vaakasuuntaiset tuuletusikkunalliset. Pienen sisäänkäyntikatoksen pilarit ovat pyöreät. Rakennuksen maantasokerroksessa on 6 huonetta ja yläkerrassa 4. Kellarikerroksessa on sauna ja pesuhuone. Tulisijoja talossa on leivinuuni ja kamina (1940-l.).

2 Aittarivi
runkomateriaali: hirsi, lautaranko
katemateriaali: aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, pystylomalauta (punam.)
sokkelimateriaali: nurkkakivet, betonipilarit

1940-luvulla paikalle tehty kolmenaitan riviaitta/3/ on tehty osin Jussilasta siirretyistä aitoista. Rakennus on satulkattoinen suorakaiteen muotoinen ja siinä on leveä katoksellinen sivukäytävä.

	2 Puuliiteri	3 Aittarivi	4 Navetta
runkomateriaali:	hirsi, ranko	hirsi, ranko	tiili 1934 /ranko 2001
katemateriaali:	betonitiilikate	betonitiilikate	betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, pystyrimalauta (punam.)	rimalauta (punamulta)	tiili, pystypaneeli
sokkelimateriaali:	kivi	nurkkakivet	kiviharkko?, betoni

Liiteri/2/ on rakennettu 1940-luvulla. Satulakattoisen suorakaiteen muotoisen rakennuksen kummassakin päässä on hirsinen osa (lyhytnurkka) ja välissä rankorakenteinen puuvarasto.

Navetta/4/ on rakennettu vuonna 1934 tiilirakanteisena ristin muotoiseksi (kummallakin puolella poikkiharjalliset sakarat). Rakennusta on jatkettu etelään vuonna 2001 puurakenteisena.

Pihapiiristä näkyy peltokaistaleen eteläpuolella oleva vuonna 1910 rakennettu hirsirakenteinen kuivaamo/9/ ja sen vieressä vanhan lautarakenteisen riihen/7/ jäännökset.

1920-luvulla rakennettu lautrakentinen heinälato/8/ sijaitsee pihapiiristä lounaaseen kylätien tuntumassa.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin hyvin säilyneet rakennukset sijaitsevat maisemallisesti näkyvällä paikalla Suomaseman tien molemmin puolin sen voimakkaassa mutkassa lähellä Kylkilahden pohjaa kohoavalla mäellä. Päärakennus, vilja-aitta, puuliiteri ja navetta ovat säilyttämisen arvoisia.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 16.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 9.12. 2010
Outi Palttala

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Naappila
Naappilan vanha kauppa	562-409-3:94	Orivedentie 1058, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Salminen Tero Rainer		

karttaote 1:2 000

R 5.39 “Naappilan risteyksessä olevaa kauppaa on laajennettu reippaasti. Vanhin osa on 1900-luvun alusta.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	arvio 1900-1910	kauppa, asuminen, nyt asuminen
2			
3			
4			

Kaupparakennus /1/ lännestä ja koillisesta kuvattuna.

Kuvaus

Naappilan entinen kyläkauppa sijaitsee Vanhan Orivedentien ja sen poikkittaisristeyksen Siitama-Suomasema-teiden risteyksen kaakkoiskulmassa. Hirsirakenteinen vanhin osuus kaupparakennuksesta/1/ sijaitsee pääty kohti Orivedentietä. Sen pohjoispuolelle on tehty laajennus, jonka pääty on kohti Suomasemantietä. Pihapiiri on aidattu.

Historia

Kauniston palstatila (3:5) erotettiin Heikkilän kantatilasta vuonna 1910. Lohkomistoimituskartassa näkyy jo L-muotoinen rakennus, joka on ilmeisimmin nykyisen kaupparakennuksen vanha osa.

Lähde: Pirkanmaan maanmittauslaitos, arkisto, lohkomistoimitukset

Kaupparakennus /1/ koillisesta kuvattuna. Vanhin osa kuvassa vasemmalla ja laajennus oikealla.

1 Kaupparakennus
runkomateriaali: hirsi, laajennus ranko
katemateriaali: betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: rimalauta, harjakolmiot pystypaneeli (vihertävä keltainen)
sokkelimateriaali: kiviharkko?, betoni

Kaupparakennus on nykyisin asuinkäytössä. Kaupan sisäänkäynti lienee alkujaan ollut vanhan osan Orivedentien puoleisessa päädyssä. Mahdollisesti kauppiaan asunnon sisäänkäyntiovi on ollut aivan kaupan oven vieressä. Lyhytnurkkainen hirsiraekknus on ollut alkujaan suorakaiteen muotoinen, siinä on ristikarmilliset ikkunat, joiden yläosat on jaettu nelikentäksi ja alaosissa on kaksi pientä jakoruutua, jolloin ikkunat ovat 14-ruutuisia.

Laajennusosa on tehty arviolta 1950-1960-luvulla rankorakenteisena. Siinä on matalahkot tuuletusjaolliset ikkunat ja lattiataso lähellä maanpintaa, kun vanhan osan lattia on kymmenisen askelman korkeudella.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	kauppa
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Naappilan 1900-luvun alussa rakennettu entinen kyläkaupparakennus sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla teiden risteyksessä.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat 23.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 9.12. 2010
Outi Palttala

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Naappila
Heikkilä	562-409-3:91	Kellosalmentie 19, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Heikkilä Riitta Maria Kyllikki, Erkki Ensio		

karttaote 1:2 000

R 5.40 “Yksi Naappilan kantatiloista, joka on ollut samalla paikalla isojaosta asti. Tilan omistajia tunnetaan jo 1540-luvulta.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	arv. 1800-l. puolivälin j.	1988 asuinkäytössä sitten vapaa-ajan käytössä
2	Aittarivi	arv. 1900-l. alku	

Asuinrakennus/1/ lännestä kuvattuna ja aittarivi/2/ koillisesta kuvattuna.

Kuvaus

Naappilan kylätaajaman itäreunalla loivasti Matkaanlahteen laskevalla rinteellä kallioisella tontilla Suomasemaan menevän Kellosalmentien varrella sijaitsee Heikkilän tilan vanha pihapiiri. Talon vanha asuinrakennuksen/1/ pääty on vain joitakin metrejä tien reunasta. Pieneksi lohkotulla tontilla on vanhaan pihapiiriin kuuluva aittarivi/2/ ja toisella tontilla saman omistajan talouskeskukseen kuuluvat sauna ja navettarakennus sekä 1980-luvulla rakennettu uusi asuinrakennus.

Historia

Heikkilän tila on yksi Naappilassa vuonna 1540 sijainneista kantataloista. Ensimmäinen tunnettu isäntä on ollut Jussi Olavinpoika. Talo on ollut saman suvun hallussa 1600-luvulta asti. Talossa on ollut kestikievari 1700-luvun alussa. Heikkilästä on lohkottu Lahtuan tila 1787. Karjanpidosta on luovuttu 1960-luvulla.

Omistajien mukaan talo on ollut aikoinaan nykyistä pidempi (navetan suuntaan).

Lähde:
Haastattelu 23.7.2009
Riitta ja Erkki Heikkilä

Lisiä Vanhan Oriveden historiaan, Antti Lehtonen, 2006

Lähde:
Kotiseutumme Aitolahti, Längelmäki, Orivesi, Teisko, 2002

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapanelointi, harjakolmiot pysty (keltainen, punaruskein listoin)
sokkelimateriaali: kiviharkko

Heikkilän vanhassa asuinrakennuksessa/1/ on asuttu viimeksi 1988.

Pirtissä on komea palkkikatto, jopka n ollut 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä pinkopahvilla vuorattuna.

Asuinrakennus on suorakaiteen muotoinen, satulakattoinen aiemmin pitkänurkkainen vaakapaneelilla vuorattu hirsirakennus. Rakennuksessa on pirtti. eteinen, keittiö ja kaksi kamaria ullakkokerroksessa on kaksi kamaria. Kuusiruutuiset pienet ikkunat ovat vanhat, samoin väliovet. Rakennuksessa on kaksi pönttöuunia ja kiinteää komeroa. Rakennuksen keskellä on poikkiharjainen pinehkö lasikuisti ja sen yläpuolella pienen huoneen levyinein kaavleikaaveli. Rakennus on omistajien tiedon mukaan ollut aiemmin pidempi. Vanhassa valokuvassa näkyy että rakennuksessa on pitkät hirsinurkat. Nykyasu lienee peräisin 1930-luvulta.

Aittarivi

Suorakaiteen muotoinen, satulakattoinen lyhytnurkkainen kiville perustettu neljän aitan mittainen sivukäytävällinen aittarivi on katettu aaltopellillä ja siinä on kaksi lipallista ikkunlyhtyä.

Vanhaan pihapiiriin kuulunut hirsirakenteinen navetta on rapattu pohjoispuolelta, eteläpuolelta se on hirsipinnalla.

Toisen tontin puolella nykyisin sijaitseva talouskeskukseen kuulunut rimalaudoitettu saunarakennus on omistajien mukaan 60-luvulta, mutta vaikuttaisi vanhemmalta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin hyvin säilyneet rakennukset sijaitsevat maisemallisesti näkyvällä paikalla teiden risteyksessä. kaikki vanhan pihapiirin rakennusket ovat säilyttämisen arvoisia.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat 23.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 9.12. 2010
Outi Palttala

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Naappila
Ala-Yrjölä	562-409-1:81	Kellosalmentie 60, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Yrjölä Marja Kirsti, Onni Olavi		

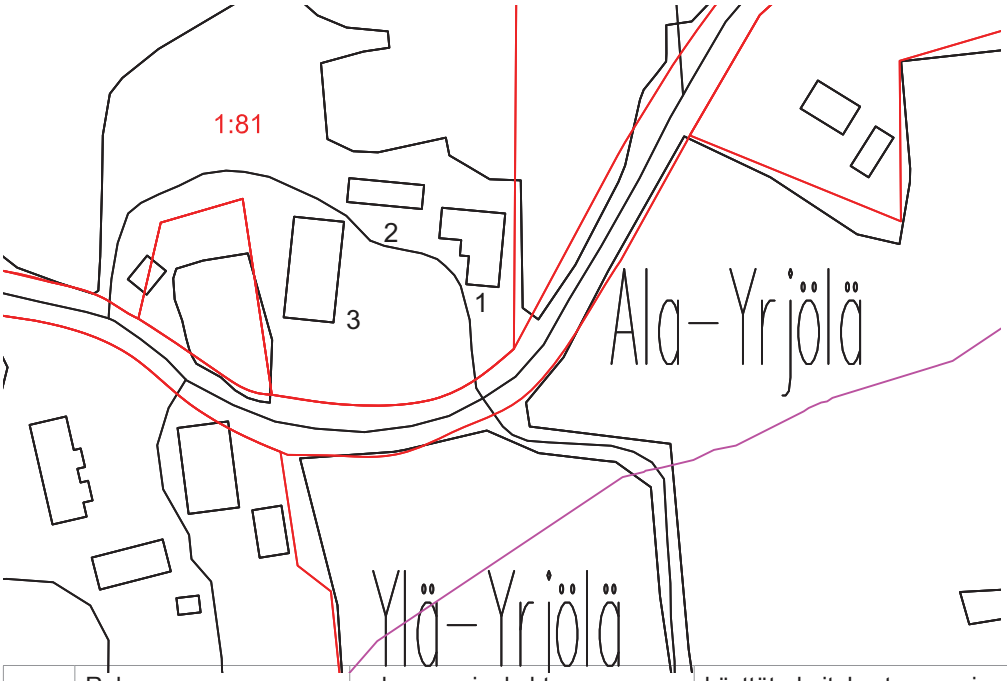

karttaote 1:2 000

R 5.41 “Vanha kantatila, joka on ollut ryhmäkylässä ainakin isojaon ajasta saakka.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	arvio 1800-l. laaj. 1940-l.	asuminen
2	Aittarivi	arvio 1800-l. loppu	varasto
3	Vanha navetta	arvio 1900-luvun alku	varasto

Kuvaus

Naappilan Koivulahden ja Rajalahden välisellä kangaksella peltoaukeamalla mutkittelevaa Kellosalmentietä reunustavat Ylä-Yrjölän ja Ala-Yrjölän talouskeskukset, vanhaa ryhmäkylää täydentää vielä Jaakkolan talouskeskus, Ala-Yrjölästä pohjoiseen. Ala-Yrjölän pihapiiri avautuu tielle päin. Tietä kohti on asuinrakennuksen/1/ vanhimman osan pääty, ja asuinrakennusta vastapäätä samoin pääty tielle päin on navettarakennus/3/. Rakennusten välissä tien suuntaisesti siitä kauimpana on aittarivi/2/.

Historia

Yrjölän tila on yksi Naappilassa jo 1540 luvulla olleista kolmesta tilasta. Yrjölästä lohkottiin 1794 Ylä-Yrjölä, jonka jälkeen taloa on kutsuttu nimellä Ala-Yrjölä (rinnakkaisnimi Reiski). Tilalla on ollut viimeksi karjaa 1970-luvulla. Tilan pellot on vuokrattu ja rakennukset ovat asuin- ja varastokäytössä.

Asuinrakennus /1/ lännestä kuvattuna, vasemmalla laajennus ja uusi kuisti, oikealla vanhaa osaa.

Taulussa Ala-Nikkilän pihapiiri ennen sotia olleessa asussaan. Asuinrakennus on ollut keltamullattu ja siinä on ollut keskeiskuisti, jonka yläpuolella on ollut poikkiharja.

Lähde:
Haastattelu Onni Yrjölä, 23.7.2009

Asuinrakennuksen/1/ vanhin osa kaakosta kuvattuna.

Asuinrakennuksen/1/ vanhan osan pääty ja sotien jälkeen rakennettu laajennus.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: kolmiorimahuopakate
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapanelointi, harjakolmiot pystypaneeli (valkoinen)
sokkelimateriaali: betoni

L-muotoinen satulakattoinen lyhytnurkkainen hirsirakennus on alkujaan perustettu nurkkakiville, mutta sittemmin perustus on betonoitu. Rakennusta on laajennettu sotien jälkeen pihan puolelle vanhoista hirsistä tehdyllä L-sakaralla. Vanha osa lienee 1800-luvun puolelta sillä vaikka nykyinen vaakapaneelista tehty vuorilaudoitus lienee tehty laajennuksen yhteydessä, on Vanhan osan ikkunalistoitukset säilytetty ja niiden piirteet viittaavat kertaustyylien aikaan 18801890-luvulle. Ikkunat ovat kuusiruutuiset, muutama ikkunoista on alkuperäisiä, suurin osa vaihdettu. Talossa on leivinuuni ja puuhella.

2 Aittarivi
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi
sokkelimateriaali: nurkkakivet

Pitkä suorakaiteen muotoinen, satulakattoinen, sivuotsallinen pitkänurkkainen hirsirakennus. Rakennuksen itäosassa on neljä aittaa ja länsiosasssa varastoa. Puurakenteinen sivukäytävälattia on otsahirsien kannatteleman lipan alta hävinnyt ja aitan oven eteen on tehty betonista porras.

Asuinrakennuksen/1/ päätyikkuna ja koilliskulman vanhat ikkunat.

Aittarivi/2/ etelästä tien suunnasta kuvattuna

Aittarivi/2/ idästä kuvattuna.

Navetta/3/ kaakosta kuvattuna.

Ala-Yrjölässä olevassa vanhassa taulussa näkyy silloin vielä hirsirakenteinen Navetta/3/ ennen 1960-luvun muutoksia.

3 Navetta
runkomateriaali: Tiili, ranko
katemateriaali: profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali: tiili, rimalauta
sokkelimateriaali: betoni

Satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen, navettarkannus on alunperin ollut hirsirakenteinen, mutta hirsi on korvattu 1960-luvlla tiilellä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiiri sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla samassa ryhmässä Ylä-Yrjölän talouskeskuksen kanssa Kellosalmentien vieressä. Kaikki pihapiirin rakennukset ovat säilyttämisen arvoisia

Toimenpidesuositukset

Tilan rakennuskantaa tulee korjata ja huoltaa perinteisin materiaalein. Varsinkin aittarivin säilyminen pitäisi turvata. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat 23.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 13.12. 2010
Outi Palttala

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Koivuniemi
Nikkilä	562-404-2:57	Nikkiläntie 71, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Nikkilä Pirjo-Leena, Pentti Erkki Antero		

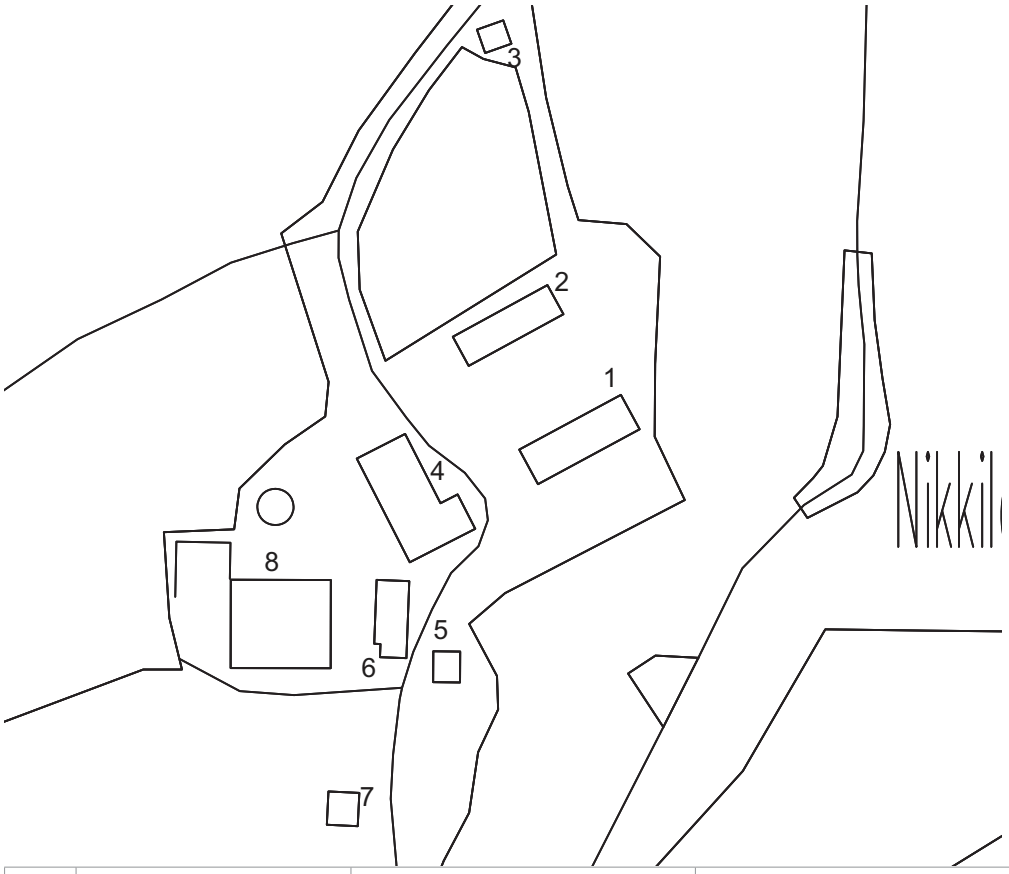

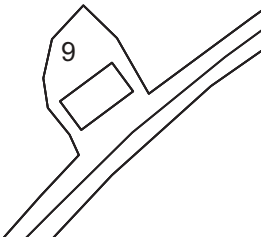

karttaote 1:2 000

R 5.42 “Yksi Koivuniemen kantatiloista, joka sijaitsee muita etäämpänä tiestä. Tilan päärakennus, aitta ja navetta näkyvät hyvin aukean peltomaiseman takaa.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1893	
2	Pakari	1892	
3	Makasiini	n. 1930	
4	Navetta	1923	nyt varastona
5	Vanha sauna	1940-l.	
6	Varasto	1940-l.	
7	Kuivuri	1999	
8	Pihatto		nyt varastona
9	Vanha lato	1960-l.	

Pihapiiri pohjoisesta tulosuunnasta kuvattuina. Edessä näkyy aittarivi /2/, navetta/4/ ja pihatto/8/, näiden rakennusten takana pilkistävät asuinrakennuksen /1/ poikkiharjan yläosa ja varasto/6/.

Kuvaus

Nikkilän maatalon rakennusryhmä sijaitsee Koivuniemen kaupunkiin idässä ja lännessä Rajalahteen rajoittuvan loivasti kumpuilevan peltoaukean eteläreunalla näkyen myös Kellosalmentielle. Puutarhan ympäröivistä rakennuksista pohjoisin ja mai-

semassa näkyvin on pitkä aittarivi/2/, jonka kanssa saman suuntaisesti pihaa rajaa kaksikuistillinen päärakennus/1/ ja lännessä komea navetta/4/. Tulotien varrella on hirsinen lato ja lähempänä taloa kookas makasiini/7/. Nvetan takana taloustien varrella ovat varasto/6/, vanha sauna/5/ ja pihatto/8/ sekä kuivuri/9/.

Lähde: Haastattelu Pirjo-Leena ja Pentti Nikkilä 16.7.2009.

Lisiä Vanhan Oriveden historiaan, Antti Lehtonen, 2006

Historia

Vuonna 1792 tila on halottu Niikkulasta. Aiemmin tie Rajalahteen on kulkenut tilakeskuksen ohitse. Talossa on ollut kaksi torppaa; Pikku-Nikkilä, joka on sittemmin palautunut tilaan ja Palo, joka itsenäistyi 1923 (tontti Koivuniemessä, jolla ei ole enää alkuperäisiä rakennuksia. Nikkilän tilalla on pidetty karjaa vuoteen 2005 asti.

Ausuinrakennus/1/ lännestä ja etelästä kuvattuna. Kookkaassa rakennuksessa on 8 huonetta maantasokerroksessa ja ullakkokerroksessa 3. Vanhoja tulisijoja on 3 kpl, joista ykis on pönttöuuni ja yksi Tampereen kaakelitehtaan uuni.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: pystyrimalauta, keltainen
sokkelimateriaali: kivi, harkko

Asuinrakennuksen vanhin osa on 1700-luvun lopulta. Rakennus on siirretty nykyiselle paikalleen 1893. Satulakattoinen päämassaltaan suorakaiteen muotoinen 1 1/2-kerroksinen hirsirakennus, jonka keskiosassa on kaksikerroksinen poikkiharja (räystäät muun massan harjan korkeudella). Pihan puolella poikkiharja jää muun massan kanssa tasoon avaten yläkertaan kahden ikkunan valaisemen korkean huonetilan. Puutarhan puolella kaakkoisjulkisivulla poikkiharjan kohdalla on katettu parveke, jonka alla terassi. Rakennukseen on tehty perusteellinen julkisivuremontti 1984 (Eero Lehtonen), jossa poikkiharja terasseineneen on tehty sekä vuoraus (lisäeristys?), ja ikkunat uusittu (6-ruutujako). Luoteisjulkisivulla on kaksi lasikuistia, joiden ikkunat ovat vanhat ja ilmeisesti myös ulko-ovet ovat alkuperäiset.

2 Aittarivi
runkomateriaali: hirsi, pitkänurkka
katemateriaali: aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päädyissä pystyrimalauta (punam.)
sokkelimateriaali: nurkkakivipilarit

Komean suorakaiteen muotoisen, satulakattoisen aittarivin lounaispäädyssä on yksikerroksinen sivukäytävällinen kolmen aitan rivi ja koillispäässä käytävän verran syvemmät talli ja varastotilat. Koillisosassa on savuhormi ja kuusiruutuiset alkup. ikkunat, eli se lienee ollut asuinaittana (pakari?).

Aittarivi/2/ luotesta ja etelästä kuvattuna.

4 Navetta
runkomateriaali: graniittiharkko
katemateriaali: betonikattotiili
ulkoseinän pintamateriaali: harmaa graniitti, päätykolmiot vaakalomalauta (keltamulta)
sokkelimateriaali: kivi

Navetan/4/ eteläosassa on vuonna 1977 uusittu rehulato.

Satulakattoisen L-muotoisen kivirakenteisen osan ikkunat ovat kaksiosaiset 2*6-ruutuiset ja ovet ovat vaakapaneloituja lautaovia. L:n luoteisosa on hieman koillisosaa matalampi ja lisäksi kulmaan on tehty sitäkin hieman matalampi kaaveli.

Sisääntulotien varressa on komea pitkänurkkainen pyöröhirsinen satulakattoinen aaltopellillä katettu lato, on rakennettu 1960-luvulla vanhoista hirsistä.

Navetta/4/ koillisesta kuvattuna.

Satulakattoinen, aaltopellillä katettu, suorakaiteen muotoinen lyhyellä nurkalla veistetty täyshirsinen kiville perustettu makasiini/3/ on pihapiirin tuntumassa. Se on omistajien mukaan rakennettu n. 1930, mutta vaikuttaisi vanhemmalta.

Satulakattoinen pieni suorakeitaeen muotoinen betonikattotiilella katettu sauna/5/ lännestä kuvattuna.

Satulakattoinen suorakaiteen muotoinen lautarakenteinen lato/6/ on katettu aaltopellillä ja vuorattu punamullalla maalatulla pystylaudalla.

Peltirakenteinen kuivuri/7/ pohjoisesta kuvattuna.

Peltirakenteinen pihatto /8/ kaakosta kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarihistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin komeat rakennukset, erityisesti aittarivi ja navetta ja niiden takaa näkyvä-asuinrakennus, sijaitsevat maisemallisesti näkyvällä paikalla peltoaukean laidalla.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat 23.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 13.12. 2010
Outi Palttala

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite: Naappila
Siren/ Pihlajamäki	562-409-3:14	Siitaman kylätie 6, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Saara Sirén		

karttaote 1:2 000

R 5.43 “Viehättävä pieni mökki Siitaman kylätien varressa.”

Lainaus:
Eija Teivas
Oriveden kulttuuriympäristö-ohjelma, 2003

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1899	
2	Piharakennus	1960-l.	

Asuinrakennus /1/ jpohjoisesta Siitamantieltä kuvattuna.

Kuvaus

Naappilan kylätaajaman länsiosassa Siitaman tien eteläpuolella vehreässä lehtipuiden metsittämässä rinteessä on pääty tien suuntaan pienehkö 1899 rakennettu asuinrakennus/1/ ja siihen kulmittain kauempana etelässä hirsinen piharakennus/2/.

Historia

Edelleenkin asuinkäytössä oleva rakennus on taidemaalari Mäkisen rakentama ja ollut vuodesta 1908 alkaen Sirenien omistuksessa. Pihlajamäen palstatila on erotettu Heikkilän kantatilasta vuonna 1929. Tuolloin Pihlajämäen omistajina olivat Manda ja Tobiasa Siren.

Lähde:
Haastattelu Saara Siren, 23.7.2009,

Pirkanmaan maanmittauslaitos, arkisto, lohkomistoimitukset

Asuinrakennus /1/ lounaasta ja kaakosta kuvattuna.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: profiilipeltikate
ulkoseinän pintamateriaali: vaakapanelointi, punamulta
sokkelimateriaali: luonnonkiviladelmat

Satulakattoiseen, suorakaiteenmuotoiseen lyhytnurkkaiseen hirsirakennukseen on tehty lähes talon mittainen veranta, joka on uusittu 1970-luvulla. Myös sisällä on tehty remonttia samohin aikoihin. Pirtin tiiliuuni on rakennettu 1936. Rakennuksessa on alkuperäiset 6-ruutuiset ikkunat.

Piharakennus /2/ koillisesta kuvattuna.

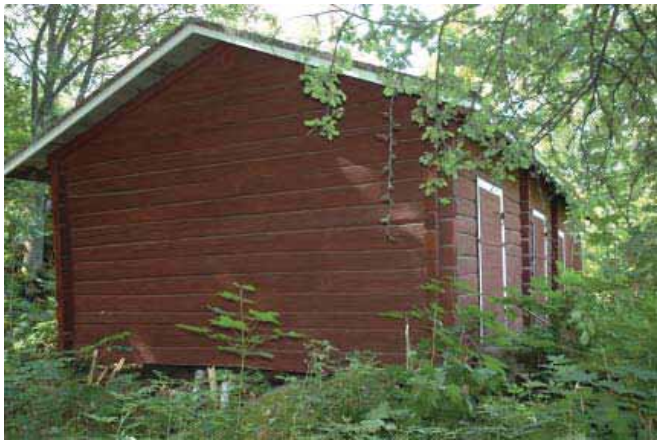

Piharakennus

Satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen pitkänurkkainen hirsirakennus (pariaitta) lienee jatkettu lautarakenteisella osalla 1960-luvulla. Hirsiosa vaikuttaa 1800-luvulla rakennetulta (pääty ylös asti hirttä, pitkät nurkat). Rakennus on perustettu nurkkakiville/ kallion päälle ja siinä on kolmiorimahuopakate.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutus- ja elinkeino, taidehistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin hyvin säilyneet rakennukset sijaitsevat maisemallisesti näkyvällä paikalla Siitaman tien varressa.

Toimenpidesuositukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat 23.7. 2009
Outi Palttala
Teksti 13.12. 2010
Outi Palttala

R5.1 Mikkola

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Siitama	**Kiinteistö id**	75
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 102
Osoite	Mikkolanmäki 18	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
Kohdetyyppi	maatalous	**Itäkoord**	2511406
Hist. tilatyyppi	lohkotila	**Pohjoiskoord**	6833206
Nykyinen tilatyyppi	lohkotila	**Rak lkm**	11
		Inventoitu	

Kuvaus

Maatalomainen ja etelään viettävä piha, jonka rakennukset sijaitsevat maaston sallimissa paikoissa. Rakennukset eivät muodosta selkeää pihapiiriä. Pihalta avautuu kaunis pelto- ja järvimaisema. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1909 amerikkalaisen mallin mukaan ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Koristeellista Amerikan-mallia on kuitenkin yksinkertaistettu. Tuvan leveät lattialankut ovat Laurilan emätilasta. Julkisivut ovat pystyrimaa ja vanhat ikkunat ovat T-mallia ja niiden yläosa on jaettu kahtia välipuitteella. Perustus on lohkokiveä ja aumatun katon kate on kolmiorimahuopa. Talon malli poikkeaa suomalaisesta tuon ajan taloista, runko on neliömäisempi ja katto on vähän suomalaista aumakattoa jyrkempi. Talo on säilynyt hyvin myös sisältä.
2. Sola-aitta on vuodelta 1929 hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja perustuksena on nurkissa olevat lohkokivet. Kate on profiilipeltiä.
3. Jyväaitta on kaksi kerroksinen ja toiseen kerrokseen pääsee ramppia myöten. Aitta on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Perustuksena on nurkkakivet ja katteena on vanha betonitiilikatto.
4. Sauna-kanala-liiteri on vuodelta 1935 ja se on punatiilirakenteinen ja siinä on hirsirakenteinen yläosa. Perustus on lohkokiveä ja kate on vanhaa betonikattotiiltä.
5. Sauna on hirsirakenteinen lyhyillä nurkilla. Aitan mallisessa rakennuksessa on ollut eri aikoina sauna, kanala, liiteri ja 1 sika. Perustuksena on nurkissa olevat kivet ja kate on vanhaa betonitiilikattoa.
6. Tuomisen mökki on siirtynyt Mikkolan omistukseen vasta vuonna 1933. Nyt talo on sisustettu 1900-luvun alun asuun ja on tilan omana museona. Talo on vuodelta 1895 ja siinä on pitkät hirsinurkat. Ikkunat ovat vanhat T-mallia ja kate on aaltopeltiä. Perustuksena on luonnonkivet nurkissa. Talo kaipaa kengitystä.
7. Navetta on rakennettu vuonna 1948 ja se on sementtitiilirakenteinen. Samalta paikalta on purettu pienempi hirsinen navetta vuonna 1914. Parviosuus on lautarakenteinen ja kate on profiilipeltiä. Perustus on lohkokiveä.
8. Paja on vuodelta 1907 on ollut aluksi kanala. Paja on haapahirsirakenteinen lyhyin nurkin ja perustuksena on nurkkakivet. Kate on aaltopeltiä.
9. Riihi on parsi-riihi-osaltaan vuodelta 1902 ja lisäosaltaan vuodelta 1923. Perustuksena on nurkissa olevat luonnonkivet ja aumakaton kate on kolmiorimahuopaa. Hyvin säilynyt riihi.
10. Lato on nimeltään Aron lato koska vieressä on Aron lähde. Ladossa on säilytetty isovihan aikana Kangasalan kirkon hopeita ja ladossa on kuvattu Fanny-filmiä. Pyöröhirsinen lato, jonka kate on kolmiorimahuopaa.

11. Puimala on vuodelta 1922 ja se on lautarakenteinen. Kate on aaltopeltiä. Puimalaa on aina pidetty hyvässä kunnossa siksikin koska aikoinaan Jyväskylä-rallin yksi etappi meni puimalan nurkalta ja puimala oli usein myös TV:ssä.

Historia

Perttulan talon pohjoispuolella sijainnut Laurilan talo jakautui 1700 -luvulla kolmelle pojalle. Mikon osuutta sanottiin Mikkolaksi. Vuosina 1817-1868 Mikkola oli yhdysviljelyksessä Sipilän kanssa. Omistajat vaihtuivat talossa tiheään. Nälkävuosina yhdistyneestä talosta kuoli väkeä. Se ei selvinnyt veroista ja palkkarästeistä ja joutui pakkohuutokauppaan vuonna 1868. Siitä myytiin Mikkolan osuus. Ostaja oli Matti Juhonpoika Suinulasta. Hän otti talon nimen sukunimekseen. Vanha hävinnyt päärakennus 1880 -luvulta oli nykyisen saunarakennuksen paikalla. Työn perässä Amerikkaan menneet Mikkolan veljekset rakensivat nykyisen päärakennuksen Amerikasta tuomien piirustusten mukaan. Nykyinen omistaja on tilan neljättä sukupolvea.

Ympäristö

Mikkola sijaitsee 250 m vanhasta ryhmäkylän paikasta luoteeseen. Siitamanlahti on 400 m päässä kaakossa. Tilan pohjoispuolella on metsää ja eteläpuolella on peltoja. Pysäkinmäen alue on 800 m tilasta pohjoiseen. Ympäristö on voimakkaasti kumpuilevaa ja kaunista. Eteläpuolella olevat vanhat ryhmäkylästä siirtyneet tilat sijaitsevat komeasti kumpujen päällä.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema.

Kirjalliset lähteet Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Tulin teille Siitaman kyläkirja, Siitaman kotiseutupiiri, 2002.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Rauno Mikkola

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	monipuolinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Hyvin säilynyt maatilan rakennuskokonaisuus, jonka päärakennus on rakennettu vuonna 1909 amerikkalaisten tyyppitalon piirustusten mukaan. Kaikki tilan rakennukset ovat säilyttämisen arvoisia. Tila on siirretty ryhmäkylästä 1800-luvun loppupuolella ja tila liittyy kiinteästi entisen ryhmäkylän ympäristöön sekä valtakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennukset ovat hyvässä kunnossa, mikä tukee niiden säilymistä. Tulevissa korjauksissa tulisi edelleen noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Pihassa oleva luonnonniitty ja avoimet peltomaisemat tulisi säilyttää.

Liitteet 1. Asemapiirros

R5.1 Mikkola

Valokuvat	CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 426_Mikkola	
Inventoija	Arto Mattila	10.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	23.9.2003

R5.2 Perttula

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Siitama	**Kiinteistö id**	76
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1:100
Osoite	Siitaman kylätie 690	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
		Itäkoord	2551538
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6832879
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	7
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Mäen harjanteen kupeella oleva tilakeskus, jonka maatilamainen piha viettää koilliseen. Hyvin säilyneet rakennukset rajaavat väljää pihapiiriä, johon kuuluvat kaksi päärakennusta, aitta ja navetta. Pihalta avautuu näkymä itään pelloille ja Siitamanlahteen.
1. Vanha päärakennus on 100 vuotta sitten siirretty hieman alempaa ryhmäkylän paikalta nykyiselle paikalleen ja talo oli jo tuolloin vanha. Talo on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Julkisivut ovat pystyrimalautaa ja ikkunat osittain vanhat. Perustus on luonnonkiveä ja vasta oikaistu. Katto on päädyistään aumattu ja kate on kolmiorimahuopaa. Taloa remontoitiin 1990-luvun puolivälissä. Talo on säilynyt hyvin myös sisältä. Kunto on aika hyvä.
2. Uusi päärakennus on rakennettu vuonna 1910 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat hirsipinnoilla ja osaksi uudet ikkunat ovat T-mallia. Kate on aaltopeltiä ja perustus on lohkokiveä. Kuisteja on kaksi. Kunto on hyvä.
3. Aitta on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Perustuksena on nurkissa olevat kivet ja kate on kolmiorimahuopaa. Aitan länsipää on painunut maan sisään, eli aitta tulisi ryhdistää.
4. Navetta on rakennettu vuonna 1910 ja se on lohkokivirakenteinen. Navetassa on kivestä tehdyt ikkunan kaaret ja parviosuus on lautarakenteinen. Kate on betonitiiltä ja se on huonossa kunnossa.
5. Maakellari on betonirakenteinen ja holvattu.
6. Riihi on hirsi- ja lautarakenteinen ja kate on aaltopeltiä.
Kunto on hyvä.
7. Lato on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kate on kolmiorimahuopaa. Lato on painunut tai maa on ympärillä noussut.

Historia

Tilan historia ulottuu vuoteen 1562, jolloin tilan isäntä oli Markku Laurinpoika Siitama. Ryhmäkylässä oli tuolloin Perttula ja Laurila. Laurilasta halottiin vuonna 1766 Mikkola ja Perttulasta Kulju. Myöhemmin kylässä ovat olleet lisäksi Sipilä ja Nikkarila. Perttulan talon vanhat asiakirjat ovat hävinneet, joten tarkempia tietoja on ollut saatavilla vain 1900 -luvun alusta asti. Isäntinä talossa oli 1800 -luvun lopusta 1900 -luvun alkuun Juho Perttula ja Iida (os. Anttila) Perttula.

Ympäristö

Siitamanlahti on 150 m:n päässä idässä ja Siitaman kylätie kulkee vierestä. Maasto ympärillä on kaunista kumpuilevaa peltoa ja maisema jatkuu Siitamanlahden yli Sarkkilaan.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

R5.2 Perttula

Suojelu Seutukaavassa alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema.

Kirjalliset lähteet Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Tulin teille Siitaman kyläkirja, Siitaman kotiseutupiiri, 2002.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Esa Perttula

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Hyvin säilynyt kantatilan rakennuskokonaisuus, joka sijaitsee entisen ryhmäkylän vieressä. Rakennuskokonaisuus on myös maisemallisesti hyvin arvokas. Päärakennuksista vanhempi on siirretty nykyiselle paikalleen vieressä olleesta ryhmäkylästä 1900-luvun alussa. Pihapiirin rakennusten lisäksi riihi on säilyttämisen arvoinen rakennus.Tila liittyy valtakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukset ovat hyväkuntoisia ja tämä tukee niiden säilymistä. Tilan kaikki rakennukset ovat säilyttämisen arvoisia ja erityistä huolellisuutta korjauksissa ja mahdollisissa muutoksissa tulee osoittaa vanhaan päärakennukseen ja navettaan. Tulevissa korjauksissa tulee edelleen noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Pellot tilan ympärillä tulisi edelleen pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 426_Perttula

Inventoija Arto Mattila 10.8.2003

Tallentaja Arto Mattila 23.9.2003

R5.3 Nikkarila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Siitama	**Kiinteistö id**	77
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 138
Osoite	Siitaman kylätie 678	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
		Itäkoord	2511388
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6832997
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	5
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatalomainen piha, jossa rakennukset eivät muodosta selkeää pihapiiriä. Päärakennus on sijoitettu mäen reunalle kallion päälle ja maasto viettää siitä itään päin. Pihalta ei näe järvelle mutta ympärillä olevat pellot näkyvät hyvin. Piha on tasainen ja rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1910 ja on hirsirakenteinen lyhyin nurkin sekä perustettu kalliolle lohkokivien päälle. Talo on peruskorjattu vuonna 1961. Julkisivut ovat vanhaa vaakapaneelia ja ikkunat ovat osittain uusia. Kate on vanhaa betonitiiltä. Talo on myös sisältä hyvin säilynyt ja sitä korjataan parhaillaan.
2. Liiteri-aitta on lauta- ja hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Perustuksena on nurkkakivet ja kate on aaltopeltiä. Aitta on rakennuksen päädyssä. Kunto on kohtalaisen hyvä.
3. Navetta on rakennettu vuonna 1939 sementtitiilistä ja on hyvin ryhdikäs ja selkeäpiirteinen. Edellinen hirsinen navetta oli rakennettu vuonna 1910. Kate on profiilipeltiä ja perustus on lohkokiveä. Ikkunoiden päällä on kaariaiheet. Kunto on hyvä.
4. Vilja-aitta on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Perustus on lohkokiveä ja kate on aaltopeltiä. Kunto on hyvä.
5. Riihi on rakennettu vuonna 1889 eli se on ollut paikoillaan jo ennen tilan siirtymistä nykyiselle paikalleen ryhmäkylästä. Pitkänurkkainen ja hyvin säilynyt riihi, jossa on molemmilla puolilla kylkiäiset. Paikka kuulemma vilisee käärmeitä.

Historia

Tilan historiaa on selvitetty 1700-luvun puoleen väliin asti.
Kustaa Kustaanpoika oli talon isäntä vuodesta 1874 ja vuodesta 1932 sisarukset Meeri Ambrusin ja Reino Airokas.

Ympäristö

Siitamanlahti on 300 m:n päässä idässä, Perttulan tila on 200 m:n päässä kaakossa, Mikkolan tila on 200 m:n päässä pohjoisessa ja Siitaman kylätie kulkee 100 m:n päästä tilan itäpuolella. Maasto ympärillä on kaunista kumpuilevaa peltoa ja maisema jatkuu Siitamanlahden yli Sarkkilaan.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema.

Kirjalliset lähteet Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Tulin teille Siitaman kyläkirja, Siitaman kotiseutupiiri, 2002.

R5.3 Nikkarila

	Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.
Suulliset lähteet	Heikki Perttula ja Rauno Mikkola

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Hyvin säilynyt tilakeskus, joka on siirretty ryhmäkylästä tähän vasta vuonna 1910. Päärakennus on tyypillinen 1900-luvun alun pitkän mallinen päärakennus. Kaikki tilan rakenukset ovat säilyttämisen arvoisia. Tila on myös maisemallisesti arvokas ja liittyy kiinteästi Siitaman ryhmäkylän historiaan sekä kylämaisemaan. Alue on seutukaavassa valtakunnallisesti arvokas.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennusta korjataan parhaillaan sisäpuolelta. Korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Väliseinämuutoksia tulisi välttää ja ratkaisuissa tulisi pyrkiä säilyttämään mahdollisimman alkuperäinen ilme. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä. Päärakennus voisi näkyä paremmin Siitamankylätielle.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 426_Nikkarila	
Inventoija	Arto Mattila	10.9.2003
Tallentaja	Arto Mattila	23.9.2003

R5.4 Talasnokan huvila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Ruokonen	**Kiinteistö id**	78
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 21
Osoite	Aronperä 74	**Alue**	41
Aluetyyppi	huvila- ja kesämökkialue	**Peruskartta**	2142 04
Kohdetyyppi	vapaa-aika	**Itäkoord**	2512767
Hist. tilatyyppi	huvila	**Pohjoiskoord**	6831319
Nykyinen tilatyyppi	huvila	**Rak lkm**	4
		Inventoitu	

Kuvaus

Niemen nokassa oleva huvila, jonka ympärillä kasvaa mäntyjä ja koivuja. Piha-alue päättyy toiseen kesämökkiin, joka on mantereen puolella noin 70 m:n päässä huvilasta. Pihalta avautuu järvinäköala. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Huvila on valmistunut vuonna 1933 ja on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Huvilan lounaissivulla on koko seinän pituinen lasiterassi. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja vanhat ikkunat ovat 24-, ja 36-ruutuiset. Perustuksena on nurkissa olevat lohkokivet. Huvila on alkujaan ollut valkoiseksi maalatuilla hirsipinnoilla. Huvilaan on tehty remontti 1990-luvun alussa, jolloin savitiilikaton tilalle asennettiin peltikate ja ulkoseinät paneloitiin.
2. Sauna on hirsirakenteinen ja pystylomalaudoitettu. Perustuksena on nurkkakivet ja kate on tiilikuviopeltiä. Saunan vieressä on laituri. Saunan yhteydessä on ollut aikoinaan venevaja.
3. Huussi-puuliiteri on lautarakenteinen ja pystyrimalaudoitettu. Pulpettikaton kate on aaltopeltiä.
4. Kesämökki on rakennettu vuonna 1972 ja on hirsirakenteinen. Mökin hirret on vanhoja ja ne on osa Ylä-Ruokosen vanhaa päärakennusta. Ikkunat ovat myös tuotu vanhasta talosta. Mökki on ollut hirsipinnoilla, mutta vuonna 2000 julkisivut vuorattiin pystyrimalaudoituksella.

Historia

Karl Viktor Levander ja hänen puolisonsa Kerttu Ottilia Levander etsivät kesähuvilapaikkaa1920-30 -luvun vaihteessa. Sopiva paikka löytyi Talasnokasta. Huvilan malli löytyi amerikkalaisesta vuonna 1927 julkaistusta omakotitaloja esittelevästä vihkosesta. Huvila on säilynyt miltei alkuperäisenä, lukuun ottamatta kuistin lasitusta ja huvilan sähköistystä vuonna 1953 sekä ulkovuorausta 1990 -luvun alussa.

Ympäristö

Vesijärvi ympäröi huvilaa ja Yli-Ruokosen tila on 500 m:n päässä lännessä. Huvila on metsäsaarekkeen sisällä, jonka ympärillä on pellot.

Kaava Ranta asemakaava **pvm** Vahvistamat

Suojelu

Kirjalliset lähteet Tulin teille Siitaman kyläkirja, Siitaman kotiseutupiiri, 2002. Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Juhani ja Pirkko Ravola

R5.4 Talasnokan huvila

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Hyvin säilynyt 1930-luvun pieni huvila, joka on Orivedellä harvinaisuus. Huvilassa on erittäin pieniruutuiset ikkunat. Huvila perustuu amerikkalaiseen omakotitalon malliin. Huvila sijaitsee niemen kärjessä, näkyvällä paikalla.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Tulevissa korjauksissa tulisi edelleen noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Huvilan ilme tulisi säilyä mahdollisimman alkuperäisenä.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 423_Talasnokka	
Inventoija	Arto Mattila	10.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	24.9.2003

R5.5 Jukola

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Siitama	**Kiinteistö id**	79
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 53
Osoite	Siitaman kylätie 614	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
Kohdetyyppi	kokoontuminen	**Itäkoord**	2511467
Hist. tilatyyppi	seurantalo	**Pohjoiskoord**	6833601
Nykyinen tilatyyppi	seurantalo	**Rak lkm**	2
		Inventoitu	

Kuvaus

Tasaisen pihan ympärillä on tiheää metsää ja talon vierestä kulkee Siitaman kylätie. Pihasta ei avaudu näkymiä ympäristöön. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyvässä kunnossa.
1. Jukola on valmistunut vuonna 1919 ja on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Talossa on neljä sisäänpääsyä ja kaakkoissivulla on suuri kaarevakattoinen parveke. Julkisivut ovat hirttä ja ikkunat ovat osittain vanhat. Perustuksena on nurkissa olevat lohkokivet ja kate on aaltopeltiä.
2. Sauna-liiteri on lautarakenteinen ja seinissä on pystyrimalautaa. Perustus on betonia ja kate profiilipeltiä.

Historia

Siitamaan oli perustettu kyläkirjasto vuonna 1902 ja nuorisoseura syntyi tavallaan kirjaston tueksi ja kartuttajaksi. Aloitteen seuran perustamiseksi teki silloinen Nikkarilan isäntä Juho Ambrusin, joka oli edellisen vuosisadan lopulla muuttanut Hämeeseen Joroisista. Siellä hän lienee tutustunut jo 1880-luvun alussa Etelä-Pohjanmaalla syntyneeseen nuorisoseuraliikkeeseen. Jukolaan ja nuorisoseuraan liittyy maamme itsenäistymisen tapahtumia, seurassa suhtauduttiin asiaan innokkaasti. Monien tapahtumien jälkeen vuonna 1917 Jukolan hankkeessa päästiin alkuun mutta rakentaminen viivästyi kansalaissodan takia. Jukola valmistui viimein vuonna 1919 Mikkolan tilan maille. Talossa vietettiin tänä kesänä Nuorisoseuran 100 vuotisjuhlaa.

Ympäristö

Lähiympäristö on tasaista ja tiheää metsää. Pysäkinmäen alue on 400 m:n päässä pohjoisessa ja Muhujärven ranta on 200 m:n päässä koillisessa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema.

Kirjalliset lähteet Tulin teille Siitaman kyläkirja, Siitaman kotiseutupiiri, 2002.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Rauno Mikkola

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	sosiaalihistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen

R5.5 Jukola

Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Hyvin säilynyt vuonna 1919 valmistunut nuorisoseurantalo, joka on edelleen aktiivisessa käytössä. Hirsipintaisessa ja punamullatussa talossa on jyrkkä satulakatto. Nuorisoseurantaloon liittyy myös itsenäistymisajan historiaa.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Talo on vasta korjattu ja tulevissakin korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta. Siitaman kylätien ja Jukolan välinen tila tulisi pitää avoimena.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 426_Jukola	
Inventoija	Arto Mattila	10.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	24.9.2003

R5.6 Siitaman koulu (ent.)

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Siitama	**Kiinteistö id**	80
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 85
Osoite	Siitamaja 33	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
Kohdetyyppi	kirkollinen	**Itäkoord**	2511593
Hist. tilatyyppi	koulu	**Pohjoiskoord**	6833407
Nykyinen tilatyyppi	seurakunta	**Rak lkm**	4
		Inventoitu	

Kuvaus

Tasaisen pihan ympärillä on tiheää metsää. Pihasta ei avaudu näkymiä ympäristöön. Pihalla useasta kohdasta näkyy kalliota ja piha onkin loivasti pohjoiseen viettävä suuri kalliotasanne. Tasanteen pinnassa näkyy jääkauden aikaiset uurteet. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyvässä kunnossa.
1. Koulu on valmistunut vuonna 1923 ja sen on suunnitellut rkm. Heikki Tiitola. Koulu on hirsirakenteinen ja L:n mallinen. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja ikkunat vanhat. Päätykolmioissa on 20-luvun klassismiin viittaavat kaari-ikkunat. Perustus on lohkokiveä ja kate on savitiiltä. Savupiippuihin on tehty koristekuvio. Eteläpäädyssä ja pohjoisnurkassa on isot ristit.
2. Piharakennus on hirsirakenteinen ja julkisivut ovat hirsipinnoilla. Ikkunat ovat 6-osaiset ja uudet. Perustus on betonia ja jyrkän aumakaton kate on konesaumapeltiä.
3. Maakellari on lohkokiveä ja yläosa on lautarakenteinen. Kate on vanhaa betonitiiltä.
4. Pihavarasto on lautarakenteinen ja uusi.

Historia

Siitaman seudulla toimi kiertokoulu, jota pidettiin parin viikon verran kerrallaan seudun suurimmissa taloissa, kuten Sarkkilassa, Kuljussa ja Nikkarilassa. Siitamalaisia lapsia lähetettiin kouluihin Kangasalle ja Koivuniemeen, joihin kouluja oli perustettu jo aikaisemmin. Monien vaiheiden jälkeen keväällä vuonna 1919 koulun johtokunta pyysi Kangasalan kunnanvaltuustoa hyväksymään rkm. Heikki Tiitolan laatimat piirustukset ja kustannusarvion. Vuonna 1921 tuli voimaan oppivelvollisuuslaki, joka on varmasti vaikuttanut koulun rakentamispäätökseen. Rakennustyöt päästiin aloittamaan vuonna 1922 ja seuraavana vuonna koulu oli valmis. Koulu lopetettiin vuonna 1969 eli kouluvuosia omassa kyläkoulussa ehti kertyä 46. Koulun rakennukset myytiin nykyiselle omistajalle 1970-luvun alussa.

Ympäristö

Lähiympäristö on tasaista ja tiheää metsää. Pysäkinmäen alue on 600 m:n päässä pohjoisessa ja Muhujärven ranta on 250 m:n päässä koillisessa. Siitamanlahti on 500 m:n päässä etelässä. Koulun eteläpuolella on joitain asuintaloja.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema.

Kirjalliset lähteet Tulin teille Siitaman kyläkirja, Siitaman kotiseutupiiri, 2002.

R5.6 Siitaman koulu (ent.)

Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	sivistyshistoria
Rakennushist.	arkkitehtoninen
Ympäristöarvo	-
Perustelu	Hyvin säilynyt entinen kansakoulu, joka on nykyään seurakunnan käytössä. Koulun rakentamisen aloittaminen varmistui oppivelvollisuuden astuttua voimaan vuonna 1922. Entinen koulu edustaa 20-luvun klassismia ja siinä toimii nykyään Tampereen tunnustuksellinen luterilainen seurakunta. Entisen koulun lisäksi piharakennus on säilyttämisen arvoinen.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Rakennukset ovat hyvässä kunnossa, mikä tukee niiden säilymistä. Tulevissakin korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta. Entiseen kouluun liittyy paljon paikallista tunnearvoa ja rakennuksen alkuperäinen ilme tulisi säilyä.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 426_Siitaman koulu	
Inventoija	Arto Mattila	10.8.2003
Tallentaja	Arto Mattila	24.9.2003

R5.7 Sarkkila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Sarkkila	**Kiinteistö id**	81
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	3: 53
Osoite	Siitaman kylätie 460	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
		Itäkoord	2512426
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6833053
Hist. tilatyyppi	sotilasvirkatalo	**Rak lkm**	7
Nykyinen tilatyyppi	tila	**Inventoitu**	

Kuvaus

Tiivis pihapiiri, jota rajaavat kaksi päärakennusta ja aitta-autotalli. Piha on tasainen ja kallio on hyvin pinnassa. Navetta sijaitsee pihasta erillään lounaan puolella. Pihalta näkyy Kailahti ja peltoja. Rakennukset ovat säilyneet ulkoisesti hyvin ja ovat hyvässä kunnossa.
1. Vanha päärakennus on hyvin vanha, talon vanhin osa on kuulemma 1600-luvulta asti. Tarkempaa ikää ei ole selvitetty. Talo on pitkillä hirsinurkilla ja sitä on aikoinaan jatkettu etelän suuntaan. Perustuksina on luonnonkivet ja kate on uutta profiilipeltiä. Julkisivut ovat hirrellä ja vanhat ikkunat ovat korjatut. Päätykolmiot ovat vanhaa pystyrimalautaa.
2. Uusi päärakennus on rakennettu 1890-luvun puolessa välissä ja on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat uutta pystylomalautaa ja päätykolmiot ovat pystypaneelia. Ikkunat ovat uudet. Katossa on molemmin puolin frontonit ja pihan puolella on korkea ja alkuperäinen kuisti. Länsipäätyyn on rakennettu pienehkö lisäosa. Perustus on monimuotoista lohkokiveä ja kate on vanhaa betonitiiltä.
3. Autotalli-aitta on uusi ja se on rakennettu samalla paikalla olleen ja palaneen aitan tilalle. Hirsisessä tallissa on pitkät nurkat ja perustuksena on nurkkakivet. Kate on profiilipeltiä ja katolla on vellikello.
4. Liiteri on rakennettu 1800-luvun lopulla ja se on lautarakenteinen. Liiteriin johtaa kivinen ramppi. Kate on kolmiorimahuopaa.
5. Navetta on vuodelta 1905 ja sen on perimätiedon mukaan rakennuttanut venäläiset heidän vangeillaan. Navetta on kivirakenteinen ja parvelle pääsee keskellä olevasta rampista. Ikkunoiden yläpuolella ovat kiviset kaaret. Kate on aaltopeltiä.
6. Maakellari on betoniholvattu ja ehkä 1900-luvun alkupuolelta.
7. Rantasauna on rakennettu vuonna 1997 ja se on tehty perinteisesti hirsistä piiluamalla. Perustuksena ovat metallitapit ja kate on palahuopaa.

Historia

Kirjallisuudessa tunnetaan Sarkkilan kruunun virkatalo jo 1600 -luvun alkupuolelta asti. (Lähde 1.) Tilan ensimmäinen tiedossa oleva isäntä oli vuodesta 1628 Jaakko Markunpoika. Sarkkila oli aluksi henkikomppanian kapteeniluutnantin virkatalo ja sitten saman komppanian varusmestarin virkatalo. Vuonna 1695 Sarkkilasta tuli majurin komppanian varusmestarin virkatalo. Vuodesta 1721 varusmestarina oli Otto Henrik Ruthenstierna ja viimeinen varusmies oli vuodesta 1801 kersantti Obert Johan Messman, joka muutti Sarkkilasta kirkonkylään vuonna 1838. Tämän jälkeen tila on toiminut ainoastaan maatilana. Vuodesta 1956 vuoteen 1978 tilan omisti Eila ja Elias Myllylä ja tästä eteenpäin nykyiset omistajat. Tila oli vuokrattuna vuodesta 1989 vuoteen 1997.

R5.7 Sarkkila

Ympäristö

Tilan ympärillä on peltoa ja Kailahden ranta on 100 m:n päässä etelässä. Siitaman kylätie kulkee 100 m:n päässä koillisessa ja Pysäkinmäen alue on 1,4 km:n päässä luoteessa. Maasto on voimakkaasti kumpuilevaa ja kaunista

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema.

Kirjalliset lähteet 1. Tulin teille Siitaman kyläkirja, Siitaman kotiseutupiiri, 2002. Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Pekka Roto

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen monipuolinen

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Entinen ruotujakolaitoksen sotilasvirkatalo, jonka rakennuskanta on hyvin säilynyttä ja historiallisesti kerrostunutta. Tilan vanhemman päärakennuksen toinen puolikas on todennäköisesti 1600-luvulta ja nuorempi päärakenus on tyypillinen 1800-luvun lopun pitkän mallinen rakennus. Päärakennusten lisäksi kivinavetta ja liiteri ovat säilyttämisen arvoisia.Tila on myös maisemallisesti arvokas ja se liittyy valtakunnallisesti arvokkaaseen Siitaman kylän kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukset ovat hyvässä kunnossa, mikä tukee niiden säilymistä. Tulevissakin korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta. Tilan pihapiirissä oleva vanhempi rakennuskanta ja navetta tulisi säilyä ja näistä vanhempi päärakennus on kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokas.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 424_Sarkkila

Inventoija Arto Mattila 10.9.2003

Tallentaja Arto Mattila 24.9.2003

R5.9 Lahtinen

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Rajalahti	**Kiinteistö id**	83
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 40
Osoite	Rajalahdentie 100	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
		Itäkoord	2517571
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6832199
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	8
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Tasainen ja omakotitalomainen piha, jossa kasvaa omenapuita, vaahteroita ja koivuja. Vanhoista rakennuksista on jäljellä vain päärakennus ja kaksi talousrakennusta. Vanhat rakennukset ovat säilyneet kohtalaisen hyvin ja kaikki rakennukset on hyvässä kunnossa.
1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1878 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja ikkunat ovat uudet. Perustus on lohkokiveä ja betonia. Talossa on kaksi kuistia, joiden väliin on rakennettu avokuisti. Kuistit eivät ole alkuperäisiä. Kate on tiilikuviopeltiä.
2. Konesuoja-sauna on hirsirakenteinen ja 1900-luvun alkupuolella tehty. Perustus on betonia ja kate on kolmiorimahuopaa.
3. Varasto on aika uusi ja on lautarakenteinen. Perustus on kevytsoraharkkoa ja kate on profiilipeltiä.
4. Konesuoja on aika uusi ja se on lautarakenteinen. Perustus on kevytsoraharkkoa ja kate on profiilipeltiä.
5. Konesuoja on 1900-luvun alkupuolelta ja se on lautarakenteinen. Kate on aaltopeltiä ja kolmiorimahuopaa.
6. Konehalli on aika uusi ja se on lautarakenteinen. Kate on aaltopeltiä.
7. Vasikkala on rakennettu 1980-90-luvulla ja on lautarakenteinen. Eteläpäässä on korkeampi konesuoja. Kate on aaltopeltiä.
8. Kuivuri on aika uusi ja se on peltikasettirakenteinen. Yläosa on pystylautaa.

Historia

Tilan historia ulottuu vuoteen 1540 asti, jolloin tiloja oli kaksi Niilo ja Erkki. Talot yhdistettiin vuonna 1601 ja tilan nimi oli tuolloin Rupisuu. Rupisuun tilan ensimmäinen isäntä oli Yrjö Antinpoika. Vuonna 1725 talosta halkaistiin Penttilä, joka on edelleen Lahtisen naapurissa. Kylässä olivat Rupisuu, Uotila, Kamppari, Ylitalo ja Penttilä. 1700-luvulla koko kylä paloi, ainoastaan Uotila pelastui korkean humalapensaan ansiosta. Vuodesta 1963 Lahtisen isäntinä talossa olivat Johannes ja Iida Lahtua. Tila on kuulunut nykyiselle suvulla vuodesta 1663 asti.

Ympäristö

Tila on vanhan ryhmäkylän liepeillä ja naapureina on Uotila ja Penttilä. Tilojen ympärillä on avointa peltoa ja Rajalahti nimisen järven (oli ennen lahti) ranta on tiloista 400 m:n päässä pohjoisessa. Maasto ympärillä on suhteellisen tasaista. Noin puolen kilometrin päässä eteläpuolella on kuitenkin Korvenvuorenkallio, joka kohoaa 85 m tilojen yläpuolelle.

R5.9 Lahtinen

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty Pirkanmaan 3. seutukaavassa MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Piia ja Pauli Lahtinen

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemakokonaisuus

Perustelu Rajalahden 1725 jaetun Rupisuun tilan toinen puoli on ollut aina vanhassa ryhmäkylässä. Päärakennus vuodelta 1878 on säilynyt kohtalaisen hyvin ja se on tyypillinen pitkän mallinen sekä kaksikuistinen rakennus. Lahtisen tila on muodostanut vanhan kylän Uotilan ja Penttilän kanssa. Tilat sijaitsevat edelleen suhteellisen lähellä toisiaan, mikä muistuttaa edelleen tiiviistä ryhmäkylää.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Päärakennuksen vanha ilme tulisi säilyä ja pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä. Tilojen muodostaman tiiviin rakennusryhmän selväpiirteisyyttä ei tulisi rikkoa, vaan mahdollinen uusi rakennuskanta tulisi sijoittaa kylärakenetta tiivistävästi. Jos rakennetaan talousrakennuksia, niiden tulisi muodostaa ehjää ja tiivistä pihapiiriä kuitenkin paloetäisyyksiä noudattaen. Mahdollisen lisärakentamisen tulisi eheyttää vanhaa kylämiljöötä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 422_Lahtinen

Inventoija Arto Mattila 9.9.2003

Tallentaja Arto Mattila 24.9.2003

R5.10 Uotila

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Rajalahti	**Kiinteistö id**	84
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	3: 14
Osoite	Rajalahdentie	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
		Itäkoord	2517526
Kohdetyyppi	tyhjillään	**Pohjoiskoord**	6832157
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	11
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Tasainen ja tiivis pihapiiri, jota rajaavat päärakennus, piha-asunto, aitta ja tallirakennus. Piha on heinittynyt ja siellä kasvaa kaksi koivua. Pihalta näkee ympäristön pellot. Rakennukset ovat erittäin hyvin säilyneitä mutta osittain huonossa kunnossa.
1. Päärakennus on rakennettu 1800-luvun puolella ja se on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja vanhat ikkunat ovat 4-osaiset. Perustuksena on nurkkakivet ja kate on vanhaa betonikattotiiltä. Lasikuistissa on aumakatto. Perustukset ovat antaneet periksi ja tiilikatteen kunto on huolestuttava.
2. Piha-asunto on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja siinä on pystyhirsinen seinän osa. Julkisivuissa on pystyrimalaudoitus ja vanhat ikkunat ovat 4-osaiset. Kate on aaltopeltiä. Perustukset ovat paikoin painuneet.
3. Piharakennuksessa on aitta, autotalli ja liiteri. Rakennus on hirsi - ja lautarakenteinen. Perustuksena ovat nurkkakivet ja kate on aaltopeltiä. Kunto on kohtalaisen hyvä.
4. Sola-aitta on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Perustuksena on nurkissa olevat lohkokivet ja katteena on aaltopelti. Perustukset ovat painuneet.
5. Liiteri on lautarakenteinen ja perustettu kivien päälle. Kate on aaltopeltiä. Rakennus on painunut.
6. Sauna on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat hirsipinnoilla ja kate on betonikattotiiltä. Kunto on kohtalaisen hyvä.
7. Omakotitalo on rakennettu vuonna 1962 ja edustaa tuon ajan tyyliä. Rakenteeltaan talo on tiilirakenteinen sekä rapattu. Ikkunoiden molemmin puolin on punatiiliset osat. Kate on vanhaa betonitiiltä ja perustus on betonia. Talo on hyvässä kunnossa.
8. Aitta-konesuoja on hirsi - ja lautarakenteinen. Kate on vanhaa betonikattotiiltä. Kunto on kohtalaisen hyvä.
9. Kellari on betonirakenteinen ja kate on aaltopeltiä. Kunto on hyvä.
10. Kuivuri on kooltaan pieni ja se on hirsi - ja lautarakenteinen. Julkisivut ovat hirttä ja pystylautaa. Kate on aaltopeltiä. Kunto on aika hyvä.
11. Puimala on lautarakenteinen ja julkisivuiltaan pystylautaa. Kate on aaltopeltiä. Kunto on kohtalaisen hyvä.

Historia

Tilan historia ulottuu vuoteen 1540 asti, jolloin tilan isäntänä oli Luukas. Kylässä olivat Rupisuu, Uotila, Kamppari, Ylitalo ja Penttilä. 1700 -luvulla koko kylä paloi, ainoastaan Uotila pelastui korkean humalapensaan ansiosta. Talo halottiin vuonna 1796 ja toisesta puolesta tuli Yrjölä. Vuodesta 1900 eteenpäin Uotilan isäntäpari oli Tyyne ja Heikki Uotila.

R5.10 Uotila

Ympäristö

Tila on vanhan ryhmäkylän liepeillä ja naapureina on Lahtinen, joka on yksi keskiaikaisista tiloista ja Penttilä, joka on lohkaistu Lahtisesta vuonna 1725. Tilojen ympärillä on avointa peltoa ja Rajalahti nimisen järven (oli ennen lahti) ranta on tiloista 400 m:n päässä pohjoisessa. Maasto ympärillä on suhteellisen tasaista. Noin puolen kilometrin päässä eteläpuolella on kuitenkin Korvenvuorenkallio, joka kohoaa 85 m tilojen yläpuolelle.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty Pirkanmaan 3. seutukaavassa MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemakokonaisuus

Perustelu Rajalahden ryhmäkylässä ainakin isojaosta saakka olleen kantatilan pihapiiri on perinteiseen tapaan neljältä sivulta rajattu. Pihapiirissä on erittäin hyvin säilynyt ja tyypillinen 1800-luvun talonpoikaistyylinen päärakennus. Kaikki pihapiirin rakennukset ovat säilyttämisen arvoisia. Uotila on kuulunut vanhaan ryhmäkylään Lahtisen ja Penttilän tilan kanssa, jotka muistuttavat edelleen tiivistä ryhmäkylää.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Korjaukset tulisi tehdä mahdollisimman pian, jotta rakennukset pelastuisivat. Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta. Tilojen muodostaman tiiviin rakennusryhmän selväpiirteisyyttä ei tulisi rikkoa, vaan mahdollinen uusi rakennuskanta tulisi sijoittaa kylärakenetta tiivistävästi. Jos rakennetaan talousrakennuksia, niiden tulisi muodostaa ehjää ja tiivistä pihapiiriä kuitenkin paloetäisyyksiä noudattaen. Mahdollisen lisärakentamisen tulisi eheyttää vanhaa kylämiljöötä. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 422_Uotila

Inventoija Arto Mattila 9.9.2003

Tallentaja Arto Mattila 24.9.2003

R5.11 Horma

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Rajalahti	**Kiinteistö id**	85
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	2: 112
Osoite	Orivedentie 1107	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Itäkoord**	2516706
Hist. tilatyyppi	lohkotila	**Pohjoiskoord**	6832861
Nykyinen tilatyyppi	lohkotila	**Rak lkm**	4
		Inventoitu	

Kuvaus

Länteen viettävä maatilamainen pihapiri, jota rajaavat päärakennus, navetta, aitta ja koivurivi. Pihalta avautuu peltomaisemat lounaaseen ja luoteeseen. Orivedentie kulkee päärakennuksen vierestä. Rakennukset ovat päällisin puolin kohtalaisen hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on rakennettu todennäköisesti 1900-luvun vaihteessa ja sen eteläpäädyssä on pitkät hirsinurkat ja pohjoispäädyssä lyhyet nurkat. Talon eteläpää on vanhempi ja sinä on yksi iso tupa. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja päätykolmio on pystyrimaa. Nurkissa on leveät nurkkakorostukset ja ikkunat ovat pääosin vanhoja. Talon kuistit on rakennettu vasta uusiksi ja niihin on sijoitettu märkätilat. Perustukset ovat lohkokiveä ja kate on vanhaa betonitiiltä.
2. Navetta on rakennettu vuonna 1928 sementtitiilistä. 1940-luvun lopulla navetta paloi ja sen parviosuus rakennettiin uudestaan. Perustukset ovat betonia ja kate on aaltopeltiä. Navetta toimii nyt varastona ja verstaana.
3. Aitta on rakennettu vuonna 1935 ja on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Aitasta on purettu pohjoispäästä kaksi huonetta sisältävä osa ja se on siirretty sijansa kauemmaksi päärakennuksesta. Perustus on betonia ja kate on aaltopeltiä. Aitta kaipaa kengitystä.
4. Riihi (kuivausriihi) on hirsirakenteinen ja pitkänurkkainen. Kate on aaltopeltiä. Riihi toimii nyt puuliiterinä.

Historia

Tila on halkaistu Kampparin tilasta vuonna 1788 ja tuolloin Horman isäntä oli Heikki Erkinpoika. Vuosisadan vaihteessa tilan isännän sukunimi oli Horma ja 1920-luvusta eteenpäin isäntiä olivat Siiri ja Svantte Horma. Vuodesta 1952 suku tilalla vaihtui kun isäntänä oli Juho Salonen ja vuodesta 1954 edellisen poika Erkki Salonen.

Ympäristö

Tila sijaitsee pienellä kummulla Orivedentien varressa. Ympärillä on kumpuilevat pellot ja luoteessa 300 m:n päässä on Aarnikainen niminen lampi. Rajalahden ranta on tilasta puoli kilometriä itään.

Kaava Kaavoittamaton **pvm**

Suojelu

Kirjalliset lähteet Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.

Suulliset lähteet Pauli Lahtinen ja Piia Pantsu

R5.11 Horma

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Rajalahden Kampparista vuonna 1788 halkaistu kohtalaisen hyvin säilynyt maatilan rakennuskokonaisuus, jossa rakennukset rajaavat perinteisesti kolmelta sivulta pihapiiriä. Päärakennus on tyypillinen 1900-luvun vaihteen pitkän mallinen rakennus, joka on rakennettu kahdessa eri vaiheessa. Tilan kaikki rakennukset ovat säilyttämisen arvoisia. Tilan rakennukset ovat maisemassa arvokkaita.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä. Päärakennuksen Orivedentienpuoleiset 1-ruutuiset ikkunat voisi vaihtaa takaisin perinteisen mallisiin puurakenteisiin ikkunoihin, jotka parantaisivat talon ilmettä. Aitan alahirsiä tulisi kengittää.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 422_Horma	
Inventoija	Arto Mattila	9.9.2003
Tallentaja	Arto Mattila	25.9.2003

R5.12 Ylä-Yrjölä

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Naappila	**Kiinteistö id**	86
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 50
Osoite	Kellosalmentie 51	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Itäkoord**	2517067
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Pohjoiskoord**	6833252
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	6
		Inventoitu	

Kuvaus

Kellosalmentien varressa oleva maatilamainen pihapiiri, jota rajaavat päärakennus, aitta ja navetta. Piha viettää loivasti pohjoiseen päin. Pihasta avautuu kaunis pelto- ja järvimaisema kaakon suuntaan Rajalahteen. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1907 ja se on korjattu vuonna 1963. Hirsitalossa on lyhyet nurkat ja perustus on kiveä ja betonia. Julkisivut ovat pystyrimalautaa ja niissä on följäreitä. Ikkunat ovat uudet. Katolla on kolme lyhtyikkunaa ja kate on konesaumapeltiä. Kuisteja on kaksi ja niissä on harjakatot.
2. Aitassa on pitkät hirsinurkat ja se on perustettu nurkkakivien päälle. Katon keskellä on frontoni ja kate on aaltopeltiä. Pilareissa on koristeelliset kulmaviisteet.
3. Navetta on rakennettu vuonna 1928 ja se on sementtitiiltä. Perustus on betonia ja kate on betonitiiltä. Navetassa on nyt lämmityshuone.
4. Puuliiteri on lautarakenteinen ja siinä on aaltopeltikatto.
5. Sauna on hirsirakenteinen ja pystyrimalaudoitettu. Kate on kolmiorimahuopaa ja perustus on betonia. Nykyään sauna toimii koirankoppina.
6. Autotalli on lautarakenteinen ja pystyrimalaudoitettu. Kate on kolmiorimahuopaa.

Historia

Tilan historia ulottuu vuoteen 1540, jolloin sen nimi oli Yrjölä. Tilan isäntä oli Juho Laurinpoika. Tuolloin kylässä oli Jaakkola, Yrjölä ja Heikkilä. Vuonna 1795 Yrjölän tila halottiin Ylä - ja Ala-Yrjöläksi. Vuodesta 1894 isäntänä oli Juho Yrjölä ja vuodesta 1929 Einari Yrjölä.

Ympäristö

Tila sijaitsee vanhan ryhmäkylän paikalla. Orivedentien ja Kellosalmentien risteys on puolen kilometrin päässä lännessä. Tien toisella puolella on Ala-Yrjölän tila ja Jaakkolan tila. Rajalahden rantaan on matkaa 250 m. Tilan lounaan puolella on pieni kallioinen kumpare ja tilan ympärillä on kumpuilevaa ja avointa peltoa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi. Tila liittyy valtakunnallisesti arvokkaaseen Naappila-Koivuniemi-Suomasema kulttuurimaisemaan.

Kirjalliset lähteet Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.

R5.12 Ylä-Yrjölä

	Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.
Suulliset lähteet	Pirkko Helperi

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Entisen ryhmäkylän paikalla oleva kantatila, joka on säilyttänyt hyvin alkuperäisen ilmeensä. Päärakennus on tyypillinen 1900-luvun alun pitkän mallinen ja kaksikuistinen rakennus. Rakennukset rajaavat perinteiseen tapaan pihapiiriä kolmelta sivulta. Pihapiirin rakennusten lisäksi autotalli on säilyttämisen arvoinen. Tila on arvokas myös maisemallisesti. Pihasta avautuu kaunis pelto- ja järvimaisema Rajalahteen.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa periaatetta ja päärakennuksen lisäksi kaikki rakennukset pihapiirissä tulisi säilyä. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 409_Ylä-Yrjölä	
Inventoija	Arto Mattila	8.9.2003
Tallentaja	Arto Mattila	25.9.2003

R5.13 Jaakkola

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Naappila	**Kiinteistö id**	87
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	2: 51
Osoite	Kellosalmentie 68	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
Kohdetyyppi	maatalous	**Itäkoord**	2517221
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Pohjoiskoord**	6833447
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	18
		Inventoitu	

Kuvaus

Maatalomainen väljä piha, jossa rakennukset sijaitsevat hajanaisesti. Ainoastaan päärakennus, talli ja aitta muodostavat pihatilaa. Pihalta navetan ohitse näkyy Längelmäveden Koivulahti. Piha viettää itään päin ja pihassa kasvaa pensaita ja puita. Rakennukset ovat ulkoisesti hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on siirretty ryhmäkylästä nykyiselle paikalleen vuonna 1895. Talo on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin. Taloon on tehty peruskorjaus vuonna 1964. Kuistit on uusittu ja pohjoispäähän on rakennettu lisäosa. Julkisivut ovat leveää vaakapaneelia ja sen takana on koolaus. Ikkunat ja pielilaudat ovat uudet. Perustus on betonia ja nurkissa on nurkkakivet. Kate on vanhaa betonitiiltä. Katon molemmin puolin on frontonit. Katolla on vellikello ja suvun viiri (1652).
2. Aitta on kolmoisaitta, joka on siirretty tähän vuonna 1893. Aitan molemmissa päissä on huoneet. Aitassa on pitkät hirsinurkat. Perustuksena ovat nurkkakivet ja katteena aaltopelti.
3. Talli on vuodelta 1898 ja hirsirakenteinen sekä länsipäästä pitkänurkkainen. Talli on ollut ennen pakari ja palvelijoiden asunto. Perustuksena ovat nurkkakivet ja betonisokkeli. Kate on betonitiiltä.
4. Navetta on vuodelta 1918 ja hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Päädyissä ovat lautarakenteiset osat. Aumatun katon kate on aaltopeltiä.
5. Kuivuri on vuodelta 1930 ja alaosaltaan sementtitiiltä sekä yläosaltaan lautarakenteinen. Rakennuksessa on ollut ennen sauna, sikala ja lampola. Eteläpäässä on rehusiilo ja ramppi parvelle. Kate on betonitiiltä.
6. Liiteri on lautarakenteinen ja kate on kolmiorimahuopaa. Perustuksena on nurkkakivet.
7. Puuliiteri on lauta - ja hirsirakenteinen. Liiteri on entinen kärryliiteri Orivedentien varresta. Liiteriä tarvittiin kun tie tilalle oli liian huono. Kate on aaltopeltiä.
8. Vilja-aitta on Kellosalmentien toisella puolella. Hirsirakenteinen ja vanha. Oli käytössä jo silloin kuin tila sijaitsi ryhmäkylässä.
9. Savusauna on hirsirakenteinen ja lyhytnurkkainen. Perustuksena ovat nurkkakivet ja kate on aaltopeltiä.
10. Maakellari on betonirakenteinen ja kate on aaltopeltiä.
11. Paja on hyvin vanha ja se on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Pajan sisällä on edelleen pajakalustoa jäljellä. Paja kaipaa kengitystä.
12. Puimalato on lautarakenteinen ja L:n mallinen. Kate on kolmiorimahuopaa ja aaltopeltiä.
13. Riihi on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin. Riihen edessä on katos. Perustuksena on nurkkakivet ja kate on aaltopeltiä.
14. Ruoka-aitta, joka on Koivulahden rannan suunnassa, on siirretty Kivistöstä tähän 1920 -

luvulla. Pitkänurkkaisen aitan kate on betonitiiltä.
15. Kesämökki on rakennettu vuonna 1986 ja se on lautarakenteinen. Julkisivut ovat lomalautaa. Perustus on betonia ja kate tiilikuviopeltiä.
16. Savusauna on rakennettu 1980 -luvulla ja se on hirsirakenteinen. Kate on aaltopeltiä.
17. Kesämökki on rakennettu vuonna 1965 ja se on lautarakenteinen. Julkisivut ovat pystyrimoitettu. Kate on aaltopeltiä ja perustuksena nurkkakivet. Pihassa on myös keittokota.
18. Kesämökki on rakennettu vuonna 1965 ja se on lautarakenteinen. Perustuksena on nurkkakivet ja kate on aaltopeltiä.

Historia

Tilan historia ulottuu vuoteen 1540 asti, jolloin tilan isäntänä oli Luukas Pekanpoika. Tuolloin kylässä oli Jaakkola, Yrjölä ja Heikkilä. Jaakkola ja Yrjölä olivat yhteisviljelyksessä vuodesta 1612 vuoteen1623 asti. Tilat halottiin vuonna 1624 ja tilat palasivat lähtöasemiinsa. Jaakkolan isäntä oli tuolloin Jaakko Juhonpoika. Tilalla vaihtui suku vuonna 1652 kun Erkki Antinpoika osti tilan, joka on edelleen samalla suvulla. 1900-luvun alussa tilan isäntänä oli Albert Jaakkola, vuodesta 1918 Kalle Jaakkola ja vuodesta 1960 Eero Jaakkola, joka hoitaa tilaa edelleen. Lypsykarja lähti tilalta 1970-luvulla ja loppu karja 1980-luvulla.

Ympäristö

Tila sijaitsee vanhasta ryhmäkylästä 200 m koilliseen. Parin sadan metrin päässä lännessä on Ylä- ja Ala-Yrjölän tilat. Orivedentien ja Kellosalmentien risteys on 600 m:n päässä lännessä. Längelmäveden Koivulahti on 300 m:n päässä koillisessa. Maasto tilan ympärillä on loivasti kumpuilevaa ja avointa peltoa on tilan länsi- ja itäpuolella.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Naappila-Koivuniemi-Suomasema kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty myös MTY alueeksi.

Kirjalliset lähteet
Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931.
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Rakennettu kulttuuriympäristö, valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt. Museovirasto, Ympäristöministeriö. Helsinki 1993.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Eero ja Riitta Jaakkola

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Entisen ryhmäkylän lähettyvillä oleva kantatila, jonka erityisen runsas ja monipuolinen rakennuskanta on säilyttänyt kohtalaisen hyvin perinteisen asunsa. 1800-luvulla paikalleen siirretty päärakennus, aitta sekä paja kiinteine sisustuksineen ovat edustavia esimerkkejä perinteisestä rakennustavasta. Tila on tärkeä Naappilan kylämaiseman täydentäjä näkyvällä paikalla.

R5.13 Jaakkola

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Päärakennuksen, aitan ja pajan tulisi säilyä. Mahdollisen uuden rakennuksen voisi sijoittaa rajaamaan pihapiiriä päärakennuksen ja aitan lisäksi. Tilakeskusta ympäröivien peltojen tulisi pysyä avoimina ja rakentamattomina.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 409_Jaakkola	
Inventoija	Arto Mattila	8.9.2003
Tallentaja	Arto Mattila	25.9.2003

R5.14 Kellosalmen kivisilta

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Koivuniemi	**Kiinteistö id**	88
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	
Osoite	Kellosalmentie	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
		Itäkoord	2518049
Kohdetyyppi	liikenne	**Pohjoiskoord**	6833448
Hist. tilatyyppi		**Rak lkm**	1
Nykyinen tilatyyppi		**Inventoitu**	

Kuvaus

Silta on rakennettu lohkokivistä. Sillasta tekee erikoisen se että siinä ei ole käytetty muita materiaaleja kuin kiveä. Sillankannessa on pitkät ja leveät kivipalkit. Puro sillan alla virtaa hyvin verkkaisesti, noin 1 L/sekunti. Tie sillan kohdalla on kapea soratien pätkä ja vieressä on uusi silta ja tie.

Historia

Ympäristö

Sillan pohjoispuolella on Längelmäveden Koivulahti ja eteläpuolella on Rajalahti. Ympäristö on tasaista entistä järvenpohjaa ja kanavan kohta on pahasti pusikoitunut.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Silta kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Naappila-Koivuniemi-Suomasema kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty myös MTY alueeksi.

Kirjalliset lähteet Etelä-Oriveden kyläsuunnitelma 2000, työryhmä.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	liikennehistoria
Rakennushist.	rakennustekninen
Ympäristöarvo	-
Perustelu	Vanha kivipalkkisilta, joka on säilynyt hyvin ja se muistuttaa paikan historiasta. Silta on Pirkanmaan viimeinen säilynyt kivipalkkisilta. Silta liittyy valtakunnallisesti merkittävään Naappila-Koivuniemi-Suomasema kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Silta saisi näkyä ympäristöön paremmin ja sillalta voisi nähdä Koivu- ja Rajalahteen. Kanava on pahasti

rehevöitynyt ja menossa umpeen. Sillankannen päällä kiven raossa kasvaa iso koivu, joka täytyisi poistaa. Muutama kivenlohkare alempana on irtoamassa ja ne täytyisi asentaa takaisin paikoilleen.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 404_Kivisilta	
Inventoija	Arto Mattila	8.9.2003
Tallentaja	Arto Mattila	25.9.2003

R5.15 Yli-Heikkilä

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Koivuniemi	**Kiinteistö id**	89
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 65
Osoite	Kellosalmentie 291	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
		Itäkoord	2518949
Kohdetyyppi	maatalous	**Pohjoiskoord**	6832783
Hist. tilatyyppi	kantatalo	**Rak lkm**	9
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	**Inventoitu**	

Kuvaus

Maatilamainen, tiivis ja ryhdikäs pihapiiri Kellosalmentien vieressä. Pihapiiriä rajaavat pitkä päärakennus, talli-ruoka-aitta ja autotalli. Pihassa kasvaa vanhoja tammia ja nuorempia vaahteroita. Talousrakennukset ovat länsipuolella pihan ulkopuolella. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.
1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1895 ja se korjattiin vuonna 1951. Talon länsipää on rakennettu 1920-luvulla. Hirsitalo on lyhytnurkkainen ja julkisivut ovat pystyrimaa. Vanhat ikkunat ovat 6-osaiset ja T-mallia. Päädyissä on följärit. Kahden harjakattoisen kuistin välissä on talon alta nouseva kaarevakattoinen kellari, joka on etuseinästään punatiiltä ja katto on betonia. Talon katolla on vellikello ja kate on aaltopeltiä.
2. Aitta-liiteri on lauta- ja hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Rakennuksessa on ollut mankelihuone, aitta-asunto, liiteri ja autotalli. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja perustuksena ovat nurkkakivet. Kate on aaltopeltiä.
3. Piharakennus on tehty entisen vuonna 1906 rakennetun navetan perustuksille. Rakennus on lautarakenteinen ja siinä on autokatokset, lämpökeskus ja varastotilaa. Julkisivut ovat pystylomalautaa ja kate on aaltopeltiä.
4. Vilja-aitta on rakennettu 1800-luvun puolivälissä ja se on lyhyillä hirsinurkilla. Perustus on lohkokiveä ja kate on aaltopeltiä. Vielä 1970 -luvulla vilja kannettiin aitan vintille.
5. Konehalli on rakennettu vuonna 1982 ja se on lautarakenteinen. Sokkeli on betonia ja kate aaltopeltiä.
6. Lato, jonka eteläpäässä on navetta. Lato on rakennettu vuonna 1979 ja navetta 2000. Lato on lautarakenteinen ja siinä on aaltopeltikate. Navettaosa on tehty betonielementeistä ja kate on profiilipeltiä.
7. Riihi on rakennettu osittain 1800 -luvun lopussa ja 1970-luvulla. Riihi on lautarakenteinen ja se on rakentunut hyvin monessa vaiheessa. Julkisivut ovat pystyrimalautaa ja kate aaltopeltiä ja kolmiorimahuopaa. Toimii nykyään kuivurina.
8. Saha on lautarakenteinen ja pystyrimoitettu.
9. Lato on koottu Mikkolan talon hirsistä. Perustuksina on nurkkakivet ja kate on pärettä ja kolmiorimahuopaa. Eteläpääty on lautarakenteinen. Lato on arvokas maisemassa.

Historia

Kylän historia ulottuu vuoteen 1540 kun siellä oli Isoperä ja Niikkala. Isoperän isäntänä tuolloin oli Markku Koivuniemi. Talo halottiin vuonna 1740 ja siitä syntyivät Mikkola ja Heikkilä. Mikkola halottiin vuonna 1782 Ylä-Mikkolaksi ja Ala-Mikkolaksi. Heikkilä halottiin vuonna 1802 Tanhuanpääksi ja Heikkiläksi. Yli-Heikkilän tila on muodostettu

R5.15 Yli-Heikkilä

Mikkolasta ja Yli-Heikkilästä. Tilan isäntä vuodesta 1867 oli Efraim Yli-Heikkilä, vuodet 1914-23 tila oli perikunnalla ja vuodesta 1923 tilan isäntiä oli Vilho ja Helvi Yli-Heikkilä. Hyvin vanhaan asutuspaikkaan viittaa tilan tiluksilta on löytynyt tasataltta, joka on liitetty Kansallismuseon kokoelmiin.

Ympäristö

Tilakeskuksen ympärillä on avoimet peltoalueet. Tilan länsipuolella 600 m:n päässä on Rajalahti sekä itäpuolella 600 m:n päässä Längelmävesi ja järvien välissä on laaja peltoalue. Itäpuolella noin 400 m:n päässä on "Koivuniemen kaupunki", jossa on tiheästi asuttu pientalojen alue.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Naappila-Koivuniemi-Suomasema kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty myös MTY alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931.
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Längelmäveden seudun historia II Oriveden historia II 1954.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Mika ja Markus Uotila

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Hyvin säilynyt edelleen toimiva maatilan rakennuskokonaisuus, jossa on tyypillinen 1800-luvun lopun pitkän mallinen ja peräti kolme kuistinen päärakennus. Rakennukset rajaavat pihaa perinteisesti kolmelta sivulta ja pihan keskellä kasvaa suuria tammia. Säilyttämisen arvoisia pihapiirin rakennusten lisäksi ovat aitta, riihi ja maisemassa arvokas lato, joka on tehty Mikkolan päärakennuksen hirsistä. Kantatila sijaitsee aivan entisen ryhmäkylän paikan vieressä. Tilan lähellä on tehty arkeologinen löytö, joka viittaa vanhaan asutuspaikkaan. Tila liittyy valtakunnallisesti merkittävään Naappila-Koivuniemi-Suomasema kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä. Lato pellon keskellä tulisi pitää kunnossa jo maisemallisistakin syistä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 404_Yli-Heikkilä

Inventoija Arto Mattila 8.9.2003

R5.15 Yli-Heikkilä

Tallentaja Arto Mattila 25.9.2003

R5.16 Koivuniemen koulu

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Koivuniemi	**Kiinteistö id**	90
Kunta	Orivesi	**Kiinteistötunnus**	1: 32
Osoite	Hirsiniemi 6	**Alue**	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	**Peruskartta**	2142 04
		Itäkoord	2519219
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	**Pohjoiskoord**	6832714
Hist. tilatyyppi	koulu	**Rak lkm**	4
Nykyinen tilatyyppi	tila	**Inventoitu**	

Kuvaus

Tasainen ja puustoinen piha, jossa kasvaa heinää. Rakennukset eivät muodosta selkeää pihatilaa. Koulun ympärillä on tiheä pihapuusto. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia. Entinen koulu toimii nykyään asuntona.
1. Koulu on valmistunut vuonna 1895 ja on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Koulussa on kaksi kuistia, toinen oli oppilaille ja toinen opettajille. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja vanhat ikkunat ovat T-mallia. Perustukset ovat lohkokiveä ja kate on aaltopeltiä. Katolla on molemmin puolin frontonit.
2. Talli on lautarakenteinen ja julkisivut ovat lomalautaa. Kate on aaltopeltiä.
3. Sauna-keittiö on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Perustus on lohkokiveä ja kate on aaltopeltiä.
4. Maakellari on betonirakenteinen ja yläosa on lautarakenteinen. kate on tiilikuviopeltiä

Historia

Oriveden ensimmäinen kansakoulu valmistui vuonna 1872 kirkonkylälle ja toinen vuonna 1887 Vähä-Köllin maille. Seuraavaksi kansakoulua alettiin puuhaamaan Etelä-Orivedelle. Sen paikasta käytiin melkoinen kiista: toiset tahtoivat koulun Naappilaan, toiset Koivuniemeen. Asia otettiin ensimmäisen kerran esille kuntakokouksessa 11.7.1892, ja lopullinen päätös paikasta tehtiin 30.1.1893. Sen mukaan koulutilat vuokrattiin Tanhuanpään talosta Koivuniemen kylästä. Koulu aloitettiin syyskuussa 1893. Ensimmäinen opettaja oli Iida Fagerlund. Oppilaiksi kirjoittautui 29 lasta, joista 15 poikia ja 14 tyttöjä. Oma koulurakennus valmistui Aittomäelle Yli-Heikkilän maalle vuonna 1895.

Ympäristö

Koulutontin ympärillä on loivasti kumpuilevaa peltoa ja 100 m:n päässä idän suunnassa on ns. Koivuniemen kaupunki. Yli-Heikkilän tila on 200 m:n päässä lännen suunnassa. Längelmäveden ranta on noin 400 m:n päässä idässä.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Naappila-Koivuniemi-Suomasema kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty MTY alueeksi.

Kirjalliset lähteet Orivesi Maalaispitäjästä kehittyväksi kaupungiksi, Hannu Sinisalo 1990.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.